

natuurpunt

Lampyris
invertebratenwerkgroep
regio Schelde-Leie

JAARVERSLAG DAGVLINDERPROJECT 2003

Chris Bruggeman
Lazarijstraat 4
9900 Eeklo
09/377.71.40

Marc Zwertvaegher
Valeriaanstraat 4
9032 Wondelgem
09/253.52.85

Diëgo Van De Keere
Rolkalseidestraat 8
9990 Maldegem
050/71.56.98

Sonja De Smeyter
Pelikaanstraat 42
9700 Oudenaarde
0477/960092

chris.bruggeman@belgacom.net
marc.zwertvaegher@pandora.be
frank.vandekeere@planetinternet.be
Gunther.Groenez@pandora.be

Inhoudstabel

Inhoudstabel	2
Deel 1: Algemeenheden.....	4
1.1. Inleiding	4
1.2. Toelichting over de grafieken en tabellen	6
1.3. Toelichting over de bespreking van de levenscyclus	6
1.4. De weersomstandigheden	7
1.5. Kort overzicht dagvlinderwaarnemingen 2003	11
1.6. Overzicht van de geziene soorten	13
1.7. Weeknummers 2003	15
1.8. Maandelijke vlindertocht	16
1.9. Bloembezoek	16
1.10. Medewerkers	21
1.11. Aanbevolen boeken, tijdschriften en internetsites	22
1.12. Zeldzame en uitzonderlijke waarnemingen	24
1.13. Verspreiding en zeldzaamheid van onze vlinders	24
1.14. Geraadpleegde naslagwerken	26
1.15. Doorgeven van uw gegevens	27
1.16. Digitale vlinderbrief	29
1.17. Fenologie	30
Deel 2: Soortbesprekingen.....	34
2.1. De Pages	34
2.1.1. De Koninginnenpage: <i>Papilio machaon</i>	34
2.2. De Dikkopjes	37
2.2.1. De Aardbeivlinder: <i>Pyrgus malvae</i>	37
2.2.2. Het Groot dikkopje: <i>Ochlodes venatus</i>	38
2.2.3. Het Zwartsprietdikkopje: <i>Thymelicus lineola</i>	41
2.2.4. Het Geelsprietdikkopje: <i>Thymelicus sylvestris</i>	43
2.3. De Witjes	44
2.3.1. Het Oranjetipje: <i>Anthocharis cardamines</i>	44
2.3.2. De Citroenvlinder: <i>Gonepteryx rhamni</i>	47
2.3.3. Het Groot koolwitje: <i>Pieris brassicae</i>	50
2.3.4. Het Klein koolwitje: <i>Pieris rapae</i>	53
2.3.5. Het Klein geaderd witje: <i>Pieris napi</i>	56
2.3.6. De Oranje luzernevlinder: <i>Colias croceus</i>	59
2.3.7. De Gele luzernevlinder: <i>Colias hyale</i>	61
2.4. De Blauwtjes	62
2.4.1. Het Icarusblauwtje: <i>Polyommatus icarus</i>	62
2.4.2. Het Bruin blauwtje: <i>Aricia agestis</i>	65
2.4.3. Het Boomblauwtje: <i>Celastrina argiolus</i>	67
2.4.4. De Kleine vuurvlinder: <i>Lycaena phlaeas</i>	70
2.4.5. De Eikenpage: <i>Neozephyrus quercus</i>	73
2.4.6. Het Groentje: <i>Callophrys rubi</i>	74
2.5. De Vossen	75
2.5.1. De Kleine ijsvogelvlinder: <i>Limenitis camilla</i>	75
2.5.2. De Distelvlinder: <i>Cynthia cardui</i>	76
2.5.3. De Atalanta: <i>Vanessa atalanta</i>	79

2.5.4.	De Dagpauwoog: <i>Inachis io</i>	83
2.5.5.	De Gehakkelde aurelia: <i>Polygonia c-album</i>	86
2.5.6.	De Kleine vos: <i>Aglais urtica</i>	89
2.5.7.	Het Landkaartje: <i>Araschnia levana</i>	92
2.5.8.	De Keizersmantel: <i>Argynnis paphia</i>	95
2.5.9.	De Rouwmantel: <i>Nymphalis antiopa</i>	96
2.5.10.	De Kleine parelmoervlinder: <i>Issoria lathonia</i>	97
2.6.	De Zandoogjes	98
2.6.1.	Het Hooibeestje: <i>Coenonympha pamphilus</i>	98
2.6.2.	De Argusvlinder: <i>Lasiomata megera</i>	100
2.6.3.	Het Koevinkje: <i>Aphantopus hyperantus</i>	102
2.6.4.	Het Bruin zandoogje: <i>Maniola jurtina</i>	104
2.6.5.	Het Oranje zandoogje: <i>Pyronia tithonus</i>	107
2.6.6.	Het Bont zandoogje: <i>Pararge aegeria</i>	109
2.6.7.	De Heivlinder: <i>Hipparchia semele</i>	112
Deel 3: Nachtvlindernieuws.....		113
3.1.	Algemeen	113
3.2.	Tabel met de waarnemingen	113
3.3.	De Kolibrivlinder: <i>Macroglossum stellatarum</i>	121
3.4.	De Vijfvlek St-Jansvlinder: <i>Zygene trifolii</i>	124
3.5.	De St-Jacobsvlinder: <i>Tyria jacobaeae</i>	125
3.6.	De Gamma-uil: <i>Autographa gamma</i>	126

Deel 1: Algemeenheden

1.1. Inleiding

Alhoewel het vlinderjaarverslag er ogenschijnlijk hetzelfde uitziet als de vorige jaren, zijn er toch enkele belangrijke verschillen.

Het gebied van waaruit we vlinderwaarnemingen ontvangen is sinds 1991, toen Marc Van Opstaele dit project opstartte, continu gegroeid. Het gebied groeide meestal aan door personen, die aan de grens van het Meetjesland woonden, en die wilden meehelpen.

Eind 2002 hebben we echter zelf contact gezocht met Lampyris. Lampyris is de ongewerveldenwerkgroep van Natuurpunt Schelde-Leie. Door deze samenwerking is het werkingsgebied verdubbeld.

Bij deze wens ik ook Sonja De Smeyter te bedanken. Sonja is onze contactpersoon in de regio Schelde-Leie en heeft ons project daar kenbaar gemaakt en de waarnemingen verzameld.

Ook voor de volgende jaren denk ik dat het dagvlinderproject nog uitbreiding zal krijgen.

Op 9 maart is er te Gent een eerste vergadering van de invertebratenwerkgroep en daar wordt het vlinderproject eveneens voorgesteld. Waarschijnlijk zal dit leiden tot meer waarnemers uit het Gentse.

Op 16 maart gaat er een provinciale Natuurpunt vergadering door voor de ongewerveldenwerkgroepen.

De structuur is momenteel nog niet gans duidelijk, maar voor vlinders zou men willen komen tot één grote databank. Deze Natuurpunt vlinderdatabank zal waarschijnlijk ook een provinciale dimensie krijgen.

Voor Oost-Vlaanderen heeft enkel onze werkgroep een traditie in deze materie, dus waarschijnlijk zal de vlinderwerkgroep daarin een belangrijke rol toegekend worden.

Bij het lezen van dit jaarverslag zijn deze 2 vergaderingen reeds voorbij, maar bij het schrijven is dit nog allemaal nabije toekomst. Echt veel uitleg kan er dan ook nog niet over gegeven worden.

In 2003 hebben we kennis gemaakt met een sterk gemotiveerde vlinderwerkgroep uit West-Vlaanderen. Met deze groep, de Zuid West Vlaamse Vlinder Kring (ZWVVK), wisselen we vlindergegevens uit en onderhouden we nauwe contacten. Op hun onlangs gehouden jaarvergadering waren we met een kleine delegatie aanwezig. Eén van hun doelstelling is het in kaart brengen van de West-Vlaamse vlinderpopulaties en in het voorbije jaar hebben ze aan actieve ledenwerving gedaan over gans hun provincie, met als resultaat een gestructureerd netwerk van vlinderwaarnemers en vlinderwaarnemingen. Het Groentje en de Aardbeivlinder komen bij hen nog in relatief goede aantallen voor. Verbaasd waren we echter over de mooie aantallen waargenomen Kleine parelmoervlinders en Argusvlinders(voornamelijk kuststreek en polders). Ook de Sleedoornpage wordt er in de heuvelstreek nog waargenomen. We verwachten deze vlinder trouwens ook nog in de Vlaamse Ardennen te zullen aantreffen, want de ZWVVK heeft meldingen van op de grens van de 2 provincies.

Het aantal waarnemers is in 2003 flink gegroeid. Waren we in 2002 met 38 vaste medewerkers en 16 losse medewerkers, dan waren er in 2003 niet minder dan 64 vaste medewerkers en 48 losse medewerkers.

Als losse medewerkers beschouwen we personen die slechts occasioneel vlinders doorgeven en dus minder dan 10 waarnemingen over gans 2003 doorgegeven hebben (meestal betreft het

speciale vlinders, zoals Koninginnenpage of Kolibrievlinders) of ook personen die in groep waarnemingen verrichten. In dit geval wordt 1 persoon van de groep de vaste waarnemer en de anderen worden als losse waarnemer genoteerd.

Een groot deel van de nieuwe waarnemers is woonachtig in de regio Schelde-Leie, maar ook vanuit Natuurpunt Beernem zijn er vele nieuwe leden toegetreden, waarvoor onze dank aan Kristof Hurtekant.

Zoals andere jaren wordt er steeds een interpolatie doorgevoerd naar 100 waarnemers. Daarmee wordt gepoogd om de fluctuaties in het aantal waarnemers op te vangen. Door de grote aangroei is dit echter deze keer niet zo goed gelukt.

Nieuwe waarnemers (uitzonderingen bevestigen de regel) zijn voornamelijk actief in het vlinders bestuderen in de tuin. En het is meestal na een 3-tal jaar dat zij de stap zetten om ook regelmatig in een natuurgebied of een naburig biotoop de vlinders te tellen. Dikkopjes, blauwtjes en zandoogjes zijn echter slechts in kleine aantallen in de tuin te vinden. Door de interpolatie bekomt men voor deze vlinders een vertekend beeld van de geziene aantallen en mag men veronderstellen dat deze vlinders beter gevlogen hebben dan dat de cijfers weergeven.

Dit zelfde komt eveneens voor in de grafiek van de vliegtijden. De dikke lijn geeft het aantal waargenomen vlinders weer in 2003, terwijl de fijnere lijn de gemiddelde vliegtijd over de laatste 6 jaar weergeeft. (met een gemiddelde van 47 waarnemers) Het is dus zeer normaal dat er in 2003 meer vlinders gezien werden dan het gemiddelde, alhoewel dit in feite enkel geldt voor de vlinders die ook regelmatig in de tuin fourageren.

Voor volgend jaar denk ik om de curve van de gemiddelden terug weg te laten, want de conclusies die men eruit kan trekken zijn niet zuiver.

Bij het lezen van de tekst zal het misschien opvallen dat er enerzijds verwezen wordt naar 60 medewerkers en bij andere vlinders wordt er gewerkt met 64 medewerkers. Dit komt doordat er nog laattijdige vlinderwaarnemingen ontvangen werden en dat we deze toch wilden meenemen in het jaarverslag.

De overzichtstabellen (1. 6.) zijn echter opgemaakt met alle toegestuurde vlinderwaarnemingen. Het is een traditie dat we het vlinderjaarverslag publiceren bij de start van het nieuwe vlinderjaar. Dit heeft veel voordelen omdat de waarnemers bij de aanvang van het nieuwe vlinderjaar inzage krijgen in het jaarverslag en zo kunnen vaststellen dat hun gedane inspanningen van het vorige jaar de moeite waren. Het nadeel is echter dat het redactieteam in een korte tijd alles moet verwerken. Daarom hier een oproep naar kandidaat medewerkers om mee te helpen dit volgende verslag op te stellen. We overwegen namelijk om de volgende verslagen ook te voorzien van verspreidingskaartjes. Dit zou zeker een meerwaarde geven aan het verslag, maar natuurlijk ook een extra bezigheid voor de samenstellers betekenen.

In de maand december worden er heel weinig vlinders gezien. In feite moet het mogelijk zijn om reeds begin december met de verwerking te kunnen aanvangen, zodat we meer tijd overhouden voor het opstellen van het eigenlijke jaarverslag.

We vragen expliciet aan de waarnemers om hun waarnemingen reeds voor 1 december (dus 1 maand vroeger dan gewoonlijk) door te sturen. Zodat we de nodige tijd hebben om het verslag klaar te stomen, zonder veel kopzorgen en stress om de einddatum te halen.

1.2. Toelichting over de grafieken en tabellen

Bij de soortbespreking komen per vlinder diverse grafieken voor.

De voornaamste grafiek geeft de vliegtijd van de vlinder weer. De aantallen geziene vlinders worden in een dikke lijn uitgezet. In dezelfde grafiek komt er eveneens een dunnere lijn voor. Deze geeft de gemiddelde vliegtijd over de laatste 6 jaar weer.

Door gebruik te maken van weeknummers krijgen we een heel gedetailleerd beeld van hun vliegtijd.

Ook bij de bespreking van het weer hebben we gebruik gemaakt van deze weeknummers, zodat er steeds een snelle vergelijking mogelijk is tussen de aantallen vlinders en de heersende weersomstandigheden.

Aangezien weeknummers op zich niets zeggen, is er een kalender opgenomen in dit verslag.

De 2de en 3de grafiek zijn zoals de vorige jaren de omzetting van het aantal geziene vlinders naar 100 fictieve waarnemers en de daaruit verder afgeleide tendenscurve.

In de biotoop- en generatievergelijking zijn de gegevens van de 5 laatste jaren betrokken.

Zodat men rechtstreeks van op de grafiek bepaalde zaken over verschillende jaren heen kan vergelijken.

De dagelijkse weergegevens hebben we ook dit jaar gekregen van Cyriel Bruggeman, een amateur-meteoroloog uit Zomergem. Waarvoor onze hartelijke dank. Aan de hand van deze weergegevens is het mogelijk om grote stukken van de vliegtijdcurve te verklaren.

2003 was in weerkundig opzicht een zeer uitzonderlijk jaar. Het mooie weer doet veronderstellen dat de vlinders zeer goed gevlogen hebben. Dit geldt evenwel niet voor alle vlinders, daarover meer in de verdere bespreking.

1.3. Toelichting over de bespreking van de levenscyclus

Ook dit jaar heb ik me beziggehouden met het verwerken van de rupsgegevens. Ik was aangenaam verrast zo veel gegevens te zien. Niet omdat ik graag aan eenzame opsluiting voor mijn computerscherm doe, maar omdat ook hier geldt dat meer gegevens beter interpreteerbaar zijn. Het wordt ook mogelijk lokale populaties met elkaar te vergelijken.

Aan de hand van de waarnemingen zal ik trachten de data te achterhalen die in verband kunnen gebracht worden met het verloop van de generaties. De standaardwaarden die ik hiervoor gebruik komen uit de 'Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noord-West-Europa' door F.A. Bink, een boek dat jammer genoeg niet meer te verkrijgen is.

Nog even wat terminologie verklaren die ik gemakshalve hanteer voor het beschrijven van stadia in het vlinderleven.

Vooreerst moet je weten dat een vlinder een volledige metamorfose ondergaat. Dit impliceert dat de stadia ei, larve, pop en imago alle voorkomen doorheen de cyclus. Wanneer het nu om eitjes, poppen of imago's gaat valt niet altijd even eenvoudig te achterhalen wanneer die ontstaan zijn, of dit is niet echt relevant (een ei dat 5 dagen incubatietijd vergt zal geen grove rekenfouten geven wanneer het verkeerd gespiegeld wordt aan het generatieverloop).

Wanneer het echter over rupsen gaat, kan dit wel achterhaald worden. Tussen het uitsluipen uit het ei en het verpoppen vervelt een rups een aantal keer, 4 om precies te zijn. Dit omvat dan 5 stadia:

1. de pas uitgeslopen rupsjes
2. 1ste vervelling; rupsen ietsje groter, algemene kenmerken van de volgroeide rups kunnen zich hier reeds beginnen te ontwikkelen.
3. 2de vervelling; de meeste rupsen worden gevonden vanaf het derde stadium, ze zijn zowat halfvolgroeid en vertonen de kenmerken van de volgroeide rups.
4. 3de vervelling; dit is een iets kleinere versie van een volgroeide rups, nog steeds vraatzuchtiger wordend.
5. 4de vervelling; de rups is nu op haar grootst, het vel spant dicht tegen het dier aan. Veelal worden dergelijke volgroeide exemplaren gevonden wanneer ze op zoek zijn naar een verpoppingsplaats (vb: de grote, stekelige, zwarte rupsen van de Dagpauwoog die de openbare weg oversteken)

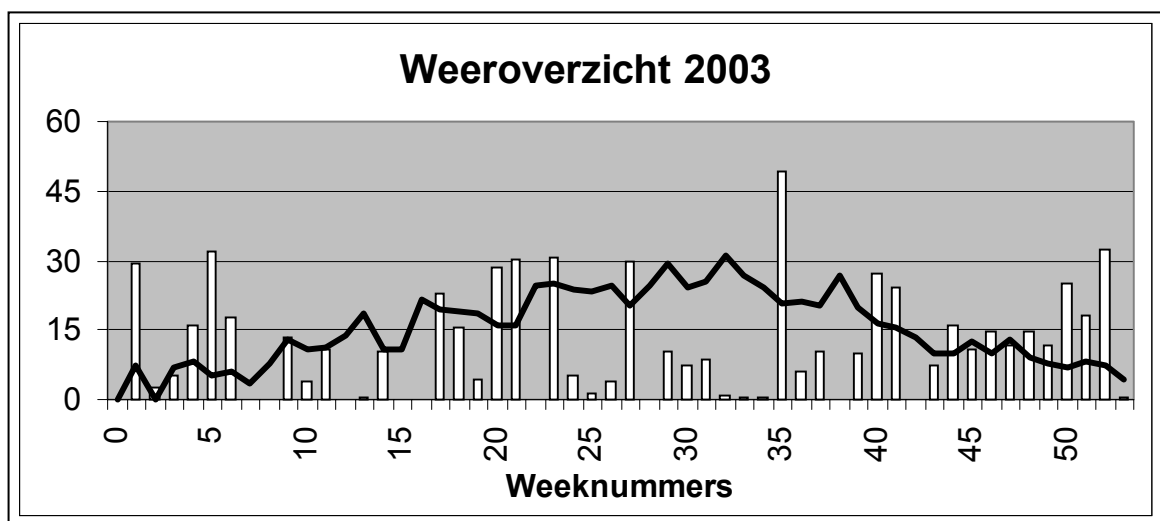
Diëgo

1.4. De weersomstandigheden

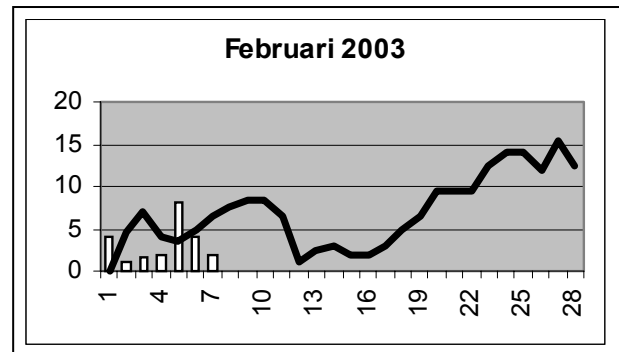
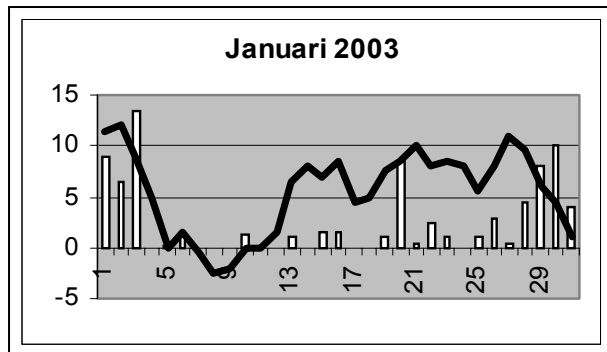
In het jaaroverzicht is de zwarte lijn de gemiddelde maximale dagtemperatuur, terwijl de kolommen de totale neerslag per week en per m² weergeven. De vliegtijd van vlinders situeert zich grotendeels bij temperaturen hoger dan 15°C en bij neerslaggemiddelden lager dan 15 liter per m². Onweersbuien geven soms een vertekend beeld, omdat er dan veel regen in korte tijd valt. In de maandgrafieken kan men in detail de dagelijkse maximum temperatuur en de dagelijkse neerslag terugvinden.

Bij de maand bespreking zijn er meteorologische aanduidingen ingevoerd. Naast de term “ normaal ” komen ook de termen abnormaal, zeer abnormaal, uitzonderlijk en zeer uitzonderlijk voor. Ze betekenen respectievelijk 1 maal voorkomend per 6 jaar, per 10 jaar, per 30 jaar en per 100 jaar.

Het weeroverzicht van 2003 verschilt van dit van de voorgaande jaren voornamelijk door de vele weken zonder of met zeer weinig neerslag. Eveneens zijn er 2 weken alwaar de gemiddelde maximale dagtemperatuur ongeveer 30°C bedraagt. 2003 was dus droog en warm en dit is een ideale mix om veel vlinders waar te nemen.

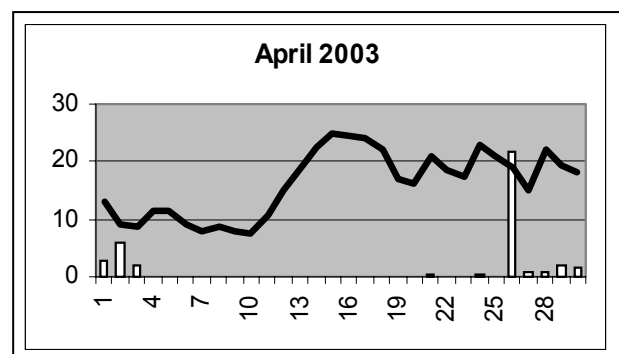
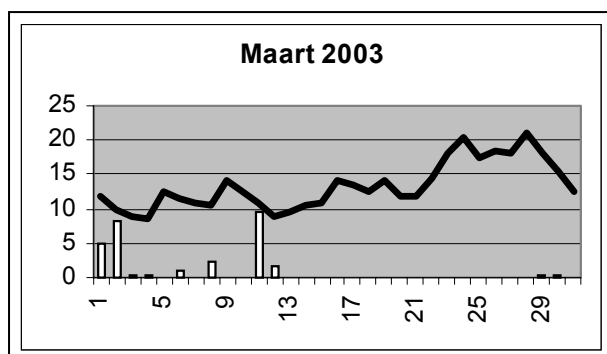
Januari was een vrij normale wintermaand met iets meer neerslag en ook wat meer zon. De gemiddelde temperatuur bedroeg 2,9°C en er viel 79,9 l/m² neerslag in 21 dagen. (normaal 2,6°C en 64,7 liter in 19 dagen) De zon scheen 82 uur tegen een normale 52 uur. De luchtdruk bedroeg gemiddeld 1016 hPa en de wind kwam voornamelijk uit het zuidzuidwesten.

Februari was een droge en een uitzonderlijk zonnige maand. (eenmaal per 30 jaar) De gemiddelde temperatuur bedroeg 3°C en er viel 22,5 liter neerslag in 7 dagen. De zon scheen 122 uur en de gemiddelde luchtdruk bedroeg 1021 hPa. Normale waarden voor februari zijn: 3.5 °C, 52.9 l/m² in 16 dagen, 73 uur zonneshijn en 1016.8 hPa. De wind waaide meestal uit het oostzuidoosten.

Maart was zeer abnormaal zacht en zeer abnormaal zonnig. De gemiddelde temperatuur bedroeg 8,4°C en er viel 28,7 l/m² in 10 dagen. De zon scheen maar liefst 193 uur. De gemiddelde waarden zijn 5.5°C, 53.6 liter in 18 dagen en 120 uur zonneshijn. De gemiddelde luchtdruk bedroeg 1024 hPa en het noordnoordoosten was de overheersende windrichting.

April 2003 was zeer abnormaal zonnig en abnormaal warm. De gemiddelde temperatuur bedroeg 10.5°C (norm 9°C) en er viel 37,4 liter neerslag in 10 dagen. (53.1 liter in 17 dagen) De zon scheen 188 uur. (norm. 158 uur) De barometer wees gemiddeld 1018 hPa aan en de wind kwam voornamelijk uit het oostnoordoosten.

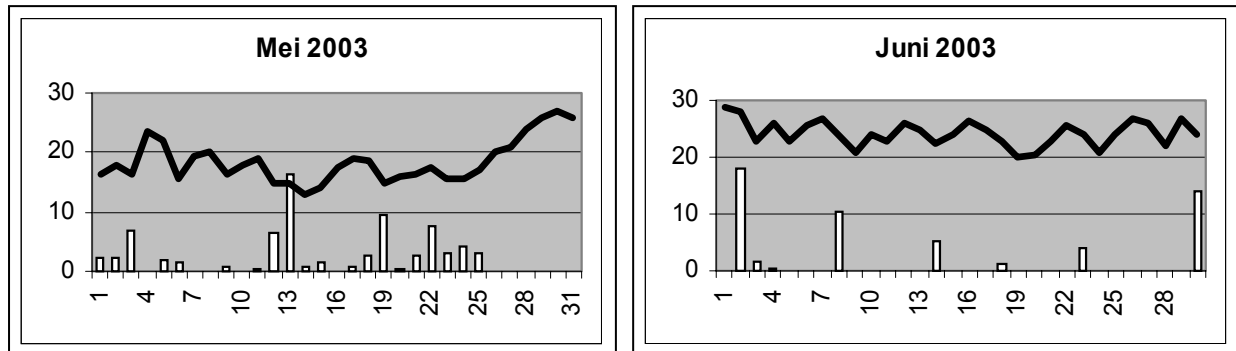

Mei was een vrij normale maand. De gemiddelde temperatuur bedroeg 13,5°C en er viel 74,4 liter neerslag in 20 dagen (tegen 12.7°C en 61,6 liter in 15 dagen gemiddeld) De zon scheen 170 uur (199 uur) en de luchtdruk bedroeg gemiddeld 1018 hPa. De wind kwam hoofdzakelijk uit het zuidzuidwesten.

De lente van 2003 was zeer abnormaal zonnig en zeer uitzonderlijk warm. Het was de 2de warmste lente sinds het begin der metingen in 1833 te Ukkel.

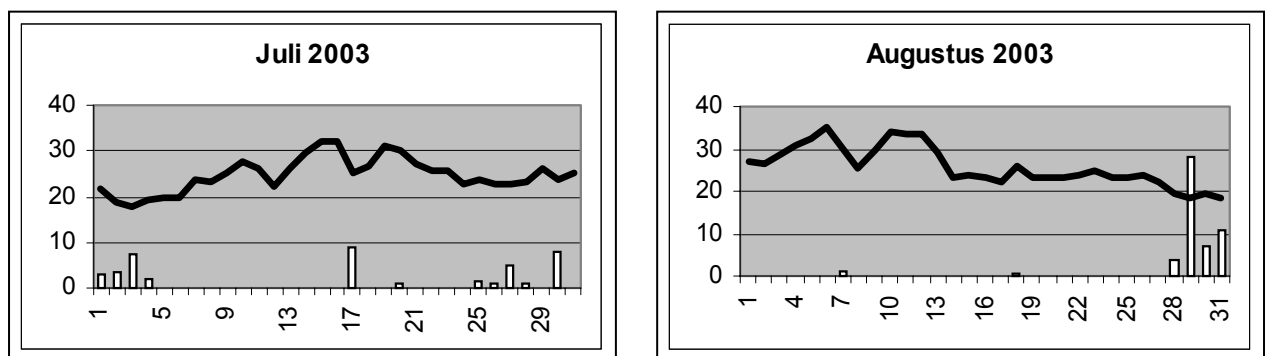
Juni was zeer uitzonderlijk warm (1 x in 100 jaar) en zeer abnormaal zonnig (1 x in 10 jaar). De gemiddelde temperatuur bedroeg 18,5°C en er viel 55 liter neerslag in 8 dagen. Normale waarden zijn 15,5°C en 67,4 liter in 15 dagen. De zon scheen te Zomergem 253 uur (normaal 202 uur) en dit is eveneens zeer abnormaal.

De gemiddelde luchtdruk bedroeg 1018 hPa en de wind kwam voornamelijk uit een westzuidwestelijke richting.

Juli 2003 was zeer abnormaal warm. De gemiddelde temperatuur bedroeg 18,9°C. (normaal 17.1°C) Er viel 42,3 liter neerslag in 12 dagen en de zon scheen 220 uur. (Normale waarden zijn 74.3 liter in 17 dagen en 195 uur zon) De barometer wees gemiddeld 1018 hPa aan en de wind kwam meestal uit het zuidzuidwesten.

Augustus was uitzonderlijk warm. (1 x in 30 jaar) De gemiddelde temperatuur bedroeg 19,6°C (norm. 16,8°C) en er viel 50,9 liter in 8 dagen. Normaal valt er 74,4 liter in 16 dagen. De zon scheen in totaal 243 uur (gemiddeld 188 uur)en de gemiddelde luchtdruk bedroeg 1020 hPa. De wind was overheersend noordwestelijk.

September was zeer abnormaal zonnig en abnormaal droog. De gemiddelde temperatuur bedroeg 15,2°C en er viel slechts 32,1 liter/m² in 8 dagen (normaal 14,6°C en 69,8 liter in 15 dagen)

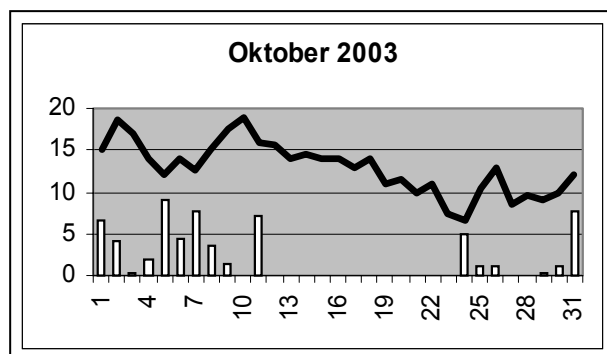
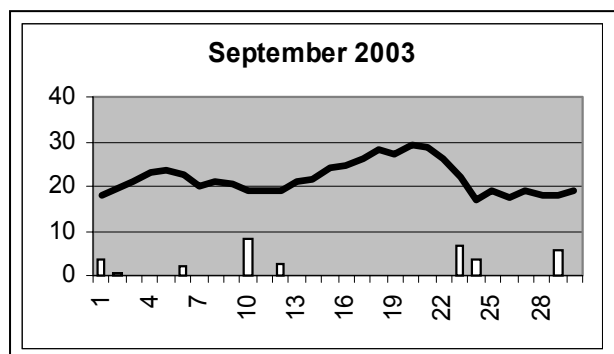
De zon scheen 223 uur, tegen 154 in een normale septembermaand. De gemiddelde luchtdruk bedroeg 1022 hPa en de wind kwam het vaakst uit het zuiden.

Oktober was zeer abnormaal koud. De gemiddelde temperatuur bedroeg 8,5°C en er viel 62 liter neerslag in 16 dagen. (normale waarden zijn 10,5°C en 70,8 liter in 18 dagen) De zon scheen 125 uur (113 uur normaal) en de gemiddelde luchtdruk bedroeg 1015 hPa. De wind was overheersend noordwestelijk.

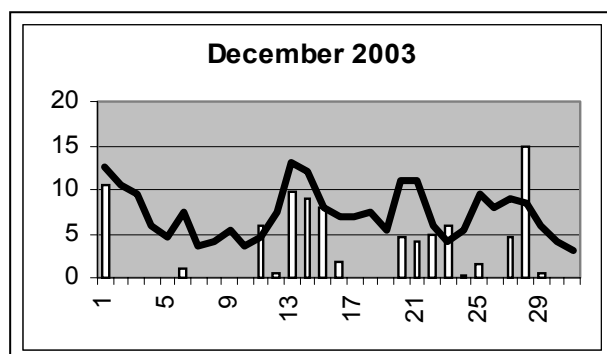
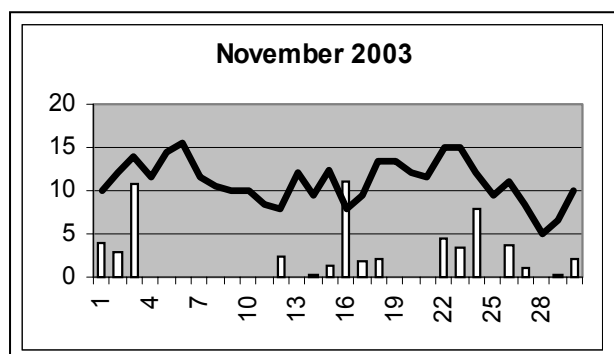
Uitzonderlijk was de eerste sneeuw op 24 oktober.

November was zeer abnormaal warm. De gemiddelde temperatuur bedroeg 8,0°C en er viel 59,7 liter neerslag in 16 dagen. Normale waarden zijn 6.1°C en 68.3 liter in 18 dagen. De zon scheen 48 uur (58 uur normaal)

De luchtdruk bedroeg gemiddeld 1016 hPa en de wind blies voornamelijk uit zuidzuidoostelijke richting.

December was weerkundig een normale maand. De gemiddelde temperatuur bedroeg 4,5°C en er viel 88 liter neerslag in 17 dagen. Normale waarden voor temperatuur en neerslag zijn: 3,3° C en 69,2 liter in 20 dagen. De luchtdruk bedroeg 1019 hPa en de zon scheen 57 uur. De wind kwam hoofdzakelijk uit het zuiden.

Ook dit jaar zijn de weergegevens gebaseerd op de waarnemingen van Cyriel Bruggeman.

Cyriel is een enthousiaste weeramateer en hij heeft een weerstation te Zomergem.

Geert Naessens, medewerker van het dagvlinderproject, is werkgroep leider van de werkgroep weerkunde.

Meer inlichtingen op hun website: <http://www.weerkunde.be>

1.5. Kort overzicht dagvlinderwaarnemingen 2003

Iedereen herinnert zich 2003 als een uitzonderlijk mooi jaar met vele zonnige dagen. Ideaal weer voor vlinders en vlinderliefhebbers. Toch moeten we vaststellen dat bepaalde vlinders deze weerscondities toch niet zo ideaal vonden of zijn er andere factoren die hun mindere doen kunnen verklaren?

De Koninginnenpage vond de weersgesteldheden in alle geval ideaal. Sinds 1994 is er een stijgende trend vast te stellen in het aantal waarnemingen. Deze vlinder maakt gebruik van de opwarming van de aarde om zijn gebied uit te breiden.

De **Dikkopjes** doen het echter minder goed. Het zijn vlinders die het moeten hebben van wegbermen met langere grassen en de Vlamingen wensen liever een kort gazon, zowel in de tuin als langs de kant van de weg.

De Aardbeivlinder was tot 2002 nog enkel te vinden in de gebiedjes rond het vliegveld te Ursel. De aantallen liepen de laatste jaren steeds verder terug. Op zeker moment is de groep niet meer levensvatbaar omdat o.a. inteelt de exemplaren verzwakt. In 2003 werden er dan ook geen Aardbeivlinders meer opgemerkt in dit biotoop.

Het Groot dikkopje vliegt terug iets beter. Deze vlinder, die open plaatsen in bosrijke gebieden verkiest, profiteert ten volle van het openkappen langs de Drongengoedweg.

De aantallen aldaar zijn meer dan verdubbeld bij vorig jaar, maar ook in andere gebieden worden er meer Groot dikkopjes gezien.

Het Zwartsprietdikkopje kende een verdere terugval. Waarschijnlijk ligt de reden hier in het wegbermbeheer. Alles moet er netjes uitzien en dus afgemaaid worden. Ook moeten we vaststellen dat braakliggende gronden, dikwijls door de overheid, omgezet worden tot bos. Bossen zijn nodig, maar zijn niet de enige biotopen met natuurwaarde.

Van het Geelsprietdikkopje kregen we dit jaar meldingen en foto's binnen, zodat we deze soort met zekerheid kunnen toevoegen.

Bepaalde **Witjes** vlogen zeer goed in 2003.

Nog nooit hebben we zoveel meldingen gekregen van de Citroenvlinder als in 2003.

Wat me enigszins verwondert zijn de weinige waarnemingen uit de Vlaamse ardenen. Vermoedelijk zal dit echter verbeteren als dit project er meer ingeburgerd is en de waarnemers er naast de tuin ook in andere biotopen vlinders zullen noteren.

Het Oranjetipje is in 2003 zeer vroeg beginnen vliegen en heeft ten volle kunnen profiteren van het mooie weer in april en mei. De geziene aantallen overtreffen dan ook deze van alle vorige jaren. Waarschijnlijk vliegt deze vlinder nog beter dan de cijfers weergeven, want als je de waarnemingen bekijkt dan valt op dat het meestal mannetjes zijn die genoteerd worden.

De vrouwtjes vinden we waarschijnlijk terug in de cijfers van de Klein gaderde witjes of van de Kleine koolwitjes.

Het Klein koolwitje en het Klein gaderd witje zijn trouwens 2 vlindersoorten waarvan ik deze mooie zomer veel meer waarnemingen verwacht had. Vooral het Klein gaderd witje heeft het wat laten afweten. Het Groot koolwitje heeft dan weer normaal gevlogen in 2003.

De Oranje luzernevlinder werd terug zeer veel waargenomen. 2003 was een echt topjaar voor deze vlinder. Ook van de Gele luzernevlinder kregen we heel wat meldingen binnen.

Zowel 2002 als 2003 was een zeer goed jaar voor deze vlinders, maar trekvlinders zijn zo wisselvallig dat het best zou kunnen dat er in 2004 geen enkel exemplaar gezien wordt.

De **Blauwtjes** en de **Kleine pages** hadden aan 2003 meestal een goed jaar.

Het Boomblauwtje werd zeer veel waargenomen. Deze vlindersoort wordt echter geparasiteerd door een sluipwesp, zodat er cyclische schommelingen in de aantallen voorkomen. Deze schommelingen zijn zeer duidelijk op de grafiek van 100 waarnemers.

Zowel het Icarusblauwtje als het Bruin blauwtje en de Kleine vuurvlinder kenden een relatief goed jaar.

Het Groentje werd net als de aardbeivlinder in 2003 niet meer opgemerkt.

In tegenstelling tot vorig jaar kregen we slechts enkele waarnemingen binnen van de Eikenpage.

De **Vossen** hebben allen kunnen profiteren van de goede weersgesteldheid.

De Kleine vos kende een ware heropstanding en was terug regelmatig te zien. Voor de Distelvlinder was 2003, net als 2002, een topjaar, alhoewel er in 1996 toch nog meer dan het dubbel aantal genoteerd werden.

De Atalanta, de Daggauwoog en het Landkaartje kenden een gemiddeld jaar.

De Gehakkelde aurelia werd echter meer dan gemiddeld waargenomen.

Ook de Kleine ijsvogelvlinder geniet van het openkappen van het Drongengoed en wordt weer veelvuldig langs de Drongengoedweg gezien.

In 2003 werden ook de Keizersmantel en de Rouwmantel terug in onze regionen gemeld.

Van beide soorten betreft het zwervers, maar de kans op voortplanting is immer reëel.

In 2004 kijken we er alvast naar uit.

We hebben ook een melding ontvangen van de Kleine parelmoervlinder. Sporadisch komen we deze vlinder eens tegen in onze jaarverslagen.

Ook de **Zandoogjes** hebben niet allen positief gereageerd op het mooie weer.

Het hooibeestje werd terug meer waargenomen en is langzaam bezig zijn aantallen terug op peil te brengen in de biotopen, alwaar hij nog aanwezig is.

De Argusvlinder blijft een zeldzaamheid, nochtans vliegt deze vlinder tamelijk goed in Zeeuws-Vlaanderen.

Het Koevinkje vliegt midden in de vakantietijd en is dit jaar niet zo goed gevolgd. Waarschijnlijk zijn er dus meer vlinders dan de cijfers doen blijken.

Een absoluut topjaar kende echter het Bruin zandoogje. Het Oranje zandoogje deed het daarentegen niet zo goed en is vlug gestopt met vliegen. Nochtans in de vorige goede zomers (1996 en 1997) heeft deze vlinder goed gevlogen.

Het Bont zandoogje kende een gemiddeld jaar en had een goede 3de generatie. Dit belooft voor 2004. De Heivlinder werd in 2003 niet zo goed gevolgd. Deze vlinder wordt in de zomermaanden in de duinen gezien.

Een topjaar was het eveneens voor de medewerkers. We kregen van maar liefst 112 personen waarnemingen binnen. Al deze personen wensen we hierbij dan ook te bedanken voor hun inzet. Het vergt een grote inspanning en discipline om de vlinders te noteren en de gegevens door te sturen. Het resultaat van dit gezamenlijke werk geeft ons echter een gedetailleerd overzicht over het voorkomen en de vliegtijd van deze vlinders in onze regio.

We kregen gegevens binnen van 62250 dagvlinders en 6339 nachtvlinders. Er werden 33 soorten dagvlinders en 317 soorten nachtvlinders genoteerd.

Het Groentje en de Aardbeivlinder moesten we echter missen.

1.6. Overzicht van de geziene soorten

Echte waarnemingen

Naam	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	O1	O2	O3
Koninginnepage	1	29	25	3	4	7	12	12	9	19	31	32	164
Geelsprietdikkopje	0	0	0	0	0	0	36	13	0	0	31	1	7
Aardbeivlinder	7	5	0	1	34	137	204	80	5	17	7	9	0
Groot dikkopje	92	121	205	107	442	663	933	738	191	175	101	116	230
Zwartsprietdikkopje	2057	931	521	1584	2931	10267	16666	10430	4732	8740	2793	2563	2060
Resedawitje	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	0	0	0
Gele luzernevlinder	0	2	0	0	0	1	8	13	0	2	0	3	7
Oranje luzernevlinder	0	0	0	37	0	108	52	79	3	96	0	148	317
Citroenvlinder	163	230	142	137	594	568	426	377	300	297	327	534	913
Oranjetipje	0	3	18	112	55	63	132	132	152	173	215	292	540
Groot koolwitje	284	967	1587	979	1286	610	1960	1514	1487	995	1063	1021	1777
Klein koolwitje	1421	1450	1523	2808	9015	5523	14734	10832	4786	3725	5301	4035	6134
Klein geaderd witje	930	695	1350	1537	4634	2632	5178	6140	2764	2425	2118	2004	1857
Groentje	0	1	0	2	20	43	54	12	2	14	3	3	0
Eikenpage	18	2	17	18	92	245	37	127	111	50	91	147	40
Bruine eikenpage	0	0	0	0	0	62	30	0	0	5	0	0	0
Kleine vuurvlinder	353	61	35	102	1516	2091	6135	2416	1490	1017	752	286	2194
Bruine vuurvlinder	0	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0	0	0
Bruin blauwtje	8	2	0	58	122	1266	4319	421	604	635	108	243	631
Icarusblauwtje	60	660	265	1748	805	1217	5610	1017	764	1190	707	1387	2291
Boomblauwtje	30	99	167	118	302	866	226	362	611	487	121	368	685
Dwergblauwtje	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Kleine ijsvogelvlinder	12	17	35	19	49	167	50	14	9	6	12	33	45
Atalanta	333	1559	814	2350	4938	4005	12600	6996	2524	3219	3004	2411	5046
Distelvlinder	112	258	18	402	357	14038	125	301	77	1028	241	1826	5910
Kleine vos	2267	2867	579	4312	9678	2654	7428	2906	810	500	134	486	2670
Dagpauwoog	555	1004	248	672	3086	3501	8529	6209	2365	1625	1051	2352	3917
Gehakkelde aurelia	73	312	203	216	423	490	882	1106	668	675	655	501	1074
Landkaartje	47	132	256	303	836	688	1660	2745	1604	1365	1741	1136	1986
Keizersmantel	1	2	1	4	4	7	1	3	3	0	0	1	9
Grote vos	0	0	0	0	0	0	5	2	0	2	0	0	0
Kleine parelmoervlinder	0	0	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	1
Rouwmantel	0	0	0	1	1	5	37	3	0	1	0	0	4
Bont zandoojie	367	655	1026	872	1536	1404	4360	5467	3564	3291	1553	1475	2625
Hooibeestje	653	158	100	137	385	553	1279	411	89	357	230	304	682
Argusvlinder	23	15	27	22	19	38	51	10	11	13	11	2	8
Oranje zandoojie	3529	3716	2916	4252	6569	13785	16046	13712	8005	9806	13170	8474	8512
Bruin zandoojie	1417	741	933	1609	3238	5801	5375	3955	2861	5385	7290	4140	9419
Koelvinkje	60	374	326	243	1140	1001	1642	811	670	790	836	455	460
Dambordje	1	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Heivlinder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	262	157	23	35
Totaal aantal	14874	17070	13337	24768	54111	74506	116889	79367	41271	48389	43854	36811	62250
Medewerkers	17	23	26	29	39	62	70	68	34	45	35	38	64
Aantal soorten	28	31	25	33	30	33	39	35	29	36	29	32	33

Fictieve waarnemingen (100 deelnemers)

Naam	91	92	93	94	95	96	97	98	99	OO	O1	O2	O3
Koninginnepage	6	126	96	10	10	11	17	18	26	42	91	84	273
Geelsprietdikkopje	0	0	0	0	0	0	51	19	0	0	91	3	12
Aardbeivlinder	41	22	0	3	87	221	291	118	15	38	21	24	0
Groot dikkopje	541	526	788	369	1133	1069	1333	1085	562	389	297	305	383
Zwartsprietdikkopje	12100	4048	2004	5462	7515	16560	23809	15338	13918	19422	8215	6745	3433
Resedawitje	0	0	0	0	0	0	64	0	0	0	0	0	0
Gele luzernevlinder	0	9	0	0	0	2	11	19	0	4	0	8	11
Oranje luzernevlinder	0	0	0	128	0	174	74	116	9	213	0	389	495
Citroenvlinder	959	1000	546	472	1523	916	609	554	882	660	962	1405	1427
Oranjetipje	0	13	69	386	141	102	189	194	447	384	632	768	900
Groot koolwitje	1671	4204	6104	3376	3297	984	2800	2226	4374	2211	3126	2687	2777
Klein koolwitje	8359	6304	5858	9683	23115	8908	21049	15929	14076	8278	15591	10618	9584
Klein geaderd witje	5471	3022	5192	5300	11882	4245	7397	9029	8129	5389	6229	5274	2902
Groentje	0	4	0	7	51	69	77	18	6	31	9	8	0
Eikenpage	106	9	65	62	236	395	53	187	326	111	268	387	67
Bruine eikenpage	0	0	0	0	0	100	43	0	0	11	0	0	0
Kleine vuurvlinder	2076	265	135	352	3887	3373	8764	3553	4382	2260	2212	753	3657
Bruine vuurvlinder	0	0	0	0	0	0	29	0	0	0	0	0	0
Bruin blauwtje	47	9	0	200	313	2042	6170	619	1776	1411	318	639	1052
Icarusblauwtje	353	2870	1019	6028	2064	1963	8014	1496	2247	2644	2079	3650	3818
Boomblauwtje	176	430	642	407	774	1397	323	532	1797	1082	356	968	1142
Dwergblauwtje	0	0	0	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Kleine ijsvogelvlinder	71	74	135	66	126	269	71	21	26	13	35	87	75
Atalanta	1959	6778	3131	8103	12662	6460	18000	10288	7424	7153	8835	6345	8410
Distelvlinder	659	1122	69	1386	915	22642	179	443	226	2284	709	4805	9850
Kleine vos	13335	12465	2227	14869	24815	4281	10611	4274	2382	1111	394	1279	4172
Dagpauwoog	3265	4365	954	2317	7913	5647	12184	9131	6956	3611	3091	6189	6528
Gehakelde aurelia	429	1357	781	745	1085	790	1260	1626	1965	1500	1926	1318	1790
Landkaartje	276	574	985	1045	2144	1110	2371	4037	4718	3033	5121	2989	3103
Keizersmantel	6	9	4	14	10	11	1	3	9	0	0	3	14
Grote vos	0	0	0	0	0	0	7	3	0	4	0	0	0
Kleine parelmoervlinder	0	0	0	7	0	0	0	1	0	2	0	0	2
Rouwmantel	0	0	0	3	3	8	53	4	0	2	0	0	6
Bont zandoogje	2159	2848	3946	3007	3938	2265	6229	8040	10482	7313	4568	3882	4102
Hooibeestje	3841	687	385	472	987	892	1827	604	262	793	676	800	1066
Argusvlinder	135	65	104	76	49	61	73	15	32	29	32	5	13
Oranje zandoogje	20759	16157	11215	14662	16844	22234	22923	20165	23544	21791	38735	22300	13300
Bruin zandoogje	8335	3222	3588	5548	8303	9356	7679	5816	8415	11967	21441	10895	14717
Koewinkje	353	1626	1254	838	2923	1615	2346	1193	1971	1756	2459	1197	719
Dambordje	6	9	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Heivlinder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	582	462	61	55
Totaal aantal	87494	74217	51296	85407	138746	120171	166984	116715	121385	107531	128982	96871	97266

1.7. Weeknummers 2003

Januari

1 1 2 3 4 5
2 6 7 8 9 10 11 12
3 13 14 15 16 17 18 19
4 20 21 22 23 24 25 26
5 27 28 29 30 31

Februari

5 1 2
6 3 4 5 6 7 8 9
7 10 11 12 13 14 15 16
8 17 18 19 20 21 22 23
9 24 25 26 27 28

Maart

9 1 2
10 3 4 5 6 7 8 9
11 10 11 12 13 14 15 16
12 17 18 19 20 21 22 23
13 24 25 26 27 28 29 30
14 31

April

14 1 2 3 4 5 6
15 7 8 9 10 11 12 13
16 14 15 16 17 18 19 20
17 21 22 23 24 25 26 27
18 28 29 30

Mei

18 1 2 3 4
19 5 6 7 8 9 10 11
20 12 13 14 15 16 17 18
21 19 20 21 22 23 24 25
22 26 27 28 29 30 31

Juni

22 1
23 2 3 4 5 6 7 8
24 9 10 11 12 13 14 15
25 16 17 18 19 20 21 22
26 23 24 25 26 27 28 29
27 30

Juli

27 1 2 3 4 5 6
28 7 8 9 10 11 12 13
29 14 15 16 17 18 19 20
30 21 22 23 24 25 26 27
31 28 29 30 31

Augustus

31 1 2 3
32 4 5 6 7 8 9 10
33 11 12 13 14 15 16 17
34 18 19 20 21 22 23 24
35 25 26 27 28 29 30 31

September

36 1 2 3 4 5 6 7
37 8 9 10 11 12 13 14
38 15 16 17 18 19 20 21
39 22 23 24 25 26 27 28
40 29 30

Oktober

40 1 2 3 4 5
41 6 7 8 9 10 11 12
42 13 14 15 16 17 18 19
43 20 21 22 23 24 25 26
44 27 28 29 30 31

November

44 1 2
45 3 4 5 6 7 8 9
46 10 11 12 13 14 15 16
47 17 18 19 20 21 22 23
48 24 25 26 27 28 29 30

December

49 1 2 3 4 5 6 7
50 8 9 10 11 12 13 14
51 15 16 17 18 19 20 21
52 22 23 24 25 26 27 28
53 29 30 31

1.8. Maandelijke vlindertocht

Sinds het jaar 2000 richt de vlinderwerkgroep in het vlinderseizoen maandelijke zoektochten in. De bedoeling van deze tochten was om bepaalde vlindersoorten en hun biotopen beter te leren kennen, maar ook om met de leden van de vlinderwerkgroep eens bijeen te zijn. Wegens de zeer beperkte belangstelling stoppen we met dit initiatief in 2004.

1.9. Bloembezoek

Dit jaar zijn, zoals vorig jaar de voornaamste planten in tabelvorm opgegeven waarop de vlinder gezien is.

Uit praktische overwegingen is deze tabel niet opgenomen bij de verschillende soorten, maar hieronder integraal weergegeven.

PAGES	
	Koninginnepage
Tuin	Vlinderstruik, verbena, wijnruit, venkel, cosmos, wortels
Bos	Vlinderstruik
Kanaal	Vlinderstruik, knoopkruid
DIKKOPJES	
	Groot dikkopje
Bos	Braam, brunel, distel, dopheide, kattenstaart
Wegberm	Braam, knoopkruid, wikke
	Zwartsprietdikkopje
Tuin	Longkruid, koninginnenkruid, aster, wikke, boerenwormkruid, leeuwentand
Bos	Rolklaver
Wegberm	Rolklaver, wikke, rode klaver, kruiskruid, boerenwormkruid, distel
Kanaal	Koninginnenkruid, distel
WITJES	
	Oranjetipje
Tuin	Look zonder look, pinksterbloem, judaspenning, aubrieta, vergeet mij nietje
Bos	Pinksterbloem, look zonder look, hondsdrif, zenegroen, paardebloem
Wegberm	Pinksterbloem, look zonder look, paardebloem, margriet
Kanaal	Look zonder look, koolzaad

	Citroenvlinder
Tuin	Vlinderstruik, paardebloem, speenkruid
Bos	Braam, distel, speenkruid, vlinderstruik, kattekruid, smeerwortel, koolzaad
Wegberm	Paardebloem
Kanaal	Witte dovenetel
	Groot koolwitje
Tuin	Vlinderstruik, lobelia, kaasjeskruid, paardebloem, damastbloem, cosmos
Bos	Braam, look zonder look, distel, kattekruid, paardebloem, agastacia
Wegberm	Vlinderstruik, braam, distel, lavendel
Kanaal	Braam, distel, koolzaad, knoopkruid
	Klein koolwitje
Tuin	Bladrammenas, vlinderstruik, kattenstaart, leeuwentand, look zonder look
Bos	Braam, kattekruid, kattestaart, heelblaadje, paardebloem, speenkruid
Wegberm	Distel, koninginnenkruid, kattestaart, raapzaad, lavendel, paardebloem
Kanaal	Knoopkruid, braam, distel, koolzaad, raapzaad, koninginnenkruid
	Klein geaderd witje
Tuin	Vlinderstruik, bladrammenas, kattestaart, longkruid, leeuwentand, paardebloem
Bos	Braam, distel, paardebloem, pinksterbloem, look zonder look, brunel
Wegberm	Koninginnekruid, braam, distel, pinksterbloem, look zonder look, wilg
Kanaal	Braam, pinksterbloem, look zonder look, hondsdrif, koninginnekruid
	Oranje luzernevlinder
Tuin	Vlinderstruik, oranje goudbloem, lobelia
Bos	Vlinderstruik, moerasrolklaver, luzerne, speerdistel, knoopkruid
Wegberm	Paardebloem
Kanaal	Knoopkruid, rode klaver
BLAUWTJES	
	Icarusblauwtje
Tuin	Koninginnenkruid, watermunt, meisjesogen, boerenwormkruid, duizendblad
Bos	Luzerne, witte klaver, vlinderstruik, pinksterbloem
Wegberm	Kruiskruid, boerenwormkruid, rode klaver, moerasrolklaver, koninginnenkruid
Kanaal	Rolklaver, kruiskruid, boerenwormkruid, streepzaad, boterbloem

	Bruin blauwtje
Tuin	Boerenwormkruid, leeuwentand, kruiskruid, duizendblad
Bos	Duizendblad
Wegberm	Boerenwormkruid, akkerviooltje, ooievaarsbek,
Kanaal	Biggekruid, boerenwormkruid, rolklaver, perzikkruid, duizendblad
	Boomblauwtje
Tuin	Klimop, buxus, sporkehout, kattestaart, hop, boerenwormkruid
Bos	Koninginnenkruid, paplaurier, kattekruid, luzerne, ceanothus
Wegberm	Braam
	Kleine vuurvliinder
Tuin	Duizendblad, biggekruid, leeuwentand, koninginnenkruid, havikskruid
Bos	Duizendblad, heelblad, vlinderstruik, kattestaart
Wegberm	Boerenwormkruid, kruiskruid, kamille
Kanaal	Kruiskruid, boerenwormkruid, streepzaad, distel, boterbloem , biggekruid
	Eikenpage
Bos	Sporkehout
VOSSSEN	
	Kleine ijsvogelvlinder
Bos	Braam, sporkehout
	Distelvlinder
Tuin	Lavendel, liguster, kattestaart, bieslook, vlinderstruik, Koninginnekruid,
Bos	Braam, Kale jonker, distel, vlinderstruik, smeerwortel, zevenblad
Wegberm	Lavendel, distel, braam, liguster, vlinderstruik, Koninginnenkruid
Kanaal	Braam, margriet, distel, knoopkruid, biggekruid, koolzaad
	Atalanta
Tuin	Sering, cotoneaster, liguster, vlinderstruik, Koninginnekruid, kattestaart
Bos	Braam, distel, Koninginnenkruid, vlinderstruik, klimop, paardebloem
Wegberm	Braam, Koninginnenkruid, lavendel, vlinderstruik, liguster, paardebloem
Kanaal	Koninginnenkruid, braam, distel, liguster, rot fruit, duizendblad, valeriaan
	Dagpauwoog
Tuin	Paardebloem, sleedoorn, vlinderstruik, kogelbloem, rot fruit, sedum
Bos	Braam, paardebloem, vlinderstruik, koninginnenkruid, pinksterbloem
Wegberm	Koninginnekruid, distel, braam, lavendel, wilg, paardebloem, liguster
Kanaal	Boerewormkruid, koninginnenkruid, paardebloem, braam, distel, munt

	Gehakkelde aurelia
Tuin	Vlinderstruik, liguster, paardebloem, liguster, klimop, hemelsleutel, aster
Bos	Braam, distel, wilg, koninginnekruid, vlinderstruik, dophei, bosanemoon
Wegberm	Braam, distel, lavendel, liguster
Kanaal	Distel, koninginnenkruid, rot fruit, paardebloem
	Kleine vos
Tuin	Vlinderstruik, klimop, lobelia, koninginnenkruid, lavendel, kattenstaart
Bos	Vlinderstruik, distel, koninginnenkruid,
Wegberm	Distel, koninginnenkruid, kruiskruid, paardebloem, liguster
Kanaal	Koninginnenkruid, vlinderstruik
	Landkaartje
Tuin	Koninginnekruid, leeuwentand, braam, munt, sedum, wilde marjolein
Bos	Braam, koninginnenkruid, kastanjebloesems, vlinderstruik, paardebloem
Wegberm	Braam, distel, koninginnenkruid, engelwortel, valeriaan, struikheide
Kanaal	Look-zonder-look, koninginnenkruid, distel, boerenwormkruid, engelwortel
	Keizersmantel
Bos	Koninginnenkruid, vlinderstruik
ZANDOOGJES	
	Hooibeestje
Tuin	Vlinderstruik, munt
	Argusvlinder
Tuin	Leeuwentand
	Koevinkje
Tuin	Braam, koninginnenkruid, nepeta, moerasspirea
Bos	Waterkers, valeriaan, vuilboom
Wegberm	Braam, distel, engelwortel, koninginnenkruid, valeriaan, liguster
Kanaal	Distel
	Bruin zandoogje
Tuin	Vlinderstruik, koninginnenkruid, knoopkruid, lobelia, munt, distel
Bos	Braam, distel, heeblaadjes, tamme kastanje, distel, duizendblad
Wegberm	Koninginnenkruid, kruiskruid, distel, braam, knoopkruid, lavendel
Kanaal	Distel, knoopkruid, kruiskruid, koninginnenkruid, braam, liguster

	Oranje zandoogje
Tuin	Koninginnenkruid, knoopkruid, aster, vlinderstruik, braam, munt
Bos	Braam, koninginnenkruid, sporkehout, Jacobskruiskruid, distel
Wegberm	Koninginnenkruid, boerenwormkruid, kruiskruid, distel, vlinderstruik
Kanaal	Kruiskruid, koninginnenkruid, knoopkruid, munt, boerenwormkruid
	Bont zandoogje
Tuin	Vlinderstruik, klimop, koninginnenkruid, rot fruit, sering, braam
Bos	Braam, klimop, koninginnenkruid, sporkehout, speenkruid, paplaurier
Wegberm	Braam, vlinderstruik, lavendel, boterbloem, rot fruit, watermunt
Kanaal	Boerenwormkruid, distel, braam,look zonder look, rot fruit, paardebloem
	Heivlinder
Duinen	Kruiskruid

1.10. Medewerkers

In tegenstelling met de voorbije jaren geven we dit jaar een overzicht van alle medewerkers die in 2003 gegevens hebben aangebracht, zonder een onderscheid te maken tussen vaste en losse medewerkers.

Alain Devreese	Gerry Neirinckx	Marlies Claeys
Albert Hamers	Godelieve Hooft	Martine Storm
Angelique Girolami	Gunther Groenez	Milène
Bart Heirweg	Guy Himschoot	Nico Geiregat
Bernard François	Herman Tessely	Noël Lievrouw
Bertie Schiettecatte	Hub Vermersch	Norbert Desmet
Bjorn Van Der Veen	Inge Hurtekant	Odette Van Den Bossche
Boudewijn Kindts	Jacques Vanheeuverswyn	Omer Van de Kerckhove
Chantal De Cubber	Jan Pauwels	Pauwel Bogaert
Chantal Martens	Jan Versigghel	Peter De Grootte
Chris Bruggeman	Jelle Rysselaere	Philippe Hollebosch
Daniël Acke	Jeroen Vanheeuverswyn	Piet Smessaert
Darline Kempeneer	Jo Glibert	Pieter-Jan Maenhaut
Davy De Grootte	Joachim Mergeay	R. Debbaut
Denise De Jonckheere	Johan Broidio	Roger Vanmoerkerke
Diego Van De Keere	Johan Brusselle	Romain Deloof
Dimitri Van De Populiere	Johan De Meyer	Ronny Van Houdenhove
Dirk Seigneur	Johan Rommelaere	Sandra Corthals
Dirk Vandenbrande	Johannes Jansen	Sarah Van De Keere
Dries Gryffroy	Josephine de Windt	Siska Rappé
Eddy Van Den Abeele	Joyce Verdonck	Sofie Dhoore
Els Verniest	Jurgen Vandewalle	Sonja De Smeyter
Emiel Ingels	Katrien De Mayer	Stan Vanpaemel
Emma Rappé	Kevin Wittoeck	Steven De Bruycker
Emma Vanpaemel	Kristof Hurtekant	Steven Heyde
Eric Blondia	Kurt De Kesel	Sylvain Vanneste
Eric Colpaert	Liesbeth Van den Bossche	Thomas Maertens
Etienne Colpaert	Luc Bekaert	Tineke De Pauw
Etienne Vanaelst	Luc Menschaert	Tom Cabooter
Fabrice Dhalez	Luc Vanpaemel	Toon De Kesel
fam. Rysselaere-De Bie	Maarten Dhoore	Walter De Smet
Filip Jonckheere	Maarten Verhelst	Walter Labarque
Filip Van Den Bossche	Marc Boone	Walter Vanmoerkerke
Filip Van Geel	Marc Espeel	Werner Latte
Frank Van De Keere	Marc Schoonackers	William White
Franklin De Grootte	Marc Van Opstaele	Wim Maréchal
Gaby Wieme	Marc Zwertvaegher	Yves Pieters
Geert Naessens	Marianne Van Hulle	

1.11. Aanbevolen boeken, tijdschriften en internetsites

Tijdschriften

'Vlinders' Tijdschrift van De Nederlandse Vlinderstichting, dat driemaandelijks verschijnt.

Redactieadres: De Vlinderstichting Postbus 506 6007 AM Wageningen

Kostprijs: 22 € te storten op Bankrekeningnr. 445-9645401-76 tav De Vlinderstichting.

Dit tijdschrift geeft zowel aandacht aan dagvlinders, als aan nachtvlinders en sinds een viertal jaar ook aan libellen.

Boeken

Een overzicht van de recent verschenen boeken inzake dagvlinders:

- **'Dagvlinders in Vlaanderen'** door Dirk Maes en Hans Van Dyck. Uitgegeven in 1999 door Stichting Leefmilieu.
In dit werk wordt de nadruk gelegd op de ecologie, verspreiding en behoud van onze dagvlinders in Vlaanderen.
- **'Veldgids dagvlinders'** door Irma Wynhoff e.a. Uitgegeven in 1999 door de KNVN-uitgeverij.
Hierin worden alle 150 dagvlindersoorten van het Europese laagland beschreven en rijk geïllustreerd. Een aanrader om de vlinders van bij ons op naam te brengen.
Deze gids vervangt de vroegere gids 'Dagvlinders van de Benelux'.
- **'De Nieuwe vlindergids'** door Tolman en Lewington. Uitgegeven in 1999 door Tirion-uitgeverij.
Hierin worden alle 450 Europese soorten zeer duidelijk afgebeeld en wordt hun verspreiding weergegeven. Een aanrader voor wie het iets verder zoekt (Zuid- en Oost-Europa). Door de veelheid van soorten is de vorige uitgave beter in ons werkingsgebied.
- **'Dagvlinders van Europa'** is een CD-rom die eigenlijk de digitale vorm is van het vorige boek. Alle soorten zijn afgebeeld met een fraaie tekening van Richard Lewington.
Daarnaast is er van vele soorten een foto opgenomen. Tevens is er een beschrijving van habitat en verspreiding. De moderne technologie laat toe te zoeken op een combinatie van maand, regio in Europa en habitat.
In kaartjes is de verspreiding op landniveau beschikbaar, waarin ook informatie over de voor- en achteruitgang per land is opgenomen.
- **'Vlinders en rupsen'** door Ruckstuhl. Uitgegeven door Tirion
Praktische gids om dag- en nachtvlinders en hun rupsen op eenvoudige wijze op naam te brengen. Uiteraard niet volledig
- **'Colour identification guide to the moths of the British Isles'** by Skinner.
Het standaardwerk voor al wie in nachtvlinders geïnteresseerd is. Praktisch alle bij ons voorkomende soorten zijn afgebeeld (foto's van opgezette exemplaren)

- **'The colour identification guide to caterpillars of the British Isles'** by Porter.
Het Engelstalige standaardwerk voor de herkenning van onze rupsen. Van zeer veel soorten is een foto opgenomen.
- **'Field Guide to the Moths of Great Britain and Ireland'** by Paul Waring en Martin Townsend, illustraties van Richard Lewington.
Een moderne gids die alle nachtvlinders uit Groot-Brittannië behandelt: soortbespreking, vliegperiode, levenscyclus, voedselplanten rupsen en voorkomen. Alle soorten zijn weergegeven in hun natuurlijke houding. Een aanrader voor alle nachtvlinderliefhebbers.
- **'Atlas Nederlandse dagvlinders'**: nieuw boek te verschijnen in de reeks Nederlandse fauna, wordt verwacht in de loop van 2004. Alvast een aanrader.
Sinds 2000 werkt De Vlinderstichting samen met duizenden vrijwilligers aan een nieuwe atlas van de Nederlandse dagvlinders. De waarnemingen uit de periode 1991-2002 vormen de basis van het boek. Daarvan zijn fraai vormgegeven kaarten gemaakt met de meest actuele verspreiding van alle soorten. Voor de meer dan 70 stand- en trekvlinders zijn bovendien kaarten gemaakt met de verspreiding voor de perioden tot 1980 en 1981-1990. Dat alles wordt geïllustreerd met fantastische nieuwe foto's van de soorten in hun leefgebied, veel (nieuwe) informatie over de ecologie en de biologie van de soorten en illustratieve schema's en diagrammen. Ook de resultaten uit het Landelijk Meetnet Dagvlinders zijn verwerkt in heldere trends. De analyse van de kaarten en trends levert veel inzicht op in de oorzaken van de veranderingen die zich in onze vlinderfauna hebben voorgedaan.

Internetsites

http://natuur_meetjesland.tripod.com/ : onze eigen site van de Natuurhistorische werkgroep Meetjesland. Hier kan je onder andere de recentste vlindernieuwsbrief downloaden.

<http://users.skynet.be/wielewaal/> : de site van afdeling Schelde-Leie, met in het seizoen regelmatig meldingen van vlinderwaarnemingen.

<http://www.vlinderstichting.nl/> : de site van de Nederlandse vlinderstichting, uitgever van het tijdschrift Vlinders. Veel info over het wel en wee van de vlinders in Nederland.

<http://www.vlindernet.nl/> : zeer goede site met alle info over de in Nederland voorkomende dagvlinders en nachtvlinders: afbeelding, verspreidingskaartje, ecologie. Op deze site kan ook een Nederlandse vertaling van "Skinner" gedownload worden.

<http://ip30.eti.uva.nl/bis/vlinders.php?menuentry=inleiding> : zeer goede site met informatie over alle Europese dagvlinders. Eigenlijk de cd-rom over de vlinders geplaatst op het net.

<http://trekvlinders.members.easyspace.com/> : de site van het Belgisch trekvlinderonderzoek.

<http://babochki.narod.ru/e.html> : een zeer goede Russische site met prachtige afbeeldingen van de meeste vlindersoorten uit onze regio. (teksten in het Engels)

<http://cgi.ukmoths.force9.co.uk/index.php> : prachtige site met zeer veel foto's van vlinders (dag, nacht- en micro's) voorkomend in Groot-Brittannië (1387 soorten afgebeeld)

<http://www.leps.it/index.htm> : Italiaanse site met zeer veel vlinderafbeeldingen (teksten in het Engels)

<http://www.schmetterling-raupe.de/> : Duitse site met vele afbeeldingen

1.12. Zeldzame en uitzonderlijke waarnemingen

Ieder jaar bereiken ons een aantal zeldzame en uitzonderlijke waarnemingen. We nemen die soorten graag op in ons verslag, maar we dienen hiervoor bij ons zelf de nodige voorzichtigheid in te bouwen indien we met onze werkgroep geloofwaardig willen overkomen. Het is wel zo dat wanneer er met vele mensen naar vlinders gekeken wordt en dit in meerdere gebieden, de kans sterk verhoogt dat er uitzonderlijke soorten worden waargenomen. Dat geldt niet alleen voor vlinders zo, maar gaat evengoed op voor vogels, planten, andere insectengroepen, ...

Iedere uitzonderlijke waarneming zal door de leden van de werkgroep uiterst kritisch worden bekeken. Bij iedere van deze waarnemingen zal terug contact worden opgenomen met de waarnemer om meer informatie te krijgen of de doorgegeven waarnemingen wel degelijk correct zijn. Bij gereede twijfel nemen we deze waarnemingen niet op in het verslag, hiervan wordt echter de waarnemer op voorhand verwittigd. In uitzonderlijke gevallen wordt zelfs contact opgenomen met meer gespecialiseerde personen, zoals de Vlaamse vlinderwerkgroep of de Nederlandse Vlinderstichting.

We willen in de toekomst ten stelligste vermijden dat er in het verslag vermeld wordt dat er bijvoorbeeld een tweede populatie van het Groentje ontdekt wordt, maar waarvan achteraf blijkt dat dit een foutieve ingave was in het computersysteem.

Daarom doen we een oproep aan alle waarnemers indien ze melding doen van een uitzonderlijke soort deze voldoende te documenteren: opgave van de juiste vindplaats, beschrijving van het biotoop waar de soort is gezien, beschrijving van het gedrag van de vlinder, een zo'n volledig mogelijke beschrijving van de vlinder, eventueel en zelfs bij voorkeur een foto van de soort. Daarnaast zouden we het ook op prijs stellen indien er iemand van de werkgroep verwittigd wordt (telefoonnummers vind je terug op de omslag van het verslag) om de waarneming te bevestigen (in dit geval dient de soort best tijdelijk gevangen te worden).

Het is bijvoorbeeld ook zo dat er geen meldingen van de Gele luzernevlinder meer worden aanvaard door het Belgisch trekvlinderonderzoek zonder determinatie van een specialist

1.13. Verspreiding en zeldzaamheid van onze vlinders

In dit deeltje willen we ingaan op de zeldzaamheid en de verspreiding van onze vlindersoorten. In de soortbesprekingen vinden we bij praktisch alle vlinders een grafiek met de evolutie over de jaren heen van de aantallen. We zien hierbij dat een aantal vlindersoorten er op vooruit gaan (vb Landkaartje), maar dat er daarentegen ook een aantal soorten zijn die sterk achteruitgaan (vb Kleine vos).

Deze grafieken geven ons een relatief beeld hoe het met de vlinders gesteld is in onze regio. De trend die hier aangehaald wordt komt min of meer overeen met de werkelijke trend, toch bij een aantal soorten is dit sterk afhankelijk van de waarnemers, het aantal waarnemers, het aantal bezoeken aan de desbetreffende vindplaats van een zeldzamere soort en de regio waar naar de vlinder uitgekeken wordt. Een typisch voorbeeld hiervan is de grafiek van de Eikenpage, hier is plots een sterke stijging te zien vanaf het jaar 1995. Dit is het jaar waar Filip Van Den Bossche intens waarnemingen begint door te geven van deze soort uit Het Leen, waar zich de grootste populatie van deze soort bevindt. De vorige jaren zal deze soort wellicht hier ook aanwezig geweest zijn, maar bereikten ons hiervan geen waarnemingen. Om een correct beeld te hebben van de voor- of achteruitgang van een vlindersoort dienen een aantal vaste routes gelopen te worden in vooraf gespecificeerde omstandigheden. Een aantal van onze medewerkers doen dit

reeds, maar momenteel beschikken we nog over te weinig gegevens om hier op te kunnen terugkomen.

Naast de tendenscurve van de vlinders bestaat er ook een beeld van de verspreiding van de vlindersoorten over een bepaalde regio. Dit gegeven wordt gebruikt voor het opstellen van Rode lijsten, zoals reeds in 1996 gebeurt is voor de vlinders in Vlaanderen. Dit gegeven is ook aangehaald in het boek "Dagvlinders in Vlaanderen".

Niet iedereen van onze medewerkers kan akkoord gaan met de stellingen aangehaald in dit boek of in de Rode lijst. Dit geldt met name meer specifiek over het voorkomen van de Kleine vos. Van deze vlinder wordt geschreven dat hij zeer algemeen is en momenteel niet bedreigd wordt. De tendenscurve van deze soort vertoont echter een sterk dalend beeld.

Hoe het in werkelijkheid gesteld is met een vlindersoort is echter een combinatie van het voorkomen van een vlinder in een regio en de tendenscurve.

We willen hier nu even verder ingaan op de verspreiding per regio en hoe dit gegeven gebruikt wordt voor het opstellen van een Rode lijst.

Om de verspreiding van vlinders weer te geven wordt het UTM-systeem gebruikt, dezelfde methode wordt eveneens gebruikt voor alle andere diersoorten. Planten- en paddestoelenliefhebbers gebruiken een ander systeem, namelijk het IFBL-systeem.

Op de moderne topografische kaarten is het UTM-rooster reeds voorgedrukt (in een paarse kleur) en kan iedereen met een beetje oefening dit toepassen. Ook alle ons binnenkomende vlindergegevens zijn of worden voorzien van een UTM-code. We werken met kilometerhokken, dit zijn onderverdelingen van de kaart van 1x1 km. In het boek "Dagvlinders van Vlaanderen" wordt gewerkt met uurhokken (of daar atlasblokken genoemd). Dit zijn eenheden van 5x5km (opm. in het IFBL-systeem is een uurhok een eenheid van 4x4 km). Dit gebeurt om praktische redenen, om het geheel nog enigszins overzichtelijk te houden.

Het vinden van de UTM - Coördinaten

Indien men niet in het bezit is van de stafkaart kan men de volgende methode gebruiken om de UTM coördinaten te kennen. Men moet wel over een internet aansluiting beschikken.

Surf eerst even naar <http://www.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/straten>

Nu zijn er 2 mogelijkheden.

- 1) Vertrekken vanaf de kaart van Vlaanderen en de keuze inzoomen kiezen.

Het gewenste gebied aanduiden en een 5-tal maal herhalend inzoomen tot je een duidelijk beeld hebt van de streek.

Daarna neem je het 1ste icoontje (de pijl) en daarmee duidt je de gewenste plaats aan.

Als voorbeeld heb ik de ingang van het Leen genomen en krijg als Lambertcoördinaten.

X : 94404,34 en y: 206601,35

Let wel op de nauwkeurigheid : deze is in cm

- 2) Je kent de gemeente en de straat

Je klikt het icoontje aan " zoom naar straat of gemeente"

Als vb. de gemeente "Knesselare" intypen en als straat "Drongengoedweg ", daarna zoom indrukken.

Het kruispunt van Westvoordestraat met Drongengoedweg heeft als coördinaten :

X : 85648.93 en y 204822.66

En nu de overzetting van Lambert naar UTM.

Surf naar : <http://www.tandt.be/wis/WiS/bel.html>

Ik heb x: 85649 en y: 204823 genomen omdat de centimeters me niet zo interesseren.

en krijg 31UES315667 (per 100 meter) en 31UES3166.(kilometerhok)

Die 31 slaat op een bepaalde wereldzone.

U is voor UTM en dan hebben we ES3166.

Nauwkeuriger kan ook : 31UES3150066794 (op de meter).

Voor vlinderwaarnemingen volstaat echter de nauwkeurigheid tot op de kilometer, dus ES3166 .

De zeldzaamheid van een vlindersoort wordt berekend aan de hand van de verhouding van het aantal uurhokken dat de vlinder voorkomt ten opzichte van het totaal aantal uurhokken.

Zodoende krijgen we de volgende categorieën:

Categorie	% van het aantal uurhokken
Zeer zeldzaam	1%
Zeldzaam	1-5%
Vrij zeldzaam	5-12,5%
Niet zeldzaam	> 12,5%

Aan de hand van de zeldzaamheid en vervolgens aan de achteruitgang van de soort worden de Rode lijsten opgemaakt.

In tegenstelling met de voorbije jaren geven we dit jaar geen tabel weer van de verspreiding per kilometerhok voor de vlindersoorten waargenomen in het Meetjesland. Om deze tabel op te maken is er heel wat tijd nodig en deze ontbreekt echter dit jaar doordat er heel wat waarnemingen laattijdig ingediend zijn.

1.14. Geraadpleegde naslagwerken

- De ecologische atlas van de dagvlinders van Noordwest-Europa door F.A. Bink
- Veldgids dagvlinders door Irma Wynhoff e.a.
- Dagvlinders van de Lage landen door Jan Huisenga
- Het jaarverslag van de dagvlinders uit onze regio 91-92-93-94-95-96-97-98 door Marc Van Opstaele.
- Jaarverslag dagvlinderproject 1999, 2000, 2001 en 2002 door Chris Bruggeman, Marc Zwertvaegher en Diëgo Van De Keere.
- Dagvlinders in Vlaanderen door Dirk Maes en Hans Van Dyck.

1.15. Doorgeven van uw gegevens

Soortformulier

We zouden het ten eerste op prijs stellen wanneer dit formulier gebruikt wordt voor het doorgeven van uw gegevens. Dit vereenvoudigt het ingavewerk.

DAGVLINDERINVENTARISATIE NATUURPUNT MEETJESLAND <u>SOORT-FORMULIER</u>					
Soort:		UTM-code (indien gekend):			
Gebied: Gemeente:					
Straat:					
Waarnemer:					
Per formulier enkel gegevens over één soort in één gebied (bv uw tuin, wegberm,...) noteren. (gelieve de formulieren voor 1 december terug te bezorgen)					
Datum	Aantal	Datum	Aantal	Datum	Aantal
Opmerkingen:					
Biotoopbeschrijving:					

Doorgeven van de gegevens op diskette of via e-mail

Een aantal medewerkers geeft reeds zijn gegevens door op diskette of via e-mail. We stellen dit ten eerste op prijs, daar dit heel wat werk bespaart.

Bij voorkeur krijgen we uw gegevens in een Excel bestand (een Works-bestand of Access-bestand kunnen we eveneens verwerken).

Bij het doorgeven van uw gegevens gelieve volgende velden te gebruiken:

- Naam vlinder
- Utm-code (indien gekend)
- Gemeente
- Uw naam
- Datum
- Aantal vlinders
- Biotoop (bos, tuin, wegberm, kanaalberm)
- Opmerkingen over de biotoop
- Bloemen (namen van de bloemen waarop de vlinder gezien werd)
- Opmerkingen vlinder (mannetje, vrouwtje, gaaf exemplaar, rupsen,....)

Wanneer er copulaties, rupsen of ei-afleg waargenomen werden, hebben we graag dat bij het aantal een 0 ingegeven wordt. Dit vinden we dan zo gemakkelijk terug.

Bij het doorgeven van de vlindernamen graag de volgende namen of afkortingen gebruiken:

KONPAG	Koninginnenpage	Papilio machaon
AARDBV	Aardbeivlinder	Pyrgus malvae
GRODIK	Groot dikkopje	Ochlodes faunus
ZWADIK	Zwartsprietdikkopje	Thymelicus lineola
GEEDIK	Geelsprietdikkopje	Thymelicus sylvestris
GELLUZ	Gele luzernevlinder	Colias hyale
ORALUZ	Oranje luzernevlinder	Colias croceus
ORATIP	Oranjetipje	Anthocharis cardamines
CITROV	Citroenvlinder	Gonepteryx rhamni
GRKOOL	Groot koolwitje	Pieris brassicae
KLKOWI	Klein koolwitje	Pieris rapae
KLGEWI	Klein geaderd witje	Pieris napi
GROENT	Groentje	Callophrys rubi
EIKPAG	Eikenpage	Neozephyrus quercus
BRUEIK	Bruine eikenpage	Satyrium ilicis
KLVIJUR	Kleine vuurvlinder	Lycaena phlaeas
BRBLAU	Bruin blauwtje	Plebeius agestis
ICARBL	Icarusblauwtje	Polyommatus icarus
BOOMBL	Boomblauwtje	Celastrina argiolus
KLIJSV	Kleine ijsvogelvlinder	Limenitis camilla
ATALAN	Atalanta	Vanessa atalanta
DISTVL	Distelvlinder	Vanessa cardui
KLEVOS	Kleine vos	Aglais urticae
DAGPAU	Dagpauwoog	Inachis io
GEHAUR	Gehakkelde aurelia	Polygonia c-ambum
LANDKA	Landkaartje	Araschnia levana
KEIMAN	Keizersmantel	Argynnis paphia

GROVOS	Grote vos	Nymphalis polychlorus
ROUWMA	Rouwmantel	Nymphalis antiopa
KLPARE	Kleine parelmoervlinder	Issoria lathonia
BONZAN	Bont zandoogje	Pararge aegeria
HOOIBE	Hooibeestje	Coenomympha pamphilus
ARGUSV	Argusvlinder	Lasiomata megera
ORAZAN	Oranje zandoogje	Pyronia tithonus
BRUZAN	Bruin zandoogje	Manolia jurtina
KOEVIN	Koevinkje	Aphantopus hyperantus
HEIVLI	Heivlinder	Hipparchia semele

1.16. Digitale vlinderbrief

Sinds 2001 heeft de Vlinderwerkgroep een nieuw initiatief ontwikkeld. Tijdens het vlinderseizoen wordt iedere maand een elektronische vlindernieuwsbrief uitgegeven. Alle geïnteresseerden met een e-mailadres kunnen deze nieuwsbrief gratis toegezonden krijgen. De enige voorwaarde is dat jouw mailbox voldoende groot dient te zijn. Dit betekent minstens 2 MB, daar de nieuwsbrief ongeveer 1,5 MB groot is. Zo kunnen personen die voor hun e-mail aangesloten zijn bij Hotmail deze brief niet ontvangen.

De laatste nieuwsbrief kan steeds gedownload worden op onze site:

http://natuur_meetjesland.tripod.com/

Geïnteresseerden kunnen steeds een e-mailtje sturen naar ondergetekende indien ze interesse om deze nieuwsbrief te ontvangen. E-mailadres: chris.bruggeman@belgacom.net.

Naast de waarnemingen van de voorbije maand, worden in elke nieuwsbrief enkele nachtvlinders voorgesteld, evenals interessante websites, 'voorspellingen' voor de volgende maand en andere interessante gegevens over vlinders.

Ook de Natuurhistorische werkgroep Meetjesland, alwaar de vlinderwerkgroep sinds de fusie van Wielewaal en Natuurreservaten is ondergebracht, geeft maandelijks een digitale nieuwsbrief uit. Deze nieuwsbrief bevat een zeer uitgebreide activiteitenkalender van de natuurverenigingen uit de regio, maar ook van aangrenzende regio's. Verder is er ook melding van ingerichte natuurlessenreeksen en nieuws over de verschillende werkgroepen. Ook hier volstaat een e-mailtje met eenvoudige aanvraag, ditmaal aan marc.zwertvaegher@pandora.be.

Daarnaast geeft de Natuurhistorische werkgroep Meetjesland ook een driemaandelijkse tijdschrift uit met regelmatig artikels over vlinders. Dit tijdschrift wordt gratis toegestuurd aan alle abonnee's van Natuur.focus of Natuur.oriolus uit het Meetjesland. Niet abonnee's kunnen zich eveneens abonneren op dit tijdschrift door storting van 5 € op het rekeningnummer 890-9541156-73 van de Natuurhistorische werkgroep.

Het tijdschrift is daarnaast gratis (en in kleur) digitaal te verkrijgen in pdf-formaat. Het laatste nummer is eveneens steeds te downloaden op de website.

Een ander digitaal project is het gemeenschappelijke e-mail adres. Het werkt zoals het chatten op computer. Personen die aangesloten zijn in die groep, ontvangen elk op hun eigen e-mail adres alle berichten die naar dit gezamenlijke e-mail adres gestuurd worden.

Stel er zijn 10 personen lid van deze groep. Een persoon ziet bvb. Geelsprietdikkopjes langs de Expressweg te Kaprijke. Door dit te mailen naar dit gemeenschappelijke e-mail adres, ontvangt iedereen dit bericht en kunnen nog andere personen deze vlinders waarnemen. Er kan evenzo gevraagd worden naar de exacte plaats enz...

Ander vb. Diëgo vindt vanaf 15 mei aanzienlijke aantallen Groentjes in het militair domein, maar wegens zijn studie kan hij in de komende weken deze plaats niet bezoeken. Indien hij dit via deze weg meldt is het misschien mogelijk dat enkele andere personen dit vacuüm opvullen.

Men kan natuurlijk ook gewone waarnemingen doorgeven, zoals bvb. het melden van de aanwezigheid van 10 Oranjetipjes in het park van Poeke op 12 mei.

Personen die in dit project geïnteresseerd zijn geven zich op via e-mail aan marc.zwertvaegher@pandora.be.

Tenslotte nog de vermelding dat de vlinderwerkgroep ook te vinden is op de website van de Natuurhistorische werkgroepen Meetjesland. Deze website heeft een louter informatief karakter. Men zal er geen of slechts weinig foto's op vinden, alsook is de besturing vrij eenvoudig en overzichtelijk.

Op deze website worden voornamelijk de activiteiten van de diverse Natuurhistorische werkgroepen en van de diverse Natuurpunt afdelingen uit het Meetjesland voorgesteld.

Het adres van deze website is http://natuur_meetjesland.tripod.com/

1.17. Fenologie

De term fenologie is zeer goed bekend bij de vogelliefhebbers. Hieronder verstaan ze de eerste aankomstdatum waarbij de trekvogels terug arriveren in ons land.

Ook bij de vlinders is de eerste verschijningsdatum min of meer in de tijd gebonden aan een vaste periode. Dit kan verschillen van jaar tot jaar, afhankelijk van de weersomstandigheden.

Op lange termijn kan er zelfs een verschuiving optreden, bijvoorbeeld door het warmer worden van ons klimaat. Dit fenomeen is reeds gekend bij de vlinders in Zuid-Europa, waar de meeste soorten reeds één week tot 14 dagen vroeger op het jaar te voorschijn komen.

In de hieropvolgende grafiek is de eerste, maar ook de laatste waarnemingsdatum weergegeven vanaf het jaar 1992 tot en met dit jaar.

Koninginnepage	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	28/mei	1/mei	1/jun	20/jul	10/jun	2/mei	16/mei	17/jun	8/mei	21/mei	12/apr	27/mrt
laatste waarneming	31/aug	19/sep	2/aug	8/aug	25/aug	21/aug	1/okt	4/aug	26/aug	25/aug	8/sep	27/sep
Aardbeivlinder	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	28/mei		1/jun	6/mei	26/mei	30/apr	10/mei	21/mei	6/mei	26/mei	15/mei	
laatste waarneming	28/mei		1/jun	18/jun	15/jun	18/jun	30/mei	26/mei	3/jun	9/jun	7/jun	
Zwartsprietdikkopje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	12/jun	6/jun	16/jun	19/jun	10/jun	17/jun	20/jun	19/jun	17/jun	22/jun	4/jul	9/jun
laatste waarneming	31/aug	30/sep	21/aug	3/sep	7/sep	6/sep	21/sep	11/sep	11/sep	12/sep	9/sep	21/aug
Groot dikkopje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	8/jun	1/jun	14/jun	13/jun	20/mei	31/mei	29/mei	29/mei	3/jun	14/jun	1/jun	6/jun
laatste waarneming	5/aug	28/aug	4/aug	18/aug	19/aug	20/aug	25/sep	29/jul	24/jul	11/aug	29/jul	23/jul

Oranjetipje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	17/apr	24/apr	23/apr	4/apr	16/apr	1/apr	22/apr	31/mrt	16/apr	29/apr	28/mrt	7/mrt
laatste waarneming	20/apr	2/mei	1/jun	31/mei	6/jun	2/jun	22/jul	28/mei	27/mei	14/jun	1/jun	29/mei
Citroenvlinder	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	28/feb	15/feb	14/mrt	11/mrt	25/feb	1/mrt	30/jan	12/mrt	11/mrt	23/jan	12/jan	23/feb
laatste waarneming	25/sep	19/sep	22/sep	11/nov	25/okt	18/okt	25/okt	4/nov	29/nov	28/sep	28/okt	25/sep
Klein koolwitje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	29/feb	3/apr	30/apr	11/mrt	8/apr	10/mrt	18/feb	14/mrt	17/mrt	29/mrt	11/mrt	12/mrt
laatste waarneming	12/okt	11/okt	15/okt	30/okt	23/okt	27/okt	18/okt	13/nov	14/okt	30/okt	19/okt	18/okt
Groot koolwitje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	3/mei	11/apr	22/apr	23/apr	15/apr	1/apr	5/apr	31/mrt	3/apr	22/apr	1/apr	25/mrt
laatste waarneming	2/okt	16/okt	15/okt	11/nov	19/okt	19/okt	18/okt	16/okt	5/okt	25/okt	6/okt	3/okt
Klein geaderd witje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	9/apr	10/apr	12/apr	9/apr	29/feb	10/mrt	28/mrt	28/mrt	23/mrt	2/apr	31/mrt	17/mrt
laatste waarneming	17/sep	26/sep	27/sep	6/okt	16/okt	25/okt	27/sep	23/okt	27/sep	5/okt	30/sep	15/okt
Oranje luzernevlinder	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming			14/jun		3/jun	3/aug	14/mei		5/jun		28/jun	24/jun
laatste waarneming			26/aug		15/sep	5/okt	23/sep		25/sep		6/okt	17/okt
Gele luzernevlinder	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	6/mei				9/jun	9/jun	5/aug		24/jun		13/aug	12/jun
laatste waarneming	22/aug				9/jun	21/aug	6/sep		8/jul		15/aug	15/sep
Icarusblauwtje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	18/mei	28/apr	31/mei	21/mei	21/apr	2/mei	26/apr	21/mei	24/apr	23/mei	7/mei	30/apr
laatste waarneming	17/sep	6/sep	15/okt	14/okt	6/okt	19/okt	1/okt	1/okt	24/sep	15/okt	9/okt	13/okt
Bruin blauwtje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	27/jul		31/mei	26/mei	13/mei	23/apr	16/mei	8/mei	28/apr	28/mei	8/mei	24/apr
laatste waarneming	7/aug		15/okt	8/okt	16/okt	17/okt	18/okt	16/okt	1/okt	10/okt	11/okt	13/okt
Boomblauwtje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	8/apr	10/apr	20/apr	1/apr	15/apr	27/mrt	29/mrt	27/mrt	12/mrt	7/apr	1/apr	18/mrt
laatste waarneming	21/aug	20/sep	10/okt	9/okt	28/sep	22/sep	23/sep	12/okt	17/sep	26/aug	15/sep	21/sep
Kleine vuurvlinder	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	30/mei	29/apr	15/mei	1/mei	20/apr	8/apr	22/apr	28/apr	18/apr	12/mei	17/apr	13/apr
laatste waarneming	27/sep	19/sep	16/okt	14/okt	9/nov	27/okt	11/nov	13/nov	22/okt	1/nov	19/okt	19/okt
Eikenpage	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	25/jul	1/jul	21/jul	6/jul	17/jul	1/jul	22/jun	17/jun	8/jul	14/jun	21/jun	15/jun
laatste waarneming	29/jul	6/aug	16/aug	9/aug	25/aug	15/aug	14/aug	16/aug	18/aug	11/aug	18/aug	6/aug

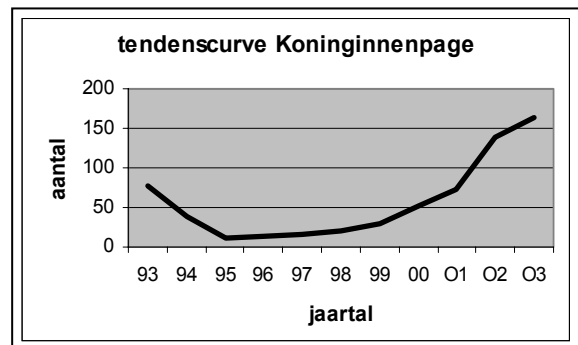
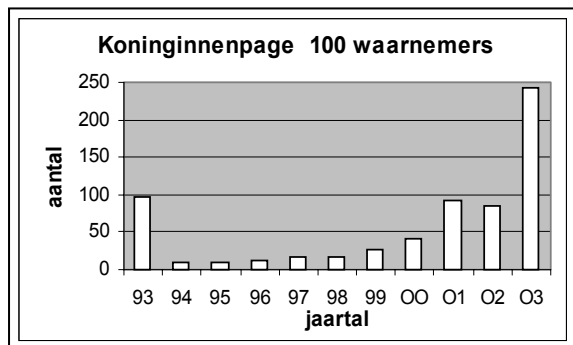
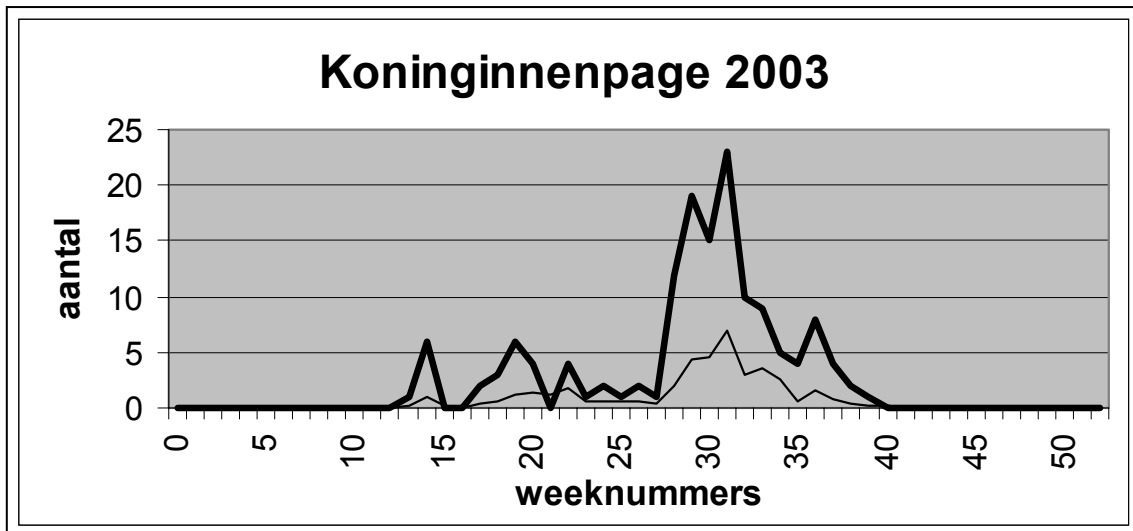
Groentje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	17/mei		1/jun	26/mei	30/mei	16/mei	29/apr	26/mei	26/mei	20/mei	1/jun	
laatste waarneming	17/mei		1/jun	29/jun	15/jul	24/jun	30/mei	16/jun	17/jun	13/jun	1/jun	
Kleine ijsvogelvinder	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	14/jun	20/jun	28/jun	8/jul	10/jul	16/jun	20/jun	25/jun	17/jun	1/jul	17/jun	15/jun
laatste waarneming	29/jul	28/jul	30/jul	1/aug	18/aug	26/jul	22/jul	29/jul	19/jul	31/jul	29/jul	9/aug
Distelvinder	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	31/mei	4/mei	19/mei	30/apr	24/apr	1/apr	19/mrt	29/mei	28/apr	15/feb	25/mrt	30/mrt
laatste waarneming	2/okt	10/sep	9/okt	8/okt	30/okt	19/okt	1/nov	12/okt	22/okt	27/okt	11/nov	6/nov
Atalanta	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	18/mrt	20/mrt	22/apr	18/mrt	1/apr	28/feb	9/feb	19/mrt	27/feb	29/apr	9/mrt	22/feb
laatste waarneming	26/okt	3/nov	12/dec	29/nov	15/nov	18/nov	11/nov	5/nov	30/nov	6/dec	24/nov	15/nov
Dagpauwoog	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	1/mrt	12/mrt	10/mrt	9/mrt	21/mrt	4/feb	4/feb	20/feb	28/jan	1/apr	14/jan	16/jan
laatste waarneming	23/okt	16/sep	4/nov	23/nov	23/okt	21/nov	22/dec	12/nov	1/dec	19/nov	24/nov	20/nov
Gehakelde aurelia	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	29/feb	11/mrt	10/mrt	11/mrt	9/apr	9/mrt	14/feb	6/mrt	12/mrt	5/jan	8/mrt	27/feb
laatste waarneming	12/okt	18/okt	17/okt	12/nov	30/okt	19/okt	6/nov	4/nov	3/nov	2/nov	16/nov	17/okt
Kleine vos	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	29/feb	1/feb	8/feb	16/jan	17/feb	23/feb	5/feb	12/mrt	5/feb	15/mrt	5/feb	25/feb
laatste waarneming	13/okt	5/nov	6/nov	20/nov	8/nov	24/dec	15/nov	12/nov	19/okt	16/okt	15/nov	16/okt
Landkaartje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	8/apr	16/apr	24/apr	12/apr	14/apr	6/apr	2/apr	31/mrt	1/apr	7/mei	3/apr	16/mrt
laatste waarneming	15/sep	19/sep	9/sep	10/sep	3/sep	25/okt	27/sep	14/sep	10/sep	13/okt	24/sep	22/sep
Bruin zandoogje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	14/jun	25/mei	25/apr	18/jun	13/jun	23/apr	1/jun	28/apr	2/jun	9/jun	27/mei	11/mei
laatste waarneming	22/aug	21/aug	22/aug	31/aug	17/sep	29/sep	31/aug	28/aug	31/aug	29/aug	1/sep	21/sep
Koelvinkje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	25/jun	22/jun	22/jun	25/jun	26/jun	10/jun	6/jun	15/jun	18/jun	23/jun	16/jun	12/jun
laatste waarneming	5/aug	4/aug	3/aug	15/aug	28/aug	19/aug	25/aug	1/aug	8/aug	18/aug	4/aug	26/aug
Oranje zandoogje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	28/jun	1/jul	19/jun	19/jun	3/jul	8/jul	19/apr	19/jun	19/jun	1/jul	24/jun	16/mei
laatste waarneming	22/aug	29/aug	22/sep	28/aug	11/sep	26/sep	2/sep	4/sep	2/sep	1/sep	29/aug	23/aug
Bont zandoogje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	10/apr	20/mrt	30/mrt	5/apr	15/apr	9/mrt	29/mrt	12/mrt	3/apr	15/mrt	25/mrt	16/mrt
laatste waarneming	13/okt	5/nov	28/okt	30/okt	26/okt	26/okt	25/okt	17/okt	23/okt	5/nov	11/nov	26/okt

Argusvlinder	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	24/mei	10/mei	29/jul	21/mei	25/mei	18/mei	17/mei	27/jul	7/mei	23/jul	8/mei	28/apr
laatste waarneming	3/aug	16/aug	15/aug	17/okt	1/sep	14/okt	25/sep	17/okt	1/okt	23/aug	10/aug	29/sep
Hooibeestje	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1ste waarneming	15/mei	11/mei	30/mei	21/mei	25/mei	2/mei	9/mei	21/mei	8/mei	21/mei	23/apr	23/apr
laatste waarneming	10/sep	19/sep	25/sep	19/sep	1/sep	29/sep	6/sep	3/sep	10/sep	23/sep	2/okt	17/sep

Deel 2: Soortbesprekingen

2.1. De Pages

2.1.1. De Koninginnenpage: *Papilio machaon*

Dit jaar werden er niet minder dan 162 vlinders waargenomen in de regio. Hiervan zijn er 53 waargenomen in het Meetjesland, 18 in de regio Beernem-Oedelem en 91 in de regio Schelde-Leie. We merken terug een duidelijk stijgende trend op in het aantal waarnemingen. Deze trend zet zich nu reeds een aantal jaar door. Misschien ligt de verklaring in de toenemende opwarming van onze aarde waardoor deze vlinder zijn areaal langzaam aan het uitbreiden is naar noordelijke richting. Alvast heeft de zeer mooie zomer bijgedragen tot het talrijke waarnemen van deze nog altijd uitzonderlijke vlinder in onze regio.

De meeste vlinders van de eerste generatie zijn vermoedelijk allen door trek in onze streek beland. Alhoewel er ook een aantal zijn opgekweekt uit rupsen van 2002. Zo heeft Jacques Van Heuverswyn er een 6-tal exemplaren vrijgelaten begin mei, die opgekweekt zijn uit deze rupsen.

Opvallend is wel dat het grootste deel van de waarnemingen van de eerste generatie plaatsvinden in de regio Schelde-Leie. Het eerste exemplaar werd reeds opgemerkt op 27 maart, wat vrij vroeg is, door Eddy Van Den Abeele. Op 4 april ziet Günther Groenez zelfs 6 exemplaren langsheen een bosrand te Mullem.

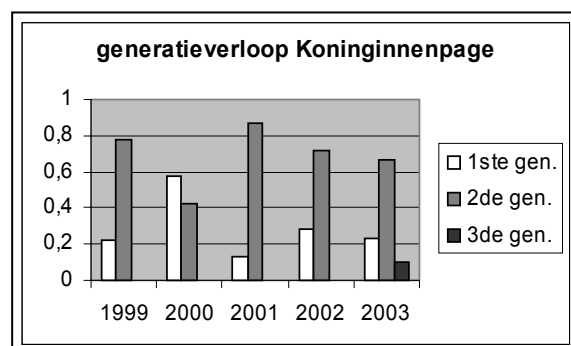
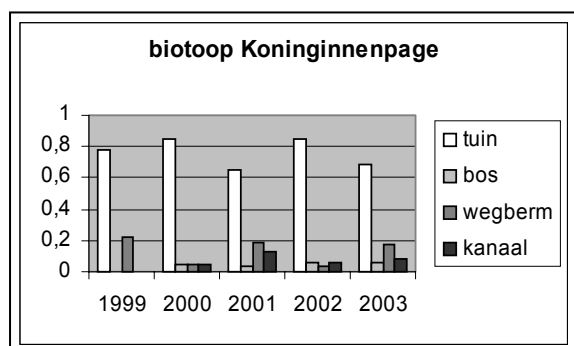
Het eerste exemplaar in het Meetjesland werd waargenomen door Diëgo Van De Keere in Maldegem op 23 april, gevolgd door een tweede exemplaar op 3 mei, gezien door Peter De Grootte in Drongen. Daarnaast werden nog 2 exemplaren gezien van de eerste generatie in het Meetjesland. De andere gelukkige waarnemers waren Chris Bruggeman en Eric Blondia. In de streek van Beernem werden 2 exemplaren gezien.

Daarnaast vond William White te Eeklo op 28 juni 8 rupsen in zijn botanische tuin op Hertswortel, wat bewijst dat er wellicht meer Koninginnenpages zijn geweest dan dat er waargenomen zijn.

De eerste exemplaren van de tweede generatie werden gezien op 6 juli door Nico Geiregat te Nokere en op 8 juli door Herman Tesseley te Hansbeke. Vanaf dit moment worden er zeer regelmatig exemplaren gezien in het gehele gebied. Meestal wordt er slechts één exemplaar terzelfdertijd waargenomen, uitzonderlijk worden 2 exemplaren gezien en een drietal waarnemers hadden zelfs het geluk drie exemplaren terzelfdertijd waar te nemen. Deze waarnemingen gebeurden allen in het zuidelijke gedeelte van onze provincie. Dat er speciaal uitgekeken is naar deze vlinder bewijst dat er 45 waarnemers op een totaal van 64 waarnemers een melding maken van de Koninginnenpage.

1 ste waarneming	op 27/03 door E. Van Den Abeele in tuin te Zingem
5% norm	week 14
max.aantal	6 op 4/4 door G. Groenez aan bosrand te Mullem
95% norm	week 36
laatste waarneming	op 27/09 door C. Bruggeman in tuin te Eeklo
totaal aantal	162
fictief totaal 100 waarnemers	253
aantal waarnemers	45 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	procentueel
tuin	86	100	69%
bos	6	8	6%
wegberm	18	24	17%
kanaal	12	12	8%

Voor deze vlinder is het normaal dat de tuin op de voorgrond treedt doordat de Koninginnenpage een grote behoefte heeft aan nectar en hij in onze tuinen voldoende voedsel kan vinden en dit voornamelijk op Vlinderstruik in de zomerperiode.

Voor het eerst kunnen we spreken over een derde generatie, hoewel het bij deze trekker toch heel moeilijk ligt de generaties uit elkaar te halen, daar er toch bijna voortdurend enkele vlinders worden opgemerkt. In elk geval zijn er heel wat waarnemingen van rupsen, die kunnen leiden hebben tot een volgende generatie. Deze derde generatie, die we afleiden uit een nieuwe piek op de curve, begint te vliegen vanaf begin september.

1ste generatie	33	van week 13 tot en met week 27	23%
2de generatie	97	van week 28 tot en met week 35	67%
3de generatie	15	van week 36 tot en met week 39	10%

Bij deze vlinder worden er heel wat meer waarnemingen doorgegeven aan het Belgisch trekvlinderonderzoek (BTO), dan de normale klassieke trekvlinders zoals Atalanta en Distelvlinder. De reden hiervan hoeven we niet ver te zoeken: deze mooie, opvallende vlinder spreekt nog altijd bij iedereen tot de verbeelding.

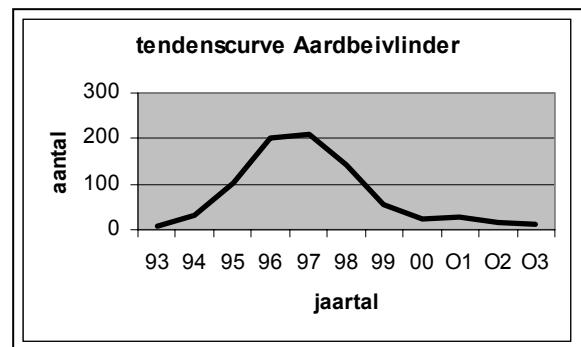
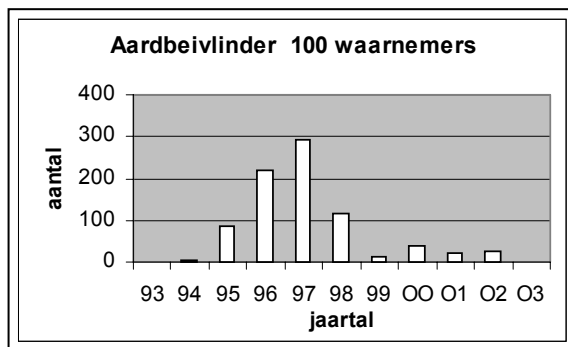
Levenscyclus

In jaren van overvloedige zonnegloed zorgt de Koninginnepage voor een blij gemoed. Deze landlo(o)p(st)er komt maar al te graag het loof van onze worteltjes en andere tuinplanten vreten wanneer er maar geen kille wind de 'pret' bederft. 2003 was zo'n jaar, dus er waren ook heel veel toeristen die onze tuinen kwamen opzoeken. Daar werden ze meestal vol verwondering en ontzag verwelkomd. Ze mochten er zelfs een festijn van maken! En dat deden ze. Het eerste gegeven komt van Eddy Van Den Abeele die een imago kon uitlaten uit een kweek van 2002. Dit was reeds op 27 maart. Meer dan een maand later beginnen ook de vlinders uit te komen die Jacques Vanheueverswyn gekweekt heeft uit rupsen van 2002 uit zijn tuin te Asper. Op 5 en op 6 mei ontpopten er zich telkens 2 exemplaren. Op 15 mei nog eens 3 en op 18 mei nog 1. Dat is een mooie kweek zeg! Wellicht zullen deze vlinders zich gemengd hebben onder de zwervers en zich verder verspreid over de regio. Zo vindt William White op 28 juni 8 rupsen in diverse stadia op Hertswortel te Eeklo. Ook bij Thomas Maertens verschijnt deze vlinder om eitjes te leggen op venkel, op 19 juli. Op 8 augustus vindt hij er een rups. Op diezelfde datum vindt Werner Latte in Eke 3 kleine rupsen en 1 grote rups. Deze zouden moeten vlinders geven op enerzijds 31 augustus en anderzijds 10 september. Tussen 30 augustus en 10 september worden in elk geval op heel veel plaatsen Koninginnepages gezien. Tussen 29 juli en 19 augustus vindt Jacques Vanheueverswyn in totaal 21 rupsen (!) op Worteltjes en Peterselie. Wat niet zeker is, is of het soms dezelfde rupsen waren die gegroeid waren en opnieuw vermeld of dat het daadwerkelijk nieuwe rupsen waren. Wel vermeldt Jacques dat hij 1 vlinder gekweekt en vrijgelaten heeft op 13 augustus uit een rups van 29 juli. De groeisnelheid en rijping in de pop zou daarmee sterk toegenomen zijn! Normaal duurt het popstadium 18 dagen, nu maar 14 à 15. Vermoedelijk ontwikkelde een rups van een Koninginnepage zich in de zomer van 2003 hier even snel als normaal in Zuid-Frankrijk of Spanje. Vanaf half augustus tot in september worden er zeer veel rupsen gevonden. Zo vindt William White te Eeklo nog eens 3 rupsen op Hertswortel op 17 augustus, Kristof Hurtekant op 30 augustus 2 rupsen op Knolvenkel en 1 op Peterselie nabij het Bulskampveld, waar hij op 2 september ook een eiafzetting ziet. De rupsen hieruit zullen wel pop blijven tot lente 2004, als alles goed gaat. Op 1 september vindt Tineke De Pauw 3 rupsen in een tuin te Knesselare, op 3 september vindt Jacques nog een rups en op 7 september maakt ook Diëgo melding van 2 rupsen, precieze data hierover zijn er echter niet. In Aalter is er ook een

Koninginnepage neergestreken, ditmaal op de Wijnruit van Walter Vanmoerkerke. Op 14 september waren de 2 rupsen die hij er gevonden had op de 5de al verpopt. Tenslotte is er ook nog een rups gevonden te Drongen op Wilde peen door J. Rommelaere op 7 september. Al deze gegevens samen zouden al zeker voor 11 Koninginnepages moeten zorgen in 2004. Dat kan best een fraaie lente worden dan.

2.2. De Dikkopjes

2.2.1. De Aardbeivlinder: *Pyrgus malvae*

Zoals we reeds enige jaren vreesden is er sinds dit jaar een einde gekomen aan de populatie van het Aardbeivlindertje in onze regio.

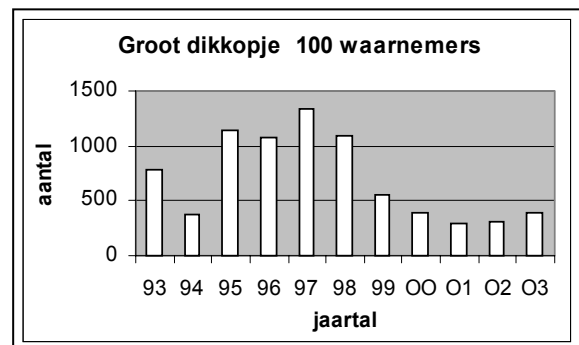
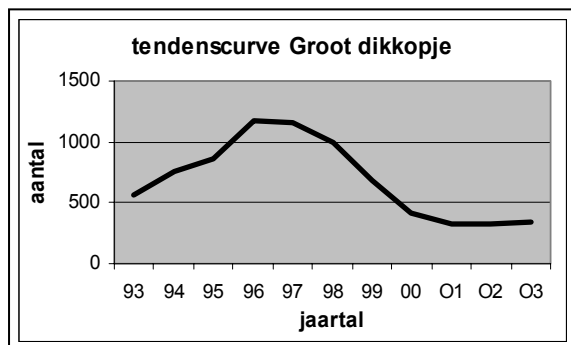
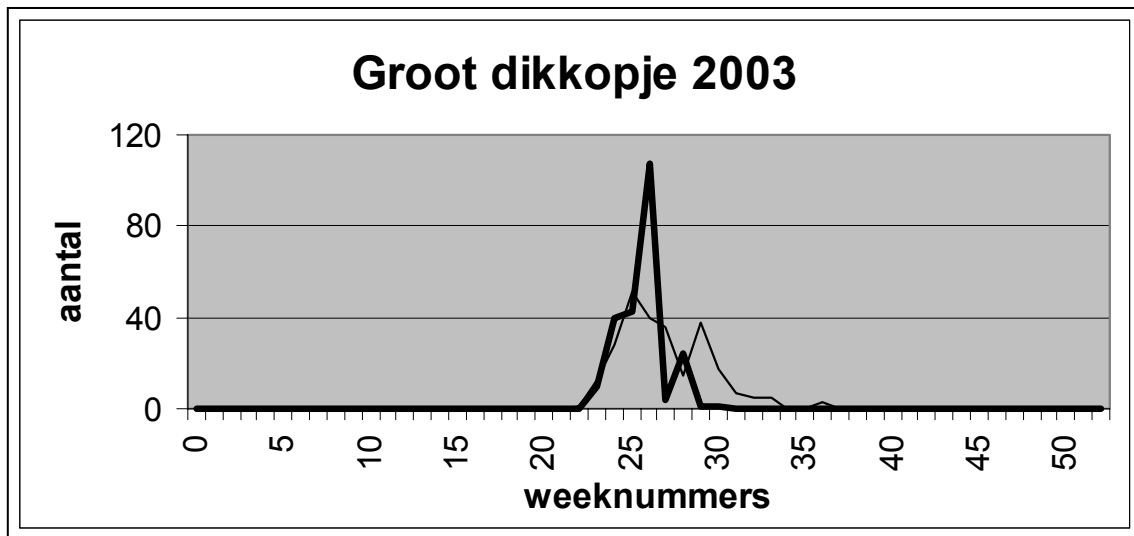
De weersomstandigheden waren dit jaar goed te noemen voor deze soort. Dit bewijst alleszins de vele waarnemingen die ons gemeld zijn vanuit de Gulke Putten en vanuit het militaire domein in Houthulst. De twee resterende plaatsen waar het Aardbeivlindertje nog voorkomt in Vlaanderen.

Algemeen wordt aangenomen dat een vlinder is uitgestorven wanneer hij drie opeenvolgende jaren niet meer wordt waargenomen. Maar de kans dat we nog Aardbeivlindertjes zullen zien lijkt ons wel zeer klein.

Levenscyclus

Het lijkt erop dat we dit bijzondere vlindertje kwijt zijn. Er werden geen vlinders opgetekend dit jaar, laat staan rupsen. Het voortbestaan van de Aardbeivlinder in het Drongengoed was blijkbaar niet bij genoeg mensen een prioriteit. Er is een zeer kleine kans dat we er de soort toch nog zien in 2004, maar de populatie is wellicht onherstelbaar beschadigd. Jammer.

2.2.2. Het Groot dikkopje: *Ochlodes venatus*

Deze vlindersoort doet het de laatste jaren niet zo goed. We halen terug hetzelfde niveau als van de vorige jaren, wat toch niet echt schitterend is. Het is wel opvallend dat alle dikkopjes het de laatste jaren niet zo goed doen. Vermoedelijk spelen de weersomstandigheden hier een belangrijke rol in, maar tot nu toe zijn we er nog niet in geslaagd een goede relatie te vinden tussen weersomstandigheden en de aantallen dikkopjes. In elk geval heeft het beheer van de terreinen waar deze soorten voorkomen ook een zeer duidelijke invloed. Dit is zeker zeer belangrijk voor het Zwartspriddikopje.

Door het beperkte aantal waarnemingen van deze soort is de statistische verwerking niet altijd zo duidelijk. Dit jaar komt er eveneens bij dat ons werkingsgebied een heel stuk is uitgebreid, wat voor sommige soorten eveneens een vertekening kan geven. Voor het Groot dikkopje is dit zeker het geval.

Vergelijken we de werkelijke aantallen van de laatste jaren dan zien we toch een duidelijke stijging van de aantallen, wat voornamelijk te wijten is aan het groter aantal waarnemingen uit het Drongengoed.

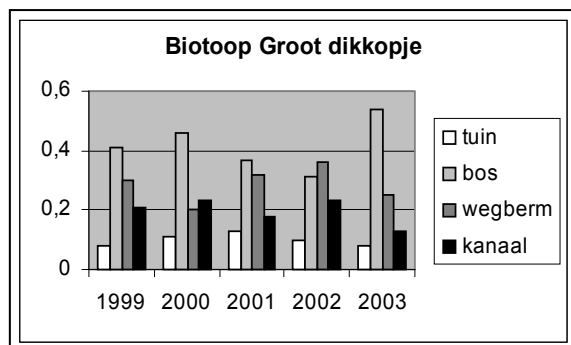
	2000	2001	2002	2003
Totaal aantal	175	101	116	230
Drongengoed	66	60	64	141
Het Leen	7	8	2	5
Kanaalbermen te Knesselare	8	1	7	11

De eerste vlinders werden gezien door Christine De Bie in een tuin te Eeklo en door Marc Zwertvaegher langsheen een wegberm te Vinderhout. Vanaf de eerste waarnemingsdag worden heel regelmatig bijna dagelijks nieuwe vlinders gemeld, om een hoogtepunt te bereiken eind juni. Opvallend is dit jaar dat de vliegperiode heel wat korter is dan de vorige jaren. In de tweede helft van juli wordt slechts één exemplaar meer waargenomen.

1 ste waarneming	op 6/06 door C. De Bie en M. Zwertvaegher te Eeklo en te Vinderhout
5% norm	week 25
max.aantal	64 op 24/6 door D. Van De Keere in bos te Ursel
95% norm	week 29
laatste waarneming	op 23/07 door O. Van De Kerckhove in bos te Ursel
totaal aantal	230
fictief totaal 100 waarnemers	383
aantal waarnemers	15 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	2	2	100	8%
bos	23	164	713	54%
wegberm	15	50	333	25%
kanaal	8	14	175	13%

In tegenstelling tot het Zwartsprietdikkopje geeft het Groot dikkopje de voorkeur aan vochtige graslanden en is hij zo ook vaker aan bosranden en in bosgebieden te zien. Hij houdt ook meer van graslanden met wat bomen en struiken in.

In onze streek is de vlinder vooral te vinden in een aantal bosgebieden. Dit jaar werden zoals de voorbije jaren de grootste aantallen gemeld vanuit de omgeving van het Drongengoed. De waarnemingen situeerden zich zowel langsheen de Drongengoedweg als in de omgeving van het vliegveld. In totaal werden er vanuit deze omgeving 141 exemplaren gemeld, wat meer dan de helft is van alle waarnemingen. Dit is een duidelijke stijging van het aantal exemplaren in dit gebied, waar er vorig jaar slechts 64

exemplaren geteld werden.

Daarnaast waren er 3 waarnemingen vanuit Het Leen en 12 meldingen uit het bos van Reeshinghe te Maldegem. Paddepoelbos in Maldegem, wat eens een bastion was voor deze

soort, is momenteel ongeschikt, want er worden geen meldingen meer doorgegeven uit dit gebied.

Dit jaar zijn er terug enkele waarnemingen uit kanaalbermen, maar dit jaar alleen vanuit de regio Knesselare-Beernem langsheen het kanaal Gent-Brugge, waar in totaal 11 exemplaren werden gezien. Dit is toch 4 meldingen meer dan vorig jaar.

Vorig jaar meldde Phillippe Hollebosch heel wat exemplaren van langsheen het Spaarbekken te Kluizen, dit jaar bleef dit beperkt tot slechts 4 exemplaren.

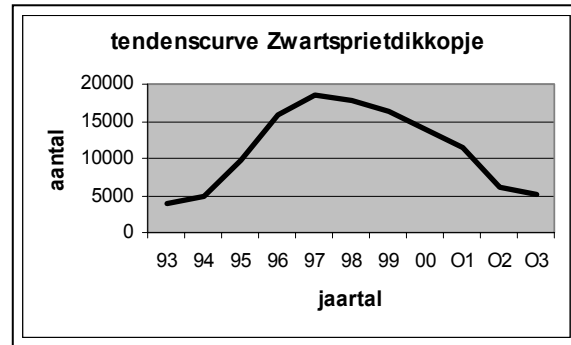
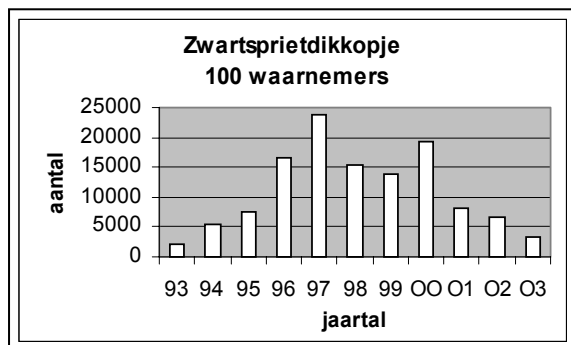
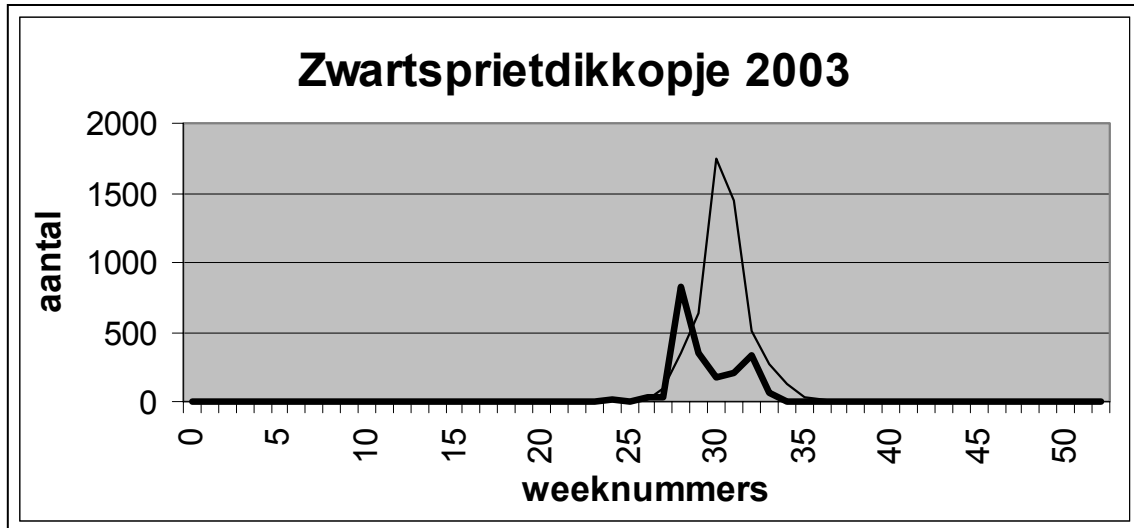
Opvallend is de grote afwezigheid van meldingen uit de regio Schelde-Leie. We kregen slechts één melding door Nico Geiregat vanuit Zeveren. We kunnen ons niet voorstellen dat in deze regio, met zijn talrijke bossen, deze vlindersoort ontbreekt. Wellicht is deze vlindersoort weinig bekend bij de waarnemers uit deze regio. Opvallend is wel dat in het boek "Dagvlinders Van Vlaanderen" er ook quasi geen waarnemingen vermeld staan uit deze regio. Er is dus duidelijk nog werk aan de winkel om de leefgebieden van deze soort op te sporen in deze regio.

Levenscyclus

Waar soorten als het Groot koolwitje nog een uitvalsbiootop hebben waar ze afkoeling kunnen opzoeken, is dat voor het Groot dikkopje een groot probleem. De soort heeft het de laatste jaren steeds moeilijker gehad, en de zomer van 2003 zal daar alles behalve verandering in kunnen brengen. Gezien het Groot dikkopje al een bossoort is, kan ze nergens meer naartoe vluchten als het haar te warm wordt. We moeten nu nog niet meteen aan de alarmbel trekken, want er zijn nog voldoende nieuwe plekjes bijgekomen voor de soort, die vooral braamstruwelen langs bosranden preferereert. Denk hierbij maar aan het Maldegemveld. Maar als de temperaturen zo blijven evolueren, mag men wel stilletjes beginnen vrezen voor de soort.

Het enige gegeven in verband met voorplanting is de copulatie die Chris Bruggeman zag op 11 juli. Erg veelbelovend is dat ook al niet. In 2004 zal blijken of de soort misschien toch nog een beetje kan manoeuvreren en zich er doorheen slaan.

2.2.3. Het Zwartsprietdikkopje: *Thymelicus lineola*

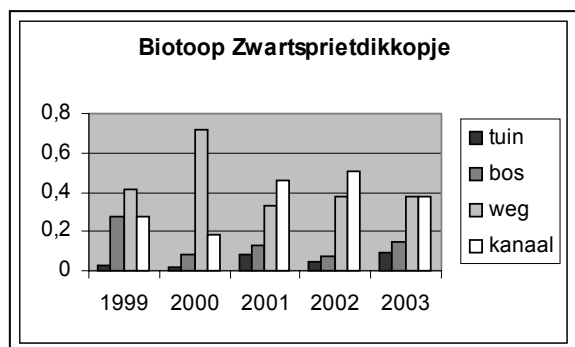
2003 was terug voor het Zwartsprietdikkopje een slecht jaar. De aantallen waren de laagste van de voorbije zes jaar. Het is een trend die zich aftekend over geheel Vlaanderen.

Opvallend dit jaar is dat deze soort heel wat vroeger is beginnen vliegen dan in de voorbije jaren. De eerste Zwartsprietdikkopjes worden gewoonlijk ten vroegste eind juni (meestal zelf eerste week van juli) opgemerkt.

Dit jaar zagen we de eerste exemplaren reeds begin juni. In de gehele maand juni werden reeds 48 exemplaren gemeld. Ook de top van de vliegtijd lag een stuk vroeger, wat heel duidelijk te zien is op het vliegtijddiagram.

1 ste waarneming	op 9/06 door K. De Kesel, S. De Bruycker en E. Vanaelst
5% norm	week 28
max.aantal	401 op 9/7 door D. Van De Keere langs wegberm te Maldegem
95% norm	week 32
laatste waarneming	op 21/08 door P. Hollebosch het langs spaarbekken te Kluizen
totaal aantal	2039
fictief totaal 100 waarnemers	3398
aantal waarnemers	30 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	73	248	340	9%
bos	37	199	538	15%
wegberm	81	1099	1357	38%
kanaal	36	493	1369	38%

Het is een vlinder die men in droge, zonnige graslanden vindt, vandaar ook zijn voorkeur voor wegbermen en kanaalbermen. Zeer nadelig voor deze soort is het huidige wegbermbeheer. Om zich te kunnen voortplanten heeft de vlinder ruigere stukjes gras nodig en tevens de nodige nectarplanten. Momenteel worden de bermen eind juni zeer kort geschoren, waardoor er een groot deel van de eventuele aanwezige rupsen vernietigd worden, des te meer daar de rupsen en

poppen zich voornamelijk hoog in de vegetatie bevinden. Daarnaast zijn alle nectarplanten vernietigd, die echter een tweede bloeiperiode gaan kennen in de maand augustus, maar in deze periode is de vlinder reeds verdwenen. En tenslotte blijven er geen voedselplanten meer aanwezig voor de laatste resterende overblijvers om zich voort te planten.

Dit fenomeen hebben we de laatste jaren zeer goed kunnen vaststellen langsheen de Expresweg te Kaprijke. Eens een bolwerk voor deze soort met duizenden exemplaren, maar in 2003 werden er slechts een tiental exemplaren meer geteld. Vroeger werd slechts een gedeelte van de wegbermen gemaaid, de sloot en de berm langsheen de Expresweg zelf werd pas veel later gemaaid. Momenteel wordt het gehele stuk volledig kort geklept, met het negatieve resultaat als gevolg voor de gehele vlinderfauna.

In bossen kan men deze vlinder eveneens waarnemen, maar dan is het nodig dat er grote open plaatsen in het bos aanwezig zijn.

Voor kanaalbermen geldt dan dat er niet teveel bomen en struiken mogen groeien.

Tuinen zijn niet zo aantrekkelijk voor deze vlindersoort, er worden maximum enkele exemplaren waargenomen.

Ook hier dezelfde opmerking als bij het Groot dikkopje. We hebben zeer weinig meldingen ontvangen vanuit de regio Schelde-Leie. Slechts 5 waarnemers uit deze regio geven vlinders door, maar hier is het zeker dat deze vlinder praktisch overal kan gezien worden. Nico Geiregat meldt ons 51 vlinders uit de buurt van Oudenaarde en 2 vlinders in de buurt van Zeveren. Norbert De Smet 26 exemplaren uit de buurt van Ruij-Berchem, Gunther Groenez 16 exemplaren in de buurt van Enamebos, Bart Heirweg 61 exemplaren uit de buurt van Welden en tenslotte Etienne Colpaert 20 exemplaren uit de buurt van Machelen.

Levenscyclus

De aantallen van het Zwartsprietdikkopje zien we helemaal de dieperik in zinken. Dit kleine vlindertje had zich blijkbaar slecht voorbereid op langdurige hittegolven. Ze hadden er in elk geval helemaal geen zin in. Op 3 juli zag Diëgo een copulatie te Maldegem in de tuin. Op 5 augustus zag hij nog een eiafzetting op de Schobbejakshoogtje te Assebroek. Dat is alles wat we weten over de voortplanting van het Zwartsprietdikkopje in 2003. De soort heeft kennelijk moeite met de steeds weer andere weersomstandigheden. We zullen zien of de populaties zich in 2004 kunnen herstellen of dat de soort de fakkel doorgeeft aan een andere soort.

2.2.4. Het Geelsprietdikkopje: *Thymelicus sylvestris*

Dit jaar ontvingen we terug enkele meldingen van deze vlindersoort. Het blijft steeds moeilijk om uit te maken of het om een reële waarneming gaat van het Geelsprietdikkopje of om een vergissing met het algemene Zwartsprietdikkopje.

Af en toe krijgen we enkele waarnemingen door van dit vlindertje, maar het volgende jaar krijgen we hiervan geen bevestiging. Gaat het hier over zwervers of hebben we te maken met een mogelijke vergissing met het Zwartsprietdikkopje? De toekomst zal het dienen uit te wijzen.

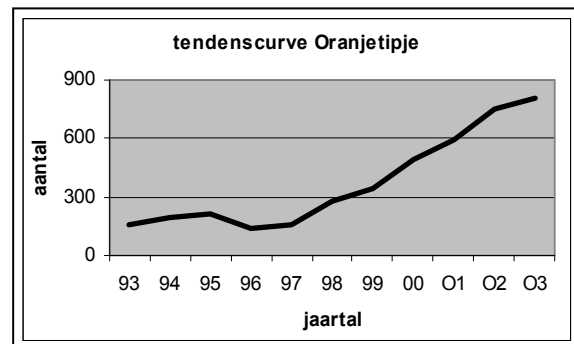
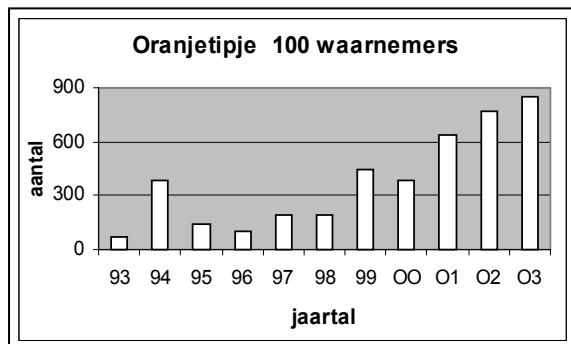
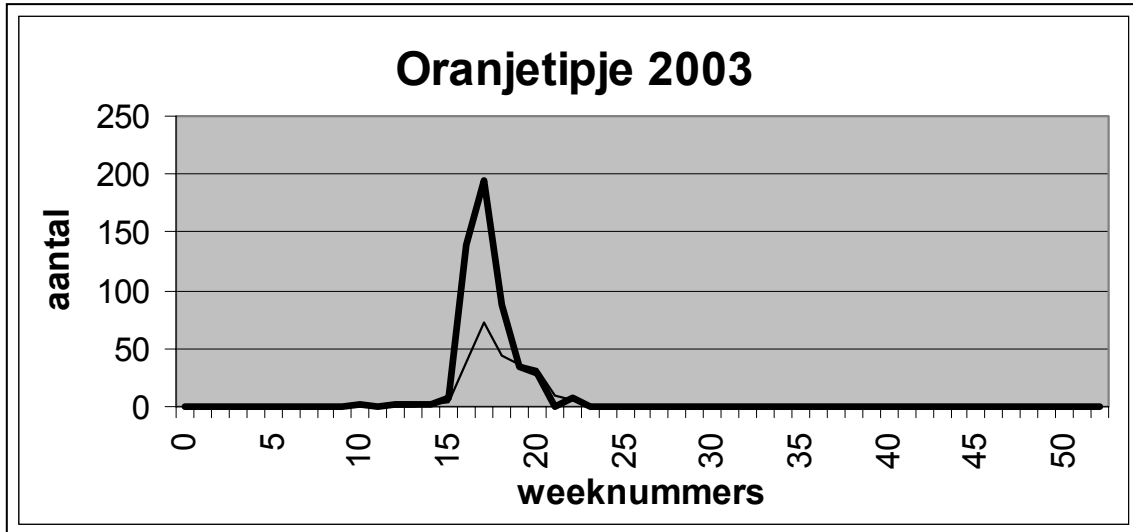
In elk geval hebben we dit jaar te maken met een reële melding door Nico Geiregat, die 1 exemplaar gevangen en gefotografeerd heeft in Oudenaarde op 9 augustus op een opgespoten terrein. Aan de hand van enkele foto's hebben we kunnen vaststellen dat het hier een Geelsprietdikkopje betrof.

Uit dezelfde regio ook een melding uit de Reytmeersen te Welden, eveneens op 9 augustus. (waarnemers: Bart Heirweg, Davy De Grootte, Dimitri Van De Populiere)

Daarnaast kregen we nog enkele meldingen uit West-Vlaanderen, waar Gaby Wieme op 10 augustus twee exemplaren waarnam langsheen het kanaal Gent-Brugge in Beernem.

2.3. De Witjes

2.3.1. Het Oranjetipje: *Anthocharis cardamines*

Het Oranjetipje doet het de laatste jaren schitterend in onze regio. Dit jaar werd een nieuw record bereikt. Met niet minder dan 506 meldingen bereiken we een nieuwe recordhoogte. Dit is niet enkel te wijten aan de uitbreiding van onze regio, maar door een werkelijke toename. In onze oorspronkelijke regio, het Meetjesland, werden niet minder dan 419 vlinders gezien.

	2000	2001	2002	2003
Vlinders in het Meetjesland	173	215	292	419

Het Oranjetipje is duidelijk zijn terrein aan het uitbreiden. Niet alleen werden er meer vlinders gezien, maar ook ruim meer dan de helft van onze medewerkers heeft dit jaar deze vlinder waargenomen.

De eerste vlinder dit jaar werd waargenomen door Alain Devreese en dit reeds op 7 maart in Vinderhout, wat uitzonderlijk vroeg is. De top van zijn vliegperiode valt normaal in de eerste helft van mei.

Er zijn waarnemingen uit het gehele Meetjesland. Daarnaast zijn er al heel lang populaties aanwezig in de regio Schelde-Leie, onder andere in de omgeving van het Enamebos.

Ook in de Leiestreek vliegt deze vlinder. Zo meldt Etienne Colpaert 11 vlinders uit zijn tuin in Machelen.

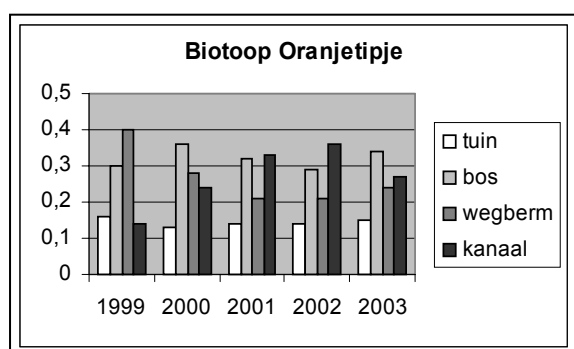
Het Leen herbergt een mooie populatie, niet minder dan 62 meldingen van deze vlindersoort, maar wellicht zijn er hier veel dubbelstellingen bij. Het maximum aantal geteld op één dag bedroeg 10 exemplaren. Dit is enkele exemplaren minder dan de vorige jaren.

	2000	2001	2002	2003
Maximum aantal in Het Leen	17	13	16	10

Daarnaast is de vlinder te zien in alle bosgebieden: Het Drongengoed, Poekepark, Paddepoelebos, Bellebargie, ...

1 ste waarneming	op 7/03 door A. Devreese in bos te Vinderhoute
5% norm	week 16
max.aantal	35 op 25/4/03 door M. Van Opstaele in bos van Ename.
95% norm	week 20
laatste waarneming	op 29/05 door K. Hurtekant & M. Zwertvaegher te Beernem en Vinderhoute
totaal aantal	507
fictief totaal 100 waarnemers	845
aantal waarnemers	49 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	103	144	140	15%
bos	77	242	314	34%
wegberm	46	99	215	24%
kanaal	9	22	244	27%

Het bosgebied is nog steeds het gebied waar er het meest Oranjetipjes worden waargenomen. Dit is in feite niet 100% correct. Zowel in Het Leen, als in het Drongengoed, die gecatalogeerd worden als bosgebied, komt het Oranjetipje voor langsheen open plaatsen in het bos, waar nog heel wat Pinksterbloemen zijn terug te vinden. Het voorkeursbiotoop van het Oranjetipje zijn eigenlijk vochtige weilanden, waar dan zijn voedselplant de Pinksterbloem massaal

voorkomt. Maar door de gewijzigde landbouwmethoden zijn er praktisch geen extensief beheerde weilanden, rijk aan Pinksterbloemen, meer te vinden. Daarnaast dient in de omgeving van deze weiden zich ook enige houtige vegetatie te bevinden, welke noodzakelijk is voor het popstadium. Volledig vlakke weidegebieden zonder enige houtkant bieden ook geen geschikte voorplantingsplaats, alhoewel er misschien veel Pinksterbloemen kunnen aanwezig zijn. Het gevolg is dat de vlinder zijn biotoop noodgedwongen diende aan te passen. Hij zoekt meer en

meer bosgebieden op, waar de vlinder zich dan meer en meer gaat toeleggen op Look-zonder-look.

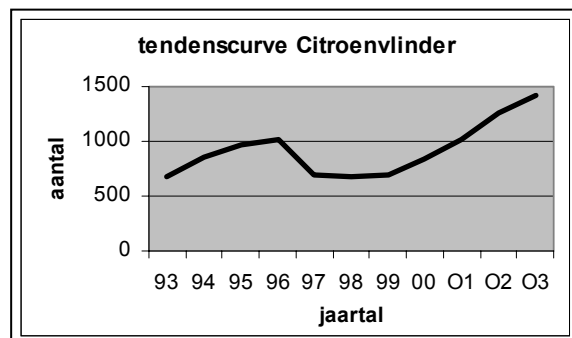
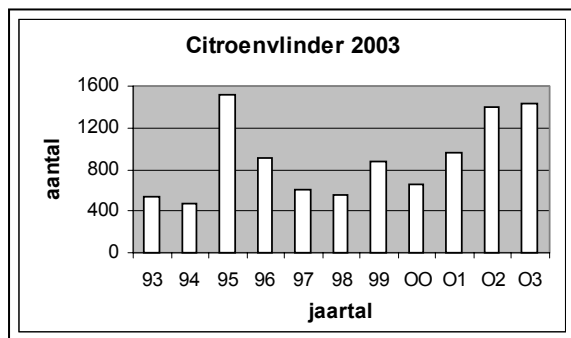
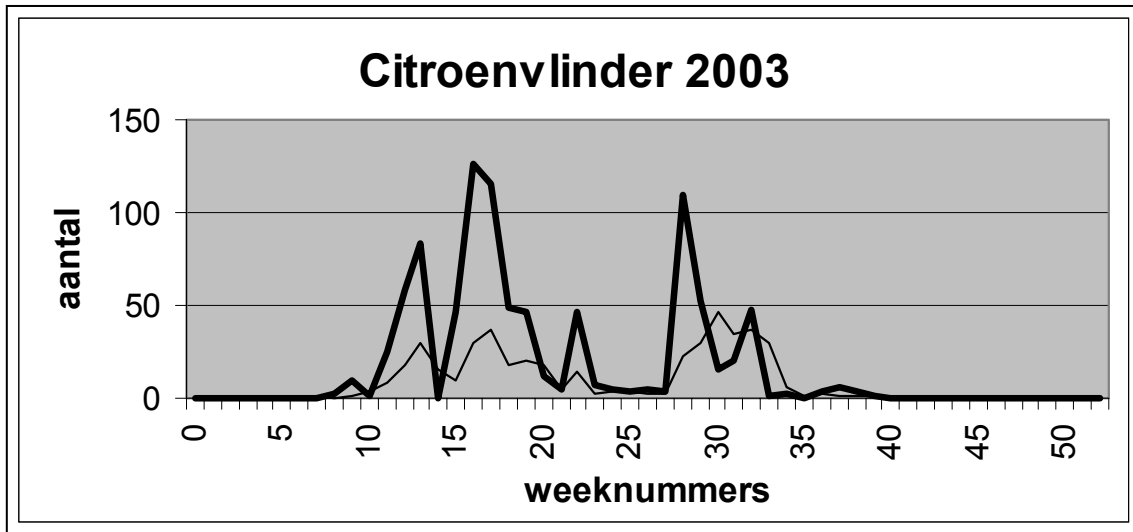
Op de tweede plaats komen wegbermen, die vooral gelegen zijn langsheen weilanden, waar de soort van nature thuishoort.

In absolute aantallen worden heel wat vlinders waargenomen in een tuin. Dit wijst op het zeer grote dispersievermogen van deze soort. In onze tuinen vindt het Oranjetipje een bijkomende voedselbron in de vorm van de Tuinjudaspenning, die zowel de nodige nectar levert, als voedselbron vormt voor de rupsen.

Levenscyclus

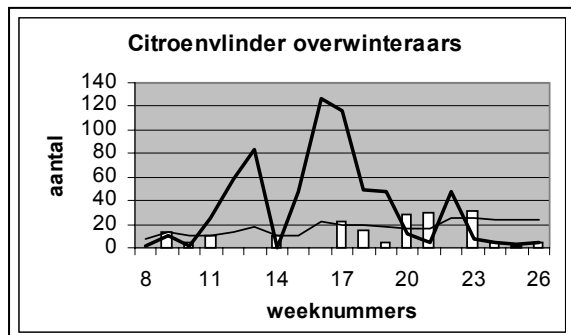
Het Oranjetipje is een teer vlindertje, dus de soort heeft veel geluk dat ze zo vroeg in het voorjaar vliegt. Nu heeft ze van de extreme zomer weinig last gehad. Tenzij de Look-zonder-look te snel verdord is en de Pinksterbloemen te snel uitgebloeid. Het eerste gegeven komt van Chris Bruggeman die op 13 april een copulatie ziet in het Leen. Op 15, 17, 18 en 20 april krijgen we dan de gegevens van de kweek van Thomas Maertens, uit de tuin te Lovendegem. Hij laat er respectievelijk 4, 4, 1 en 2 vrij. Ook waren er een 4-tal vlinders slecht uit de pop gekomen en dus weinig levensvatbaar. Er waren evenveel mannetjes als vrouwtjes. De soort heeft goed voor nageslacht gezorgd: op 17 april ziet Werner Latte een copulatie te Eke; op 18 april ziet Omer Van De Kerckhove een vrouwtje dat eitjes poogt te leggen in het Drongengoed; op 21 april zien zowel Chris Bruggeman in het Leen als Piet Smessaert langs een wegberm te Aalter elk 1 copulatie; Filip Van Den Bossche ziet er 1 in het Leen op 25 april; op 24 en 25 april zien Diëgo in het Drongengoed en Marc Van Opstaele in Ename aanstalten tot balts. In mei leggen alle Oranjetipjes een ei. Voor de soort is meimaand in 2003 echt wel eimaand: op 2 mei zien ze bij de familie Rysselaere-De Bie een vrouwtje 'foefelen' aan Look-zonder-look. Op 3 mei vindt Chris Bruggeman eitjes en jonge rupsjes op Pinksterbloem in de Bellebargie; op 18 mei zijn de rupsjes in 3de stadium. Op 4 mei ziet hij een copulatie in zijn tuin. Op 7 mei bekijkt Darline Kempeneer te Maldegem een eiafzetting in de tuin op Look-zonder-look. Op 9 juni beschrijft Kristof Hurtekant de rupsen aanwezig in een tuin te Beernem op Judaspenning: 3 waren er in het 4de stadium en 1 in het 3de stadium. Dit zegt dat de rupsen bijna volgroeid zijn voor de hel losbarst (en de thermometers het moeilijk krijgen). Dat belooft nog voor 2004.

2.3.2. De Citroenvlinder: *Gonepteryx rhamni*

De Citroenvlinder doet het de laatste jaren heel wat beter. Sinds het jaar 1997 is een duidelijke stijgende trend ingezet.

De eerste vlinders werden waargenomen op 23 februari in een tuin te Watervliet door Annie Goethals en door Godelieve Hooft langsheen de Drongengoedweg te Ursel. Het betrof hier in beide gevallen een mannetje. Deze vlinders werden opgewekt door de stijgende temperaturen in die periode. Twee dagen later werden reeds 6 verschillende vlinders doorgegeven uit het gehele Meetjesland, waaronder reeds een vrouwelijk exemplaar te Lovendegem, gezien door Thomas Maertens.

Bekijken we de grafiek van de overwinterende generatie en leggen we deze naast de grafiek van de neerslag, dan valt bij de Citroenvlinder een heel duidelijk verband te trekken. De Citroenvlinder, zoals wellicht ook de andere vlinders, is enkel waar te nemen bij dagen met geen of zeer geringe neerslag.

Normaal gezien verschijnen de vrouwtjes meestal 14 dagen later dan de mannetjes, wat dit jaar duidelijk niet het geval is.

De overwinteraars blijven bijna vliegen tot de eerste generatie te voorschijn komt en overlappen dikwijls. Dit jaar hadden we te maken met een zeer grote overwinterende generatie.

Het hoogtepunt van de eerste generatie begint begin juli.

Na half augustus worden er bijna geen vlinders meer waargenomen. We tellen in totaal nog 15 exemplaren.

1 ste waarneming	op 23/2 door A. Goethals en G. Hoofd te Ursel en te Watervliet
5% norm	week 12
max.aantal	33 op 24/4 door D. Van De Keere in bos te Ursel
95% norm	week 32
laatste waarneming	op 25/9 door M. Boone in tuin te Eeklo
totaal aantal	913
fictief totaal 100 waarnemers	1427
aantal waarnemers	59 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	230	275	120	15%
bos	149	524	352	43%
wegberm	44	97	220	27%
kanaal	14	17	121	15%

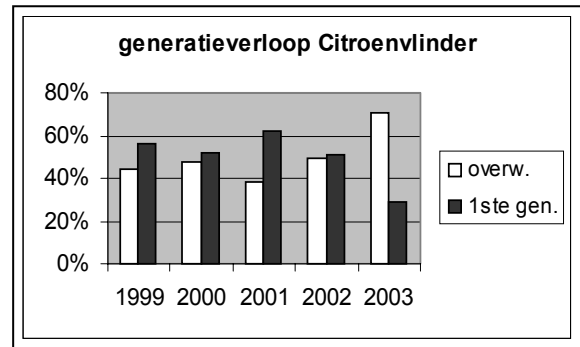
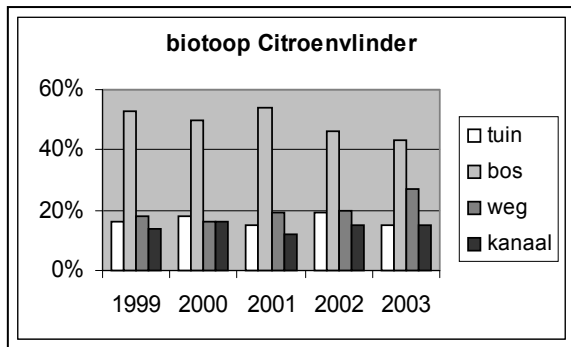
overwinteraars	648	van week 8 tot en met week 26	71%
1ste generatie	265	van week 27 tot en met week 39	29%

Zoals ook reeds de vorige jaren gebleken is heeft de Citroenvlinder een duidelijke voorkeur voor bosgebieden.

Als bosgebieden komen vooral Het Leen (in totaal 154 exemplaren, wat het dubbele is van vorig jaar) en het Drongengoed (in totaal 241 exemplaren, wat ook 70 exemplaren meer is dan vorig jaar) naar voren, daarnaast zijn er ook enkele waarnemingen uit Paddepoelebos, Ryckvelde, Reeshinghe, Puyenbroeck en een nieuw bosgebied dat voor het eerst bezocht is door Luc Bekaert, namelijk het Abdijbos in Oosteeklo. Uit de regio Schelde-Leie slechts enkele waarnemingen uit bosgebied, voornamelijk uit Brakelbos door Sonja De Smeyter.

In het Maldegemveld zijn er 23 vlinders geteld. Aan het spaarbekken van Kluizen 26 vlinders.

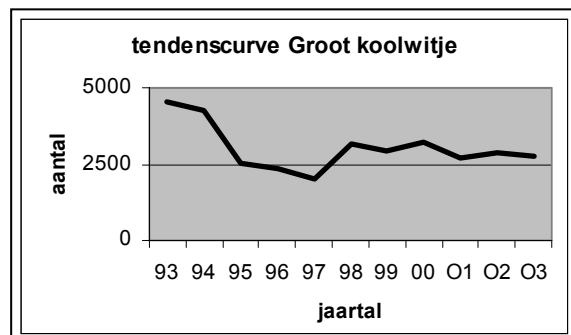
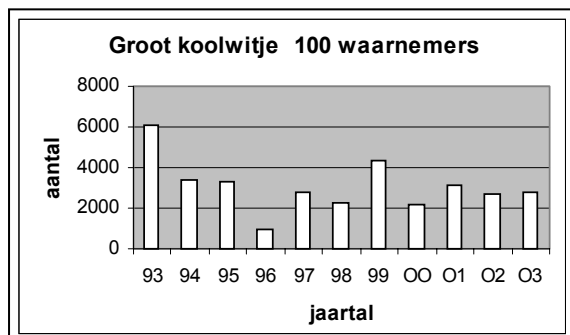
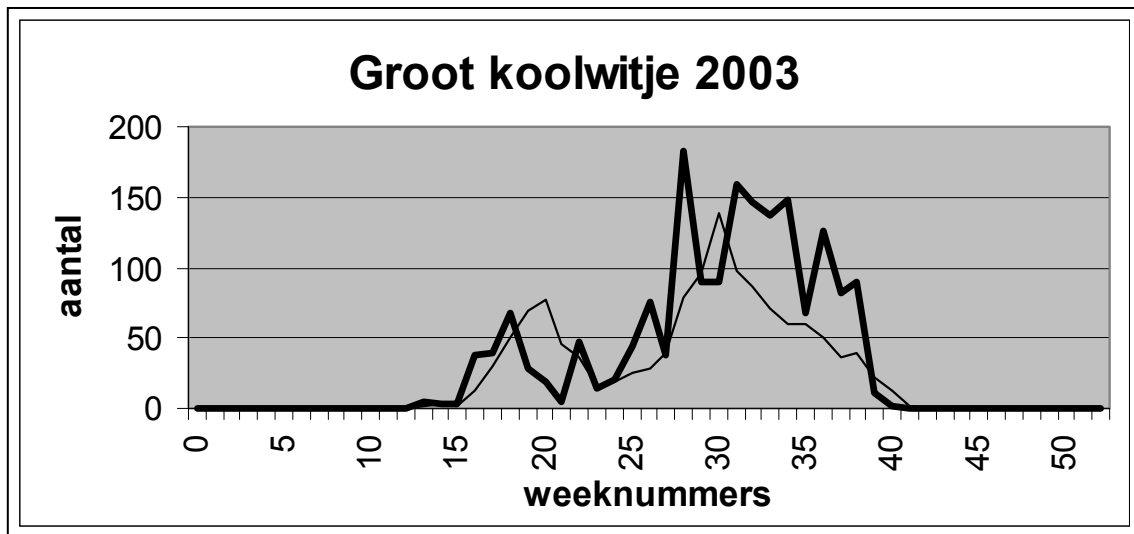
Er worden heel wat vlinders gezien in een tuin, maar het maximum aantal dat op één dag gezien wordt bedraagt slechts 4 exemplaren. Het is in de tuinen van Roger Van Moerkerke, de familie Rysselaere en Darline Kempeneer.

Levenscyclus

De dansende bosgeest die in de vroege lente met zijn vrolijke kleur onze bossen tot leven roept. Deze verschijning was weer volop van de partij. Een eerste gegeven komt weer van onze speurneus Boudewijn Kindts, die in het Leen op 22 april 3 eitjes ontdekte op Vuilboom. De balts die Marc Zwertvaegher zag op 23 april valt in dezelfde berekening, evenals die van Diëgo Van De Keere een dag later. Half juni zouden deze vlinders moeten gegeven hebben. Eigenaardig genoeg werden er toen juist minder vlinders gezien. Maar goed, zoals bij mensen zullen er ook bij Citroenvlinders wel zijn die liever wat langer slapen. Bij vlinders betekent dat ook: later paren, later eitjes. Er moeten wel vlinders van gekomen zijn, want de twee jonge rupsen die Boudewijn op 22 juni vond, komen van een eileg in de eerste helft van de maand. Deze zouden op hun beurt vlinders moeten gegeven hebben eind juli. Nu valt het eerstvolgende maximum aantal Citroentjes in het Leen op 29 juli. Kan dus kloppen. Op 24 juni zag Diëgo een eiafzetting in het Drongengoed. 50 dagen later = 1 cyclus ei-rups-pop tot het uitkomen van het imago: tussen 10 en 15 augustus. Er is wel een piekje voor deze populatie, maar dat valt echter een tiental dagen vroeger dan gepland, op 4 augustus. Heb ik iets gemist of zou het weer aan de weersomstandigheden liggen? Citroenvlinders lijken zich van het warmere weer weinig aan te trekken. Wat zouden ze ook, ze leven in het bos, daar is altijd wel enige afkoeling te vinden. Wat wel mogelijk is, is dat de generaties iets vroeger vallen in het vervolg. Maar met onbetrouwbare winters als deze valt dat natuurlijk ook nog te betwijfelen...

2.3.3. Het Groot koolwitje: *Pieris brassicae*

2003 kunnen we beschouwen als een normaal jaar voor het Groot koolwitje. Er zijn iets meer vlinders geteld dan vorig jaar. Zoals we kunnen zien in de tendenscurve blijft de populatie stabiel van het Groot koolwitje, maar deze populatie is ongeveer 75% van de populatie bij de start van ons onderzoek.

De eerste vlinder werd opgemerkt op 25 maart in een tuin te Nederename door Sonja De Smeyter, onze coördinator voor de regio Schelde-Leie. Dit is enkele dagen vroeger dan vorig jaar. De daaropvolgende week worden nog een zestal exemplaren gezien, dit voornamelijk in de regio Schelde-Leie, maar Marc Zwertvaegher en Diëgo Van De Keere zien eveneens een exemplaar in het Meetjesland, respectievelijk te Wondelgem en Maldegem. Vanaf de tweede helft van april worden bijna dagelijks waarnemingen gemeld van deze soort bij de ideale vlinderomstandigheden (voldoende warm en droog).

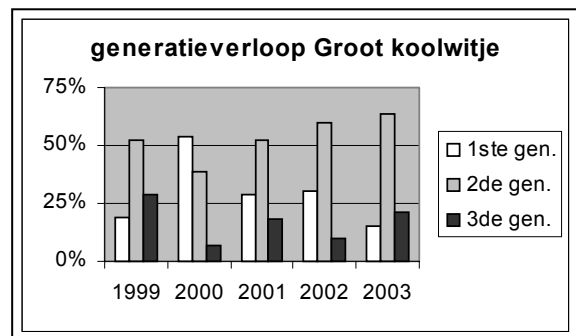
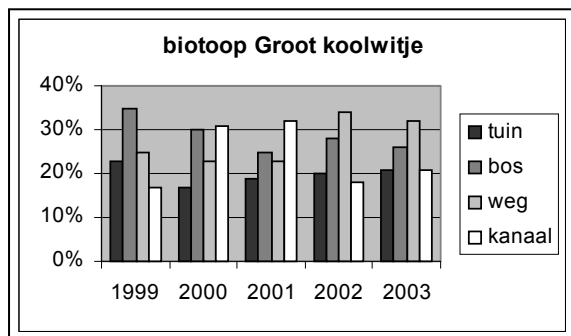
Het is moeilijk een duidelijk generatieverloop op te maken doordat er bijna het hele vlinderseizoen Grote koolwitjes te zien zijn. Een duidelijke piek van de eerste generatie is moeilijk terug te vinden. De tweede generatie piekt vooral vanaf eind juli tot begin augustus.

Dit jaar was de tweede generatie terug de grootste, wat normaal is voor deze vlindersoort. Enkel in het jaar 2000 kenden we hierop een uitzondering.

1 ste waarneming	op 25/3 door Sonja De Smeyter in tuin te Nederename
5% norm	week 17
max.aantal	27 op 8/7 door D. Van De Keere in bos te Maldegem
95% norm	week 38
laatste waarneming	op 3/10 door Darline Kempeneer in tuin te Maldegem
totaal aantal	1777
fictief totaal 100 waarnemers	2777
aantal waarnemers	50 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	639	1170	183	20%
bos	118	280	237	26%
wegberm	95	275	289	32%
kanaal	27	52	193	21%

1ste generatie	270	van week 13 tot en met week 23	15%
2de generatie	1129	van week 24 tot en met week 34	64%
3de generatie	378	van week 35 tot en met week 40	21%

Deze vlinder was te zien in alle biotopen. Het is een zeer mobiele soort die niet echt aan een bepaald biotoop gebonden is.

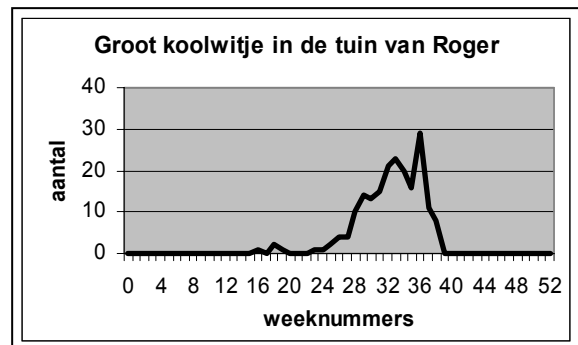
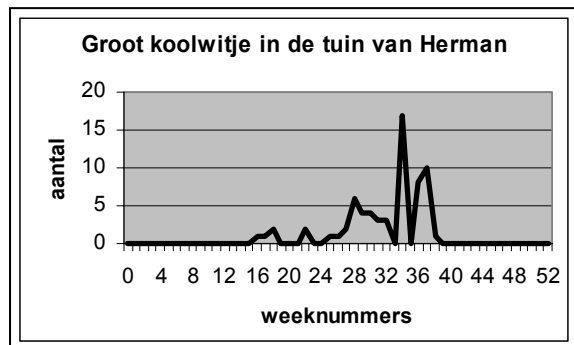
In het bos is deze vlinder waarschijnlijk opgemerkt langs open zonnige plaatsen of langs de bosrand, want een vlinder van het dichte bos is dit toch niet. In Het Leen werden dit jaar 44 exemplaren geteld, dit is precies het dubbele van vorig jaar. In het Drongengoed krijgen we de melding van 20 exemplaren, dit is iets minder dan de helft van vorig jaar. Blijkbaar is er dit jaar door onze waarnemers heel wat minder naar vlinders gekeken in het Drongengoed, want dezelfde tendens nemen we waar bij alle vlindersoorten. Uit de regio Schelde-Leie wordt er sporadisch een Groot koolwitje gemeld uit bosgebied, met uitzondering van het Enamebos waar Gunther Groenez er 20 exemplaren telt op 1 augustus.

Bij de tuinen hebben we heel wat meldingen. De top tien van de tuinen ziet er als volgt uit:

- Roger Van Moerkerke: 196 exemplaren
- Jacques en Jeroen Van Heuverswyn: 119 exemplaren
- Diëgo Van De Keere: 110 exemplaren
- Chris Bruggeman: 92 exemplaren
- Marc Zwertvaegher: 81 exemplaren
- Herman Tesseley: 69 exemplaren
- Familie Rysselaere: 54 exemplaren

- Dries Gryffroy: 49 exemplaren
- Etienne Colpaert: 47 exemplaren
- Darline Kempeneer: 37 exemplaren

Het is in de tuin van Dries Gryffroy dat het maximum aantal geteld wordt. Hier worden maximum 10 exemplaren geteld op eenzelfde dag.

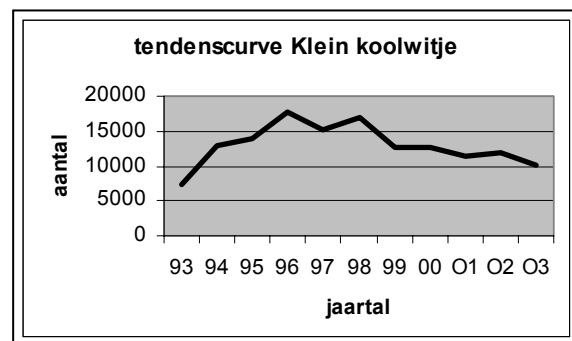
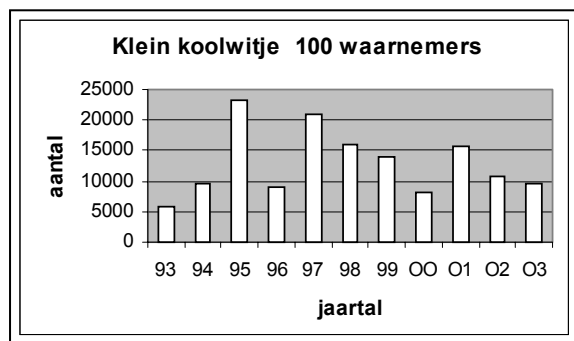
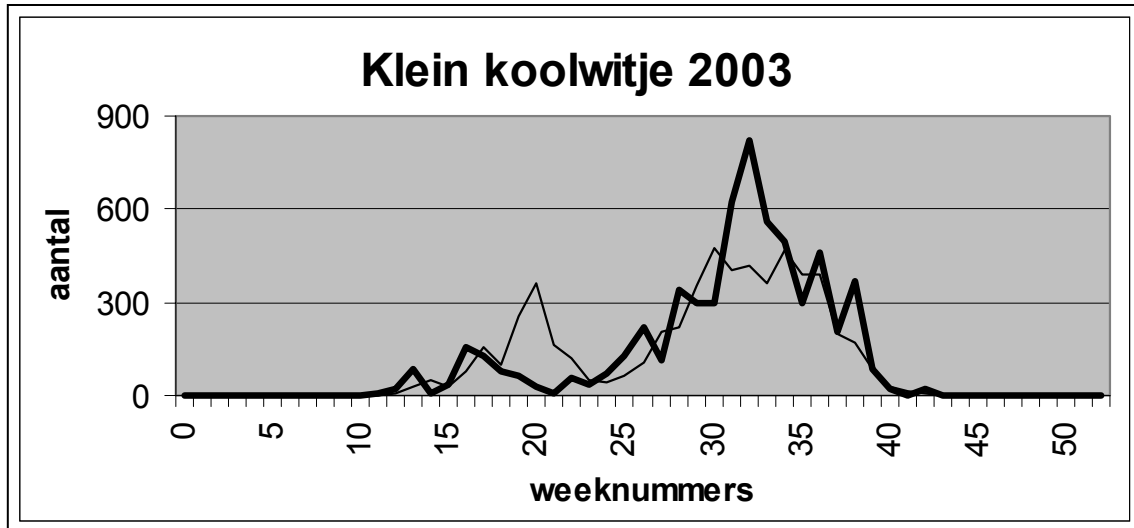

Het verloop van de curves in beide tuinen is grotendeels gelijklopend. De aantallen in de tuin van Herman vertonen wel meer grotere schommelingen. Dit kan natuurlijk te maken hebben met de intensiteit van waarnemingen of met vakantieperiodes.

Levenscyclus

De Grote Koolvreter liet ook dit jaar weer zijn sporen na. Het eerste gegeven komt uit de tuin van Diëgo, waar hij op 16 april een copulatie waarnam. Dit is het enige gegeven van de eerste generatie en wellicht niet echt representatief, maar toch: de vlinders die eruit voortkwamen moeten zich ontpopt hebben ergens rond 24 mei. Op 26 mei werden er in deze tuin 2 ipv 1 Grote koolwitjes gezien. Als dat alles is wat eruit voortgekomen is, is dat zeer jammer. Het volgende gegeven is meteen al van 6 juli, wanneer Chris Bruggeman een copulatie ziet in zijn tuin te Eeklo. Deze gaf normaal vlinders op 13 augustus. De eiafzettingen van 20 en 29 juli gaven vlinders eind augustus – begin september, alsook de 40 piepjonge rupsjes die Diëgo op kool vond op 24 juli. Er zou dus ergens een piek moeten zijn tussen 20 augustus en 10 september. Dit is ook wat er uit de gegevens af te leiden valt. Ook het Groot koolwitje kan zich dus redden, maar hier geldt wel de opmerking dat ook deze soort steeds meer het bos gaat opzoeken, wellicht voor afkoeling.

2.3.4. Het Klein koolwitje: *Pieris rapae*

Het Klein koolwitje heeft dit jaar niet zo schitterend gevlogen.

De eerste vlinder werd dit jaar gezien door Marianne Van Hulle op 12 maart te Oedelem. Eigenlijk is het bijzonder dat vlinders die als pop overwinteren praktisch terzelfdertijd waargenomen worden als de eerste overwinterende vlinders. De overwinteraars waren al eens sporadisch te zien bij de eerste lentedagen in februari. Ook de volgende vlinders werden gezien in de buurt van Oedelem door Marianne en door Gerry Neirinckx. In de gehele maand maart worden totaal 111 exemplaren waargenomen (vorig jaar waren er dit 41), dit in tegenstelling met het Klein geaderd witje, waarvan er slechts 23 exemplaren zijn waargenomen in de maand maart. In het begin van de maand april, waar we een koudegolf krijgen, worden bijna geen exemplaren waargenomen. In de tweede helft van april krijgen we terug heel wat vlinders te zien. Vanaf half mei tot half juni is er duidelijk een terugval in de waarnemingen en vanaf half juni wordt de tweede generatie opgebouwd. De eerste generatie was dit jaar duidelijk een stuk kleiner dan deze van vorig jaar, terwijl de tweede generatie heel wat omvangrijker was.

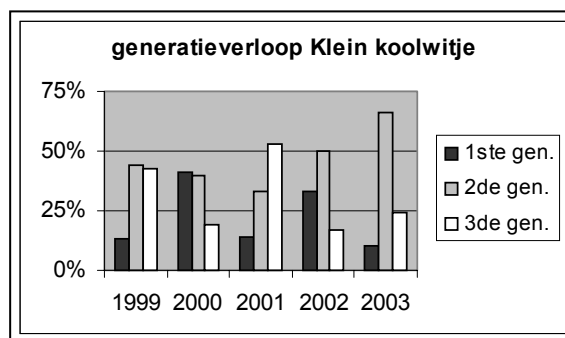
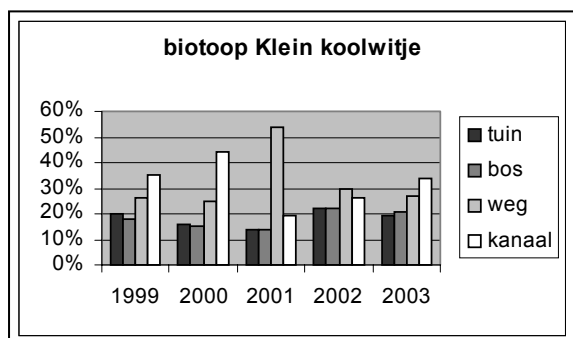
1 ste waarneming	op 12/3 door Marianne Van Hulle in tuin te Oedelem
5% norm	week 16
max.aantal	45 op 4/8 door D. Van De Keere langs kanaalberm te Maldegem
95% norm	week 38
laatste waarneming	op 18/10 door E. Colpaert in tuin te Machelen
totaal aantal	6134
fictief totaal 100 waarnemers	9584
aantal waarnemers	57 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	1174	4310	367	19%
bos	97	385	397	21%
wegberm	186	954	513	27%
kanaal	75	485	647	34%

1ste generatie	616	van week 11 tot en met week 21	10%
2de generatie	4066	van week 22 tot en met week 34	66%
3de generatie	1452	van week 35 tot en met week 43	24%

Dit jaar wordt het Klein koolwitje het meest waargenomen langsheen kanaalbermen, dit heeft wellicht te maken met de vele bezoeken van Diëgo aan dit biotoop. In absolute cijfers zijn de tuinwaarnemingen veruit het talrijkst. Enkele aantallen uit de tuinen van onze meest fanatieke vlindertellers: Marc Zwertvaegher: 541, Chris Bruggeman: 419, familie Rysselaere: 227, Diëgo Van De Keere: 742, Jacques Van Heuverswyn: 259 en Roger van Moerkerke: 657. Ondanks deze indrukwekkende aantallen zijn ook de aantallen van de andere waarnemers even belangrijk voor ons onderzoek.

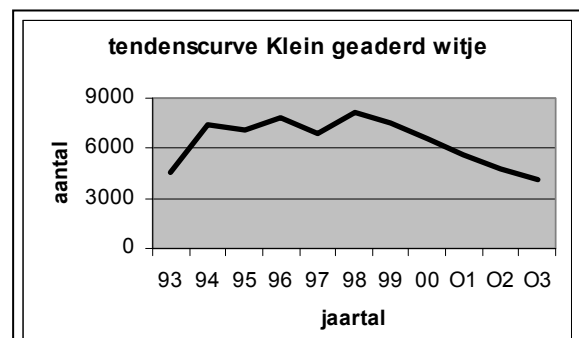
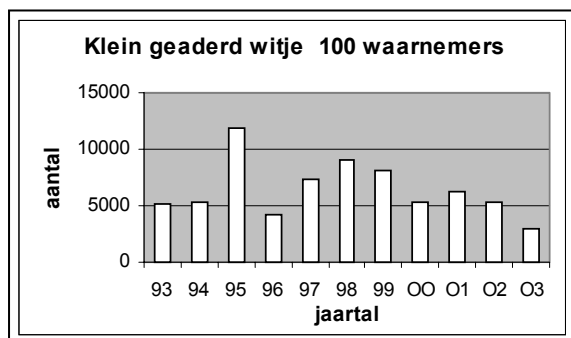
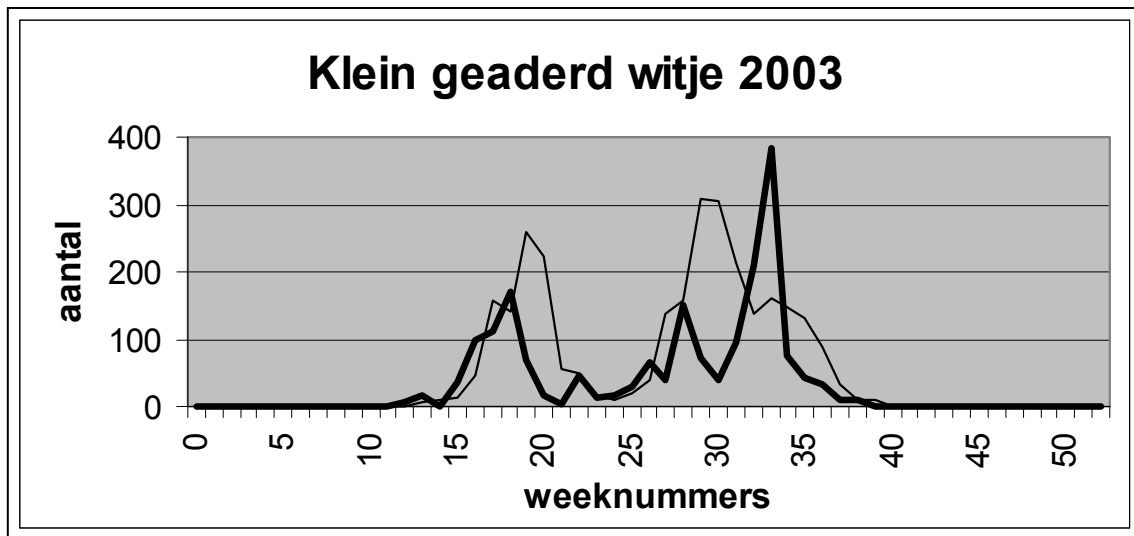
In bosgebieden komt de vlinder minder talrijk voor, maar hij is terug te vinden in al onze bossen.

Levenscyclus

Van ons bekendste vlindertje, waarmee zo veel mensen een haat-liefde verhouding hebben (maar meestal toch meer liefde) zijn er monsterachtig veel voorplantingsgegevens. De soort lijkt nog niet in het minst verstoord door het warmere weer en vliegt gewoon door alsof er niets aan de hand is. Op 29 maart ziet Chris Bruggeman de eerste eileg op Knopherik, De volgende eiafzettingen volgen op 14 april, wanneer zowel Frank als Diëgo Van De Keere elk een eiafzetting zien. Op 17 april zag Diëgo nog een copulatie in zijn tuin. Deze paringstoestanden moeten vlinders geven eerst begin mei, later vooral rond de 20ste mei. De aantallen in mei blijven echter aan de lage kant, zodat het niet eenvoudig is om er de piekdagen uit te halen. Wel heeft Diëgo het op 20 mei over pas ontpopte exemplaren. In juni zijn het vooral Chris Bruggeman en Darline Kempeneer die elkaar afwisselen met gegevens over eiafzettingen (op Mierikswortel) en copulaties, in de periode tussen 7 en 25 juni. Die moeten voor vrij veel vlinders gezorgd hebben tussen 10 juli en begin augustus. Daar is er wel iets van terug te vinden. In juli kunnen de witjes helemaal niet meer stilzitten en wordt het zeer moeilijk om er nog generaties uit af te leiden. Het is alsof ze alleen maar non-stop paren en eitjes leggen. Om je maar een idee te geven, er zijn in juli eileg en/of copulatiegegevens op 9, 10, 11, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 26, 28 en 30 juli. Meer kun je niet zeggen dan dat er in augustus vanaf de 12de steeds meer vlinders moeten uitkomen. En dat doen ze ook. Augustus is wat voortplanting betreft al even krankzinnig: van de 3de tot en met de 31ste zijn er maar liefst 6 copulaties en 11 eiafzettingen opgetekend, met een maximum van 3 tot 8 en van 20 tot 25 augustus. Normaalgezien moeten de nakomelingen hiervan zichtbaar zijn in de aantallengegevens tussen 6 en 11 en tussen 23 en 28 september. 5 van de 7 gegevens ivm voortplanting in september vallen tussen 6 en 11 september, dus dat zou al moeten kloppen. Om iets terug te vinden tussen 23 en 28 september moet je het eigenlijk al meer willen zien om het te kunnen zien. Wat wel mogelijk is, is dat de rupsen uit de copulaties en eileg van tussen 3 en 8 augustus wel nog nakomelingen hebben voortgebracht, en dat de rupsen uit de eiafzettingen van tussen 23 en 28 augustus er de brui aan gegeven hebben en in hun pop blijven tot het voorjaar van 2004. Dat zou tevens verklaren waarom de septembergeneratie zo mager uitgevallen is. Qua voortplantingsdrift zou je dat natuurlijk niet zeggen: september was goed voor 2 eiafzettingen, 4 copulaties en heel wat balts. Wellicht dat er in een warme opflakking eind oktober toch nog een pop is uitgekomen van een eileg van rond 20 september, want de laatste vlinder die Diëgo ziet op 23 oktober is puntgaaf. Alle andere poppen zijn voor 2004.

2.3.5. Het Klein geaderd witje: *Pieris napi*

Dit jaar mogen we als een slecht jaar beschouwen voor het Klein geaderd witje. De laatste jaren is een dalende trend ingezet, maar niettemin dit is het Klein geaderd witje nog altijd een frequent voorkomende vlindersoort. De eerste vlinder dit jaar werd gezien door Thomas Maertens op 17 maart in een tuin te Lovendegem. Ook vorig jaar was Thomas één van de eerste waarnemers van deze soort. Het volgende exemplaar werd waargenomen in Kortrijk op 19 maart, waar blijkbaar een aantal van onze jeugdige waarnemers school lopen. Gedurende de maand maart worden reeds 23 vlinders gezien, terwijl dit slechts 1 exemplaar was vorig jaar in dezelfde periode.

1ste generatie	525	van week 12 tot en met week 21	28%
2de generatie	471	van week 22 tot en met week 30	25%
3de generatie	861	van week 31 tot en met week 42	46%

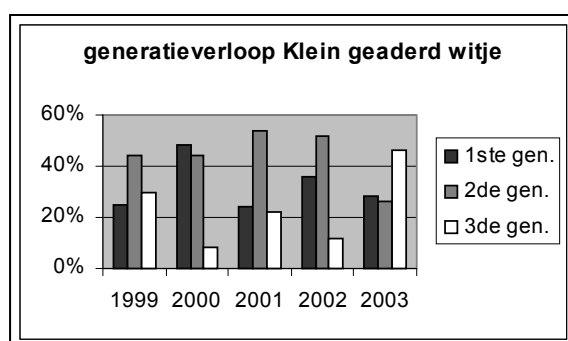
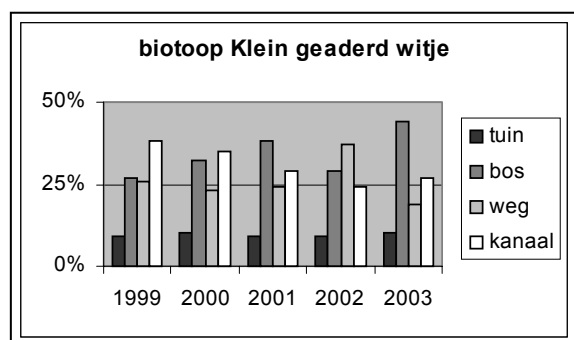
De tweede generatie is dit jaar niet zo talrijk. De jaar worden bijna geen afgevlogen exemplaren gemeld. Tezelfdertijd worden ook nog verse exemplaren gemeld. Hetzelfde fenomeen is eveneens gemeld bij de andere koolwitjes zodat we ook hier moeilijk een scheiding kunnen maken tussen de verschillende generaties. Vanaf eind juni worden enkel nog maar verse exemplaren gemeld. Hier begint zeker volop de tweede generatie. Dit kunnen we ook duidelijk

afleiden uit de grafiek. Vanaf begin juni zijn de aantallen Klein geaderd witje sterk afgenomen en beginnen begin juli terug sterk te stijgen. Een toppunt bereiken we in de laatste week van juli. Een derde generatie kunnen we eveneens waarnemen vanaf eind augustus, waar terug volop verse exemplaren gemeld worden. De derde generatie dit jaar de grootste.

1 ste waarneming	op 17/3 door T. Maertens in tuin te Lovendegem
5% norm	week 16
max.aantal	247 op 15/8 door F. Van Den Bossche in bos te Eeklo
95% norm	week 34
laatste waarneming	op 15/10 door Darline Kempeneer in tuin te Maldegem
totaal aantal	1857
fictief totaal 100 waarnemers	2902
aantal waarnemers	43 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	318	482	152	10%
bos	134	939	701	44%
wegberm	82	254	310	19%
kanaal	42	182	433	27%

Dit jaar wordt de vlinder het meest opgemerkt in bosgebied, zijn echte voorkeursbiotoop. Het is vooral door het zeer grote aantal vlinders dat Filip Van De Bossche waarneemt in Het Leen, dat het bosgebied eruit springt. Niet minder dan 315 vlinders werden geteld en dit hoofdzakelijk bijna op één dag. Op 15 augustus telt Filip verspreid in het bosgebied niet minder dan 247 exemplaren. De dag voordien telt Diëgo Van De Keere er 64 in hetzelfde gebied. De tuin scoort heel wat minder, de beste tuinen vinden we terug bij Diëgo Van De Keere, de familie Rysselaere en Chris Bruggeman, die er 81, 80 en 74 exemplaren tellen.

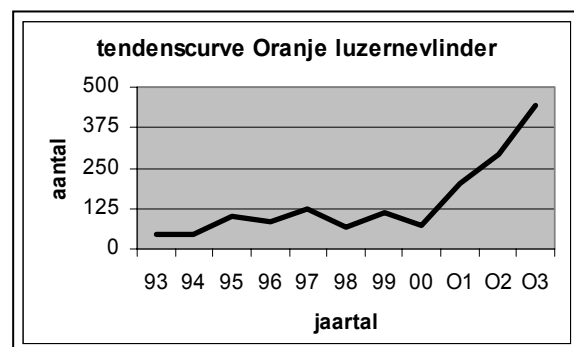
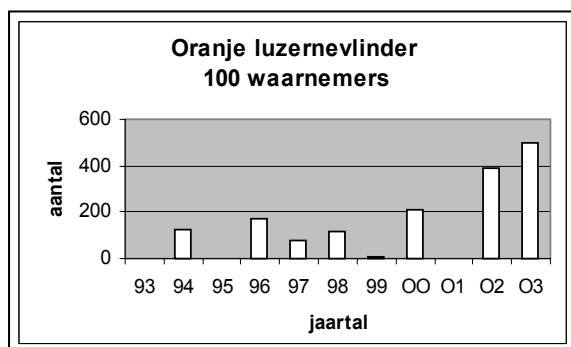
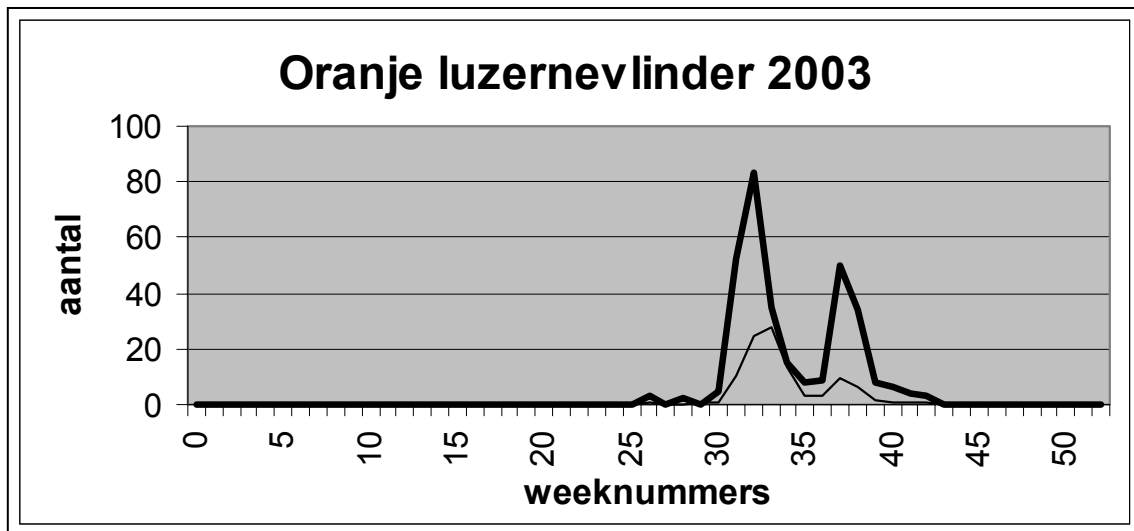

Levenscyclus

De kleine witjes, meerbepaald Klein gaderd witje en Klein koolwitje, kunnen in iets meer dan een maand tijd al een nieuwe generatie produceren. Als ze er dan ook nog eens vroeg in het jaar aan beginnen, kunnen er heel veel vlinders vliegen.. en in 2003 was het ook zo: de eerste copulatie wordt al gezien op 30 maart door Chris Bruggeman. Die kan in principe al vlinders gegeven hebben op 2 mei. Dit lijkt zelfs nog niet zo verwonderlijk als we er de gegevens van begin mei bij nemen: op 3 mei ziet Chris een copulatie in de Bellebargie te Waarschoot, op 4 mei zien zowel Marc Zwertvaeger als Diëgo een copulatie en Diëgo ook nog eens een eileg, en op 7 mei ziet Diëgo ook op 2 verschillende plaatsen een eiafzetting. Wat voert het Klein gaderd witje in zijn schild? Op 15 en 28 april zijn er ook al eiafzettingen gezien. Deze resulteren in vlinders van half mei tot de eerste week van juni. En weer zijn er bevestigende gegevens van die periode: op 29 en 30 mei ziet Diëgo een eiafzetting. Het Klein gaderd witje is een bosvlinder, misschien dat de soort daar een beetje zijn toevlucht zoekt en zich van daaruit verspreid. De soort vliegt immers volgens het boekje. Uit de massale voortplantingsgolf van de eerste week van mei, komt de copulatie van 15 juni gezien in het Leen door Chris. Dat er in die periode vlinders uit de pop kwamen bevestigt Marc Van Opstaele die ook op 15 juni spreekt van mooie exemplaren in zijn tuin. De 2 copulaties die Diëgo ziet op 9 juli zijn dan weer toe te schrijven aan die vlinders voortgebracht uit de eiafzettingen van 29 en 30 mei. Per populatie lijkt de soort perfect volgens de literatuurgegevens te vliegen. Op 30 juli ziet Chris opnieuw een copulatie te Eeklo. Dit is dan weer mooi volgend op de copulatie die hij daar zag op 15 juni. De 2 copulaties die Diëgo op 6 augustus ziet in het Reesinghebos hebben dan wellicht meer te maken met de algehele piekperiode dan met eerder geziene copulaties, maar de paring van 20 augustus kan komen van nakomelingen van die van 9 juli.

Zo kan in principe het gehele vliegverloop in kaart gebracht worden. Het laatste gegeven komt van Chris, die op 31 oktober nog 2 jonge rupsjes vindt op Judaspenning. Die zijn voor 2004.

2.3.6. De Oranje luzernevlinder: *Colias croceus*

Dit jaar was terug een zeer schitterend jaar voor de Oranje luzernevlinder. Deze vlindersoort blijft het de laatste jaren schitterend doen. Maar het is en blijft een trekvlinder, zo kan er volgend jaar terug een terugval zijn, waarbij er geen enkele vlinder gezien wordt. Maar we denken dat deels door de opwarming van de aarde de aantallen in stijgende lijn zullen blijven evolueren.

Het eerste exemplaar dat gezien wordt op 24 juni door Diëgo Van De Keere in het Drongengoed is vermoedelijk een trekkend exemplaar. De daaropvolgende dag wordt eveneens een exemplaar gemeld uit Wortegem-Petegem door Nico Geiregat. Vervolgens wordt nog een dag later een exemplaar gemeld te Beernem door Gaby Wieme. Op 7 juli ziet Filip Van De Bossche één exemplaar in Het Leen en op 10 juli ziet Omer Van De Kerckhove één exemplaar in het Drongengoed.

Het is pas vanaf 21 juli dat er dagelijks Oranje luzernevlinders gezien worden. Gaat het op dit moment nog over trekkers of zijn dit afstammelingen van een eerste generatie trekkers die hier gezien zijn in de maand mei? We opteren voor de tweede optie.

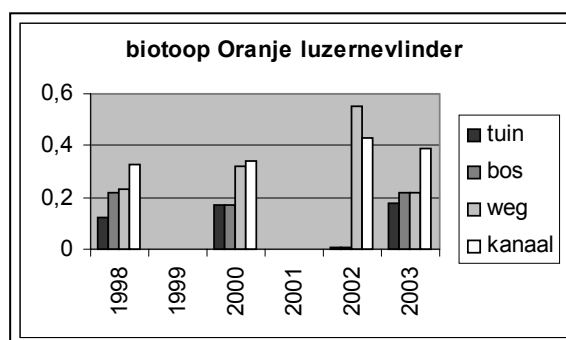
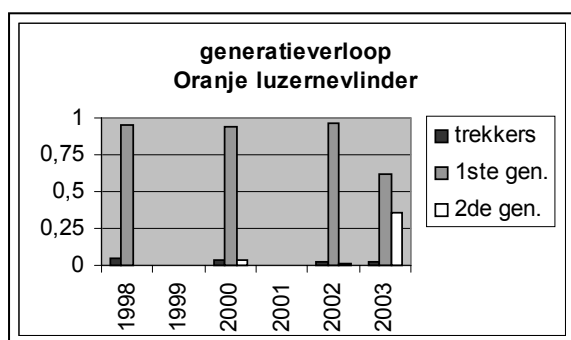
De maximale aantallen vinden we in de omgeving van het Spaarbekken te Kluizen. Zo ziet Phillipe Hollebosch 8 exemplaren op 5 augustus. In hetzelfde gebied worden 36 exemplaren gezien op 9 september.

Daarnaast worden de meeste exemplaren waargenomen langsheen de kanalen, wat er op wijst dat deze lijnvormige elementen in het landschap duidelijk als trekroute gebruikt worden. Zo ziet

Roger Van Moerkerke 6 exemplaren langsheen het kanaal te Bellem, Gaby Wieme eveneens zes exemplaren langs het kanaal te Beernem en Etienne Vanaelst 5 exemplaren te Knesselare.

1 ste waarneming	op 24/6 door D. Van De Keere in bos te Ursel
5% norm	week 31
max.aantal	36 op 9/9 door P. Hollebosch langs spaarbekken te Kluizen
95% norm	week 39
laatste waarneming	op 17/10 door K. Hurtekant en P. Smessaert te Beernem en te Aalter
totaal aantal	317
fictief totaal 100 waarnemers	495
aantal waarnemers	36 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	28	34	121	18%
bos	28	42	150	22%
wegberm	53	78	147	22%
kanaal	62	163	263	39%

De Oranje luzernevlinder wordt dit jaar vooral waargenomen langsheen kanalen, maar ook de wegbermen scoren goed. Opvallend is ook dat dit jaar veel exemplaren uit bossen gemeld worden, evenals vanuit tuinen. Bij de tuinen zijn er toch een aantal tuinen bij die in woonwijken gelegen zijn. Zo ziet William White één exemplaar in zijn tuin te Eeklo, evenals Johan De Meyer één exemplaar in zijn tuin te Lembeke.

trekkers	5	in week 26 en week 28	2%
1ste generatie	198	van week 30 tot en met week 35	62%
2de generatie	114	van week 36 tot week 42	36%

Ook dit jaar krijgen we terug een waarneming van de witte kleurvorm (forma helice), gezien door Piet Smessaert op 1 augustus in Aalter.

Levenscyclus

Een rups van een Oranje luzernevlinder zou ik wel nog eens willen zien. Misschien kan ik me daaraan optrekken wanneer inheemse soorten wegwijnen en uitheemse soorten inheems worden. In ieder geval is het nog niet voor 2003 geweest, het dichtst dat ik bij een rups kwam was bij de baltsvlucht van 6 augustus in het Reesinghebos te Maldegem. Wellicht is er ook wel een copulatie gebeurd, maar de vlinders vlogen in de extase van hun balts heel hoog, snel en ver, waardoor ik ze al spoedig uit het oog verloren was. Pech, want het was net boven een Luzerneveld. Op 10 augustus zag ook Dries Gryffroy een baltsvlucht, langs een kanaalberm te Landegem. Als de zomers zo blijven zullen we deze zonneklopper steeds meer gaan zien.

2.3.7. De Gele luzernevlinder: *Colias hyale*

Deze trekvlinder wordt slechts sporadisch waargenomen in onze regio. Waarnemingen worden door het Belgisch trekvlinderonderzoek slechts aangenomen indien de waarneming voldoende gedocumenteerd is en gecontroleerd is door een expert. Hiervoor dient de vlinder meestal gevangen te worden.

In onze regio is verwarring mogelijk met de witte kleurvorm van de Oranje luzernevlinder.

In meer zuidelijker streken is duidelijk verwarring mogelijk met de Zuidelijke luzernevlinder, die bijna identiek is aan de Gele luzernevlinder. Zekere determinatie kan enkel gebeuren door genitaal onderzoek.

Door het trekgedrag kan de vlinder in alle biotopen aangetroffen worden. De Zuidelijke luzernevlinder gaat niet trekken (af en toe kan een dwaalgast waargenomen worden) en vinden we vooral terug op kalkgraslanden, zoals in de Gaumestreek, de Argonne en de Eifel.

Dit jaar hebben we zeven waarnemingen ontvangen van deze vlindersoort. Een aantal medewerkers meldt duidelijk dat de determinatie niet 100% zeker is. Daarnaast kunnen we wel stellen dat de waarnemingen van Diëgo wel betrouwbaar zijn.

De waarnemingen bij ons zijn als volgt:

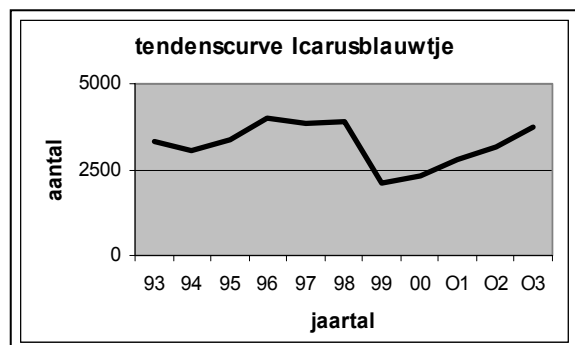
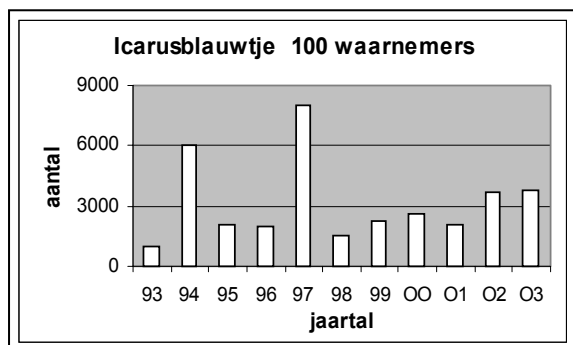
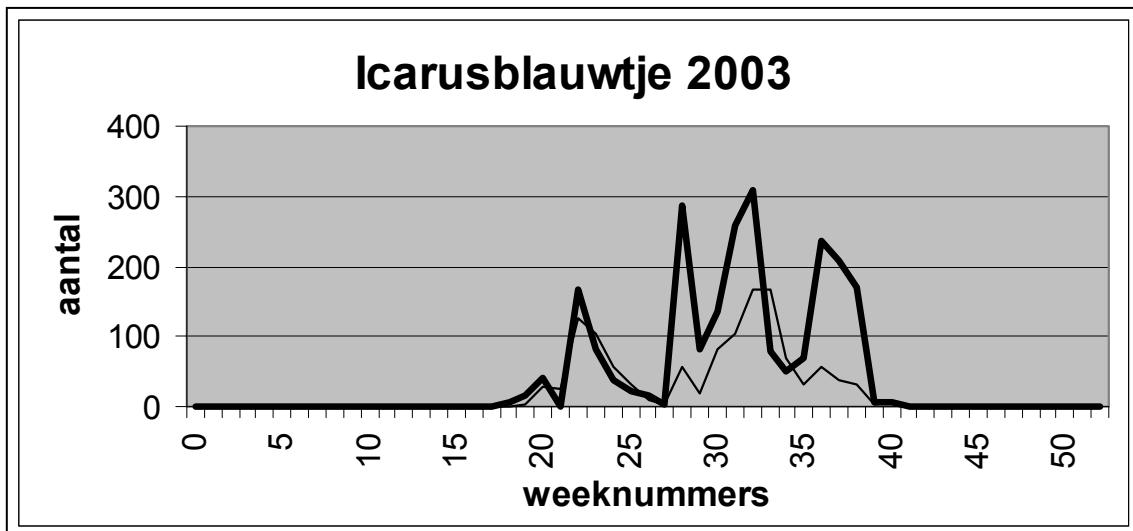
Plaats	Waarnemer	Datum	Aantal
Baaigemkouter	Eddy Van Den Abeele	12-06-03	1
Oedelem Zandgrachtstraat	Marianne Van Hulle	16-07-03	2
Ursel Drongengoedweg (Bommelare)	Filip Jonckheere	03-08-03	1
Maldegem	Diëgo Van De Keere	04-08-03	1
Assebroek	Diëgo Van De Keere	05-08-03	1
Ronse	Chantal De Cubber	15-09-03	1

Levenscyclus

Typisch voor extreem warme zomers is de verhoogde activiteit van de trekvlinders ter plaatse. Zelfs de Gele luzernevlinder vond dat er hier mogelijkheid was om zich voort te planten, want op 5 augustus werd er door Diëgo een eiafzettend exemplaar gesignaleerd op een nogal ruig terrein met veel Rolklover en Koninginnekruid in het domein van Ryckvelde. Wat er later gebeurd is met het nageslacht is mij niet bekend. Vermoedelijk zal er hier en daar wel een vlinder uit voortgekomen zijn die dan misschien tegen oktober terug naar het zuiden is getrokken.

2.4. De Blauwtjes

2.4.1. Het Icarusblauwtje: *Polyommatus icarus*

Het jaar 2003 kan terug beschouwd worden als een normaal jaar voor het Icarusblauwtje. De jaren 1994 en 1997 dienen eerder als uitzonderlijk beschouwd te worden.

De eerste vlinder werd dit jaar gemeld door Gunther Groenez op 30 april in de Reytmeersen te Nederename. Enkele dagen later wordt een eerste exemplaar opgemerkt door Diëgo Van De Keere te Maldegem. Op 7 mei worden door Phillippe Hollebosch reeds 9 exemplaren gemeld vanop het spaarbekken te Kluizen. Dit gebied zorgt ervoor dat er in 2003 heel wat Icarusblauwtjes gemeld worden. Niet minder dan 657 exemplaren worden geteld door Phillippe in dit gebied, met een maximum aantal van 208 exemplaren op 9 juli.

Eind mei worden ook de eerste afgevlogen exemplaren gemeld en dit door Filip Van Den Bossche.

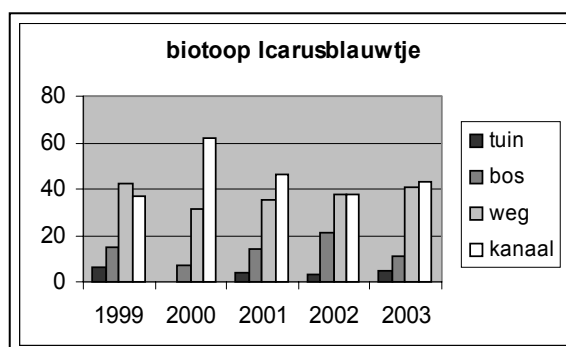
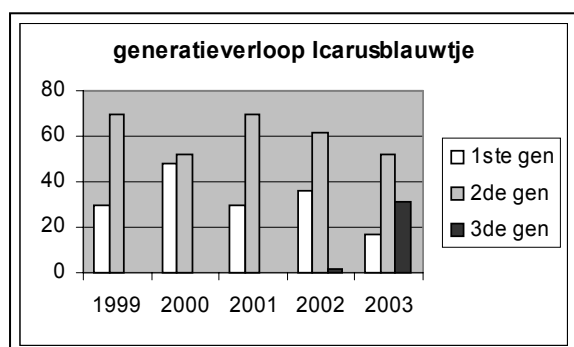
In de laatste dagen van juni en de eerste week van juli worden quasi geen vlinders gezien. Dit heeft voornamelijk te maken met de weersomstandigheden. In deze periode kenden we enige neerslag, die wellicht het einde betekende van de laatst rondvliegende exemplaren van de eerste generatie. Vanaf 6 juli beginnen dan de eerste vlinders te vliegen van de tweede generatie. Heel vlug bereiken we een toppunt in deze generatie. Op 9 juli ziet Phillippe Hollebosch reeds 208 exemplaren in Kluizen.

Dit jaar is er door de goede weersomstandigheden terug een duidelijke derde generatie te zien. Het laatste exemplaar wordt zelfs gezien op 13 oktober langsheen de kanaalberm te Maldegem door Diëgo Van De Keere.

1 ste waarneming	Op 30/4 door Gunther Groenez in de Reytmeersen te Nederename
5% norm	week 22
max.aantal	208 op 9/7 door P. Hollebosch langs het spaarbekken te Kluizen
95% norm	week 38
laatste waarneming	Op 13/10 door D. Van De Keere langs kanaalberm te Maldegem
totaal aantal	2288
fictief totaal 100 waarnemers	3813
aantal waarnemers	30 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	38	50	132	5%
bos	28	76	271	11%
wegberm	109	1156	1061	41%
kanaal	92	1006	1093	43%

1ste generatie	390	van week 18 tot en met week 27	17%
2de generatie	1199	van week 28 tot en met week 34	52%
3de generatie	699	van week 35 tot en met week 42	31%

De kanaalbermen vormen samen met de wegbermen het ideale biotoop voor deze vlindersoort. Deze bermen zijn meestal voldoende bloemrijk en niet overbemest. Het zijn vooral de bermen van het Kanaal Gent-Brugge die duidelijk het best geschikt zijn voor het Icarusblauwtje. Een overzicht in tabelvorm:

Gebied	Aantal
Vinderhoute	61
Landegem	282
Bellem	63
Aalter	67
Knesselare	149
Bernem	79

Van de populatie aan het Leopoldskanaal te Maldegem zijn er dit jaar 66 exemplaren geteld.

De wegbermen vertegenwoordigen het andere grootste part van alle waarnemingen. Deze liggen overal gespreid in ons gebied. De meeste exemplaren worden dit jaar gemeld door Piet Smessaert die er in de omgeving van Aalter een 216 exemplaren opgeeft. Vanuit de bermen in Vinderhoutte dit jaar 104 exemplaren.

Ook het bos telt enkele waarnemingen, maar hier zijn het eerder brede bermen en open ruimten in het bos dat deze vlinder prefereert. We hebben waarnemingen van langsheen de Drongengoedweg en het vliegveld te Ursel en dit jaar eveneens van langsheen de hoofdweg in het Leen, ook Reesinghe in Maldegem telt een kleine populatie.

Daarnaast heeft deze vlindersoort ook het Maldegemveld ontdekt, waarbij reeds 27 exemplaren geteld zijn door beide conservators (Steven De Bruycker en Kurt De Kesel)

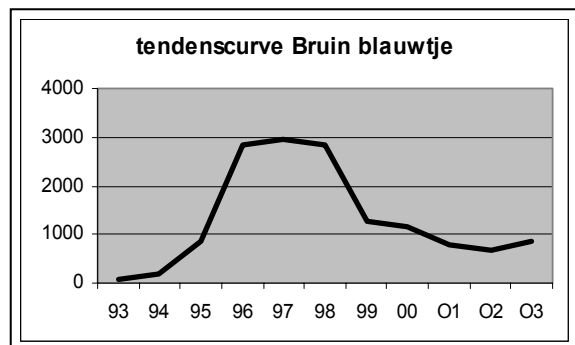
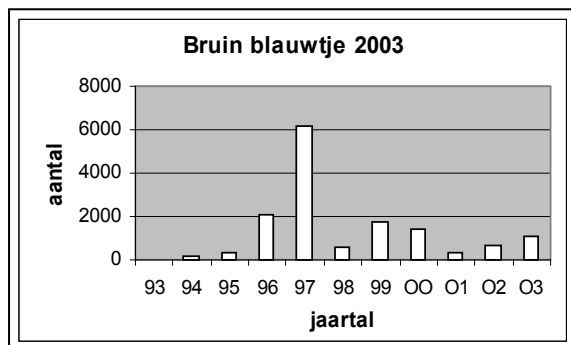
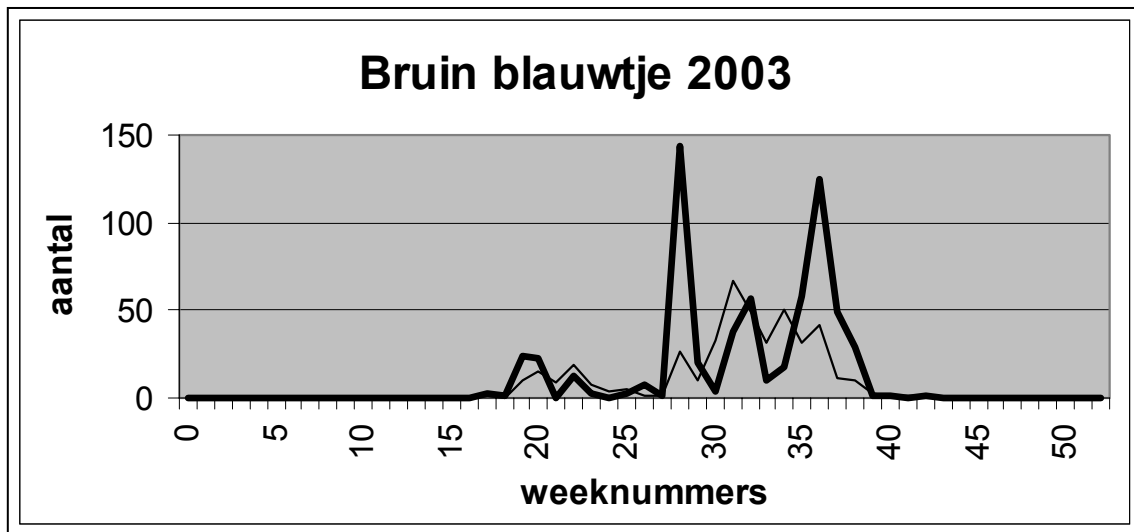
Het goede nieuws is dat de populatie gevonden aan het Spaarbekken te Kluizen verder blijft uitbreiden.

In de regio Schelde-Leie krijgen we sporadisch melding van deze soort uit Asper, Baaigem, Berchem, Eke, Ename, Gavere, Kwaremont, Nazareth, Machelen, Nederename, Oudenaarde, Ruien, Semmerzake, Zeveren, Heurne en Zingem. In totaal 142 waarnemingen, met de grootste aantallen uit de Vestingen te Oudenaarde.

Levenscyclus

Dat er iets aan de hand is weet je meteen als je eens nagaat wanneer telkens het eerste Icarusblauwtje van het jaar wordt gemeld: in 2001 was dat nog op 23 mei, in 2002 warempel al op 7 mei, maar in 2003 op 30 april? Dat is wel een heel eigenaardige ontwikkeling voor een soort die normaal in vaste generaties vliegt. Voor de soort is die flexibiliteit wel een voordeel, want ze kan zich zo aanpassen aan de veranderende omstandigheden. Ook wat betreft de voortplanting is de vroege start van de vliegtijd geen probleem: op 4 mei zag Diëgo al een copulatie langs het Leopoldskanaal te Maldegem. De eerste vlinders van de 2de generatie moeten dan al rond 18 juni gevlogen hebben. Er is dan wel een bescheiden piekje, maar dat valt nogal ongelukkig tussen de piek van de eerste generatie en de opkomende 2de generatie. Rond 9 juli moeten er massaal veel vlinders uitgekomen zijn, want van het spaarbekken van Kluizen komen gegevens dat er zelfs exemplaren gezien zijn die de worsteling uit de pophuid niet overleefd hebben. Op 16 juni zag Philippe Hollebosch, die de momenteel grootste populatie bezocht heeft aan het spaarbekken van Kluizen, eveneens een copulatie. Die moet vlinders geleverd hebben tegen begin augustus. In de eerste helft van augustus krijgen we weer zo'n bescheiden piekje, wellicht vlinders voortgebracht door die vroege copulaties. De echte piek van de volgende generatie valt de eerste 10 dagen van september. Het is vooral Philippe die gegevens heeft over de voortplanting van het Icarusblauwtje. Op 21 augustus zag hij een eiafzetting, die vervolgens vlinders moet geproduceerd hebben begin oktober, voor een, wellicht kleine, vierde generatie. Alle verdere gegevens van in september, dit betreft enkele baltsen en copulaties en een eiafzetting, zijn alleen maar goed nieuws voor 2004. Het Icarusblauwtje heeft kennelijk wel baat gehad bij de lange, warme, droge periode.

2.4.2. Het Bruin blauwtje: *Aricia agestis*

Het jaar 2003 is terug voor het Bruin blauwtje min of meer een normaal jaar. Met uitzondering van de jaren '96 en '97, die ronduit schitterend waren voor deze soort, blijven we op eenzelfde niveau gedurende de laatste jaren.

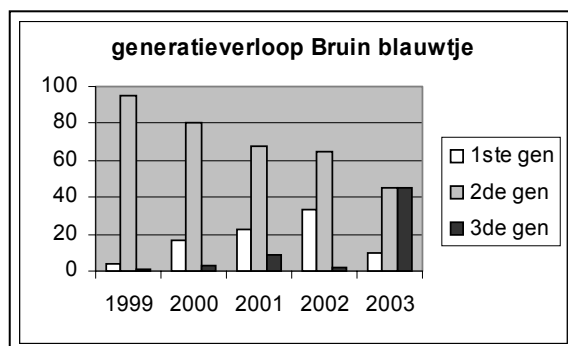
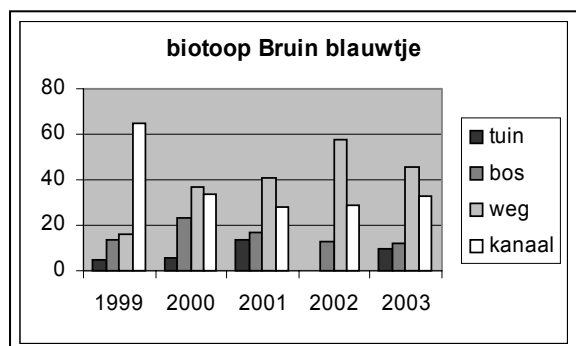
De eerste vlinder werd dit jaar gezien door Phillippe Hollebosch op 24 april langsheen het Spaarbekken te Kluizen. Dit gebied wordt stilaan een mekka voor een aantal soorten van voedselarme graslanden, zoals het Icarsblauwtje, Bruin blauwtje, Hooibeestje en Kleine vuurvlinder. Het volgende exemplaar werd gezien op 4 mei langsheen de berm van de Expresweg te Kaprijke door Chris Bruggeman. De eerste generatie is dit jaar eerder aan de geringe kant. Het toppunt van deze generatie is terug te vinden rond half mei.

We kunnen stellen dat vanaf begin juli de tweede generatie begint, die dit jaar enkele weken vroeger van start gaat dan normaal. Reeds in de eerste helft van juli bereikt deze generatie zijn toppunt.

We kunnen hier duidelijk een derde generatie vaststellen, alhoewel er ook wel overlapping zal zijn met de tweede generatie. In de gehele maand september worden zelfs nog 206 exemplaren gemeld. Opvallend is dat deze derde generatie zich voornamelijk situeert in de omgeving van het Leopoldskanaal te Maldegem en iets minder aan het spaarbekken in Kluizen. De laatste vlinders worden zelfs nog in oktober gezien.

1 ste waarneming	Op 24/4 door P. Hollebosch langs spaarbekken te Kluizen
5% norm	week 20
max.aantal	89 op 9/7 door P. Hollebosch langs spaarbekken te Kluizen
95% norm	week 37
laatste waarneming	Op 13/10 door D. Van De Keere langs kanaalberm te Maldegem
totaal aantal	631
fictief totaal 100 waarnemers	1052
aantal waarnemers	17 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	24	37	154	10%
bos	6	11	183	12%
wegberm	60	422	703	46%
kanaal	32	161	503	33%

Zoals vorig jaar treden de wegbermen en de kanaalbermen terug sterk op de voorgrond. Het zijn terug de kanaalbermen van het Kanaal Gent-Brugge (meldingen vanuit Vinderhoute, Bellem, Aalter, Knesselare en Beernem) en deze van het Leopoldskanaal te Maldegem waar de meeste vlinders worden geteld.

Daarnaast werden langsheen de Expresweg te Kaprijke terug heel wat minder Bruine blauwtjes geteld (slechts 3 exemplaren). Gelukkig zijn er heel wat meldingen vanuit wegbermen in de streek van Vinderhoute en Aalter.

De omgeving van het Spaarbekken te Kluizen telt momenteel de mooiste populatie. Niet minder dan 238 exemplaren werden ons gemeld door Philippe Hollebosch.

Ook melden de conservators van het Maldegemveld terug 2 vlinders uit hun gebied.

Het Bruin blauwtje is een opportunist en zal wanneer zich de mogelijkheid voordoet een gebied vlug koloniseren, maar wanneer de omstandigheden minder gunstig zijn ook zeer vlug verdwijnen.

Uit de regio Schelde-Leie zijn er slechts enkele meldingen. Zo zijn er 4 meldingen vanop een opgespoten terrein te Oudenaarde en enkele meldingen vanuit Ename.

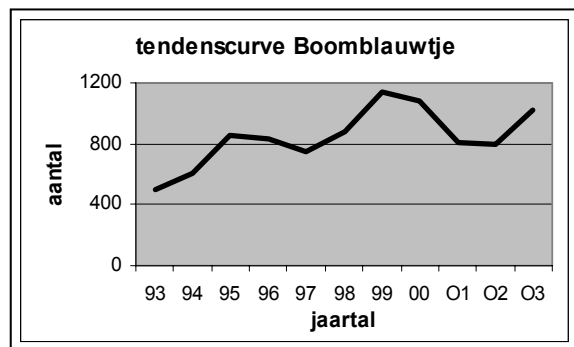
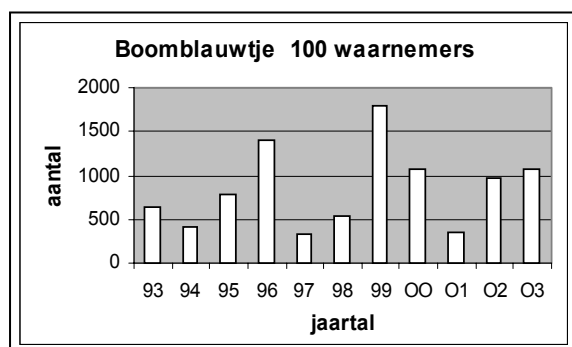
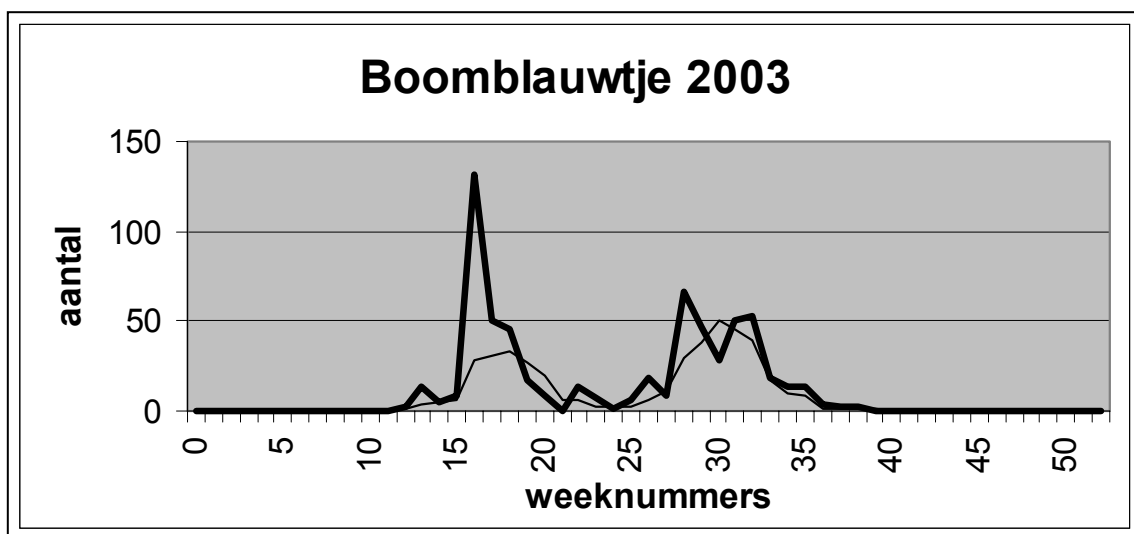
1ste generatie	66	van week 17 tot en met week 23	10%
2de generatie	283	van week 25 tot en met week 33	45%
3de generatie	282	van week 34 tot en met week 42	45%

Levenscyclus

Dit eigenaardige vlindertje blijft gewoon verrassen. Je weet nooit waar het zal opduiken en of het dat zelfs nog wel zal doen, maar steeds weer als je net denkt 'hier zijn we hem kwijt' brengt het Bruin blauwtje daar een stevige generatie voort, waarbij er zelfs veel dispersie kan optreden. Ik heb de indruk dat deze soort ook wel baat heeft bij een zomer als deze, meer nog omdat schrale stukjes lage vegetatie haar geliefkoosde biotoop zijn, en daarvan zijn er wel heel wat bijgekomen. De populatie nabij het spaarbekken van Kluizen is een groot voordeel voor de soort, wellicht kan ze zich ook van daaruit ietwat verspreiden nu.

Op 9 juli neemt Diëgo langs een wegberm te Maldegem een copulatie waar. Midden augustus moest die vlinders genereren. Daar is echter niet veel van terug te vinden. Wellicht zit het volgende feit er voor iets tussen. Op 19 juli komt er ergens midden in het park van Maldegem een Bruin blauwtje voorbijgevlogen. Er is op die plek geen enkele geschikte plaats binnen een straal van 3-400 m, en ze is omgeven door een drukke centrumstraat en verder een muur van volgroeide bomen. Als een exemplaar zich al over dergelijke obstakels waagt, moet de soort wel heel actief rondgezworven hebben in juli, dit in tegenspraak met wat normaal van de soort wordt aangenomen... Ten slotte werd er, eveneens door Diëgo, een eiafzetting waargenomen langs het Leopoldskanaal op 7 september. Dit belooft toch zeker iets voor 2004, want dat er nog een eiafzetting werd gezien, zegt dat de soort toch nog enigszins vruchtbaar was na de hitte.

2.4.3. Het Boomblauwtje: *Celastrina argiolus*

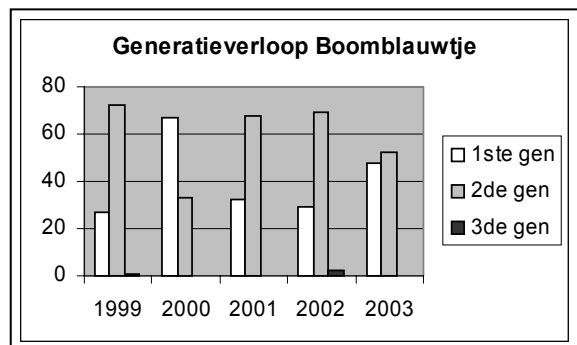
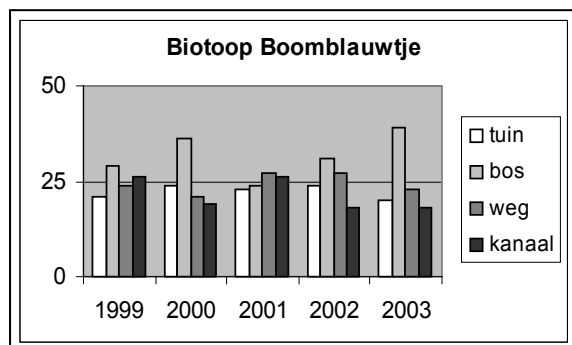
Het Boomblauwtje heeft het dit jaar terug heel wat beter gedaan. Het is zelfs één van de betere jaren. In de literatuur kunnen we lezen dat het Boomblauwtje een cyclisch verloop kent, wat zou te maken hebben met een of andere parasiet. Of de aantalschommelingen in onze regio hier ook iets mee te maken hebben is nog niet duidelijk, daarvoor kijken we nog onvoldoende lang naar vlinders. Alleszins hebben de weersomstandigheden een duidelijke invloed op de aantallen vlinders.

Het eerste exemplaar werd dit jaar waargenomen in de tuin van Gerry Neirinckx te Oedelem en dit op 18 april. Enkele dagen later wordt het volgende exemplaar opgemerkt in de tuin van de familie Rysselaere.

Het gehele jaar door werden Boomblauwtjes waargenomen, maar in het aantalverloop zijn duidelijk twee generaties te onderscheiden. Een derde generatie, die soms kan voorkomen, is dit jaar niet opgetreden. Misschien horen de vlinder die eind september gezien zijn wel tot een derde generatie.

1 ste waarneming	Op 18/3 door Gerry Neirinckx in tuin te Oedelem
5% norm	week 16
max.aantal	28 op 17/4 door D. Van De Keere in park te Maldegem
95% norm	week 34
laatste waarneming	Op 21/9 door Kristof Hurtekant in tuin te Beernem
totaal aantal	638
fictief totaal 100 waarnemers	1063
aantal waarnemers	46 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	311	407	131	20%
bos	62	159	256	39%
wegberm	43	64	149	23%
kanaal	7	8	114	18%

Dit jaar is er een lichte voorkeur waar te nemen voor bos. In het Leen werden niet minder dan 20 exemplaren geteld door Filip Van Den Bossche.

Daarnaast scoren de andere biotopen gelijkwaardig. Dit wijst op het tamelijk mobiele gedrag van het Boomblauwtje.

De vlinder komt voor in het gehele onderzoeksgebied en wordt bij vele deelnemers gemeld uit eigen tuin. Zo zijn er heel wat waarnemingen uit enkele Gentse parken door Guy Himschoot en Diëgo Van De Keere.

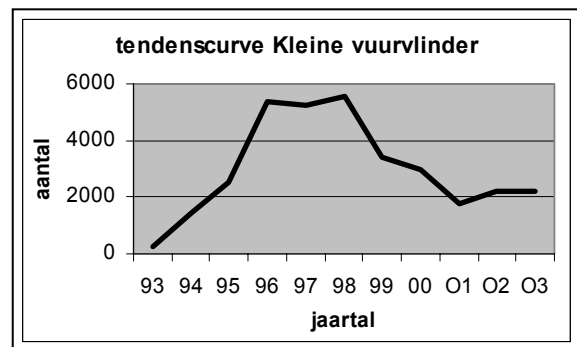
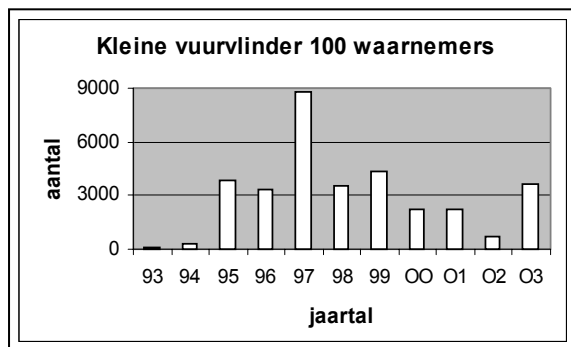
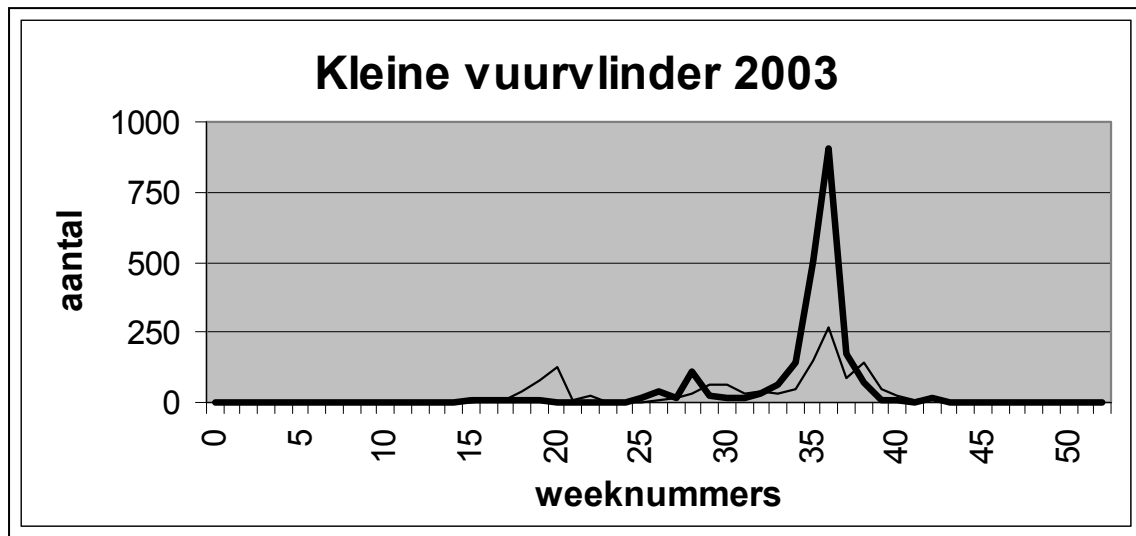
1ste generatie	304	van week 12 tot en met week 24	48%
2de generatie	334	van week 25 tot en met week 38	52%

Levenscyclus

Het Boomblauwtje lijkt in eerste instantie niet negatief te reageren op de veranderende weersomstandigheden. Integendeel. Er werden bijna 2 keer zoveel vlinders gezien als in 2002. De generaties verlopen ook vrij normaal, getuige hiervan is het resultaat van het grondige speurwerk van Boudewijn Kindts. Deze vond op 20 april in het Leen een eitje op Vuilboom. Hij volgde de evolutie op en zag het imago uit de pophuid kruipen op 19 juni. 60 dagen van ei tot vlinder, dat is 10 dagen langer dan de literatuur vermeldt. Het is nuttig rekening te houden met deze marge. Dat dan de 2de generatie begint wordt nog duidelijker als we ook de balts in rekening nemen, genoteerd door Diëgo Van De Keere in het park van Maldegem, ook op 19 juni. Alsof we het nu nog niet zouden weten: ook Omer Van de Kerckhove meldt het begin van de tweede generatie, als hij op 21 juni een exemplaar ziet in het Drongengoed. Een gelijkaardig generatieverloop op 3 verschillende plaatsen. Dit kan er wel eens op wijzen dat er een gezonde uitwisseling bestaat tussen de verschillende Meetjeslandse populaties. Een aantal jaar geleden zou ik dat niet durven zeggen hebben. Het gaat dus goed met het Boomblauwtje.

De volgende waarneming gebeurt in Wondelgem, in de tuin van Marc Zwertvaegher. Hij ziet een eiafzetting op 30 juli. De enige vlinder die men daar kan uit afleiden is die die Marc in zijn tuin ziet op 16 september. In volle zomer wordt er immers niet veel meer gezien van dit diertje, dus wat de soort precies gedaan heeft met de hoogzomer weten we niet, want tegen eind augustus was het al bijna herfst! Het zal in 2004 blijken of de stijgende trend van het aantal blauwtjes zich voortzet.

2.4.4. De Kleine vuurvliinder: *Lycaena phlaeas*

De Kleine vuurvliinder vertoont dit jaar een heropleving. Dit is voornamelijk te wijten aan de grote aantallen die te zien waren in het Maldegemveld, maar ook op de andere plaatsen werden er heel wat meer Kleine vuurvlinders opgemerkt. In de vorige verslagen schetsten we de voor- of achteruitgang aan de aantallen die gezien worden aan het Leopoldskanaal. Dit jaar hernemen we terug deze tabel en kunnen we zien dat er daar ook dit jaar een verviervoudiging is van de aantallen. En dit ondanks de meer ongunstige omstandigheden die gecreëerd zijn in dit biotoop. Waar door het storten van allerlei tuinafval we verruigde bermen met meer en meer brandnetels krijgen in plaats van de voedselarme bermen.

Vanuit het Maldegemveld werden niet minder dan 775 vlinders doorgegeven door beide conservatoren, waarvan de meeste aantallen zich situeerden eind augustus – begin september.

Daarnaast werden er ook redelijke aantallen doorgegeven door Phillippe Hollebosch vanuit het gebied rond het Spaarbekken in Kluizen (107 exemplaren). Ook de kanaalreservaten (reservaat te Knesselare en de Miseriebocht in Beernem) langsheen het kanaal Gent-Brugge telden dit jaar heel wat Kleine vuurvlinders (93 exemplaren).

Enkele wegbermen in de omgeving van Aalter waren dit jaar ook rijk aan de Kleine vuurvliinder. Niet minder dan 248 exemplaren werden doorgegeven door Piet Smessaert en Walter Labarque.

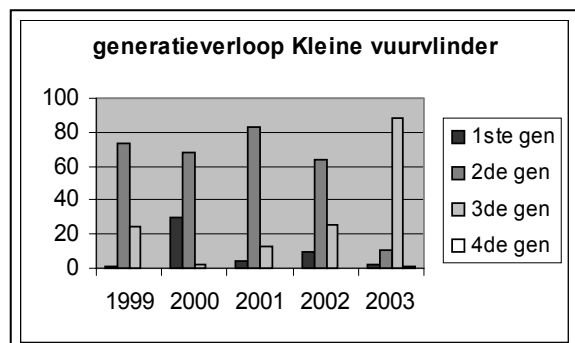
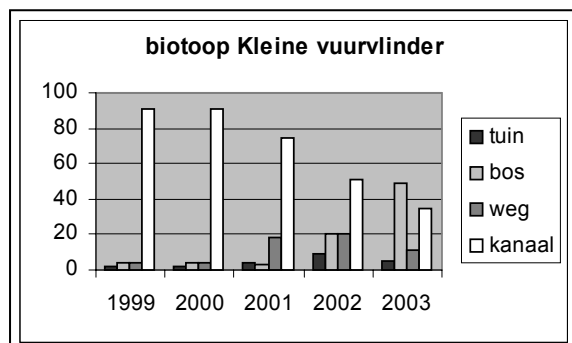
Jaar	1999	2000	2001	2002	2003
Leopoldskanaal	1389	716	479	101	446
Andere waarnemingen	101	302	243	185	1743

De eerste waarnemingen gebeurden dit jaar op 13 april. Etienne Vanaelst zag al 4 exemplaren langsheen de kanaalbermen te Knesselare. Een dag later nam Luc Bekaert één exemplaar waar in de buurt van het Schildekensbos te Kluizen en de daarop volgende dagen nam Chris Bruggeman telkens één exemplaar waar in zijn tuin te Eeklo. We kenden een zeer kleine eerste generatie, met slechts 37 exemplaren. De tweede generatie is redelijk te noemen en deze werd opgevolgd door een zeer grote derde generatie, die op zijn beurt nog eens eindigde in een mogelijke vierde generatie. De prachtige zomer heeft zeker aanleiding gegeven tot de zeer grote aantallen eind augustus – begin september.

1 ste waarneming	Op 13/4 door E. Vanaelst langs kanaalberm te Knesselare
5% norm	week 27
max.aantal	219 op 7/9 door D. Van De Keere langs kanaalberm te Maldegem
95% norm	week 37
laatste waarneming	Op 19/10 door K + I. Hurtekant & L. Vanpaemel in heide te Beernem
totaal aantal	2189
fictief totaal 100 waarnemers	3648
aantal waarnemers	37 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	157	334	213	5%
bos	41	808	1971	49%
wegberm	112	476	425	11%
kanaal	41	571	1393	35%

1ste generatie	37	van week 15 tot en met week 23	2%
2de generatie	231	van week 25 tot en met week 31	11%
3de generatie	1892	van week 32 tot en met week 39	86%
4de generatie	29	van week 40 tot en met week 42	1%

Zoals de vorige jaren zijn het vooral de kanaalbermen waar dit vlindertje zich thuisvoelt en met name de kanaalbermen van het Leopoldskanaal te Maldegem en ook de bermen van het kanaal Gent-Brugge in Knesselare en Beernem, waar zich de overgrote meerderheid van de waarnemingen situeert.

Opmerkelijk is dat van de massale populatie van deze vlinder in het Drongengoed, gemeld in 1995, er momenteel niets meer waar te nemen is. Dit jaar zijn er slechts 4 waarnemingen van de Kleine vuurvlinder uit de regio van het Drongengoed, die zich allen situeren langsheen de Drongengoedweg.

Verheugend is wel dat de mooie populatie, die terug te vinden is in het Maldegemveld, zich dit jaar exponentieel uitgebreid heeft. Van 42 vlinders vorig jaar komen we nu reeds tot 775 vlinders. Het Maldegemveld wordt in onze statistieken gecatalogeert als bosgebied, vandaar dit jaar de enorme sprong van bosgebied als biotoop.

De Kleine vuurvlinder prefereert schrale, voedselarme vegetaties, waar de voedselplant van de rups massaal voorkomt. Deze voedselplant, Schapezuring, vinden we meestal ook in iets zuurdere bodemtypes.

Uit de regio Schelde-Leie zijn er niet zoveel waarnemingen. De voornaamste situeren zich in de buurt van Asper en Zingem, het thuisgebied van Jacques Van Heuverswyn. Nochtans moet deze vlindersoort in deze regio ruimer verspreid voorkomen.

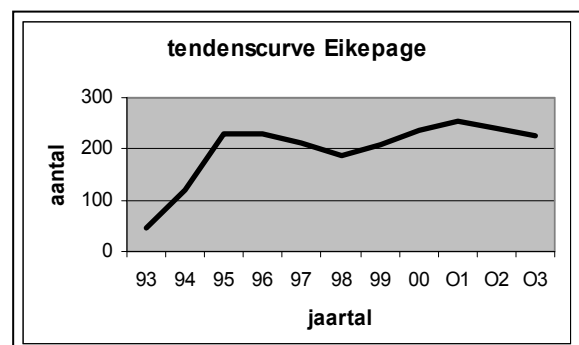
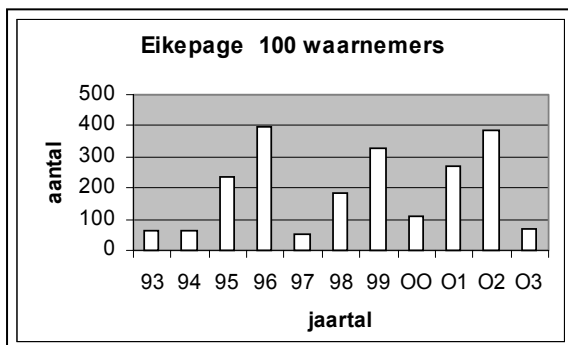
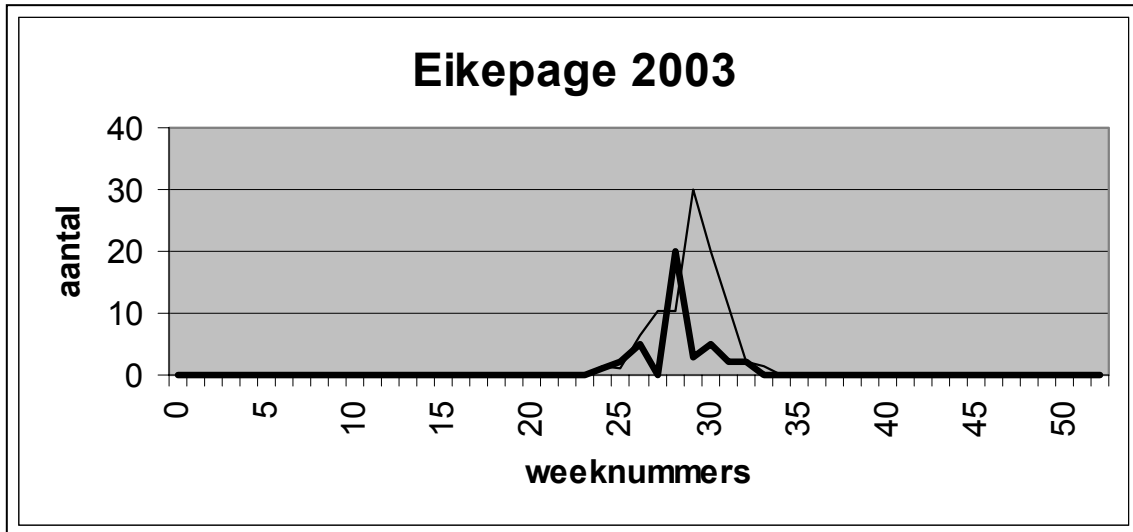
Levenscyclus

Deze kleine schavuit van bloemrijke ruigten weet zich geleidelijk aan weer beter te handhaven in onze streken. Dit toont zich niet meteen in het steeds grotere aantal, maar vooral in de steeds grotere verspreiding. Het is niet meer ongewoon om vuurvlindertjes in de tuin hun stunts te zien uitvoeren. Met hun wilde capriolen zitten ze achter alles aan dat hun plekje passeert (inclusief de nieuwsgierige natuurliefhebber), waardoor deze wildebras bijna nooit stil zit, tenzij hij even moet bijtanken.

In het voorjaar van 2003 werd er geen voortplantingsgedrag vastgesteld. Wellicht moesten de populaties nog een beetje herstellen van de dalende trend van voorgaande jaren. Vooral langs het Leopoldskanaal is er dit jaar eens gunstig gemaaid, met als resultaat een zwakke eerste en tweede generatie, maar een grote derde generatie.

Het is uiteindelijk wachten tot 21 augustus eer Marc Zwertvaegher in zijn tuin te Wondelgem een copulatie ziet. Op 27 augustus is het William White die melding maakt van een balts te Eeklo. Misschien hebben deze nog vlinders voortgebracht, op respectievelijk 29 september en 5 oktober. Misschien is er nog iets van gekomen, in Maldegem langs het Leopoldskanaal waren in ieder geval alle vlinders die nog gezien zijn op 29 september en 13 oktober vers tot zelfs puntgaaf. Misschien komen enkele van deze vlinders voort uit de balts die daar gezien is op 31 augustus. De verdere baltsen gezien langs het Leopoldskanaal op 7 september en 13 oktober leveren hopelijk weer vlinders in het voorjaar van 2004.

2.4.5. De Eikenpage: *Neozephyrus quercus*

De Eikenpage is wellicht nog altijd een soort die onderschat wordt en dit door zijn min of meer verborgen levenswijze in de kruin van oudere, vrijstaande eikenbomen.

Blijkbaar hebben dit jaar weinig waarnemers uitgekeken naar deze vlindersoort. Als we voortgaan op de doorgegeven aantallen kent deze soort een zeer slecht jaar. Maar om conclusies te kunnen trekken over de evolutie van deze soort dient er wellicht ieder jaar zeer gericht en systematisch gezocht te worden.

Het zijn vooral de aantallen vanuit het Drongengoed die veel lager zijn dan vorig jaar. Dit jaar werden slechts 13 vlinders doorgegeven, terwijl er dit vorig jaar 84 waren.

Maar ook de andere bosgebieden scoren slecht: Het Leen 10 ipv 24, Paddepoelebos 3 ipv 6, Reesinghe 5 ipv 9 en Bellebargie 0 ipv 4.

De eerste vlinder werd dit jaar gezien door Chris Bruggeman in Het Leen op 15 juli, waar hij een pas uitgeslopen exemplaar vond in de lage vegetatie.

Thomas Maertens vond dit jaar, zoals vorig jaar, terug een exemplaar in zijn tuin te Lovendegem. Uit de regio Schelde-Leie zijn er geen waarnemingen doorgegeven. We ontvingen enkel een waarneming van 2 exemplaren uit Merelbeke, waar Etienne Vanaelst 2 exemplaren zag op 21 juni in het Gentbos.

Ook in het boek "Dagvlinders in Vlaanderen" worden geen vlinders gemeld uit de Vlaamse Ardennen. Wel worden hier meldingen gemaakt van de Sleedoornpage, een soort die daar zeker

voorkomt en die vermoedelijk zijn gebied aan het uitbreiden is. Zo zijn er heel wat waarnemingen (maar vooral eitjes, door het gericht zoeken op Sleedoorn in de winterperiode) vanuit de naburige Westvlaamse grensstreek.

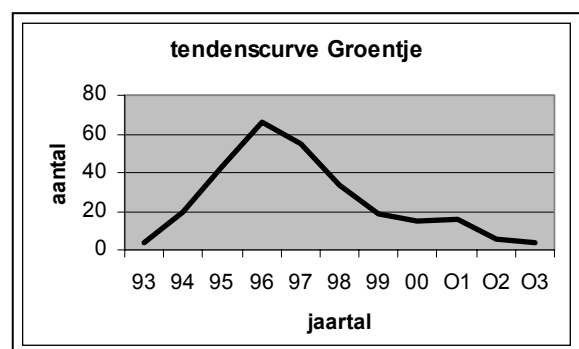
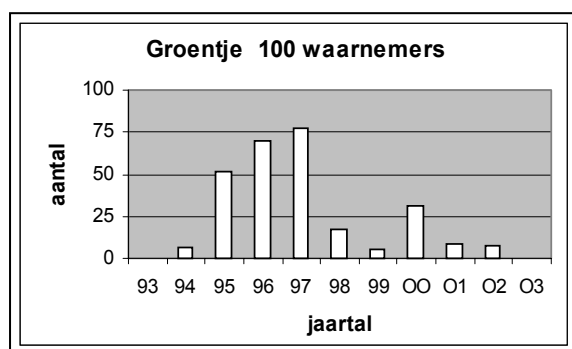
1 ste waarneming	op 15/6 door C. Bruggeman in het Leen te Eeklo
5% norm	week 25
max.aantal	5 op 10/7 door Omer Van de Kerckhove in het Drongengoed
95% norm	week 31
laatste waarneming	op 6/8 door D. Van De Keere in de Reesinghe te Maldegem
totaal aantal	40
fictief totaal 100 waarnemers	67
aantal waarnemers	9 / 60

De vliegtijd van de vlinder was dit jaar normaal, de meeste exemplaren waren te zien in de maand juli.

Levenscyclus

Om rupsen van de Eikenpage te vinden moet je al geen hoogtevrees hebben en een stevige ladder, want ze leven op de jonge knoppen en blaadjes in de toppen van eiken. Als er al iemand was die toch op ooghoogte iets kon tegenkomen, dan was dat wel Boudewijn Kindts. En dat deed hij ook: op 4 april vond hij een eitje, maar het had echter een gaatje van een sluipwesp. Dat is natuurlijk de tol die je moet betalen als je je eitjes op een niet-conventionele plaats legt. Volgende keer meer geluk!

2.4.6. Het Groentje: *Callophrys rubi*

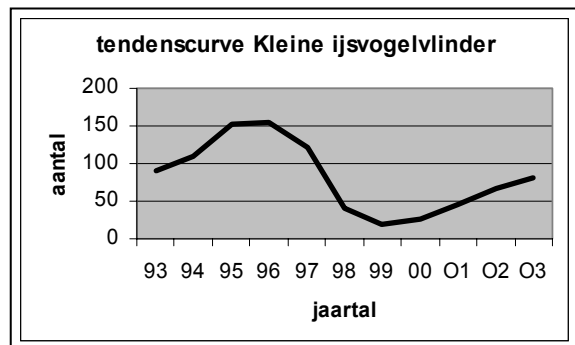
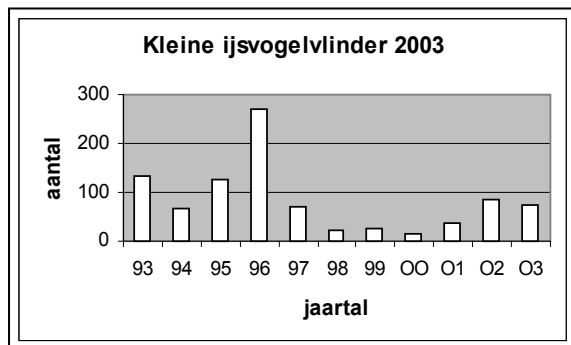
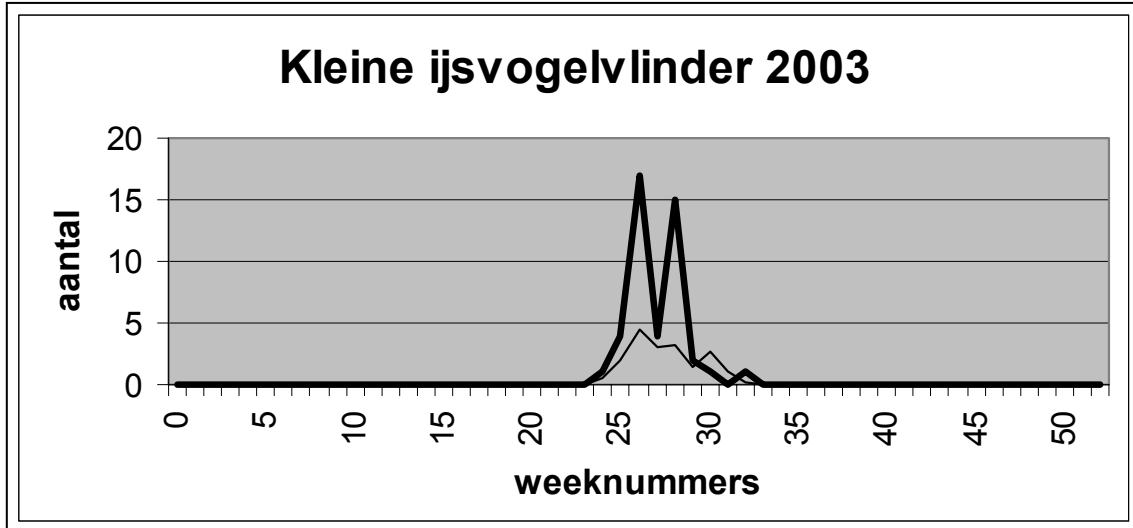
Ook hier dienen we jammer genoeg hetzelfde verhaal te schrijven als bij het Aardbeivlindertje. Ook deze soort is voortaan verdwenen uit onze regio.

Levenscyclus

Meer dan een grafrede kan ik hier niet voor schrijven. Als we deze soort nu niet kwijt zijn, dan kunnen we wel van een mirakel spreken. Een heel bos rooien is blijkbaar belangrijker dan wat er nog is beschermen. Het zij zo. De mens is hier nu eenmaal om fouten te maken. En zoals bij alle menselijke fouten werden er waarschuwingen genegeerd. Zolang men er uit leert, is dat positief.

2.5. De Vossen

2.5.1. De Kleine ijsvogelvlinder: *Limenitis camilla*

De vorige jaren zagen we reeds een lichte toename in de aantallen waargenomen Kleine ijsvogelvlinders. Deze tendens lijkt zich ook dit jaar voort te zetten. Dit is wel niet 100% duidelijk op de grafiek per 100 waarnemers, maar dit is hoofdzakelijk te wijten aan het feit dat het aantal waarnemers dit jaar sterk is toegenomen. Hopelijk blijft dit ook zo verder gaan de komende jaren. Is dit reeds het gevolg van de uitgevoerde beheerswerken langsheen de Drongengoedweg of hebben de weersomstandigheden hierin een gunstige invloed?

De waarnemingen van dit jaar situeren zich voornamelijk langsheen de Drongengoedweg. We ontvingen dit jaar geen waarnemingen van de bosarbeiders van de Dienst Groen uit het ruimer gedeelte van het Drongengoed. Wellicht waren daar wel Kleine ijsvogelvlinders te zien, maar werd er niet naar uitgekeken. Vorig jaar was er de melding van een zwervend exemplaar in het Maldegemveld, dit jaar zijn er dit reeds 3 exemplaren, waaronder een zeer laat exemplaar op 9 augustus, ons gemeld door Etienne Vanaelst.

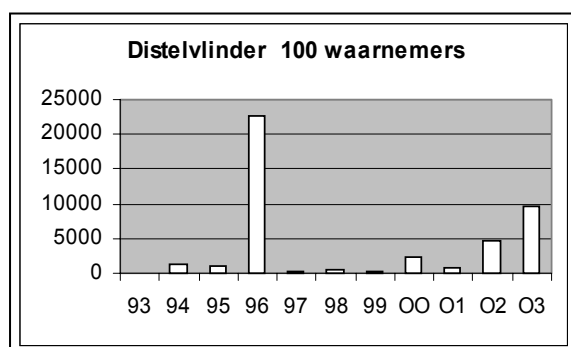
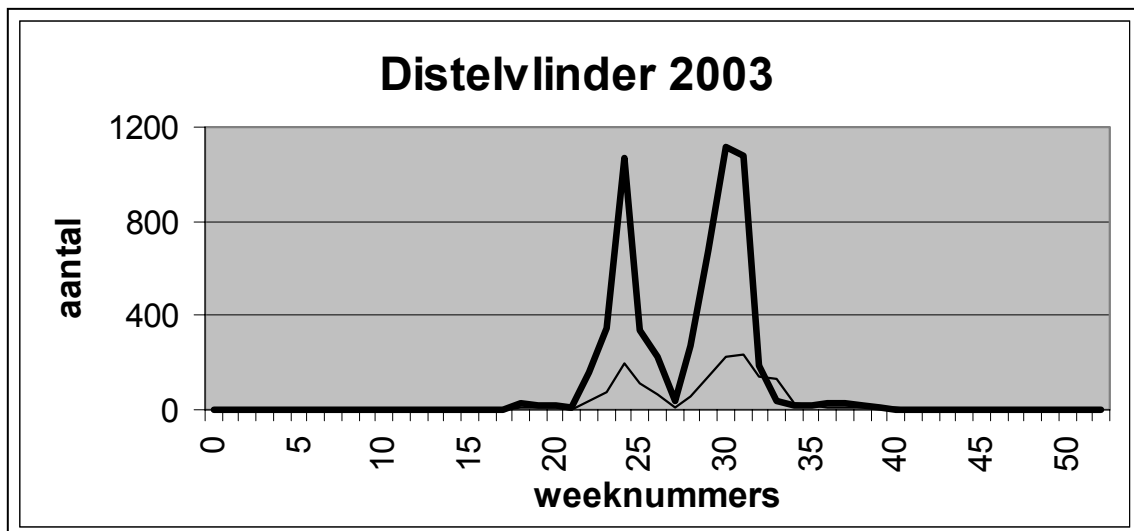
De eerste vlinder werd dit jaar 2 dagen vroeger waargenomen, namelijk op 15 juli door Frank Van De Keere, de vader van Diëgo.

Meestal wordt slechts één exemplaar waargenomen, maar dit jaar zijn waarnemingen van meerdere exemplaren geen uitzondering. Zo zag Diëgo Van De Keere zelfs 12 exemplaren op 24

juni. Daarnaast waren er nog meldingen van 4 à 6 exemplaren door Marc Zwertvaegher, Eric Blondia en Omer Van De Kerckhove.

1 ste waarneming	op 15/6 door Frank Van De Keere in het Drongengoed te Ursel
5% norm	week 25
max.aantal	12 op 24/6 door D. Van De Keere in het Drongengoed
95% norm	week 29
laatste waarneming	op 9/8 door E. Vanaelst in het Maldegemveld te Maldegem
totaal aantal	45
fictief totaal 100 waarnemers	75
aantal waarnemers	8 / 60

2.5.2. De Distelvlinder: *Cynthia cardui*

De eerste vlinder werd dit jaar gezien door Kevin Wittoeck op 30 maart in een tuin te Maldegem. Zoals ieder jaar dienen we ons de vraag te stellen of het hier gaat over een trekkend exemplaar of een overwinteraar. Het vroege tijdstip wijst eerder op een overwinterend exemplaar, maar in dezelfde periode worden er ook reeds heel wat *Atalanta's* opgemerkt. Wellicht waren de weersomstandigheden in die periode wel gunstig voor trek. Recente info verkregen begin 2004

duidt zelfs aan dat in januari reeds trek van Distelvlinders op gang komt.

Door de zachte winters proberen af en toe enkele vlinders te overwinteren, al dan niet met succes. Eenzelfde fenomeen stellen we ook vast bij de *Atalanta*.

Normaal gezien vormen deze vlindersoorten onvoldoende antivrieseiwitten om onze winters te overleven, maar bij zachte wintertemperaturen en in een beschut plekje lukt dit soms wel eens.

De eerste echte trekkers werden dit jaar waargenomen door Gunther Groenez, die het uitzonderlijke aantal van 30 exemplaren meldt in de Reytmeersen te Nederename op 30 april. Wellicht vonden deze vlinders daar voldoende nectar om reserves op te slaan om hun trektocht verder te zetten. Vervolgens worden vanaf 7 mei bijna dagelijks enkele exemplaren gemeld, vanaf die dag komt de trek wellicht zeer goed op gang. Vanaf begin juni worden deze aantallen een stuk groter en krijgen we een eerste piek op de grafiek. Een tweede duidelijke piek krijgen we eind juli wanneer de nakomelingen van de trekkers te voorschijn komen.

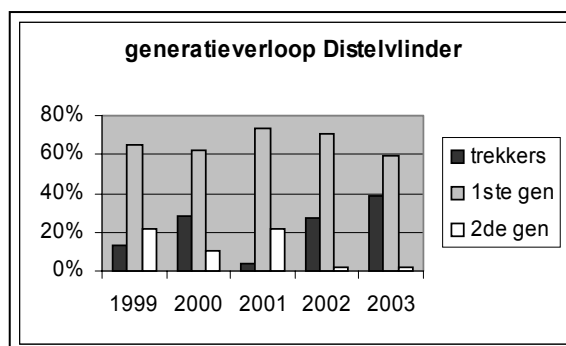
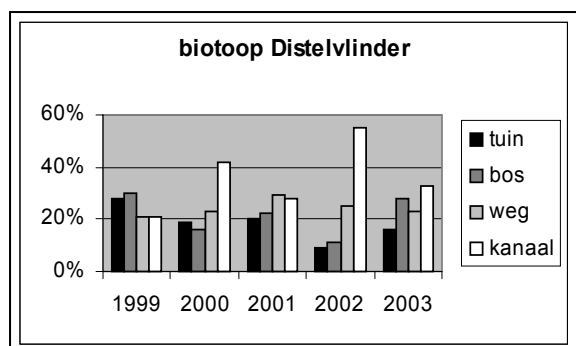
2003 was in elk geval een schitterend jaar voor de Distelvlinder.

1 ste waarneming	op 30/3 door Kevin Wittoeck in tuin te Maldegem
5% norm	week 23
max.aantal	286 op 23/7 door D. Van De Keere langs wegberm te St. Laureins
95% norm	week 32
laatste waarneming	op 6/11 door E. Vanaelst in tuin te Knesselare
totaal aantal	5762
fictief totaal 100 waarnemers	9603
aantal waarnemers	55 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	734	3115	424	16%
bos	114	856	751	28%
wegberm	170	1019	599	23%
kanaal	89	772	867	33%

Deze vlindersoort wordt bijna door alle waarnemers gemeld. Hij is in alle biotopen terug te vinden.

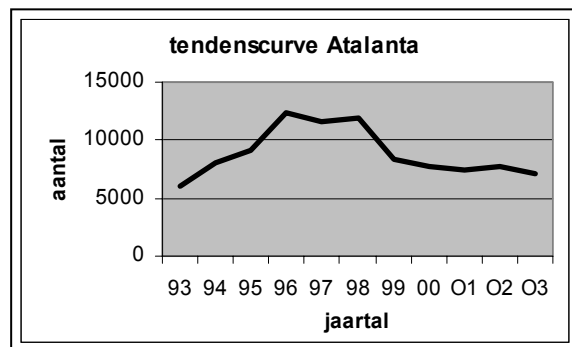
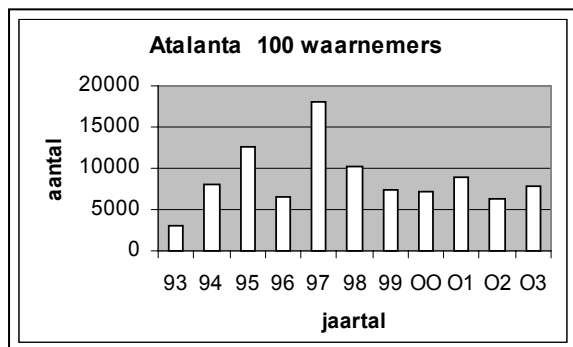
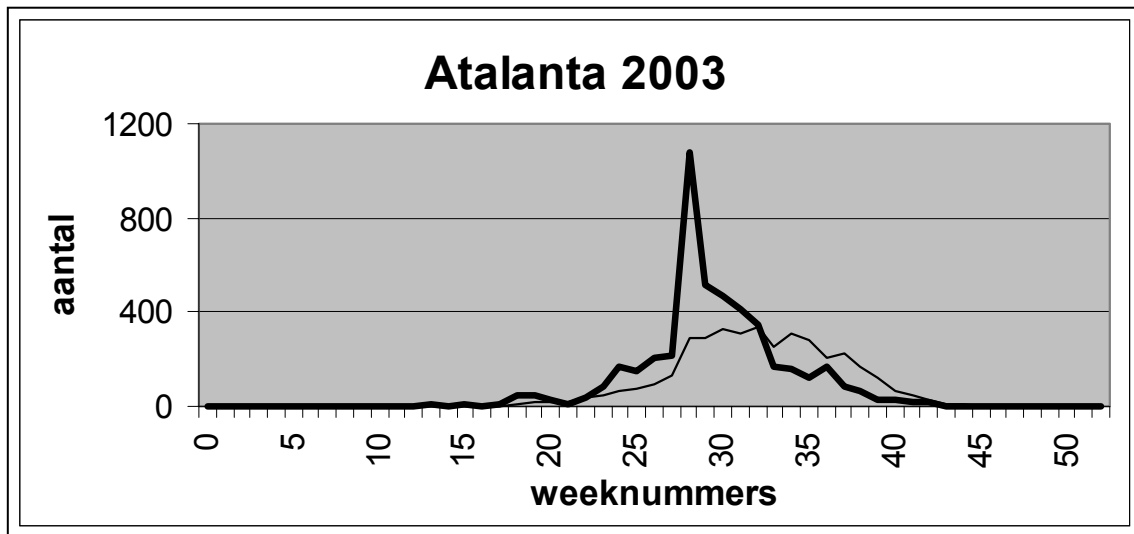
overwintersaars	1	in week 13	0%
trekkers	2265	van week 18 tot en met week 27	39%
1ste generatie :	3389	van week 28 tot en met week 34	59%
2de generatie :	107	van week 35 tot en met week 45	2%

Levenscyclus

In vergelijking met het invasiejaar was 2003 toch ook mooi verzadigd van deze zuiderling. Deze profiteerde natuurlijk volop van het warmere weer en begon zich nu ook in onze streken massaal voort te planten. Wie al eens een distel van dichtbij bekeek (niet van te dichtbij hoop ik, dat is pijnlijk), zal dat wel kunnen beamen: bijna op elke plant zat er wel een rups, meestal zelfs 2 of 3. Vooral speerdistel in de buurt van tuinen was erg in trek. We zullen dan maar eens doen alsof de klimaatperikelen gunstig zijn omdat het hier in ons onderzoek kadert(?). Zowel op 16 mei als op 7 juni was Marc Zwertvaegher getuige van een eiafzetting (op 7 juni zelfs 2) langs een kanaalberm te Vinderhout. Wanneer hij nog eens ging kijken op 21 juni, vond hij er 3 rupsen in het 3de stadium en 1 in het 5de stadium. De rupsen van de eileg van 16 mei waren al verpopt, maar die in het derde stadium komen van de eileg van 7 juni. Volgens de literatuur zouden ze nog maar in het begin van het 2de stadium kunnen zitten, maar de praktijk vandaag leert ons anders. Het lijkt ook wel logisch dat een trekvlinder uit het zuiden zich sneller ontwikkelt bij hogere temperaturen hier. De vlinders hieruit vlogen vanaf ongeveer 20 juli. Op die dag meldt Diëgo Van De Keere dat er tussen 27 vlinders zowel puntgave als oude, wellicht trekkende, exemplaren zitten. Op 11 en op 15 juni werden er ook nog eiafzettingen gemeld, respectievelijk door Omer Van De Kerckhove en Diëgo op het vliegveld van Ursel en in de tuin. In de tuin, waar veel speerdistel staat, werd er op elke plant minstens 2 eitjes gelegd. Ook de vlinders hieruit waren voor eind juli. Op 26 juni vond Boudewijn Kindts enkele jonge rupsen op Grote klit. Ze leverden vlinders op 22 juli. Waar er normaal vlinders zouden geweest zijn tegen 29 juli, waren ze er dus een week vroeger. De ontwikkeling verloopt dus daadwerkelijk sneller. Een volgende controle hierop: de rupsen uit de eitjes van 15 juni in de tuin van Diëgo waren op 3 juli in het 2de stadium. Dit is in perfecte overeenstemming met de ontwikkelingssnelheid die men in de literatuur beschrijft. Zouden er 2 parallele generaties zijn met mogelijks zelfs een bijdrage van overwintersaars of gaat het om verschillende trekgolven die verschillende groeisnelheden met zich mee brachten? Het staat in elk geval vast dat er massaal veel rupsen zijn voortgebracht, lang niet allemaal op distel, met veel verschillen in groeisnelheid, en dat er zeker tot 20 juli trek was. Er zijn echter weer geen gegevens van in augustus wat betreft rupsen en dus ook voortplanting, wat 2004 weer tot een open vraag maakt.

2.5.3. De Atalanta: *Vanessa atalanta*

De Atalanta kende een normaal jaar als we de aantallen vergelijken met de waarnemingen van de laatste jaren.

De eerste waarneming op 22 februari van Steven De Bruycker is vermoedelijk een overwinterend exemplaar dat gewekt werd door de relatieve zachte temperaturen in die periode (tot 14°C op 8 maart). Enkele dagen later wordt op 27 februari nog een exemplaar opgemerkt door Etienne Colpaert in zijn tuin te Machelen. Het is niet zo uitzonderlijk meer dat er overwinterende Atalanta's waargenomen worden. Wellicht heeft dit te maken met de zachte winters die we de laatste jaren kennen.

Het volgende exemplaar wordt opgemerkt op 23 maart door Geert Naessens in een tuin te Poesele. Op 25 maart ziet Filip Van De Bossche 2 exemplaren in Het Leen. Tot 15 april worden er zelfs al 15 exemplaren geteld en in de daarop volgende periode worden er bijna dagelijks vlinders gemeld, zij het nog altijd slechts één of hooguit enkele exemplaren. Vanaf begin juni beginnen de aantallen langzaam toe te nemen, dit kan wijzen op het ontstaan van de volgende generatie. Het toppunt kregen we wel te zien halfweg de maand juli.

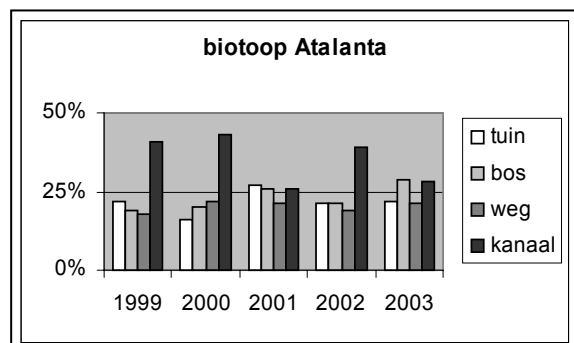
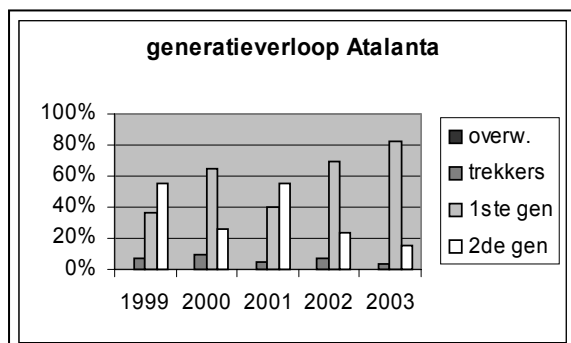
In de laatste week van maart hadden we weersomstandigheden die konden leiden tot trek van de Atalanta. We kregen een opstoot van de temperaturen die veroorzaakt werd door oostelijke en zuidelijke winden. Tussendoor waren er wel dagen met noordelijke winden. Een kort overzichtje van de weergegevens van einde maart.

Datum	Dag T.	Min.T.	Gem.T.	Barometerstand	Neerslag	Windrichting
22	14,5	0,5	7,5	1024		O
23	18,0	0,0	9,0	1025		O-zo
24	20,5	3,0	11,8	1025		z-ZW
25	17,5	5,0	11,3	1023		zw-w-n
26	18,5	7,5	13,0	1020		N
27	18,0	4,0	11,0	1018		N-no-N
28	21,0	2,5	11,8	1013		NO-n
29	18,0	8,5	13,3	1015	0,4	zw-nw-n
30	15,5	6,0	10,8	1021	0,2	N
31	12,5	1,0	6,8	1026		NO-n

1 ste waarneming	op 22/2 door S. De Bruycker in het Maldegemveld
5% norm	week 27
max.aantal	82 op 8/7 door D. Van De Keere in bos te Maldegem
95% norm	week 36
laatste waarneming	op 15/11 door Jan Versigghel in tuin te Aalter
totaal aantal	4704
fictief totaal 100 waarnemers	7840
aantal waarnemers	55 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	890	3051	343	22%
bos	192	846	441	29%
wegberm	147	473	322	21%
kanaal	78	334	428	28%

overwinteraars	1	in week 8	0%
trekkers	152	van week 12 tot en met week 21	3%
1ste generatie	3849	van week 22 tot en met week 33	82%
2de generatie	702	van week 34 tot en met week 46	15%

Dit jaar worden in alle biotopen bijna evenveel waarnemingen verricht.

In absolute aantallen scoort de tuin veel hoger. In dit biotoop wordt de vlinder sterk aangetrokken door nectarplanten, waar vooral de Vlinderstruik de kroon spant.

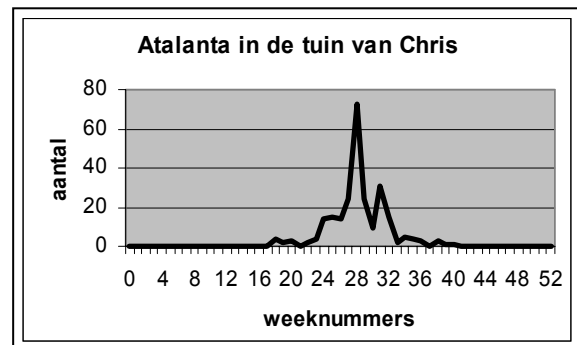
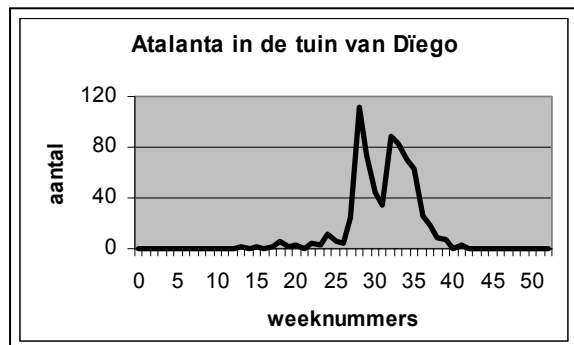
In de tuin neemt Diëgo de grootste aantallen waar, niet minder dan 698 exemplaren worden er geteld.

De top elf van de tuinen ziet er als volgt uit (in al deze tuinen werden meer dan 100 exemplaren geteld):

- Diëgo Van De Keere: 698 exemplaren
- Roger Van Moerkerke: 396 exemplaren
- Chris Bruggeman: 222 exemplaren
- Marc Zwertvaegher: 169 exemplaren
- Herman Tesseley: 163 exemplaren
- Jan Pauwels: 156 exemplaren
- Jacques en Jeroen Van Heuverswyn: 145 exemplaren
- Luc Menschaert: 142 exemplaren
- Chritine De Bic: 120 exemplaren
- Kristof Hurtekant: 112 exemplaren
- Etienne Colpaert: 104 exemplaren

Naast deze tuinen werden er door onze andere deelnemers nog heel wat Atalanta's doorgegeven uit hun eigen tuin.

Wanneer we de vliegtijden bekijken van de Atalanta in enkele individuele tuinen valt op dat deze praktisch allen gelijklopend zijn.

Vanuit alle bosgebieden werden er Atalanta's gemeld. Als we de cijfers van dit jaar vergelijken met deze van vorig jaar krijgen we nogmaals het bewijs dat statistische vergelijkingen tussen twee opeenvolgende jaren in een bepaald gebied zeker geen goed beeld geven van het wel en wee van onze vlinderpopulaties. Enkel een gerichte monitoringroute kan dit euvel verhelpen. Maar dergelijk onderzoek vraagt heel wat tijd en inspanningen van onze medewerkers.

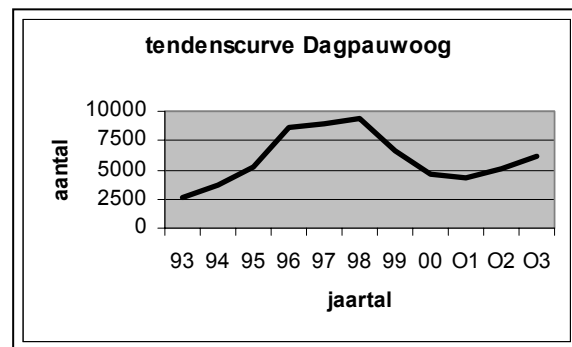
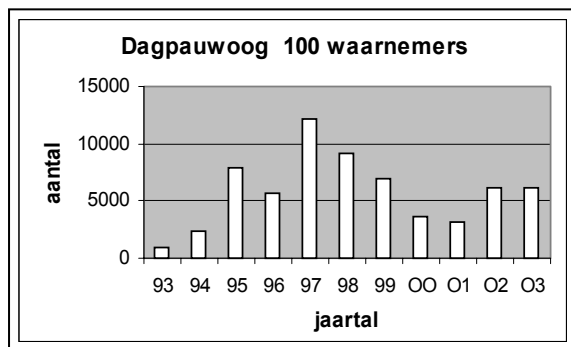
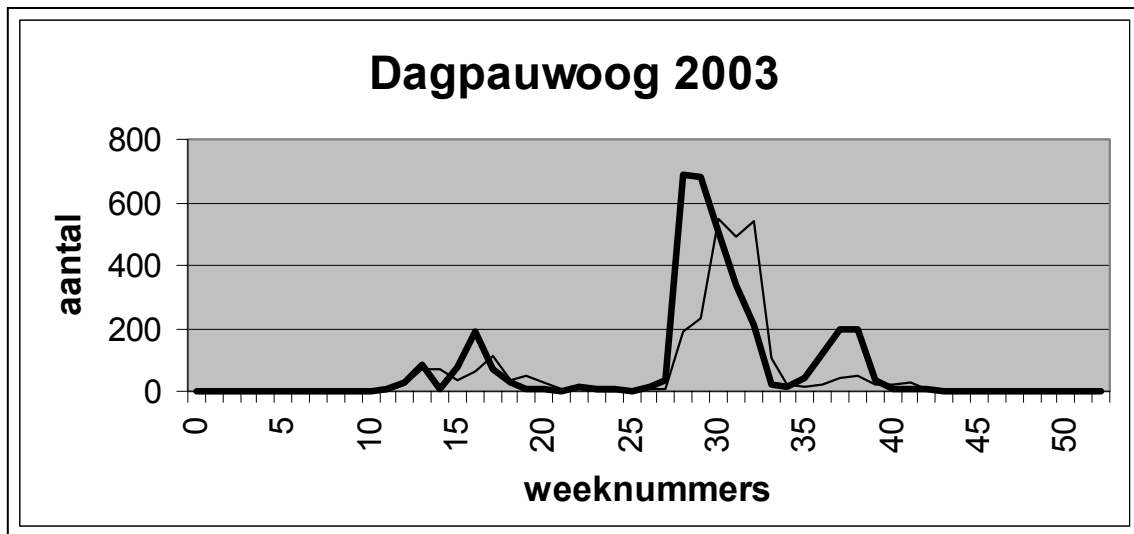
De cijfers die wij bekomen zijn duidelijk beïnvloed door de inventarisatieactiviteiten van onze leden.

Zo zijn er dit jaar 301 waarnemingen uit Het Leen, terwijl er dit vorig jaar slechts 77 waren. Uit het Drongengoed zijn er dit jaar slechts 51, terwijl er dit vorig jaar 90 waren

Levenscyclus

Nu het hier toch steeds warmer wordt, zien Atalanta's er soms maar weinig nut in om dat hele eind terug naar Spanje of Afrika te vliegen. Vandaar dat hun generatieverloop meer en meer op dat van onze inheemse Schoenlappers begint te lijken. De eerste eiafzettingen werden al opgetekend eind april – begin mei. De normale ontwikkeling beslaat 40 dagen. De eerste generatie uit de trekkers en overwinteraars begint dan ergens half juni. Uit de gegevens valt er rond die periode inderdaad een piek(je) af te leiden. Ook de volwassen rups die Boudewijn Kindts vindt in het Leen op 3 juni, en de minstens halfvolgroeide rupsen gevonden op 7 en 8 juni wijzen in die richting. De vroegste tekenen van de volgende generatie laten niet lang op zich wachten wanneer Diëgo in de tuin op 10 juni reeds een eiafzetting en op de 11de juni een balts waarneemt. De nieuwe generatie zou dan eind juli moeten beginnen, met een piek de eerste week van augustus. Een bewijs hiervoor is de vlinder die op 30 juli uit de pop sluipt in de tuin van Diëgo, en de waarneming in het Leen van Marc Van Opstaele, die op 4 augustus melding maakt van 12 rondvliegende, 'puntgave exemplaren', pas ontpopt dus. Er is echter geen duidelijke piek vast te stellen. Ook half juli worden er veel Atalanta's gezien, maar wel veel minder baltsen en geen eiafzettingen, na 22 juli zelfs helemaal geen meer. Zou zelfs deze soort lijden onder de extreme hitte? Normalerweise is de stevigste generatie die van eind augustus – begin september, de 'fruitgeneratie', die vooral van rotte vruchten smult. Daar is er dit jaar echter weinig van terug te vinden. Maar als dit zo is, welke vlinders trekken er dan nog weg naar het zuiden? Is dit in 2003 al vroeger gebeurd? Is het misschien zelfs bijna niet gebeurd? 2004 biedt wellicht antwoord.

2.5.4. De Dagpauwoog: *Inachis io*

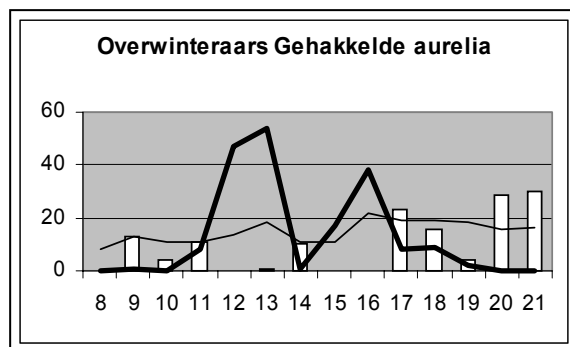
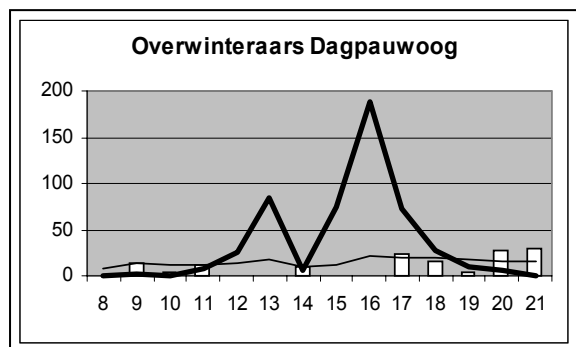
De Dagpauwoog heeft het dit jaar iets beter gedaan dan de vorige jaren.

De eerste vlinder dit jaar werd opgemerkt door Etienne Vanaelst, die deze vlinder zag op 16 januari in zijn tuin te Knesselare. Vlinders die in deze periode gezien worden zijn meestal verstoord in hun winterslaap. Hetzelfde kan wellicht gezegd worden van het tweede exemplaar gezien door Darline Kempeneer op 24 februari in Maldegem en het exemplaar gezien door Odette Van Den Bossche op 25 februari in Ursel. Vanaf 13 maart worden er regelmatig Dagpauwogen opgemerkt. Nochtans zijn de temperaturen nog niet echt ideaal te noemen in deze periode. We hebben op dit moment temperaturen tussen 9 en 11°C. Het is pas vanaf 23 maart, wanneer de temperatuur 18°C bereikt dat er plotseling heel wat Dagpauwogen opgemerkt worden. Op deze dag zelf reeds 22.

In de volgende grafieken, waar de relatie tussen de weersomstandigheden en de aantallen vlinders is uitgezet kunnen we heel goed een verband zien (witte balkjes zijn de neerslag en dunne zwarte lijn de temperatuur).

In elk geval is het zo dat de grafiek van Dagpauwoog en Gehakelde aurelia helemaal gelijklopend zijn.

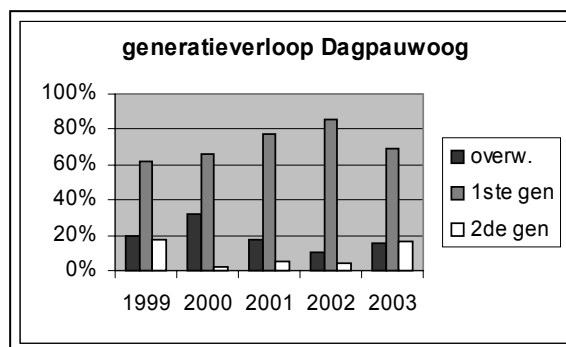
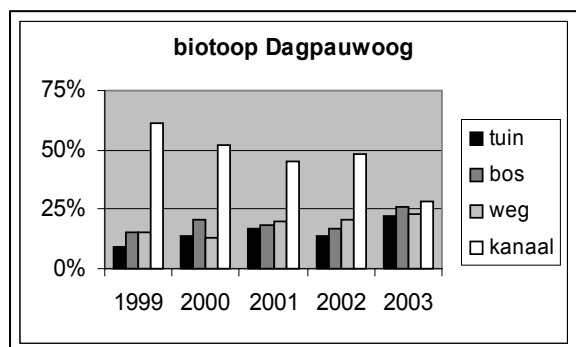
Vanaf half mei zijn er praktisch geen Daggauwogen meer te zien en dit tot half juli, wanneer de eerste generatie volop tot ontwikkeling komt. Sporadisch wordt in deze tussenperiode nog een vlinder gemeld. Deze generatie verdwijnt vrij plots, zodat er in de maand augustus quasi geen vlinders meer worden gemeld. Vanaf de maand september komt dan een tweede generatie tot ontwikkeling. Van deze generatie zijn er nog 14 meldingen uit de maand oktober en nog 2 in de maand november. Dit is wel een stuk minder dan vorig jaar, waar er respectievelijk 46 en 6 exemplaren werden gezien.

1ste waarneming	op 16/01 door E. Vanaelst in tuin te Knesselare
5% norm	week 15
max.aantal	88 op 23/7 door D. Van De Keere langs wegberm te St. Laureins
95% norm	week 38
laatste waarneming	op 20/11 door Yves Pieters langs wegberm te Zelzate
allerlaatste waarneming	op 21/12 door D. Van De Keere in diapauze in een stal
totaal aantal	3649
fictief totaal 100 waarnemers	6082
aantal waarnemers	60 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	703	2325	331	22%
bos	145	553	381	26%
wegberm	150	520	347	23%
kanaal	59	248	420	28%

overwintersaars	530	van week 3 tot en met week 24	15%
1ste generatie	2508	van week 26 tot en met week 34	68%
2de generatie	611	van week 35 tot en met week 51	17%

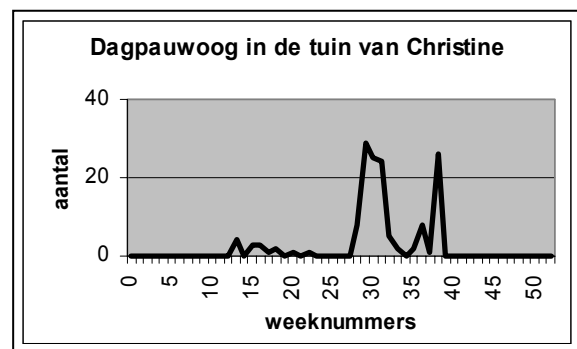
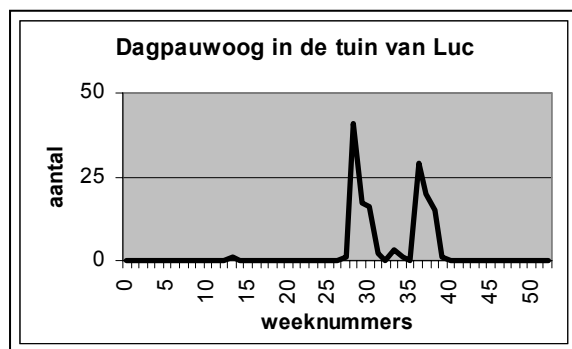

De Dagpauwoog wordt praktisch in alle biotopen evenwaardig gezien. In absolute aantallen steekt de tuin er natuurlijk uit.

Het maximum aantal vlinders dat tegelertijd gezien is in een tuin bedraagt 24 exemplaren. Dit in de tuinen van Diëgo Van De Keere en Chris Bruggeman.

De top tien van de tuinen met de meeste waarnemingen is bij deze soort als volgt:

- Diëgo Van De keere: 333 exemplaren
- Chris Bruggeman: 229 exemplaren
- Roger Van Moerkerke: 217 exemplaren
- Jacques en Jeroen Van Heuverswyn: 209 exemplaren
- Luc Menschaert: 147 exemplaren
- Christine De Bie: 145 exemplaren
- Kristof Hurtekant: 106 exemplaren
- Marc Zwertvaegher: 90 exemplaren
- Werner Latte: 75 exemplaren
- Etienne Vanaelst: 57 exemplaren

In de beide tuinen die hier aangehaald zijn als voorbeeld zien we terug eenzelfde verloop van de Dagpauwoog. Enkel in de tuin van Christine zijn er heel wat meer overwinteraars waargenomen. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat Luc iets later in ons project ingestapt is en bijna nog geen overwinteraars genoteerd heeft.

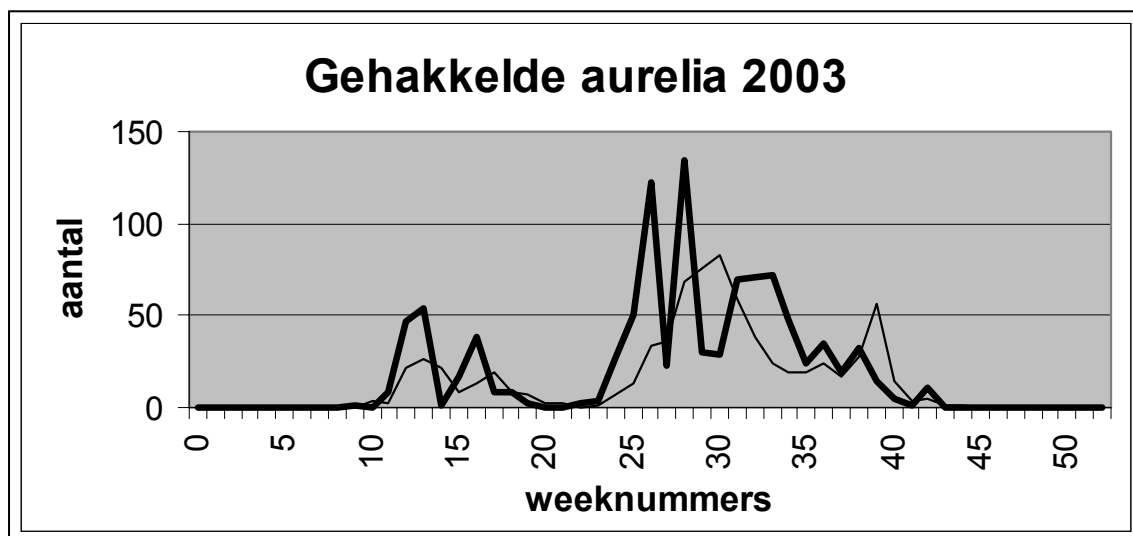
Levenscyclus

Misschien wel onze meest kenmerkende verschijning, na de koolwitjes dan. Traditioneel worden de zwarte, gestekelde rupsen, die als ze volgroeid zijn over de weg kruipen, veel opgetekend. Maar om bij het begin te beginnen; de eerste gegevens van 2003 zijn enkele baltsen die iets voor half april werden waargenomen. Of hier iets van gekomen is, is me onbekend, gezien er geen rupsen van gevonden werden. De volgende gegevens valt er wel mee te werken: op 28 en 29 mei werden er een 150-tal rupsen gevonden door Diëgo langs het Leopoldskanaal en in het Drongengoed. Het ging om exemplaren van de eerste drie stadia. Deze leverden, althans volgens de literatuur, vlinders van 20 tot 30 juni. Ook de zowat 80 rupsen gevonden op 6 juni en de 3 volgroeide rupsen van Boudewijn Kindts op 9 juni leverden vlinders tussen de twee bovenvermelde data. Dit waren de eerste vlinders waren van de 1ste generatie, want de echte piek valt gemiddeld een halve maand later. Er zit natuurlijk heel wat speling op de generatie voortgebracht door de overwinteraars; zo vond men in het Gallisch dorp in Destelbergen de 19de juni 10 rupsen die verpopten op de 21ste, en op de 21ste vond men dan jonge rupsjes die pas uit het nest kropen. Deze laatste komen van een legsel van de 14de, de eerste van een legsel van rond 21 mei, en deze gaven dan weer vlinders rond 3 juli, de jonge rupsjes pas tegen 27 juli, dat is bijna al de start van de 2de generatie. Zo blijkt dus dat de generaties door elkaar lopen en is het dan ook

logisch dat er doorlopend vrij grote aantallen kunnen blijven gezien worden. Op 24 en op 26 juni werden er nog eens in totaal 3 rupsen gezien die een verpoppingsplaats zochten. De vlinders hieruit zijn dan uitgekomen middenin de eerste piekperiode, tussen 6 en 10 juli. Ook op 9 juli werd er nog een rups gevonden die een verpoppingsplaats zocht. Deze gaf dan een vlinder tegen 21 juli.

De tweede generatie was moeilijker te bestuderen, gezien heel wat Dagpauwogen er voor onbepaalde tijd de brui aan gaven en in diapauze gingen, zoals bijvoorbeeld de 9 exemplaren die Filip Van Den Bossche in een bunker in het Leen vond op 9 augustus. De enige rupsgegevens van de 2de generatie hebben we te danken aan een groepje vlinderaars die samen op pad gingen in de streek van Watervliet en St-Jan in eremo. Daar vonden zij op 14, 17, 18 en 20 augustus samen 10 rupsen. Doorgerekend zorgden die voor vlinders begin september. In de gegevens vinden we inderdaad een stijgend aantal vlinders vanaf dat tijdstip. Op de 1 of andere manier moet er daarna nog een generatie voortgebracht zijn, want er werden door Marc Zwertvaegher nog 14 rupsen in het 3de stadium gevonden op 27 oktober. Deze komen uit een eitje van rond 5 oktober. Als het de rupsen wat meezat werden het vlinders rond 18 november. Dat is wel heel erg laat. Het is verwonderlijk dat een Dagpauwoog nog aan dit waagstuk begonnen is. Aan de andere kant is er in de wereld van vandaag al veel verwonderlijk.

2.5.5. De Gehakkelde aurelia: *Polygonia c-album*

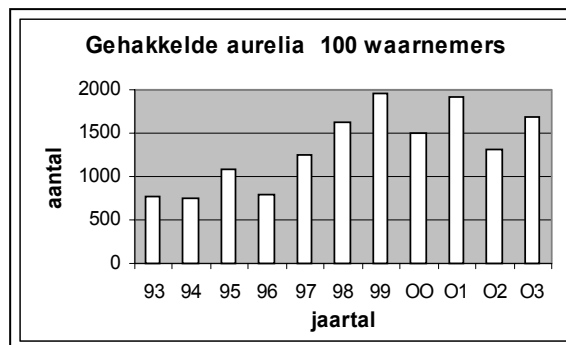
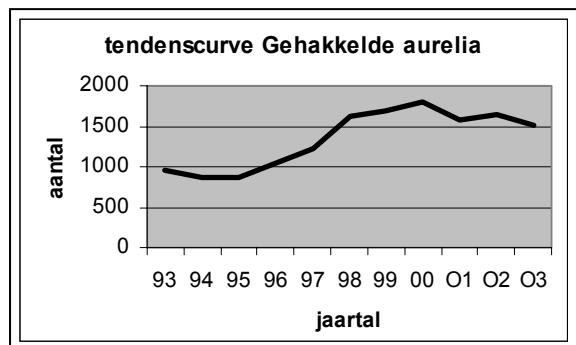

De Gehakkelde aurelia heeft dit jaar terug een stuk beter gevlogen dan vorig jaar. Vorig jaar merkten we nog een lichte terugval.

De eerste vlinder werd dit jaar gezien door Marc Zwertvaegher op 27 februari in zijn tuin te Wondelegem. Deze dag was één van de eerste mooie lentedagen met een temperatuur van 15,5°C en we weten uit ervaring dat temperaturen van meer dan 14°C de vlinders te voorschijn lokt. Dezelfde dag werden eveneens de volgende andere soorten waargenomen: Atalanta, Citroenvlinder en Kleine vos. In dezelfde week wordt ook nog de Dagpauwoog waargenomen.

De volgende vlinder werd gezien op 13 maart door Sofie D'hoore in Gent, die dag was er echter slechts een temperatuur van 9,5°C. Op 16 maart werden niet minder dan 7 vlinders waargenomen, deze dag hadden we een temperatuur van 14°C. In deze periode hadden we een eerste piek van de overwinteraars. Wanneer begin april het terug kouder werd verdwenen deze terug om half april bij mooiere dagen terug te voorschijn te komen.

In de maand mei wordt nog zelden een Gehakkelde aurelia waargenomen. Vanaf half juni begint de eerste generatie dan te vliegen. Eind juli bereikt deze generatie zijn hoogtepunt om dan langzaam te verminderen in de maand augustus. Halfweg van deze maand zien we terug een opleving, die het begin vormt van een tweede generatie en die zijn hoogtepunt bereikt eind augustus. Opvallend is dat er dit jaar een schijnbaar derde generatie opduikt half oktober. In die periode worden nog 13 vlinders waargenomen.

1 ste waarneming	op 27/2 door M. Zwertvaegher in tuin te Wondelgem
5% norm	week 12
max.aantal	30 op 8/7 door D. Van De Keere in bos te Maldegem
95% norm	week 38
laatste waarneming	op 17/10 door K. Hurtekant in tuin te Beernem
totaal aantal	1011
fictief totaal 100 waarnemers	1685
aantal waarnemers	58 / 60

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	416	588	141	19%
bos	113	266	235	32%
wegberm	62	109	176	24%
kanaal	27	48	178	24%

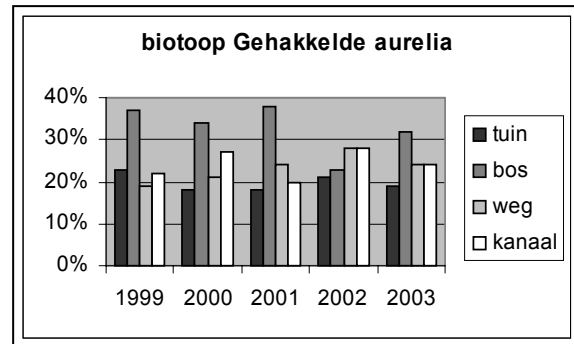
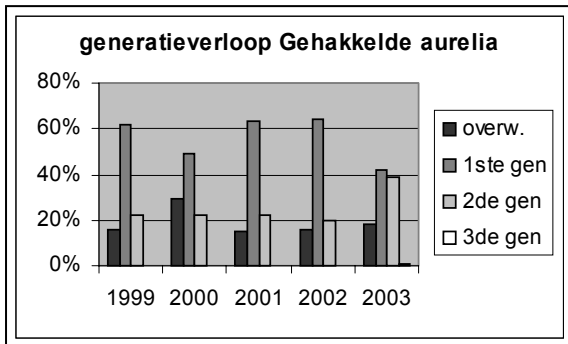
De Gehakkelde aurelia komt dit jaar praktisch in alle biotopen evenwaardig voor. In vergelijking met vorig jaar zijn er dit jaar heel wat meer vlinders waargenomen in bosgebied. Ter illustratie zijn er in het Leen 72 vlinders gezien waar er ten opzichte van vorig jaar slechts 10 vlinders gemeld werden.

In de tuin was de vlinder ook regelmatig te zien.

De top tien van de vlindertuinen is praktisch gelijkaardig als bij de andere soorten en luidt als volgt:

- Diëgo Van De Keere: 104 exemplaren
- Marc Zwertvaegher: 86 exemplaren
- Chris Bruggeman: 55 exemplaren
- Luc Menschaert: 35 exemplaren
- Thomas Maertens: 31 exemplaren
- Christine De Bie: 26 exemplaren
- Kristof Hurtekant: 23 exemplaren
- Roger Van Moerkerke: 21 exemplaren
- Darline Kempeneer: 19 exemplaren
- Jacques Van Heuverswyn: 19 exemplaren

overwinteraars	185	van week 9 tot en met week 19	18%
1ste generatie	424	van week 22 tot en met week 30	42%
2de generatie	390	van week 31 tot en met week 40	39%
3de generatie	12	week 41 en week 42	1%

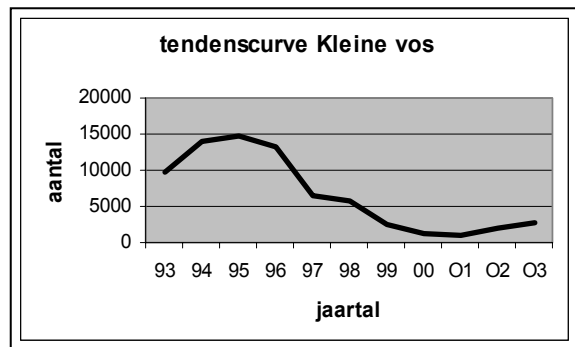
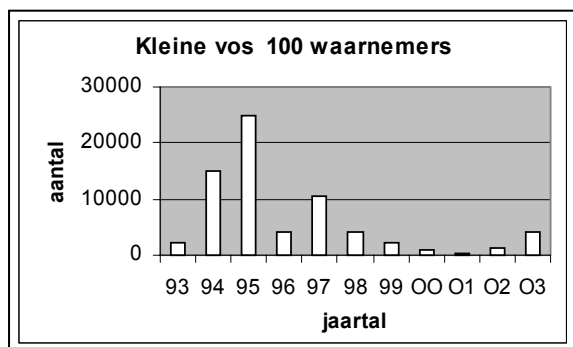
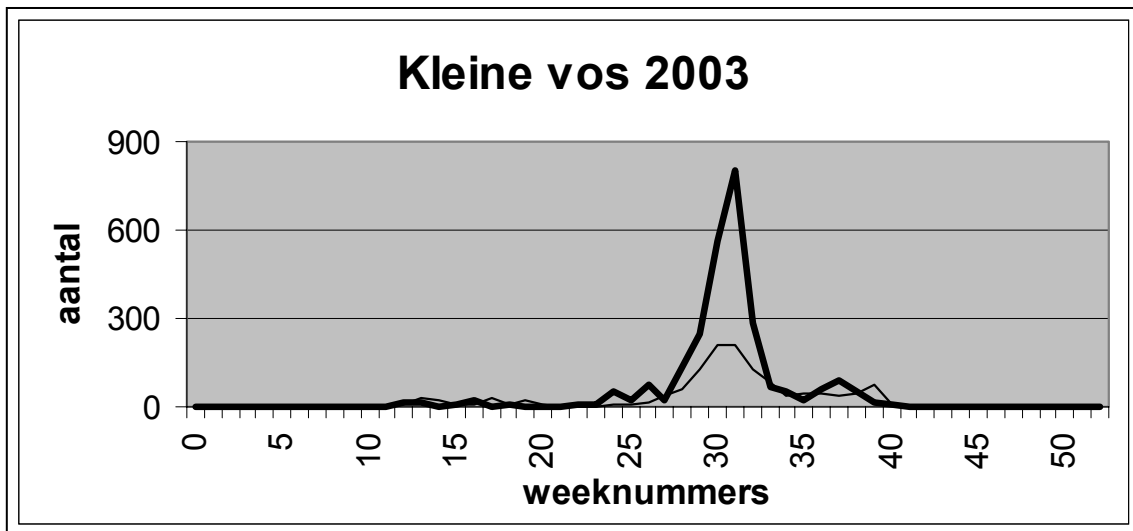

Levenscyclus

De eerste balts van deze vroege vlinder werd al gezien op 26 maart in de tuin van de familie Rysselaere – De Bie. Dat was misschien meer een lentekriebel dan iets anders, want het leverde geen rupsen op waar we van af weten. Het is wachten tot Boudewijn op 4 mei een eitje vind op Brandnetel. Op 3 juni was de rups volwassen, om zich dan uiteindelijk tot vlinder om te vormen op 18 juni. Nu kunnen we dit prachtig vergelijken met de beschreven ontwikkeling: normaal verpopte de rups zich op 1 juni, en werd dan vlinder op 15 juni. Een minieme vertraging, maar de soort vliegt dus nog in haar normale doen. Eind juni is kennelijk voor nog meer exemplaren de deadline: zowel Diëgo als Boudewijn zagen op respectievelijk 7 en 8 juni een zich verpoppende rups, beide in een bosgebied. Normaal leverden die vlinders op 21 en 22 juni. Dit lijkt wel heel goed te kloppen, want op 21 juni merkt Diëgo in zijn tuin een balts op, terwijl Darline Kempeneer op 27 juni een eiafzetting op Ribes waarneemt in haar tuin te Maldegem. Een volgende generatie is dus in de maak. in de eerste helft van juli moet er in het Leen ergens een eileg gebeurd zijn, want Diëgo ziet er op 14 augustus een pop hangen. Rond 9 augustus zouden er vlinders moeten gekomen zijn uit de eileg van 27 juni in de tuin van Darline, en rond 3 augustus uit de balts van Diëgo (klinkt raar, niet?). In de eerste helft van augustus moet de piek van de 2de generatie vallen. Uit de gegevens is er een piekperiode af te leiden tussen 29 juli en 25 augustus. De Gehakkelde aurelia kan dus de temperaturen best nog verdragen, wellicht ook omdat de soort weet heeft van bossen waar ze in kan vluchten als het te nijpend wordt. Dit verbindt het lot van Gehakkelde aurelia en Citroenvlinder, twee soorten die trouwens inderdaad een gelijkaardige niche hebben.

Netjes volgend op voorgaande gegevens is er enerzijds op 20 augustus een eiafzetting op Aalbes in de tuin bij Diëgo, met theoretisch vlinders rond 1 oktober, en anderzijds een volgroeide rups in dezelfde tuin gevonden op 30 augustus, met een imago rond half september. De 3de generatie is echter niet groot genoeg om veel afleidingen uit te maken. In 2004 kunnen we zien of deze soort haar normale vliegpatroon voorlopig ook kan blijven handhaven.

2.5.6. De Kleine vos: *Aglais urtica*

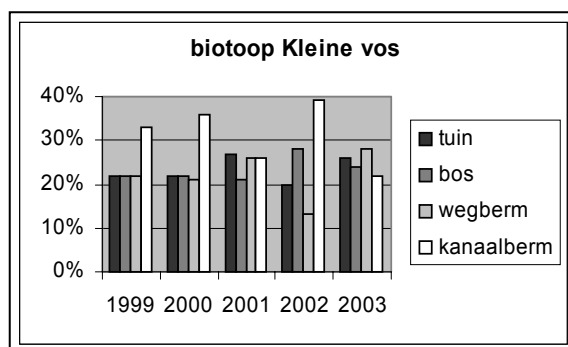
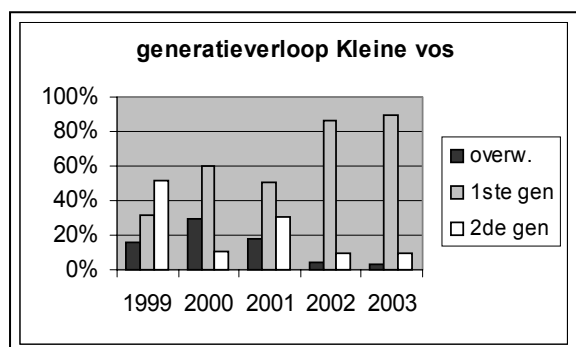
De Kleine vos begint het stilaan terug iets beter te doen. Laten we hopen dat deze trend zich de komende jaren verder zet en de Kleine vos terug algemeen mag genoemd worden.

De eerste overwinteraar werd gezien op 25 februari door Marc Zwertvaegher tijdens één van de eerste lentedagen. In dezelfde periode werden nog 2 vlinders waargenomen door Darline Kempeneers op 27 februari te Maldegem. De volgende vlinders worden gezien eind maart, wanneer we terug een opstoot krijgen van echte lentetemperaturen. In totaal werden 80 overwinteraars gemeld, die aanleiding hebben gegeven tot een zeer grote eerste generatie.

De eerste vlinder van de eerste generatie dit jaar werd gezien door Roger Van Moerkerke te Aalter op 29 mei. Op dezelfde dag neemt Steven De Bruycker twee vlinders waar in het Maldegemveld. De top van deze generatie valt eind juli. Tenslotte ontstaat ook nog een tweede generatie, die haar hoogtepunt bereikt half september.

1 ste waarneming	op 25/2 door M. Zwertvaegher langs wegberm te Drongen
5% norm	week 24
max.aantal	58 op 31/7 door G. Naessens in tuin te Zomergem
95% norm	week 37
laatste waarneming	op 26/10 door J. Rommelaere in bos te Eeklo
totaal aantal	2670
fictief totaal 100 waarnemers	4172
aantal waarnemers	58 / 64

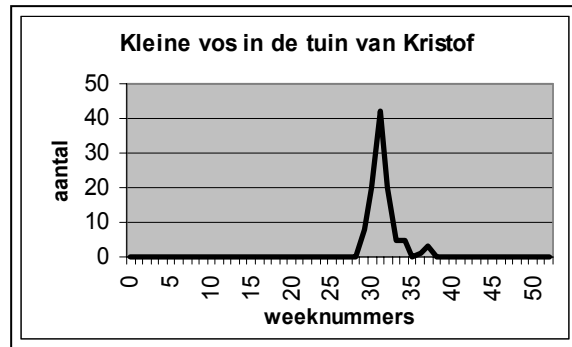
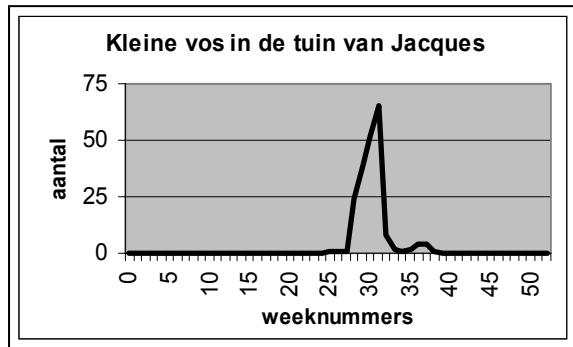
	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	610	1999	328	26%
bos	72	218	303	24%
wegberm	100	352	352	28%
kanaal	37	101	273	22%

overwinteraars	80	van week 9 tot en met week 19	3%
1ste generatie	2363	van week 22 tot en met week 35	89%
2de generatie	227	van week 36 tot en met week 43	9%

De verdeling over de verschillende biotopen is over alle biotopen gelijkwaardig. In absolute cijfers worden er het meest waarnemingen vermeld uit tuinen. Ook hier willen we een top tien aangeven van de verschillende tuinen:

- Jacques en Jeroen Van Heuverswyn: 205 exemplaren
- Geert Naessens: 183 exemplaren
- Roger Van Moerkerke: 153 exemplaren
- Diëgo Van De Keere: 131 exemplaren
- Herman Tesseley: 137 exemplaren
- Kristof Hurtekant: 100 exemplaren
- Chris Bruggeman: 84 exemplaren
- Jan Pauwels: 83 exemplaren
- Steven De Bruycker: 71 exemplaren
- Werner Latte: 66 exemplaren

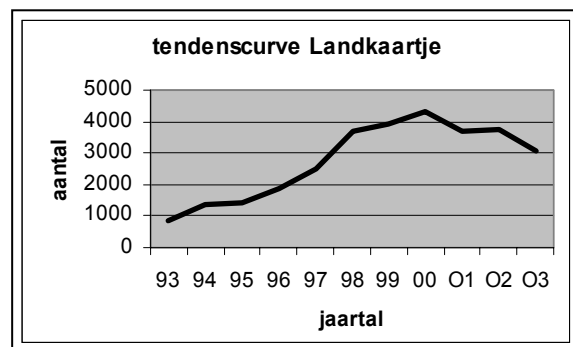
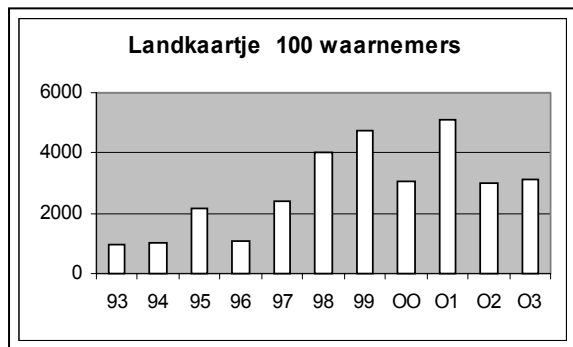
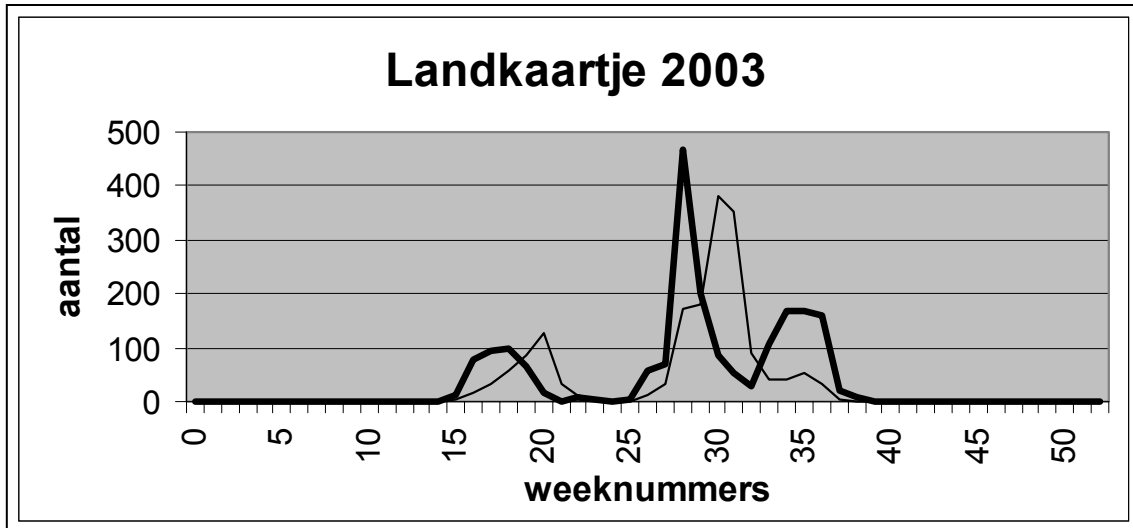

In beide tuinen die we hier als voorbeeld aanhalen zien we een zeer gelijkaardig verloop.

Levenscyclus

Jawel, de Kleine vos is bijna terug van (net niet) weggeweest. En hij laat ons zijn sporen na. Het eerste gegeven begint al positief voor het behoud van deze kenmerkende schoenlapper. Op 29 mei ziet Steven De Bruycker een copulatie in het Maldegemveld. Dit is wellicht al de eerste generatie uit de overwinteraars die zich voortplant, want op 30 mei maakt Marc Van Opstaele melding van een puntgaaf, pas ontloopt exemplaar, dat dus ook tot de eerste generatie behoort. Volgens de copulatie uit het Maldegemveld moet de 2de generatie begin juli vallen. De piek van deze generatie valt echter pas eind juli. De volgroeide rups die Boudewijn Kindts vindt op 9 juni is zelfs al eind juni vlinder geworden. De generaties lopen dus weer mooi door elkaar. De balts die Chris Bruggeman ziet op 25 juni is een mooie inleiding voor de rupsen die later gevonden zijn en die de tweede generatie zullen voortbrengen: op 22 juli vindt Diëgo een 40-tal rupsen in 3de, 4de en 5de stadium. Die moeten vlinders gegeven hebben in de eerste week van augustus, en in die week ligt er een piek. Op 9 augustus vindt Chris dan al weer een 30-tal rupsen in hun eerste stadium, dit zijn zeker rupsen die de derde generatie zullen voortbrengen tegen de eerste week van september. Het piekje dat dan valt is maar heel klein. Ook de rups van 13 augustus waarvan het 'Watervlietse collectief' melding maakt, is aan dit piekje toe te voegen. Verder vindt Diëgo nog een pop op 19 september. Als die het overleefd heeft, is die nog voor oktober uit de pop geslopen. Bij de Kleine vos is er niet direct reden tot ongerustheid, maar we moeten hem wel blijven opvolgen. De laatste generatie bestond uit te weinig vlinders om een stevige basis te vormen voor 2004. Wie weet.

2.5.7. Het Landkaartje: *Araschnia levana*

Dit jaar kregen we ongeveer dezelfde aantallen te zien als het voorbije jaar. De steeds toenemende trend is bij deze vlindersoort blijkbaar gestopt. De eerste vlinders werden dit jaar uitzonderlijk vroeg gezien, zo ziet Walter De Smet reeds een eerste exemplaar op 16 maart in Assenede. Op 18 maart ziet Gery Neirinckx één exemplaar te Oedelem. Ook op 20 maart ziet Dries Gryffroy een exemplaar in zijn tuin. Pas vanaf 11 april worden bijna dagelijks vlinders gemeld. Deze eerste melding komt van Alain Devreese.

Bij deze vlinder is er een duidelijk verschil tussen de twee generaties en we zien meer en meer dat deze elkaar regelmatig gaan overlappen in vliegtijden.

De eerste vlinder van de zomergeneratie is vermoedelijk waargenomen door Roger Van Moerkerke op 5 juni, alhoewel we in de dagen voordien ook nog waarnemingen binnenkregen, waarvan echter niet vermeld is om welke generatie het ging. Vanaf half juni krijgen we heel wat vlinders te zien van de zomergeneratie, dit is toch bijna 14 dagen vroeger dan het gemiddelde van de laatste jaren.

Dit jaar kregen we geen meldingen van tussenvormen tussen voorjaars- en zomergeneratie. Dit jaar kregen we heel duidelijk een tweede zomergeneratie, welke zijn hoogtepunt bereikt begin september. Voor deze vlindersoort gebeurt het maar zeer zelden dat een tweede zomergeneratie optreedt. Enkel in zeer warme zomers is de kans hiertoe groter.

1 ste waarneming	op 16/3 door Walter De Smet in tuin te Assenede
5% norm	week 16
max. aantal	52 op 8/7 door D. Van De Keere in bos te Maldegem
95% norm	week 36
laatste waarneming	op 22/9 door Filip Van Den Bossche in tuin te Eeklo
totaal aantal	1986
fictief totaal 100 waarnemers	3103
aantal waarnemers	55 / 64

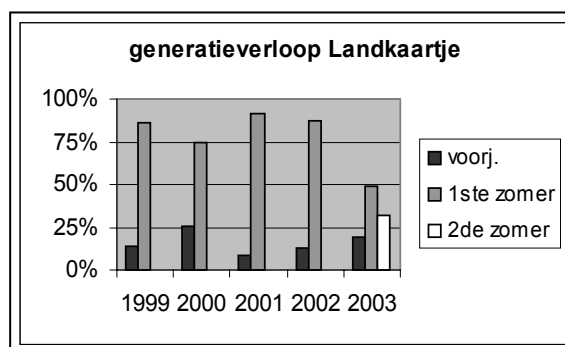
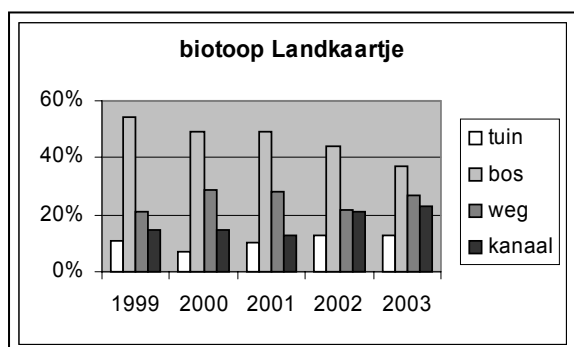
	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	395	756	191	13%
bos	132	713	540	37%
wegberm	96	375	391	27%
kanaal	43	140	326	22%

Het Landkaartje is een typische bosvlinder, waar hij voorkomt langsheen de zonnige bosranden van brede bospaden. In dicht bos mogen we deze vlinder ook niet verwachten.

We vinden deze vlinder terug in bijna alle bosgebieden zoals Het Leen, het Drongengoed, Paddepoelebos, Bulskampveld, Bellebargie, Eenamebos en Reesinghebos. Uit tuinen worden er ook heel wat vlinders gemeld. De top tien ziet er hier als volgt uit:

- Diëgo Van De Keere: 122 exemplaren
- Familie Rysselaere: 109 exemplaren
- Chris Bruggeman: 94 exemplaren
- Thomas Maertens: 38 exemplaren
- Marc Zwertvaegher: 27 exemplaren
- Roger Van Moerkerke: 24 exemplaren
- Jacques en Jeroen Van Heuverswyn: 24 exemplaren
- Piet Smessaert: 19 exemplaren
- Kristof Hurtekant: 16 exemplaren
- Herman Tesseley: 15 exemplaren

voorjaarsgeneratie	371	van week 12 tot en met week 21	19%
zomergeneratie	982	van week 22 tot en met week 32	49%
2de zomergeneratie	633	van week 33 tot en met week 39	32%

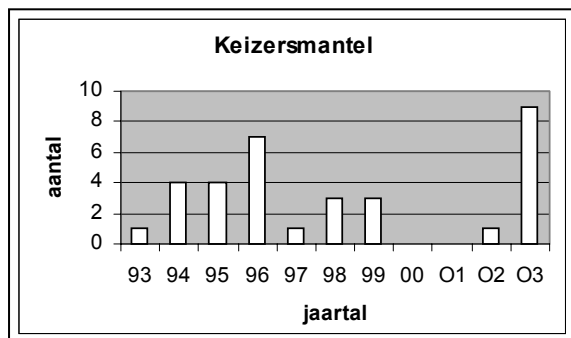
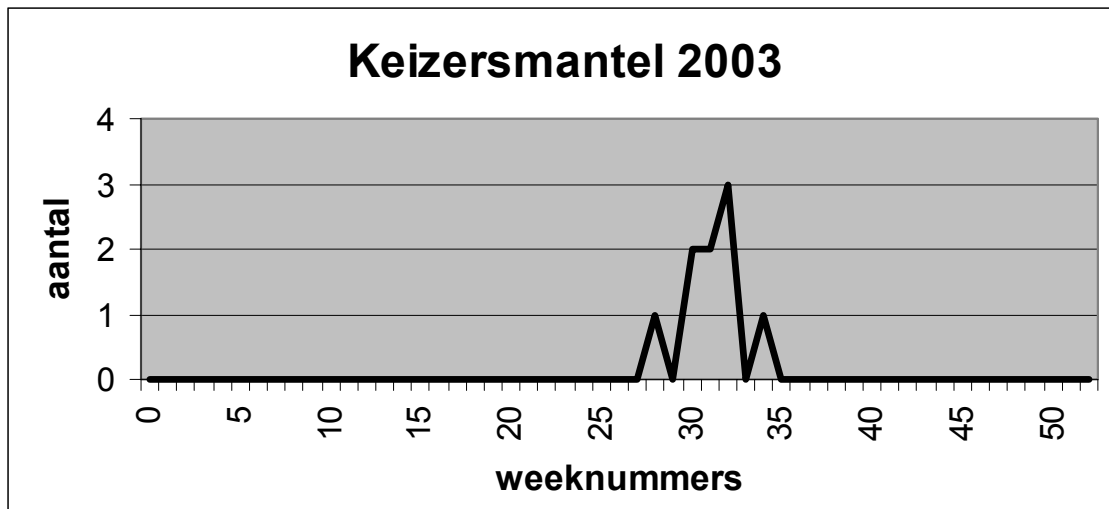
Levenscyclus

Het Landkaartje vat zijn naam nogal letterlijk op en vindt dat hij voor een invulling moet zorgen. Hij neemt hierbij stelselmatig vrije niches in boom- en brandnetelrijke gebieden over. 2003 was echter geen prachttjaar voor het Landkaartje. De soort heeft nogal wat hinder ondervonden aan de hitte.

Op 16 april wordt er een eerste baltsvlucht waargenomen in het Reesinghebos te Maldegem. Rond 26 mei zou er hier in principe al nageslacht kunnen voortkomen. Erg waarschijnlijk is dit niet. Op 17 april ontpopt er bij Diëgo thuis een vlinder die daar al hing te bungelen sinds oktober 2002. Op 24 april en op 7 mei neemt Diëgo nog baltsen waar, telkens in bosgebieden. Het is Chris Bruggeman die op 15 juni de eerste rupsen vindt in hun eerste stadium, in het Leen. Ze komen dus van een legsel van in de eerste week van juni. Normaal moeten die vlinders leveren rond 17 juli. Dat is mooi in de 2de generatie, want op 5 juli meldt Dries Gryffroy uit Landegem zijn eerste zwarte Landkaartje en op 8 juli spreekt ook Diëgo daarvan. Daarna is het wachten tot 14 augustus, wanneer Diëgo in het Leen een 100-tal volgroeide rupsen vindt en ook 2 poppen. 1 daarvan is echter leeggezogen door een roofwants, een niet te onderschatten rupsendoder. Als alles goed verloopt, komen er hier vlinders uit tegen de 29ste augustus. De laatste week van augustus is er inderdaad een piek(je) te onderscheiden. Op 1 september wordt er door Frank Van De Keere in de tuin een eigenaardig gekleurd exemplaar gezien, dat volledig verstoken is van alle wit. Ikzelf heb die vorm ook eens gezien, in een bos op nog geen 500m van de tuin. Nu ja, rare vormen en kleuren zijn altijd wel leuk. De verdere gegevens betreffen allemaal rupsen die vlinders leveren in 2004: Kristof Hurtekant die 67 rupsen van gevarieerde grootte vindt te Beernem op 28 september; de 3 rupsen die Diëgo over de weg ziet kruipen op 29 september en 13 oktober; en ja, misschien zelfs de 10 rupsjes bij Chris in de Lazarijstraat te Eeklo die op 31 oktober nog leefden na nachtvorst, zullen normaal vlinders leveren in 2004 (als die heel veel geluk hebben).

Tja, hopelijk wordt 2004 een beetje milder, maar ik vrees dat het weer echt wel in de war is. Maar het Landkaartje is een sterke en flexibele soort, wellicht zal het er zich wel doorheen wurmen.

2.5.8. De Keizersmantel: *Argynnis paphia*

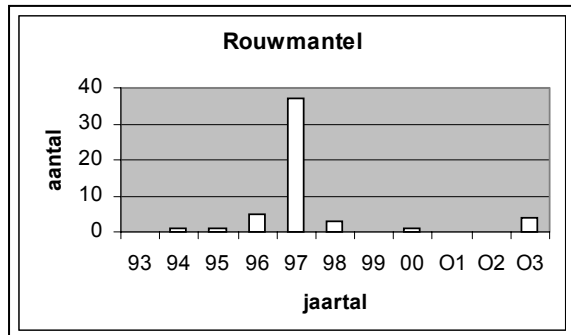
De Keizersmantel kwam sinds het begin van de jaren negentig zeer regelmatig voor in onze regio. We veronderstelden dan ook dat er zich nog een zeer beperkte populatie bevond in het Meetjesland. Echter sinds het jaar 2000 werden geen Keizersmantel meer opgemerkt.

Dit jaar hadden we geluk en werden terug een aantal Keizersmantels opgemerkt. We zijn er praktisch zeker van dat het dit jaar over trekkers gaat. De eerste vlinder werd gezien in de buurt

van de Vinderhoutse bossen door Marc Zwertvaegher op 10 juli. Op 23 juli zag Omer Van De Kerckhove eveneens een exemplaar langsheen de Drongengoedweg. Vervolgens werden een aantal vlinders waargenomen in Het Leen. De eerste werd gezien door Filip Van De Bossche op 25 juli, die eveneens een vlinder zag op 31 juli, 4 augustus, 7 augustus en 21 augustus. Filip meldt ons dat in het in alle gevallen ging over mannelijke exemplaren. De vlinder gezien op 4 augustus werd eveneens waargenomen door Marc Van Opstaele en de familie Rysselaere (dit op 3 augustus).

1 ste waarneming	op 10/7 door M. Zwertvaegher in bos te Vinderhoutte
laatste waarneming	op 21/8 door Filip Van Den Bossche in bos te Eeklo
totaal aantal	9
fictief totaal 100 waarnemers	14
aantal waarnemers	5 / 64

2.5.9. De Rouwmantel: *Nymphalis antiopa*

De Rouwmantel is een zeer onregelmatige trekker die af en toe eens waargenomen wordt. Dit jaar werden 4 waarnemingen ingestuurd.

Op 10 juni zag Piet Smessaert een vlinder in Aalter. Volgens de literatuur kan dit nog een laatste vlinder zijn die overwinterd heeft, het is in elk geval iets te vroeg voor de nieuwe generatie.

Vervolgens werd een vlinder waargenomen door Walter Van Moerkerke in Hansbeke op 21 juli.

Deze vlinder behoort zeker al tot een volgende generatie. Tenslotte nam Steven De Bruycker twee dagen na elkaar een vlinder waar in Waterland-Oudeman en dit op 26 en 27 augustus.

1 ste waarneming	op 10/7 door P. Smessaert langs wegberm te Aalter
laatste waarneming	op 27/8 door S. De Bruyckere in tuin te Waterland - Oudeman
totaal aantal	4
fictief totaal 100 waarnemers	6
aantal waarnemers	3 / 64

Op de valreep ontvingen we nog volgend bericht van Dries Gryffroy:

Onlangs zag ik Jan Mees, bioloog en woonachtig in de Lostraat 60 te Merendree. Hij vertelde me dat hij al een paar keren Rouwmantel in zijn tuin gezien heeft (o.a. in de zomer 2003) en dat hij op het opgespoten terrein langsheen het kanaal Gent-Brugge op grondgebied Merendree-Lovendegem (net ten westen van Lovendegembrug) ooit een wilg vol spinsel en poppen van Rouwmantel gezien heeft. Jammergenoeg zijn zijn waarnemingen niet erg precies, maar niettemin toch zeer waardevol.

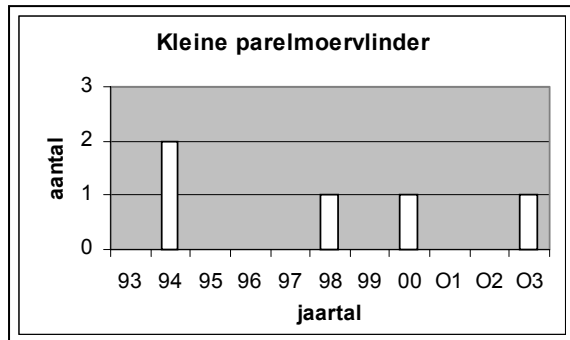
Jan Mees zelf laat weten: Ik heb drie maal Rouwmantel in mijn tuin gezien: laatste keer zomer 2003. Over de data van de twee vorige keren ben ik niet 100% zeker, maar ik denk eerder aan 1998-2000. De waarneming van de 'poppen' kan ook 1997-1998 geweest zijn - zelfde jaar ook een adult in de tuin.

Exacte data van de waarnemingen heb ik niet genoteerd, maar in ieder geval in volle zomervakantie (waarschijnlijk inderdaad ergens tussen eind juli en half augustus).

Het zou kunnen betekenen dat er van de populatie die in 1997 in die buurt (op en rond het opgespoten terrein) gevonden werd, nog iets overblijft. Jan woont immers in vlindervlucht op zo'n 500 meter van het opgespoten terrein, in de noordwestelijke uithoek van het kilometerhok (ES 4160) dat zich net onder dat van het opgespoten terrein bevindt (ES 4161).

Een ideale periode om dit waar te nemen is eigenlijk het voorjaar. Op dit moment zijn de overwinteraars gemakkelijker waar te nemen dan de vlinders van de zomergeneratie.

2.5.10. De Kleine parelmoervlinder: *Issoria lathonia*

Af en toe wordt de Kleine parelmoervlinder eens waargenomen in onze regio. Deze zwerver hoort in feite thuis in de duinstreek, maar soms zwerven ze nog al eens uit. Vooral in zeer gunstige zomers treedt dit fenomeen op.

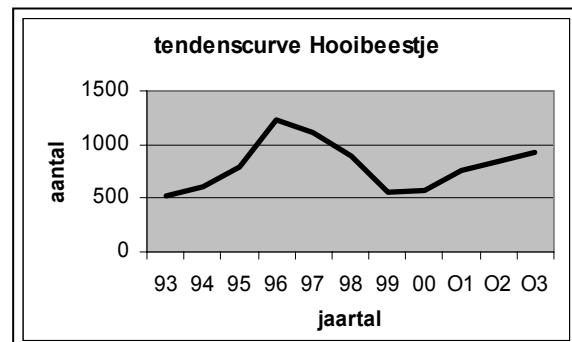
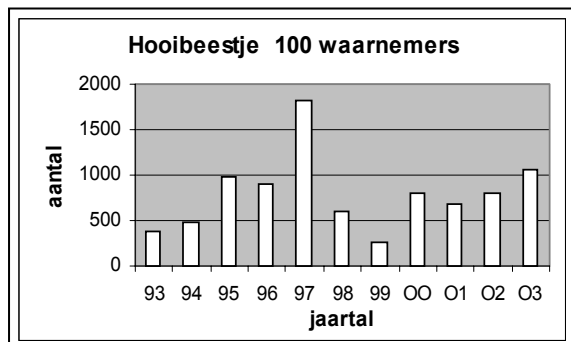
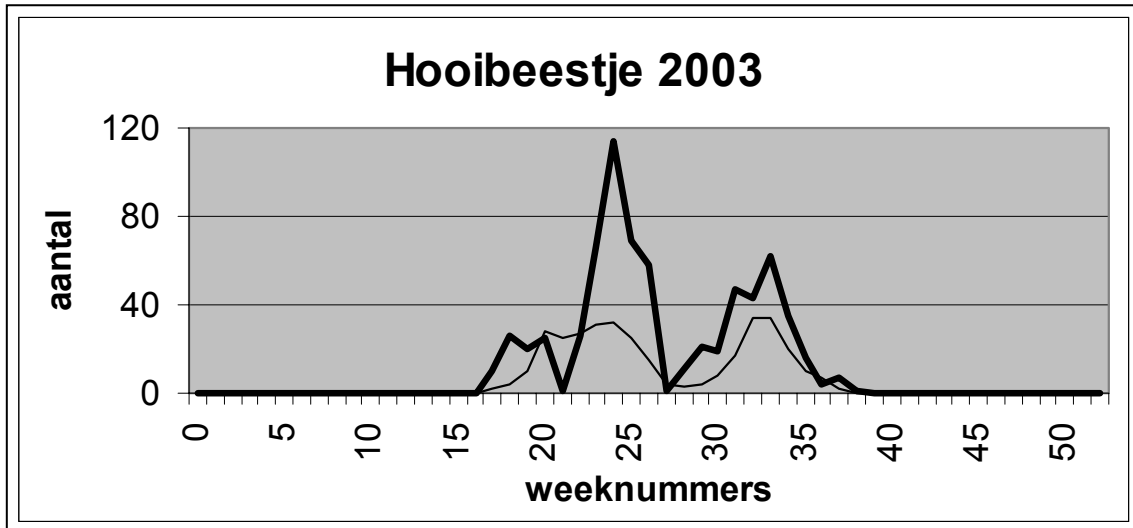
Dit jaar werd deze vlinder gezien in Moerkerke door Filip Joncheere op 29 juli.

Van onze Westvlaamse collega's kregen we de bevestiging dat er dit jaar enorm veel Kleine parelmoervlinders zijn waargenomen aan de

Westkust (> 100 exemplaren). Daarnaast was er ook uitzwerming naar de Middenkust (regio Oostende). Aan de Oostkust werden daarentegen geen vlinders gezien.

2.6. De Zandoogjes

2.6.1. Het Hooibeestje: *Coenonympha pamphilus*

Het Hooibeestje heeft het beter gedaan dan vorig jaar, maar de aantallen zijn nog steeds laag. Deze vlinder, die volgens de literatuur nog algemeen was in de jaren tachtig, is in de beginjaren negentig door een samenloop van weersomstandigheden (vooral veel regen in de vliegperiode) praktisch verdwenen uit Vlaanderen en Nederland.

Het herstel is vooral terug te vinden in de grote aantallen Hooibeestjes die ons doorgegeven zijn uit de regio Beernem, waar een zeer mooie populatie aanwezig is langsheen de kanaalbermen.

Het eerste Hooibeestje dit jaar werd gemeld door Marc Zwertvaegher en dit reeds op 23 april, wat tamelijk vroeg is. Er werden drie exemplaren gezien langsheen de kanaalbermen te Vinderhoute. Op 4 mei worden in de buurt reeds 14 exemplaren waargenomen door Marc. Op 24 april ziet Phillippe Hollebosch eveneens reeds 6 exemplaren te Kluizen. Vanaf begin mei worden er regelmatig vlinders gemeld.

Zoals vorig jaar krijgen we enorm veel meldingen binnen van langsheen het Kanaal Gent-Brugge, gaande vanaf Drongen tot in Beernem. Marc Zwertvaegher telt niet minder dan 290 exemplaren in de omgeving van Vinderhoute. Door Alain Devreese worden 2 exemplaren gemeld uit Merendree. In Bellem worden 13 exemplaren gemeld door Jan Pauwels, in het kanaalreservaat

van Knesselare worden 31 exemplaren geteld door Etienne Vanaelst en in Beernem worden niet minder dan 244 exemplaren geteld door Gaby Wieme, Kristof Hurtekant en Etienne Vanaelst. Van de gezonde populatie aan het Spaarbekken te Kluizen kregen we 59 vlinders gemeld door Philippe Hollebosch.

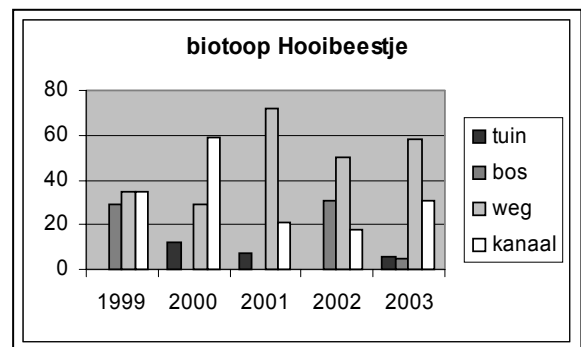
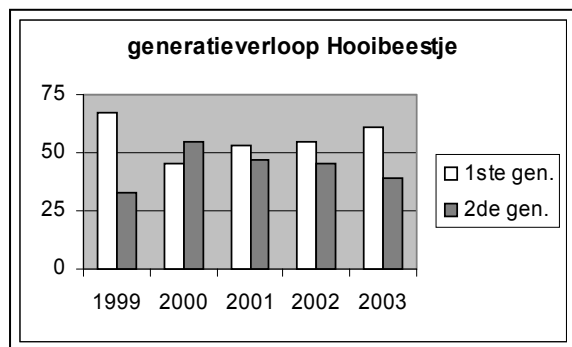
Daarnaast zijn er ook meldingen uit de tuin van Roger Van Moerkerke te Aalter, waar hij regelmatig een exemplaar opmerkt. Ook in de tuin van Kristof Hurtekant in Beernem zijn er enkele vlinders gezien.

Verder zijn er ook meerdere waarnemingen uit de regio Schelde-Leie. Zo zijn er uit Oudenaarde (Vestingen) 18 vlinders gemeld (waarnemers: Nico Geiregat, Bart Heirweg, Dimitri Van De Populiere en Davy De Grootte). Ook meldt Nico Geiregat 1 exemplaar uit het Kordaelbos te Nokere en 1 exemplaar uit de Spitaelsbossen te Wortegem.

1 ste waarneming	op 23/4 door M. Zwertvaegher langs wegberm te Vinderhoute
5% norm	week 18
max.aantal	45 op 13/6 door E. Vanaelst langs kanaalberm te St. Joris
95% norm	week 34
laatste waarneming	op 17/9 door M. Zwertvaegher langs kanaalberm te Vinderhoute
totaal aantal	682
fictief totaal 100 waarnemers	1066
aantal waarnemers	12 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	18	22	122	6%
bos	1	1	100	5%
wegberm	23	270	1174	58%
kanaal	61	389	638	31%

1ste generatie	416	van week 17 tot en met week 27	61%
2de generatie	266	van week 28 tot en met week 38	39%

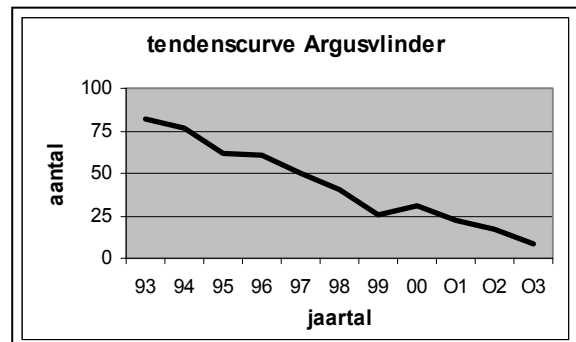
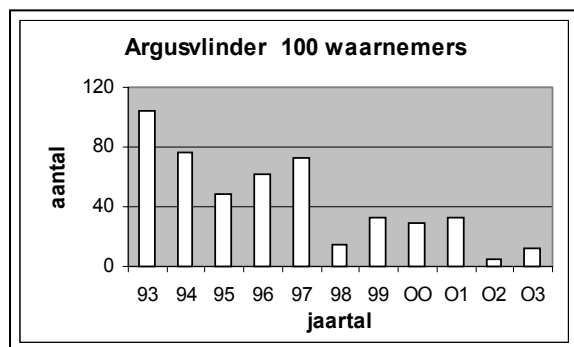
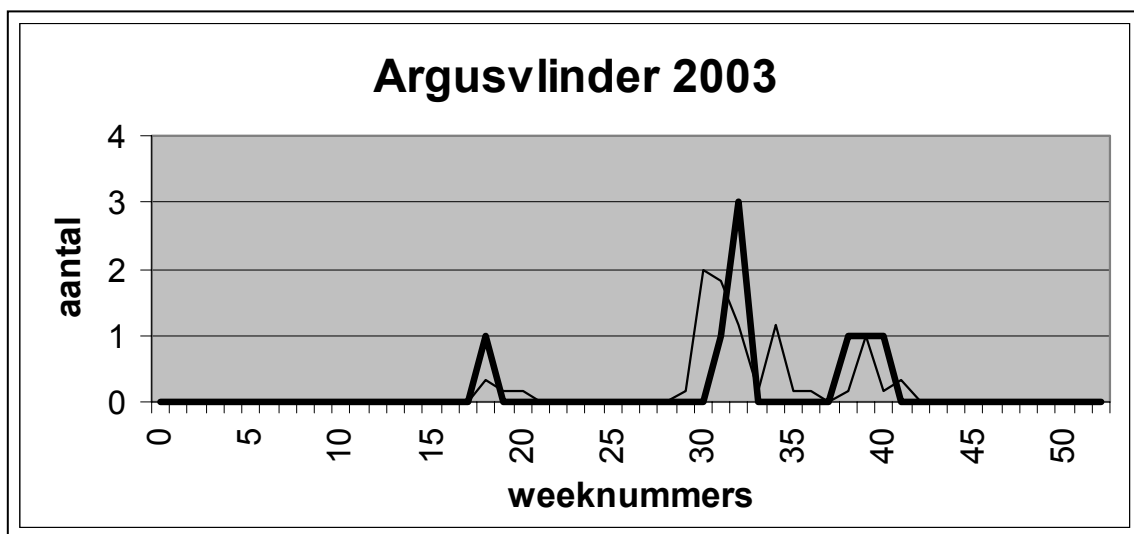

Het hoofdbiotoop zijn de kanaalbermen en de wegbermen, die door een gepast beheer zorgen voor de nodige schrale vegetatie waar deze vlindersoort thuishoort.

Levenscyclus

Het Hooibeestje is nogal gesteld op zijn privacy en deze soort zul je bijgevolg weinig waarnemen, tenzij als vlinder. Het is ook nog handig omdat ik nu niet moet zeggen dat er bij de rupsen 2 soorten groeisnelheden zijn, namelijk traag- en snelgroeïende rupsen, en dat de generaties hieruit voortgebracht daar ook gevolgen van ondervinden. Dit is een raar vlindertje, dat vaak als het ware 'rondspookt' op allerlei plaatsen terwijl de eigenlijke populatie vaak ergens heel anders is. Doet wel enigszins denken aan de mens.

2.6.2. De Argusvlinder: *Lasiomata megera*

De Argusvlinder is en blijft een zeer zeldzame verschijning in onze regio. Dit jaar zijn er drie maal meer meldingen van deze vlindersoort uit het Meetjesland. In totaal werden er zes vlinders waargenomen, alle uit de regio Maldegem. We ontvingen meldingen van Diëgo Van De Keere en Kevin Wittoeck.

Daarnaast is er nog een melding uit Moerkerke door Filip Jonckheere en een melding uit Eine (regio Schelde-Leie) door Nico Geiregat.

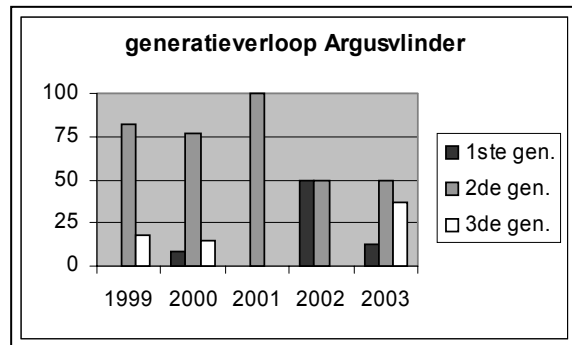
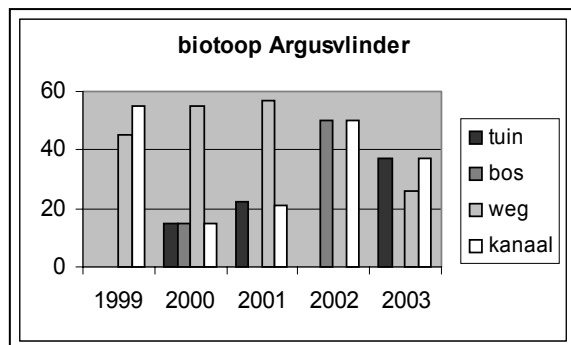
Wanneer er zich geen duidelijke kentering voordoet dienen we deze soort binnenkort als uitgestorven te beschouwen in ons werkingsgebied.

Dit jaar werden er vlinders gezien van de eerste, tweede en de derde generatie.

1 ste waarneming	op 28/4 door D. Van De Keere in tuin te Maldegem
laatste waarneming	op 29/9 door D. Van De Keere langs kanaalberm te Maldegem
totaal aantal	8
fictief totaal 100 waarnemers	13
aantal waarnemers	4 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen
tuin	3	3
wegberm	2	2
kanaal	3	3

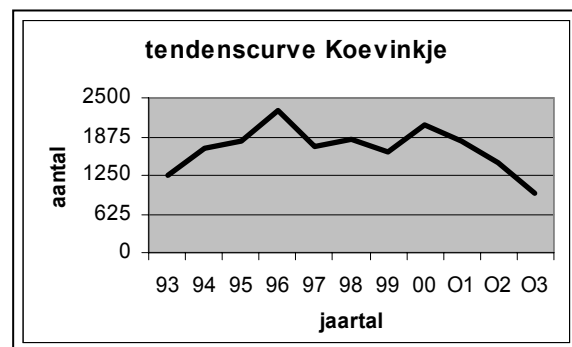
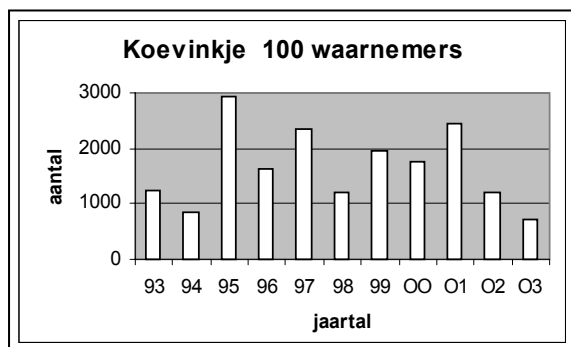
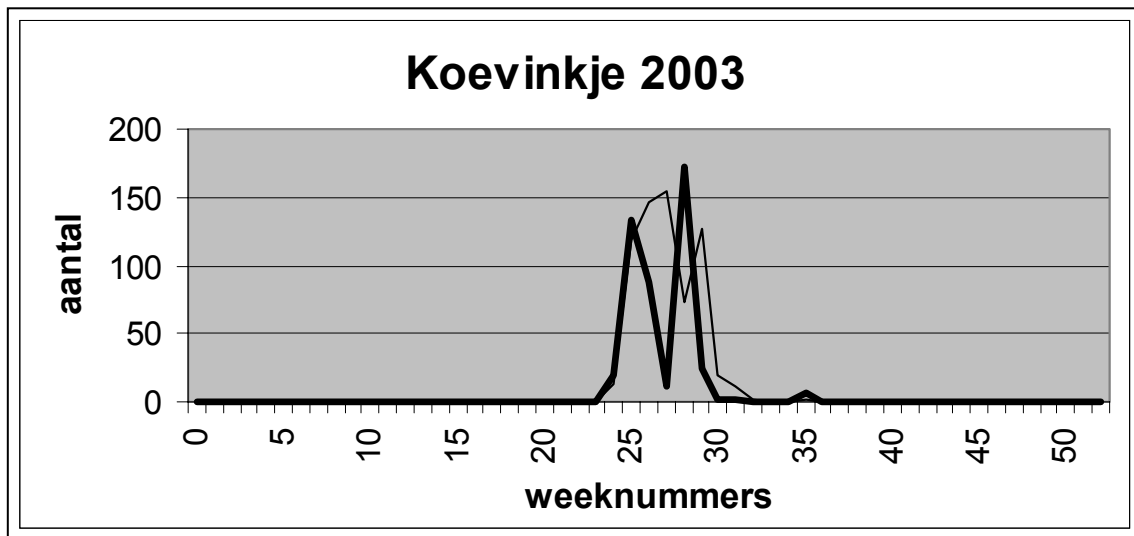
1ste generatie	1	in week 18
2de generatie	4	in week 31 en week 32
3de generatie	3	van week 38 tot en met week 40

Levenscyclus

Dit is een mysterieuze vlinder. Het lijkt wel een geboren zwerver, zoals hij het ene jaar wel en het andere niet aanwezig is, bijna even snel weer weg als hij kwam aanvliegen. De Argusvlinder haalt eigenlijk wel nog zijn voordeel uit de klimaatsperikelen, want de camouflagekampioen werd weer vooral langs vrij schrale kanaal- en wegbermen opgetekend, duidelijk zijn lievelingsplekjes. Sinds vorige zomer zullen er zo wellicht heel wat plekjes bijgekomen zijn. Op zo'n plekje langs het Schipdonkskanaal te Maldegem werd er op 29 september een eiafzetting waargenomen. De vlinders die hier hopelijk uit voortkomen zullen een deel van de eerste generatie van 2004 vormen, vanaf eind april – begin mei. Vergeleken met de gegevens van dit jaar lijkt dit vrij realistisch.

2.6.3. Het Koevinkje: *Aphantopus hyperantus*

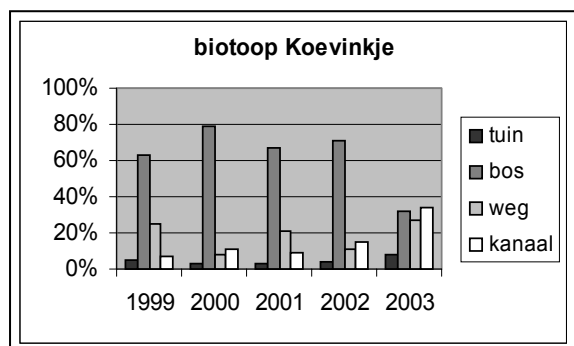
Het Koevinkje heeft volgens de grafieken een slecht seizoen achter de rug, maar dit heeft mijn inziens volledig te maken met de activiteiten van de waarnemers. De voornaamste populatie van het Koevinkje is terug te vinden in het Leen en het is vooral Chris Bruggeman die deze soort daar gaat inventariseren. Dit jaar is hij niet gaan tellen tijdens het toppunt van de vliegtijd. Er zijn enkel tellingen uitgevoerd bij het begin van de vliegtijd eind juni. Ook de andere waarnemers uit Het Leen (Filip Van Den Bossche en Boudewijn Kindts) hebben enkel geteld bij het begin van de vliegperiode.

De eerste Koevinkjes worden door Filip Van Den Bossche waargenomen op 12 juni in Het Leen. Dit is 5 dagen vroeger dan vorig jaar in dit gebied. Op dit moment worden 4 vlinders geteld. Chris Bruggeman ziet op 15 juni reeds 15 vlinders en op 22 juni 48 vlinders. In totaal worden slechts 102 vlinders gemeld uit Het Leen. Op 28 juni ziet Etienne Vanaelst de eerste vlinders in het kanaalreservaat te Knesselare. In dit gebied worden in totaal 22 vlinders gemeld. Even verder worden er te St-Joris en Beernem niet minder dan 166 vlinders gezien.

In de regio Maldegem worden door Diëgo niet minder dan 154 vlinders geteld.

1 ste waarneming	op 12/6 door F. Van Den Bossche in bos te Eeklo
5% norm	
max.aantal	48 op 22/6 door C. Bruggeman in bos te Eeklo
95% norm	
laatste waarneming	op 26/8 door C. Bruggeman in bos te Eeklo
totaal aantal	460
fictief totaal 100 waarnemers	719
aantal waarnemers	9 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	27	52	193	8%
bos	16	130	813	32%
wegberm	13	89	685	27%
kanaal	22	189	859	34%

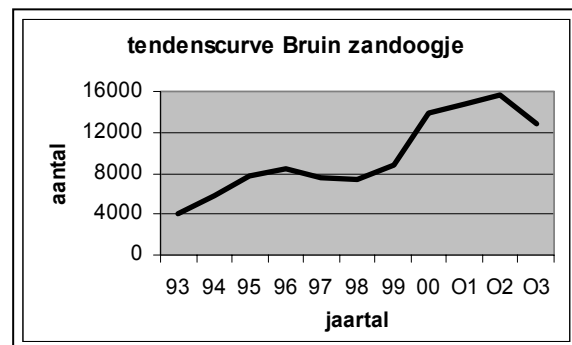
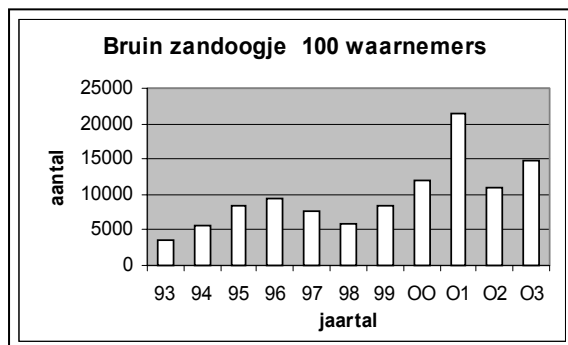
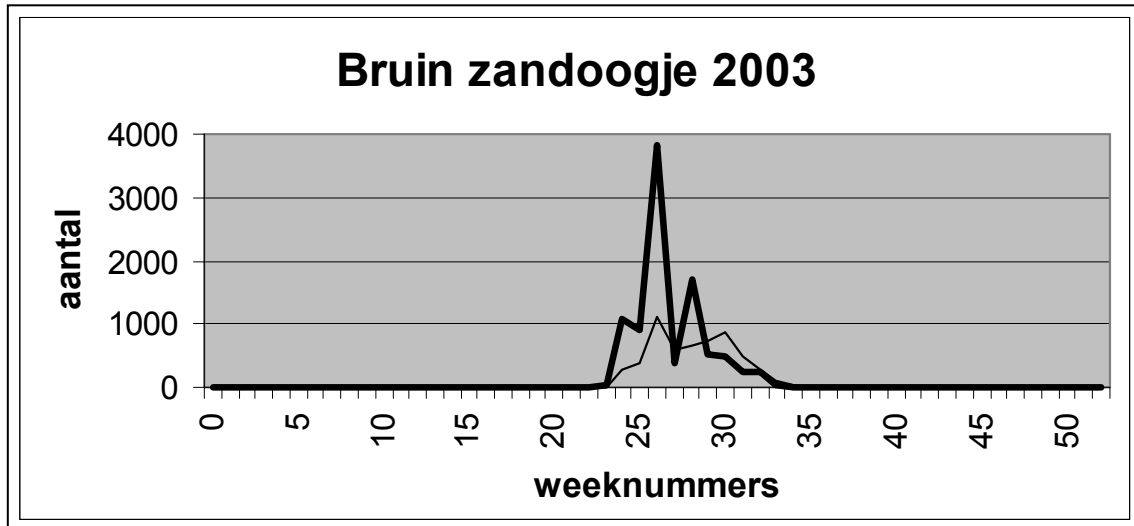

Het bos is het uitgesproken terrein van het Koevinkje, maar dit komt door de beperkte waarnemingen in Het Leen dit jaar niet echt tot uiting. Daarnaast zijn ook een aantal kanaalbermen in trek. De waarnemingen in de tuin en langsheen wegbermen situeren zich allen in de buurt van het Leopoldskanaal en Paddepoelebos.

Vanuit de regio Schelde-Leie zijn er geen waarnemingen van deze soort. Nochtans zijn er in het boek "Dagvlinders van Vlaanderen"

meldingen uit deze regio opgenomen.

2.6.4. Het Bruin zandoogje: *Maniola jurtina*

Het Bruin zandoogje heeft terug heel wat beter gevlogen dan vorig jaar. 2001 was een uitzonderlijk jaar omdat er in dit jaar enorm veel vlinders geteld werden langsheen het vliegveld in Ursel. Vorig jaar werd dit gebied niet geteld, maar dit jaar werden terug vlinders doorgegeven uit dit gebiedje.

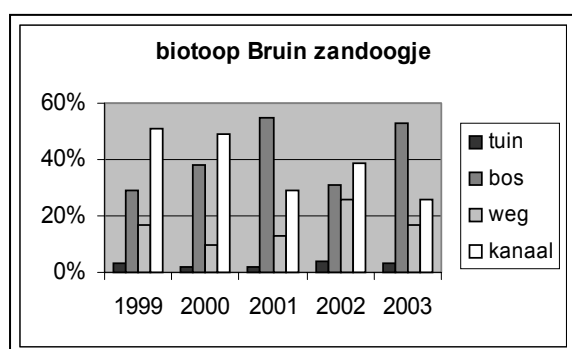
De eerste vlinders werden dit jaar uitzonderlijk vroeg gezien. We geven de eerste waarnemingen door in tabelvorm. Mogelijk zijn er bij deze vlindersoort vergissingen gebeurd bij de ingave van de datum in de computer. Normaal worden de eerste vlinders waargenomen in de laatste dagen van mei of de eerste dagen van juni.

Maldegemveld	De Kesel Kurt	11-05-03	1
Maldegemveld	De Bruycker Steven	23-05-03	21
Beernem Miseriebocht	Gaby Wieme	03-06-03	1
Beernem Miseriebocht	Gaby Wieme	04-06-03	2

Naast het feit dat de eerste vlinder uitzonderlijk vroeg gezien is is er ook dit jaar nog een zeer late waarneming door Etienne Vanaelst op 21 september. Ook dit kan berusten op een ingavefout. De voorlaatste vlinders zijn gezien op 24 augustus, wat een meer normale datum is.

1 ste waarneming	Zie voorgaande tabel
5% norm	Week 24
max.aantal	2478 op 24/6 door F. Van De Keere in bos te Ursel
95% norm	Week 30
laatste waarneming	op 21/9 door E. Vanaelst langs kanaalberm te Knesselare
totaal aantal	9419
fictief totaal 100 waarnemers	14717
aantal waarnemers	43 / 64

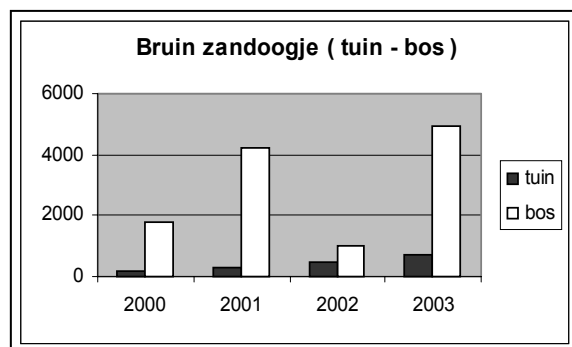
	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	245	734	300	3%
bos	86	4951	5757	53%
wegberm	102	1914	1876	17%
kanaal	64	1820	2844	26%

De vlinder houdt van een grazig terrein, waar voldoende nectarplanten te vinden zijn in de buurt. Vandaar ook dat bijna alle biotopen, met uitzondering van de tuin, evenwaardig scoren. In bosgebied is hij vooral terug te vinden langsheen de brede bermen en open stukken. Dit jaar steekt het bosgebied er uit. Dit komt voornamelijk door de vele waarnemingen die zijn doorgegeven van langsheen het vliegveld te Ursel. In totaal zijn er van deze plaats 2592 vlinders doorgegeven. Ook

de Drongengoedweg scoort goed met in totaal 956 waarnemingen.

Verder zijn er heel wat vlinders gezien in het Maldegemveld (472 vlinders), de spaarbekkens de Kluizen (679 vlinders). Vanuit de kanaalbermen te Beernem zijn er 522 vlinders gemeld, terwijl de kanaalbermen in Maldegem en Vinderhoute respectievelijk goed zijn voor 208 en 285 vlinders. De vlinder is zeker geen soort van tuinen en komt hier slechts sporadisch voor. Maximum werden er 31 geteld op één dag in de tuin van Geert Naessens te Zomergem op 20 juli.

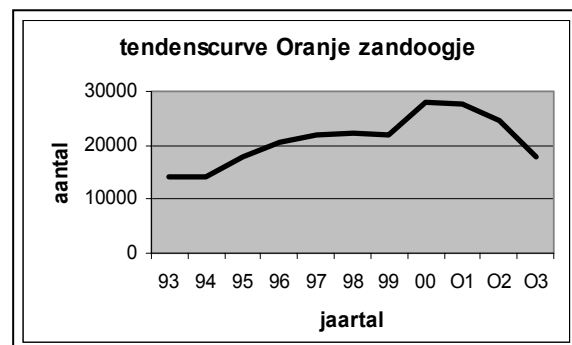
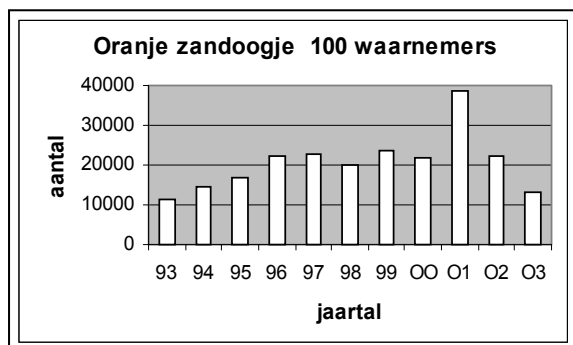
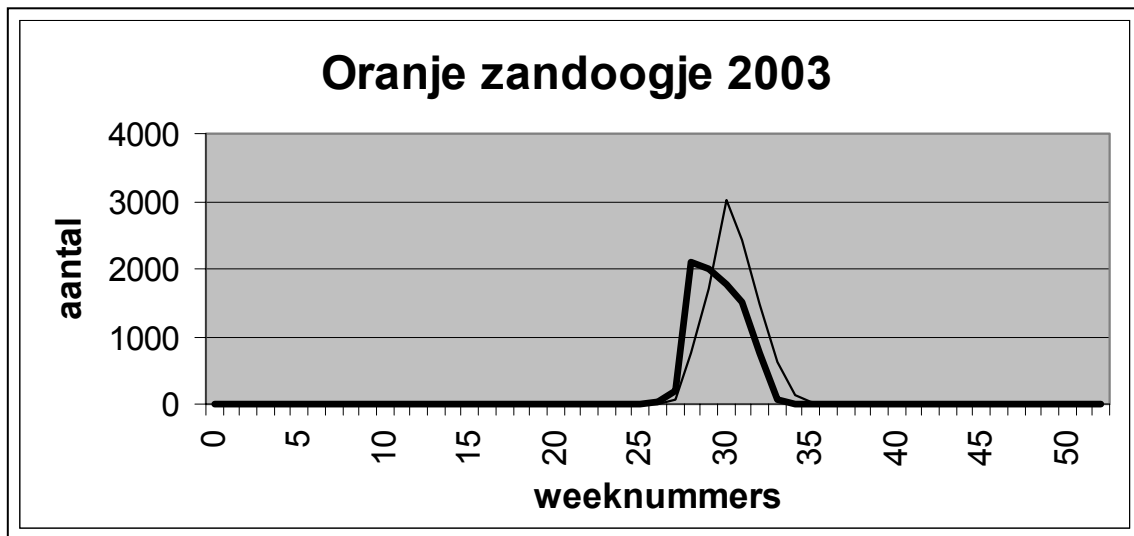
Zoals je op bijgaande grafiek kunt zien is het aantal waarnemingen in een tuin stijgend gedurende de laatste jaren. In bos vertoont dit eenzelfde trend. In 2002 werden er echter geen vlinders doorgegeven vanuit het Drongengoed, wat de geringe aantallen verklaart.

Levenscyclus

Deze soort haalt er merkkelijk voordeel uit dat ze zich in nagenoeg alle biotopen thuisvoelt, in tegenstelling tot het Oranje zandoogje, dat bijna radicaal voor het open terrein kiest. Tijdens de voorbije overdreven warme zomer hadden heel wat Bruine zandoogjes de toevlucht genomen in de schaduw, zich lavend aan braambloesems. Oranje zandoogjes bleven in de zon rondvliegen, en wilden niet toegeven dat zelfs zij het moeilijk hadden. Misschien komt hun dat nog duur te staan in 2004. Geert Naessens meldt zelfs al in 2003 dat er op een bepaald moment (20 juli) in zijn tuin meer Bruine dan Oranje zandoogjes zitten. Dat was dus niet enkel daar het geval. In heel veel biotopen hebben de Bruine zandoogjes een veel grotere generatie voortgebracht. Nog een troef die de soort kan uitspelen bij te warm weer, is die die de heivlinder ook kent: zich met de vleugels dicht in een hoek zetten waarin de zon op een minimaal vleugeloppervlak kan invallen.

De rups van het Bruin zandoogje is soms te vinden op grasstengels op een warme voorjaarsnacht, wanneer de rupsen van veel zandoogjes hun buikje vol vreten. Overdag zitten ze verscholen tussen het gras. In het vorige jaarverslag had ik een rups beloofd. Wel, het is verscholen tussen het gras dat ik er één vond op 4 mei, een volgroeide rups klaar om zich te verpoppen. Ongeveer een maand later zou de vlinder moeten uitgekomen zijn. Het is inderdaad zo dat er op 6 juni langs een kanaalberm vlakbij een aantal puntgave mannetjes te zien waren, pas ontpopt. Wat wel opvalt, is dat er weer maar een zeer kort interval is waarin er copulaties werden opgetekend. Mogelijks werd dus ook de voortplanting van deze soort ontregeld. De eerste copulatie werd gemeld op 24 juni, maar voor de rest werden er maar 4 meer gezien, met als laatste die op 9 juli. In normale jaren vallen de meeste copulaties in de tweede helft van juli, wanneer mannetje en vrouwtje in gelijke aantallen vliegen. In andere jaren werden er meestal tot 3 à 4 keer meer copulaties gezien, terwijl er nu toch wel duidelijk niet minder Bruine zandoogjes gezien zijn. Wat misschien ernstige gevolgen kan hebben voor de soort, is dat de meeste mannetjes al dood waren tegen dat de vrouwtjes goed begonnen uit te komen. Het Drongengoeed is de beste parameter voor de soort. We zullen zien in 2004.

2.6.5. Het Oranje zandoogje: *Pyronia tithonus*

Dit jaar werden relatief weinig Oranje zandoogjes waargenomen. Wat eigenlijk vooral te wijten is aan het minder op pad gaan van een aantal waarnemers, maar wellicht hebben er ook heel wat minder Oranje zandoogjes gevlogen.

Het generatieverloop van het Oranje zandoogje vertoont een plotse explosie van de aantallen, maar eveneens een sterk terugvallen na de vliegperiode.

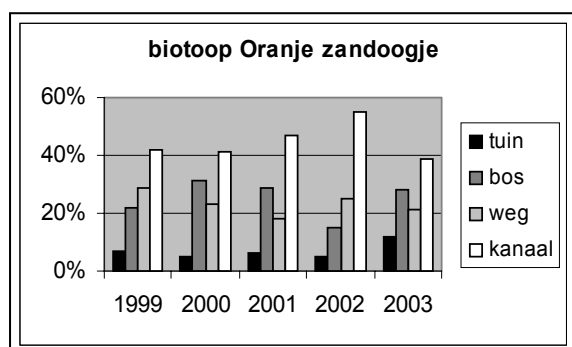
De eerste exemplaren werden dit jaar uitzonderlijk vroeg gezien. Reeds op 16 mei worden de eerste vlinders waargenomen. Dit is ruim een maand vroeger dan de normale waarnemingsdatum. Ook hier kunnen de eerste waarnemingen berusten op ingavefouten in de computer. De normale verschijningsdatum is meestal gesitueerd in de tweede helft van juni en dikwijls zelfs in de eerste dagen van juli.

De eerste waarnemingen zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Assebroekse Meersen	Gerry Neirinckx	16-05-03	2
Aalter Kanaalberm	Toon De Kesel	01-06-03	3
Heurne tuin	L. Menschaert	15-06-03	1

1 ste waarneming	Zie voorgaande tabel
5% norm	week 28
max.aantal	374 op 10/7 door E. Vanaelst langs kanaalberm te Knesselare
95% norm	week 32
laatste waarneming	op 23/8 door C. Bruggeman in tuin te Eeklo
totaal aantal	8466
fictief totaal 100 waarnemers	13228
aantal waarnemers	48 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	291	3239	1113	12%
bos	54	1468	2719	28%
wegberm	98	1988	2029	21%
kanaal	47	1771	3768	39%

Zoals vorig jaar opgemerkt scoren de kanaalbermen het best, maar niet zo uitgesproken als vorig jaar. Dit is grotendeels te wijten aan de wellicht iets mindere activiteit van Diëgo langsheen de kanaalbermen te Maldegem. Er worden dit jaar daar slechts 481 vlinders geteld. De topper langsheen het kanaal is het kanaalreservaat te Knesselare, alwaar Etienne Vanaelst er in totaal 877 exemplaren telt, met een maximum van 374.

Ook te Beernem en in Vinderhoutte worden heel wat vlinders geteld, respectievelijk 326 en 174 exemplaren.

In het Maldegemveld is ook een mooie populatie aanwezig van het Oranje zandogje, daar worden 618 vlinders geteld door Steven De Bruycker en Kurt De Kesel. Uit het Leen zijn er maar 69 waarnemingen, dit is niet zoveel. Het is zeker dat er daar heel wat meer vlinders vliegen, maar tijdens de topperiode is er zeer weinig geteld in dit gebied. Langsheen de Drongengoedweg is het vooral Omer Van De Kerckhove die de Oranje zandogjes heeft geteld. Hier worden totaal 365 vlinders geteld.

Het Spaarbekken van Kluizen herbergt ook een mooie populatie. Phillippe Hollebosch neemt daar totaal 286 vlinders waar.

In de omgeving van Aalter zijn er een aantal mooie wegbermen waar nog heel wat vlinders kunnen gezien worden. Zo meldt Walter Labarque er 539 exemplaren en Piet Smessaert er 92 exemplaren.

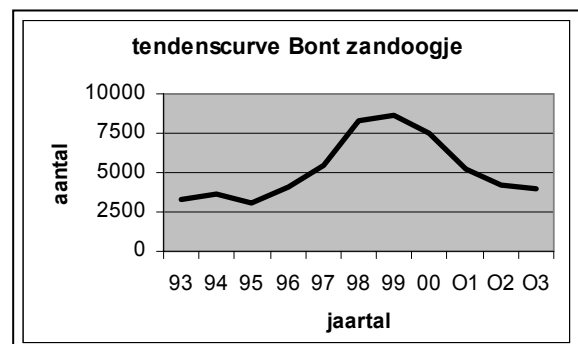
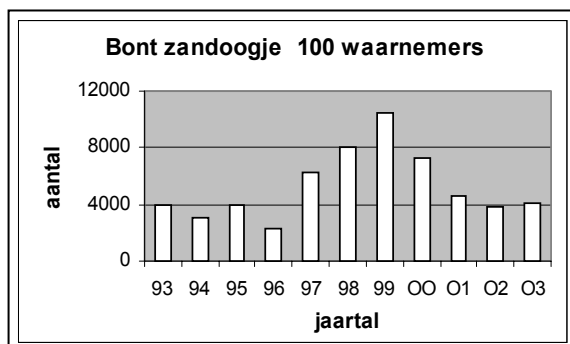
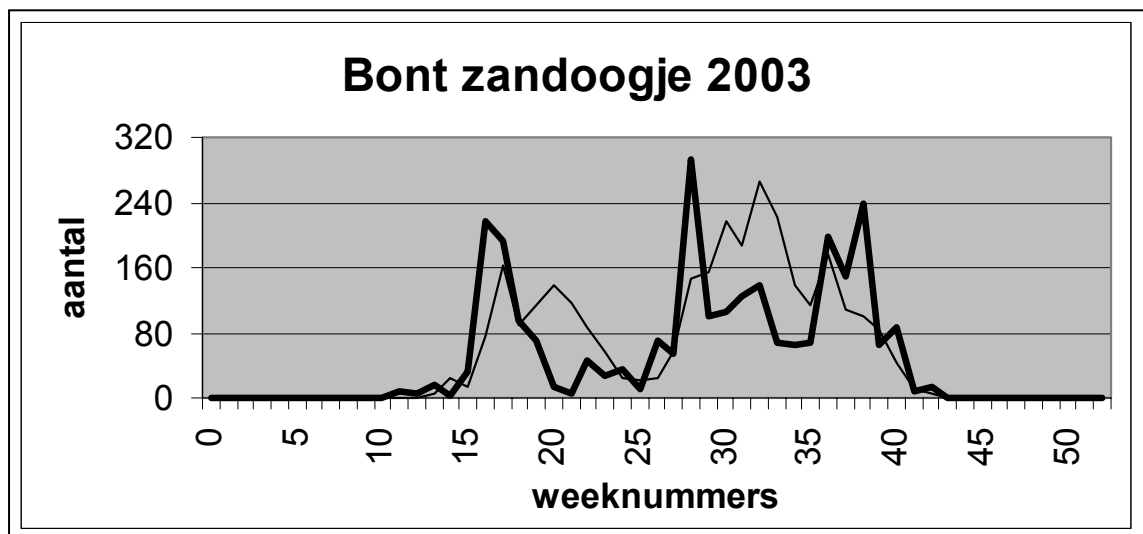
Er zijn weinig tuinen waar er veel Oranje zandogjes worden gezien. Enkel de tuin van Diëgo Van De Keere (met een maximum van 115 exemplaren) en in de tuin van Geert Naessens (met een maximum van 55) worden er redelijke aantallen gezien.

In de regio Schelde-Leie zijn er niet zoveel meldingen. In totaal ontvingen we 181 waarnemingen van volgende waarnemers: Bart Heirweg, Etienne Colpaert, Gunter Groenez, Jacques Van Heuverswyn, Luc Menschaert, Nico Geiregat en Norbert De Smet.

Levenscyclus

Veel rupsen worden er nooit gemeld van het Oranje zandoogje. Geen eigenlijk. Echt veel valt er met die gegevens ook niet aan te vangen, want het Oranje zandoogje vliegt maar in 1 generatie. Het enige wat van belang is, is of de soort nu vroeger begint te vliegen en in nog grotere aantallen, of juist later en in kleinere aantallen. Ik denk dat de soort aan haar plafond zit. Als het nog warmer wordt zullen veel Oranje zandoogjes het wellicht bezwijken, tenzij deze die van nature uit een avontuurlijke persoonlijkheid hebben en die de bossen gaan opzoeken. Het is in elk geval duidelijk dat de vlinders het lastig hadden met de hitte. Ze raakten moeizaam vooruit en van de anders zo uitbundig vele copulaties die gemeld worden blijft er maar een handvol meer over. Op 7 juli ziet Diëgo 3 copulaties langs het Leopoldskanaal. Dat is normaal, het begint goed warm te worden en de vlinders voelen zich uitstekend. Die trend valt echter helemaal in duigen naarmate het kwik de pan uit swingt. Op 15 juli ziet Filip Van Den Bossche nog een copulatie in een tuin in Eeklo, en op 21 en 27 juli ziet Diëgo er nog telkens 1 in de tuin te Maldegem, maar daarbij stopt het. Het is nu misschien nog niet direct te zien aan de aantallen, maar er zullen in 2004 waarschijnlijk heel wat minder Oranje zandoogjes vliegen dan we de laatste jaren gewoon geraakt zijn.

2.6.6. Het Bont zandoogje: *Pararge aegeria*

Het Bont zandoogje zit momenteel in een dalende trend. De laatste jaren worden er minder vlinders gezien dan het topjaar 1999. We bereiken stilaan het niveau van de beginjaren 90. De aantallen blijken nu het laatste jaar toch enigszins te stabiliseren.

Dit jaar werd het eerste Bont zandoogje gemeld door Gerry Neirinckx op 16 maart in een tuin te Oedelem. Niet minder dan 4 exemplaren werden toen reeds opgemerkt. Op dezelfde dag ziet hij nog eens 2 exemplaren langsheen een wegberm in hetzelfde Oedelem. Dit is voor deze vlindersoort een normale verschijningsdatum. De volgende dagen meldt dezelfde waarnemer nog een aantal vlinders uit Oedelem. Op 19 maart ziet Darline Kempeneer eveneens een vlinder te Maldegem en meldt Bart Heirweg een exemplaar uit Kortrijk. De daaropvolgende dagen worden nog heel wat vlinders gemeld. Niet minder dan 29 vlinders zijn reeds gezien in de maand maart. Half april worden zelfs reeds afgevlogen exemplaren gemeld. Vanaf einde mei worden heel wat meer afgevlogen exemplaren gemeld, maar op dit moment worden nog steeds verse exemplaren gezien. Deze afgevlogen exemplaren vormen duidelijk het einde van de eerste generatie. Een duidelijke overgang naar de tweede generatie is niet te trekken, doordat er voortdurend vlinders gemeld worden, maar de aantallen minderen sterk begin juni. Echter vanaf half juli krijgen we terug volop Bonte zandoogjes te zien, die duidelijk de top van de tweede generatie vormen.

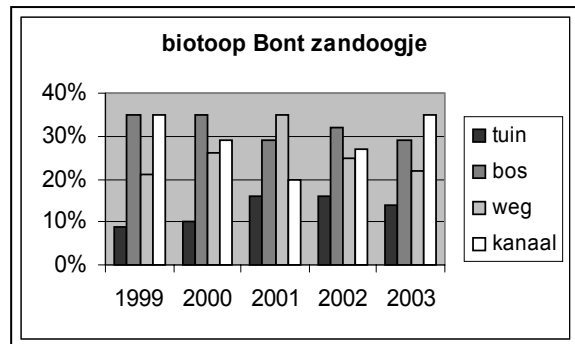
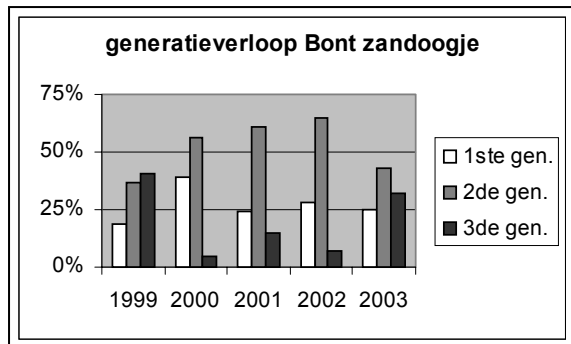
Begin augustus worden naast vele verse exemplaren ook reeds een aantal afgevlogen exemplaren gemeld. De gehele maand augustus worden zowel verse, als afgevlogen exemplaren gemeld.

Vanaf de tweede helft van september krijgen we terug veel verse exemplaren. Deze kunnen we toekennen aan een derde generatie.

1 ste waarneming	op 16/3 door G. Neirinckx in tuin en langs wegberm te Oedelem
5% norm	week 16
max.aantal	45 op 7/9 door D. Van De Keere langs kanaalberm te Maldegem
95% norm	week 39
laatste waarneming	op 26/10 door D. Van De Keere in tuin te Maldegem
totaal aantal	2625
fictief totaal 100 waarnemers	4102
aantal waarnemers	58 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	714	1341	188	14%
bos	149	606	407	29%
wegberm	129	400	310	22%
kanaal	58	278	479	35%

1ste generatie	657	van week 12 tot en met week 21	25%
2de generatie	1139	van week 22 tot en met week 34	43%
3de generatie	829	van week 35 tot en met week 43	32%

De vlinder wordt dit jaar terug vooral uit het bos gemeld, zijn voorkeursbiotoop. Het hoogste aantal van 39 exemplaren werd gemeld uit Paddepoelebos te Maldegem. In Reesinghe-bos werden in totaal niet minder dan 118 exemplaren geteld. Vanuit het Leen zijn er 61 exemplaren gemeld en uit het Drongengoed 24 exemplaren. Daarnaast duiken heel wat nieuwe bosgebieden op waar er heel wat Bonte zandoogjes zijn waargenomen: Bellebargie, het Park van Poeke, Ryckevelde, Schildekensbos in Kluizen en in de Vlaamse Ardennen: Bois Joly, Burreken en Enamebos. Verder ontvingen we nog waarnemingen uit het Heidebos in Moerbeke, het Provinciaal Domein in Wachtebeke, de Hospicebossen in Nazareth en Lozerebos.

Dit jaar zijn er relatief veel vlinders gezien langsheen kanaalbermen. Het zijn vooral de kanaalbermen te Maldegem die grondig geïnventariseerd zijn door Diëgo Van De Keere. Daarnaast meldt ook Etienne Vanaelst heel wat vlinders uit het kanaalreservaat te Knesselare en aansluitend wordt er vanuit de Miseriebocht te Beernem heel wat vlinders doorgegeven door Gaby Wieme.

Ook in vele tuinen wordt deze vlindersoort aangetroffen. De vlinderrijkste tuinen zijn de volgende:

- Diëgo Van De Keere: 339 exemplaren
- Roger Van Moerkerke: 122 exemplaren
- Familie Rysselaere: 116 exemplaren
- Chris Bruggeman: 107 exemplaren
- Etienne Colpaert: 92 exemplaren
- Luc Menschaert: 80 exemplaren
- Walter Labarque: 61 exemplaren
- Werner Latte: 40 exemplaren

Levenscyclus

Het Bont zandoogje is 1 van de bekendste vlinders uit de tuin, die echter een uitgesproken bosverleden heeft. Ware het een rasechte tuinvlinder, dan was het een zonneklopper geweest. Maar in plaats van in de volle zon, vind je hem meer terug in beschaduwde hoekjes met enkele plekje direct zonlicht, die zijn territorium afbakenen, dat je hem zo fel kunt zien verdedigen. Gezien de soort leeft op grassen, konden oorspronkelijk de meeste vlinders in het bos niet echt een beschutte plaats vinden voor de eileg, aangezien deze plaatsen extra begeerd werden. In het bos warmt het trager op en koelt het trager af, meer aan de rand zijn die verschillen extremer. Vandaar misschien de verschillende groeisnelheden van de rupsen. Met de grotere verspreiding van de soort en de versnippering van biotopen zou het verschil tussen de 2 groeisnelheden kleiner moeten worden.

Genoeg hypothesen nu. Het Bont zandoogje vertoonde al vrij vroeg tekenen van seksuele activiteit: zowel Chris Bruggeman te Eeklo als Piet Smessaert te Aalter melden op respectievelijk 16 en 20 april een balts. Chris en Piet zagen ook in 2002 de eerste baltsen. Goed gegluurd! Twee

dagen later is er bij Diëgo thuis al sprake van een eiafzetting, terwijl er in de natuurlijke tuin van Pauwel Bogaert te Oedelem een copulatie gesignaleerd wordt op 24 april. De cyclus van ei tot vlinder bedraagt 47 dagen. Dan waren er normaal gezien vlinders in de eerste 10 dagen van juni. Een piek vinden we dan niet terug, die komt er pas in de eerste helft van juli. Wel werd er door Darline Kempenaar in een beschaduwde hoekje van haar tuin te Maldegem een eiafzetting gezien op 30 mei, wat toch enigszins op een nieuwe generatie kan wijzen. 47 dagen later is het half juli. Het lijkt erop dat de eerste generatie uit de overwinterde rupsen over een langere periode uitgesmeerd is, in plaats van een piek te kennen. Dit kan een teken zijn van de door elkaar lopende groeisnelheden. Zeer veel soorten hebben blijkbaar toch enige moeite gehad met de hete zomer. Na 30 mei werden enkel nog wat baltsvluchten waargenomen, maar geen eiafzettingen of copulaties meer. 2004 wordt op z'n minst gezegd een interessant jaar, mede omdat de reactie op de weersveranderingen nog af te wachten valt. Hiermee bedoel ik uiteraard niet alleen de reactie van vlinders, maar ook die van de gehele aarde, natuur en mensheid. En maar hopen dat alle partijen elkaar een kans willen geven, maar dat moet dan vooral van de mensheid komen.

2.6.7. De Heivlinder: *Hipparchia semele*

1 ste waarneming	op 15/7 door F. Van De Keere in Zwinbosjes te Knokke
laatste waarneming	op 24/8 door F. Van De Keere in Zwinbosjes te Knokke
totaal aantal	35
aantal waarnemers	1 / 64

De vlinder wordt in onze regio enkel waargenomen in de Zwinduinen. Daar heeft deze vlindersoort nog een mooie populatie. Op Nederlands grondgebied komt deze soort nog verder voor in het gehele kustgebied tot aan Breskens, zij het wel in lage aantallen. Ook langs de volledige Vlaamse kust komt deze vlindersoort nog voor.

Om van deze vlinder te kunnen spreken in vooruitgang of achteruitgang zou het gebied meerdere malen dienen bezocht te worden, zodat we hier enkel de waargenomen aantallen opgeven.

Dit jaar heeft enkel Frank Van De Keere het gebied tweemaal bezocht. Een eerste maal op 15 juli, waar hij 27 verse exemplaren opmerkte en een tweede maal op 24 augustus waar hij toch nog 8 exemplaren waar nam. Op dit moment waren praktisch geen nectarplaten meer aanwezig in de duingordel.

Deel 3: Nachtvlindernieuws

3.1. Algemeen

Vorig jaar zijn we de eerste maal gestart met het opnemen van nachtvlinderwaarnemingen in het vlinderverslag. Het hoofddoel is dat de waarnemingen van de nachtvlinders ook gepubliceerd worden en niet enkel blijven genoteerd staan in de notaboekjes van de waarnemers. Op deze wijze kunnen ook andere vlinderliefhebbers op de hoogte gebracht worden wat er nog aan nachtvlinders te zien is in onze regio en hierdoor misschien ook in meer of mindere mate gefascineerd geraken door deze soorten.

Dit eerste jaar werden vooral waarnemingen doorgegeven van dag-actieve vlinders, plus daarbij de lijst van de waargenomen soorten tijdens de nachtvlinderexcursie van de Vlinderwerkgroep in de Bellebargie-bossen.

Dit jaar kregen we heel wat meer waarnemingen binnen. De meeste waarnemers geven enkel de dag-actieve nachtvlinders door en dit jaar speciaal de Kolibrivlinder. Daarnaast kregen we toch heel wat waarnemingen binnen van actieve nachtvlinderliefhebbers, zodat het lijstje dit jaar reeds heel wat uitgebreider is. In dit verslag zijn enkel de waarnemingen opgenomen uit de regio Meetjesland en Schelde-Leie. We kregen ook heel wat waarnemingen toegestuurd uit het Westvlaamse. Zo stuurde Diëgo heel wat waarnemingen door uit de regio Torhout en uit de omgeving van Knokke. Deze waarnemingen zijn niet opgenomen in het verslag, maar blijven wel opgenomen in onze database.

Ten slot wil ik nogmaals een oproep doen aan alle nachtvlinderliefhebbers om hun waarnemingen eveneens door te spelen aan de Vlinderwerkgroep.

In dit jaarverslag bespreken we ook enkele opvallende en talrijk aanwezige nachtvlinders.

3.2. Tabel met de waarnemingen

Hieronder volgt een lijst van alle doorgegeven waarnemingen. De soorten staan per familie gerangschikt. Per familie zijn ze gerangschikt in alfabetische volgorde.

We hanteren de nieuwe naamgeving die terug te vinden is op het Vlinder Netwerk, dit is eveneens zo voor de Nederlandse naamgeving. Dit vroeg heel wat tijd om alles te verwerken, daar nog vele waarnemers de oudere naamgeving hanteren (zoals die bijvoorbeeld terug te vinden is in Skinner).

Een lijst opgeven van alle waarnemers is hier onbegonnen werk, toch wil ik in het bijzonder Boudewijn Kindts, Diëgo Van De Keere en Johan Brusselle danken voor het doorspelen van de vele nachtvlinderwaarnemingen.

In de tabel vind je de wetenschappelijke naam, de Nederlandse naam en het aantal vlinders dat is doorgegeven. Tenslotte is ook vermeld indien er gegevens over het rupsstadium zijn doorgegeven.

De vindplaats is niet opgegeven daar dit een enorm werk is om dit alles op te nemen. De voornaamste vindplaatsen zijn Het Leen, het Drongengoed, Maldegem (tuin Diëgo) en Aalter (omgeving woonplaats Johan Brusselle).

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Aantal	Rupsen
Microlepidoptera			
<i>Adela reaumurella</i>	Groene Langsprietmot	13	
<i>Cataclysta lemnata</i>	Kroosvlindertje	5	
<i>Endotricha flammeal</i>		19	
<i>Eurrhyncha hortulata</i>	Brandnetelmot	68	
<i>Evergestis extimalis</i>		3	
<i>Evergestis forficalis</i>	Late koolmot	6	
<i>Hypsopygia costalis</i>		2	
<i>Nemophora degeerella</i>	Geelbandlangsprietmot	10	
<i>Nomophila noctuella</i>		56	
<i>Ostrinia nubilalis</i>	Europese maïsstengelboorder	1	
<i>Perinephela lancealis</i>		2	
<i>Phlyctaenia coronata</i>		4	
<i>Pleuroptya ruralis</i>		33	
<i>Pyralis farinalis</i>	Meelmot	1	
<i>Pyrausta aurata</i>	Muntvlindertje	17	
<i>Pyrausta purpuralis</i>		6	
<i>Tortrix viridana</i>	Groene eikenbladroller	1	
<i>Yponomeuta cagnagella</i>	Kardinaalsmutsstippelmot	0	X
Hepialidae	Wortelboorders		
<i>Hepialus humuli</i>	Hopwortelboorder	1	
<i>Triodia sylvina</i>	Oranje wortelboorder	1	
Zygaenidae	Bloeddrupjes		
<i>Zygenea filipendulea</i>	St-Jansvlinder	2	
<i>Zygenea trifolii</i>	Vijfvlek-St-Jansvlinder	504	
Lasiocampidae	Spinners		
<i>Euthrix potatoria</i>	Rietvink	10	X
<i>Lasiocampa quercus</i>	Hageheld	12	X
<i>Macrothylacia rubi</i>	Veelvraat	1	
<i>Trichiura crataegi</i>	Grijsbandspinner	1	
Saturniidae	Nachtpauwogen		
<i>Saturnia pavonia</i>	Kleine nachtpauwoog	1	
Drepanidae	Eenstaartjes		
<i>Drepana falcatoria</i>	Berkeneenstaart	15	X
<i>Watsonalla binaria</i>	Gele eenstaart	34	
<i>Watsonalla cultraria</i>	Beukeneenstaart	9	

Thyatiridae			
Habrosyne pyrithoides	Vuursteenvlinder	1	
Ochropacha duplaris	Tweestip-orvlinder	1	
Tethea ocularis	Peppel-orvlinder	1	
Tethea or	Orvlinder	3	
Tetheella fluctuosa	Berken-orvlinder	2	
Thyatira batis	Braamvlinder	8	X
Geometridae	Spanners		
Abraxas grossulariata	Bonte bessenvlinder	1	X
Agriopis leucophaearia	Kleine voorjaarsspanner	19	X
Agriopis marginaria	Grote voorjaarsspanner	2	X
Alcis repandata	Variabele spikkelspanner	2	X
Alsophila aescularia	Voorjaarsboomspanner	0	X
Angerona prunaria	Oranje iepentakvlinder	2	
Anticollix sparsata	Wederikdwergspanner	1	X
Apeira syringaria	Seringspanner	0	X
Aplocera plagiata	Streepblokspanner	5	
Apocheima pilosaria	Peretak	0	X
Biston betularia	Peper- en zoutvlinder	15	
Biston strataria	Vroege spanner	0	X
Cabera exanthemata	Bruine grijsbandspanner	2	
Cabera pusaria	Witte grijsbandspanner	22	
Campaea margaritata	Appeltak	50	X
Camptogramma bilineata	Gestreepte goudspanner	20	
Cepphis advenaria	Kleine herculesspanner	1	
Chiasmia clathrata	Klaverspanner	1	
Chloroclysta truncata	Schimmelspanner	5	X
Chloroclystis v-ata	V-dwergspanner	4	
Colostygia pectinataria	Kleine groenbandspanner	11	
Colotois pennaria	Gepluimde vlinder	1	X
Crocallis elinguaris	Kortzuiger	2	
Cyclophora linearia	Gele oogspanner	8	
Cyclophora punctaria	Gestippelde oogspanner	4	X
Ecliptopera silaceata	Marmerspanner	6	
Ectropis bistortata	Gewone spikkelspanner	23	X
Electrophaes corylata	Kleine wortelhoutspanner	1	
Ennomos autumnaria	Iepentakvlinder	1	
Ennomos quercinaria	Geelblad	0	X
Epione repandaria	Puntige zoomspanner	2	

<i>Epirrhoe alternata</i>	Gewone bandspanner	26	
<i>Epirrita autumnata</i>	Novemberspanner	1	
<i>Epirrita dilutata</i>	Herfstspanner	2	X
<i>Erannis defoliaria</i>	Grote wintervlinder	1	X
<i>Euchoeca nebulata</i>	Leverkleurige spanner	1	
<i>Eulithis mellinata</i>	Bessentakvlinder	3	
<i>Eulithis prunata</i>	Wortelhoutspanner	2	
<i>Eulithis pyraliata</i>	Gele agaatspanner	2	X
<i>Eupithecia abbreviata</i>	Voorjaarsdwergspanner	24	X
<i>Eupithecia absinthiata</i>	Egale dwergspanner	1	
<i>Eupithecia centaureata</i>	Zwartvlekdwergspanner	14	
<i>Eupithecia expallidata</i>	Kruiskruiddwergspanner	1	
<i>Eupithecia millefoliata</i>	Duizendbladdwergspanner	1	
<i>Eupithecia succenturiata</i>	Witvlakdwergspanner	6	
<i>Eupithecia tripunctaria</i>	Schermbloemdwergspanner	2	
<i>Eupithecia trisignaria</i>	Drievlekdwergspanner	4	
<i>Geometra papilionaria</i>	Zomervlinder	1	
<i>Gymnoscelis rufifasciata</i>	Zwartkamdwergspanner	36	X
<i>Hemitea aestivaria</i>	Kleine zomervlinder	13	X
<i>Hydriomena furcata</i>	Variabele spanner	2	
<i>Hylaea fasciaria</i>	Rode dennenspanner	2	X
<i>Hypomecis punctinalis</i>	Ringspikkelspanner	6	X
<i>Hypomecis roboraria</i>	Grote spikkelspanner	2	
<i>Idaea aversata</i>	Grijze stipspanner	41	X
<i>Idaea biselata</i>	Schildstipspanner	50	
<i>Idaea dimidiata</i>	Vlekstipspanner	6	
<i>Idaea emarginata</i>	Geblokte stipspanner	4	
<i>Idaea seriata</i>	Paardenbloemspanner	6	
<i>Jodis lactearia</i>	Melkwitte zomervlinder	5	
<i>Ligdia adustata</i>	Aangebrande spanner	1	X
<i>Lobophora halterata</i>	Lichte blokspanner	1	
<i>Lomasipilis marginata</i>	Gerande spanner	17	
<i>Macaria alternata</i>	Donker klaverblaadje	1	
<i>Macaria liturata</i>	Gerimpelde spanner	29	
<i>Macaria notata</i>	Klaverblaadje	21	
<i>Mesoleuca albicillata</i>	Brummelspanner	2	
<i>Operophtera brumata</i>	Kleine wintervlinder	12	X
<i>Opisthographtis luteolata</i>	Hagedoornvlinder	49	
<i>Ourapteryx sambucaria</i>	Vliervlinder	14	
<i>Peribatodes rhomboidaria</i>	Taxusspikkelspanner	18	
<i>Perizoma alchemillata</i>	Hennepnetelspanner	2	

<i>Perizoma flavofasciata</i>	Silenespanner	0	X
<i>Petrophora chlorosata</i>	Varenspanner	1	
<i>Plemyria rubiginata</i>	Blauwrandspanner	1	
<i>Pseudopanthera macularia</i>	Boterbloempje	30	
<i>Rhinoprora rectangulata</i>	Groene dwergspanner	1	
<i>Rhizedra lutosa</i>	Hersfst-rietboorder	1	
<i>Rhodometra sacraria</i>	Roodstreepspanner	1	
<i>Scopula floslactata</i>	Roomkleurige stipspanner	1	
<i>Scopula imitaria</i>	Ligusterstipspanner	2	
<i>Scopula immutata</i>	Bosspanner	2	
<i>Scopula nigropunctata</i>	Zwartstipspanner	1	
<i>Scotopteryx chenopodiata</i>	Bruinbandspanner	6	
<i>Selenia dentaria</i>	Herculesje	5	
<i>Selenia tetralunaria</i>	Halvemaanvlinder	3	
<i>Thera brittanica</i>	Schijn-sparspanner	1	
<i>Thera juniperata</i>	Jeneverbesspanner	2	
<i>Thera obeliscata</i>	Naaldboomspanner	3	
<i>Timandra comae</i>	Lieveling	39	X
<i>Xanthorhoe designata</i>	Koolbandspanner	2	
<i>Xanthorhoe ferrugata</i>	Vierbandspanner	9	
<i>Xanthorhoe fluctuata</i>	Zwartbandspanner	14	
<i>Xanthorhoe montanata</i>	Geogde bandspanner	3	X
<i>Xanthorhoe spadicearia</i>	Bruine vierbandspanner	17	
Sphingidae	Pijlstaarten		
<i>Agrius convolvuli</i>	Windepijlstaart	11	X
<i>Deilephila elpenor</i>	Groot avondrood	6	X
<i>Laothoe populi</i>	Populierpijlstaart	3	
<i>Macroglossum stellatarum</i>	Kolibrievlinder	424	
<i>Mimas tiliae</i>	Lindepijlstaart	1	
<i>Sphinx ligustri</i>	Ligusterpijlstaart	1	X
<i>Sphinx pinastri</i>	Dennenpijlstaart	3	
Notodontidae	Tandvlinders		
<i>Cerura vinula</i>	Hermelijnlinder	1	X
<i>Clostera anachoreta</i>	Kleine wapendrager	1	X
<i>Clostera pigra</i>	Donkere wapendrager	0	X
<i>Drymonia ruficornis</i>	Maantandvlinder	22	
<i>Furcula furcula</i>	Kleine hermelijnlinder	3	
<i>Harpyia milhauseri</i>	Draak	1	
<i>Notodonta dromedarius</i>	Dromedaris	8	X
<i>Notodonta ziczac</i>	Kameeltje	3	

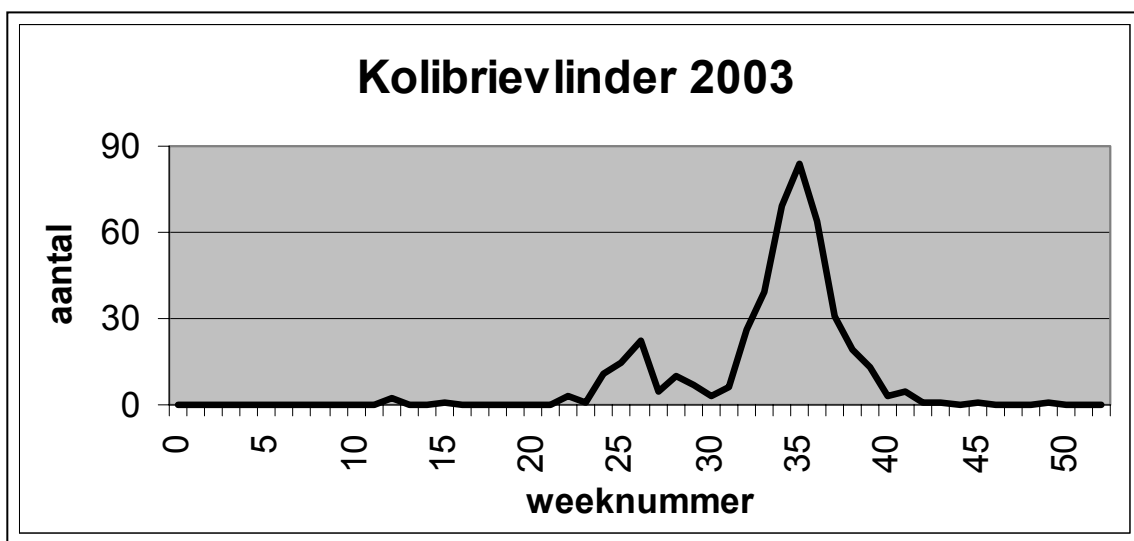
<i>Peridea anceps</i>	Eikentandvlinder	9	
<i>Phalera bucephala</i>	Wapendrager	3	X
<i>Ptilodon capucina</i>	Kroonvogeltje	12	
<i>Ptilodon cucullina</i>	Esdoornrandvlinder	4	
Lymantriidae	Donsvlinders		
<i>Calliteara pudibunda</i>	Meriansborstel	12	X
<i>Euproctis similis</i>	Donsvlinder	3	X
<i>Lymantria dispar</i>	Plakker	11	X
<i>Lymantria monacha</i>	Nonvlinder	13	
<i>Orgyia antiqua</i>	Witvlakvlinder	8	X
Arctiidae	Beervlinders		
<i>Arctia caja</i>	Grote beer	1	X
<i>Eilema complana</i>	Streepkokerbeertje	10	
<i>Eilema depressa</i>	Naaldboombeertje	12	
<i>Eilema griseola</i>	Glad beertje	40	X
<i>Eilema lurideola</i>	Plat beertje	3	
<i>Miltochrista miniata</i>	Rozenblaadje	22	
<i>Pelosia muscerda</i>	Muisbeertje	18	X
<i>Phragmatobia fuliginosa</i>	Kleine beer	7	X
<i>Spilosoma lubricipeda</i>	Tienuursvlinder	44	X
<i>Spilosoma lutea</i>	Gele tijger	1	X
<i>Tyria jacobaeae</i>	St-Jacobsvlinder	185	X
Nolidae	Visstaartjes		
<i>Nola confusalis</i>	Vroeg visstaartje	6	
<i>Pheosia gnoma</i>	Berkenbrandvlerkvlinder	5	
<i>Pheosia tremula</i>	Brandvlerkvlinder	5	X
Noctuidae	Uilen		
<i>Abrostola tripartita</i>	Brandnetelkapje	0	X
<i>Abrostola triplasia</i>	Donker brandnetelkapje	6	
<i>Acronicta aceris</i>	Bont schaapje	1	
<i>Acronicta leporina</i>	Schaapje	2	
<i>Acronicta megacephala</i>	Schilddrager	6	
<i>Acronicta psi</i>	Psi-uil	3	
<i>Acronicta tridens</i>	Drietand	3	X
<i>Agrochola circellaris</i>	Bruine herfstuil	3	
<i>Agrotis clavis</i>	Geogde worteluil	14	
<i>Agrotis exclamationis</i>	Gewone worteluil	27	
<i>Agrotis ipsilon</i>	Grote worteluil	5	
<i>Agrotis puta</i>	Putu-uil	126	
<i>Agrotis segetum</i>	Gewone velduil	11	

<i>Amphipyra pyramidae</i>	Pyramidevlinder	7	X
<i>Apamea crenata</i>	Variabele grasuil	3	
<i>Apamea lithoxylea</i>	Bleke grasworteluil	2	
<i>Apamea monoglypha</i>	Graswortelvlinder	11	
<i>Apamea remissa</i>	Grauwe grasuil	1	
<i>Apamea unanimitis</i>	Rietgrasuil	3	
<i>Archanara dissoluta</i>	Geelbruine rietboorder	2	
<i>Arenostola phragmitidis</i>	Egale rietboorder	3	
<i>Autographa gamma</i>	Gamma-uil	1099	
<i>Axyia putris</i>	Houtspaander	82	
<i>Callistege mi</i>	Mi-vlinder	6	
<i>Caradrina morpheus</i>	Morpheusstofuil	5	
<i>Catocala nupta</i>	Rood weeskind	6	
<i>Chortodes pygmina</i>	Zeggeboorder	1	
<i>Colocasia coryli</i>	Hazelaaruil	32	
<i>Conistra vaccinii</i>	Bosbesuil	7	
<i>Cosmia trapezina</i>	Hyaena	13	X
<i>Cryphia algae</i>	Donkergroene korstmosuil	2	
<i>Cryphia domestica</i>	Lichte korstmosuil	13	
<i>Deltote bankiana</i>	Zilverstreep	11	
<i>Diachrysia chrisitis</i>	Koperuil	9	X
<i>Diarsia mendica</i>	Variabele breedvleugeluil	2	
<i>Diarsia rubi</i>	Gewone breedvleugeluil	3	X
<i>Discestra trifolii</i>	Spurrie-uil	12	
<i>Dypterygia scabriuscula</i>	Vogelwiekje	1	
<i>Earias clorana</i>	Kleine groenuil	5	
<i>Emmelia trabealis</i>	Panteruiltje	1	
<i>Euplexia lucipara</i>	Levervlek	1	
<i>Euxoa nigricans</i>	Rookkleurige worteluil	1	
<i>Euxoa tritici</i>	Graanworteluil	11	
<i>Hada plebeja</i>	Schaaruil	2	
<i>Hadena bicurris</i>	Gewone silene-uil	0	X
<i>Hadena perplexa</i>	Variabele silene-uil	1	
<i>Hadena rivularis</i>	Gevorkte silene-uil	2	
<i>Hecatera bicolorata</i>	Tweekleurige uil	1	
<i>Herminia grisealis</i>	Boogsnuituil	2	
<i>Hoplodrina ambigua</i>	Zuidelijke stofuil	20	
<i>Hoplodrina blanda</i>	Egale stofuil	1	
<i>Hoplodrina octogenaria</i>	Gewone stofuil	12	X
<i>Hypena proboscidalis</i>	Bruine snuituil	57	X
<i>Hypena rostralis</i>	Hopsnuituil	2	

<i>Ipimorpha retusa</i>	Heremietuil	1	
<i>Ipimorpha subtusa</i>	Tweekleurige heremietuil	1	
<i>Lacanobia oleracea</i>	Groente-uil	27	
<i>Lacanobia suasa</i>	Variabele w-uil	1	
<i>Lacanobia thalassina</i>	W-uil	2	
<i>Luperina testacea</i>	Gewone grasuil	11	
<i>Macaria wauaria</i>	Zwarte w-vlinder	1	
<i>Macdunnoughia confusa</i>	Getekende gamma-uil	3	
<i>Macrochilo cribrumalis</i>	Stippelsnuituil	1	
<i>Mamestra brassicae</i>	Kooluil	40	
<i>Melanchra persicariae</i>	Bastaardhoornrups	7	X
<i>Melanchra pisi</i>	Erwtenuil	1	
<i>Mesapamea didyma</i>	Weidehalmuiltje	6	
<i>Mesapamea secalis</i>	Halmrupsvlinder	2	
<i>Mesoligia furuncula</i>	Zandhalmuiltje	24	
<i>Mesoligia literosa</i>	Duinhalmuiltje	1	
<i>Mythimna albipuncta</i>	Witstipgrasuil	1	
<i>Mythimna ferrago</i>	Gekraagde grasuil	1	
<i>Mythimna impura</i>	Stompvleugelgrasuil	16	
<i>Mythimna pudorina</i>	Grijze grasuil	1	
<i>Noctua comes</i>	Volgeling	24	X
<i>Noctua fimbriata</i>	Breedbandhuismoeder	1	
<i>Noctua interjecta</i>	Kleine huismoeder	0	X
<i>Noctua janthe</i>	Open breedbandhuismoeder	17	
<i>Noctua pronuba</i>	Huismoeder	122	X
<i>Ochropleura plecta</i>	Haarbos	112	
<i>Oligia fasciuncula</i>	Oranjegeel halmuiltje	1	
<i>Oligia latruncula</i>	Donker halmuiltje	3	
<i>Oligia strigilis</i>	Gelobd halmuiltje	13	
<i>Omphaloscelis lunosa</i>	Maansikkeluil	6	
<i>Orthosia cerasi</i>	Tweestreepvoorjaarsuil	4	X
<i>Orthosia cruda</i>	Kleine voorjaarsuil	1	X
<i>Orthosia gothica</i>	Nunvlinder	2	
<i>Orthosia incerta</i>	Variabele voorjaarsuil	0	X
<i>Orthosia munda</i>	Dubbelstipvoorjaarsuil	0	X
<i>Panemeria tenebrata</i>	Dwerghuismoeder	9	
<i>Panolis flammea</i>	Dennenuil	1	
<i>Paradrina clavipalpis</i>	Huisuil	9	
<i>Parastichtis suspecta</i>	Populierenuil	5	
<i>Peridroma saucia</i>	Blauwvleugeluil	1	
<i>Phlogophora meticulosa</i>	Agaatvlinder	21	X

Protodeltote pygarga	Donkere marmeruil	4	X
Pterostoma palpina	Snuitvlinder	10	X
Rivula sericealis	Stro-uiltje	55	X
Scoliopteryx libatrix	Roesje	5	
Xestia c-nigrum	Zwarte c-uil	100	
Xestia triangulum	Driehoeksuil	1	X
Xestia xanthographa	Vierkantvlekuil	11	X
Xylocampa areola	Kamperfoelie-uil	0	X

3.3. De Kolibrivlinder: *Macroglossum stellatarum*

De Kolibrivlinder is een dagactieve nachtvlinder en is in onze streken bekend als een regelmatige trekvlinder.

De Kolibrivlinder behoort tot de familie der Pijlstaarten (Sphingidae). Ze hebben de naam Pijlstaarten gekregen omdat de rupsen van deze familie allemaal een soort staartje bezitten. De vlinders van deze familie zijn allemaal grote stevig gebouwde vlinders die snel kunnen vliegen. De meeste pijlstaartvlinders bezitten ook een lange roltong en net als een echte kolibrie zuigen deze vlinders, terwijl ze er ter plaatse vliegen, de nectar uit de bloemen. Toch heeft enkel de *Macroglossum stellatarum* uit de pijlstaartfamilie de verwijzing naar de kolibrie in zijn naam gekregen. Waarschijnlijk omdat hij in tegenstelling tot zijn andere familieleden overdag gezien kan worden.

Deze vlinder vliegt echter niet enkel overdag maar ook 's nachts, bij regen, bij mist en bij relatief lage temperaturen.

Jan Pauwels zag op 14 juni een Kolibrivlinder in zijn tuin in de regen nectar zuigen op kamperfoelie en verbena.

Ook Darline Kempeneer zag op 5 oktober 2003 omstreeks 8 uur 's morgens een kolibrivlinder haar huis passeren. Darline schrijft verder dat de temperatuur ongeveer 11°C bedroeg en dat het zeer regenachtig weer was met flinke regenbuien.

Deze vlinders mijden echter de echt hoge temperaturen. Op warme zomerdagen worden ze het meest 's morgens of pas in de late namiddag gezien. Ook hebben ze de neiging als ze een goede nectarbron gevonden hebben, enkele dagen na elkaar op ongeveer hetzelfde tijdstip van de dag naar deze plaats terug te keren.

Hun voorkeur gaat uit naar nectarrijke bloemen zoals vlinderstruik, tabaksbloem, kamperfoelie, verbena en phlox.

De groene rups is te vinden op walstro. De rups heeft twee lengtestrepen en veel witte stippels. De onderste lengtestreep is lichtgeel. De bovenste is wit en mondt uit in het blauw-zwarte staartje met een oranje punt.

De Kolibrievlinder is een trekvlinder. Deze vlinder overwintert als adult en kan onder normale omstandigheden in onze streken de winter niet overleven.

In de literatuur zijn er meldingen van vlinders die in de late herfst grotten, schuren, stallingen en spleten in bomen inspecteren op zoek naar een overwinteringsplaats. Waarschijnlijk zullen enkele individuen, die een ideale plaats gevonden hebben, toch de winter doorstaan.

De vlinders gezien op 18 maart, 19 maart en 13 april 2003 (M. Zwertvaegher, D. Kempeneer en C. Bruggeman) zijn waarschijnlijk vlinders die niet zo ver hier vandaan in overwintering gegaan zijn en bij de eerste warme dagen zijn uitgevlogen.

Gunther Groenez schreef me dat hij op 2 december 2003 nog een Kolibrievlinder zag in de productiehal van een bedrijf te Waregem. Hijzelf kon de vlinder niet vangen om hem de vrijheid terug te geven, maar misschien vindt dit exemplaar na de winter zelf wel de uitgang.

In de bijhorende grafiek merken we, naast de hierboven aangestipte overwinteraars, 2 generaties op. Een eerste generatie bestaande uit de trekkers vanaf week 22 tot en met week 30. De eerste vlinder van deze trekkers werd op 28 mei opgemerkt door Jacques Vanheufferswyn in een tuin te Asper.

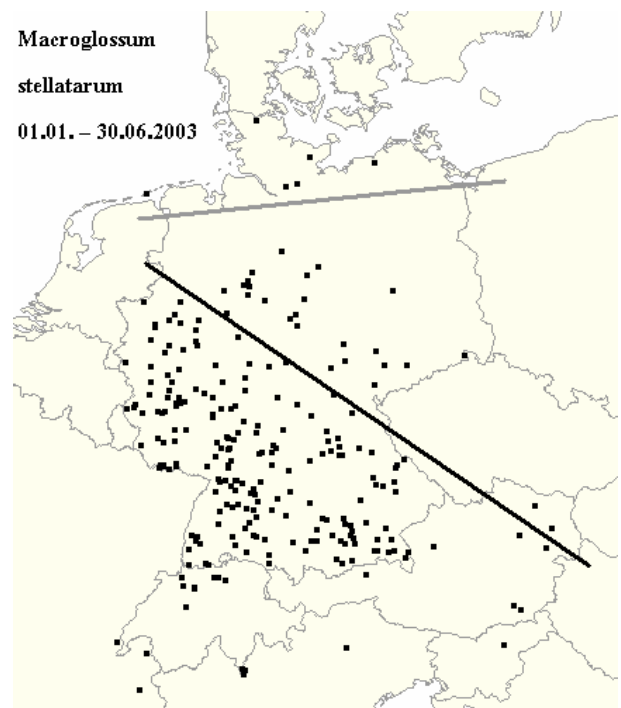
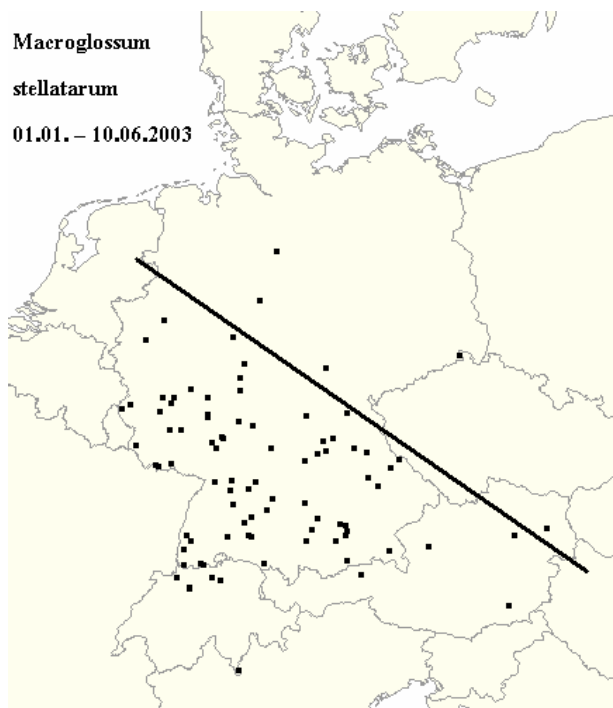
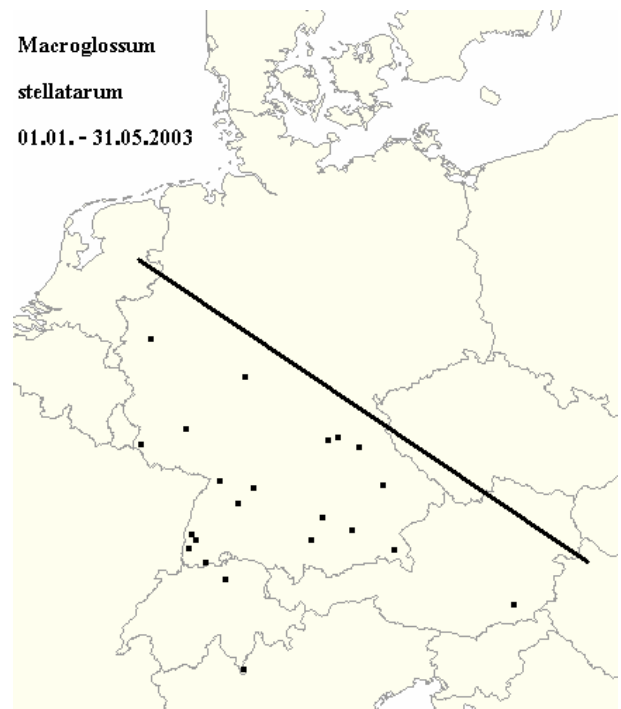
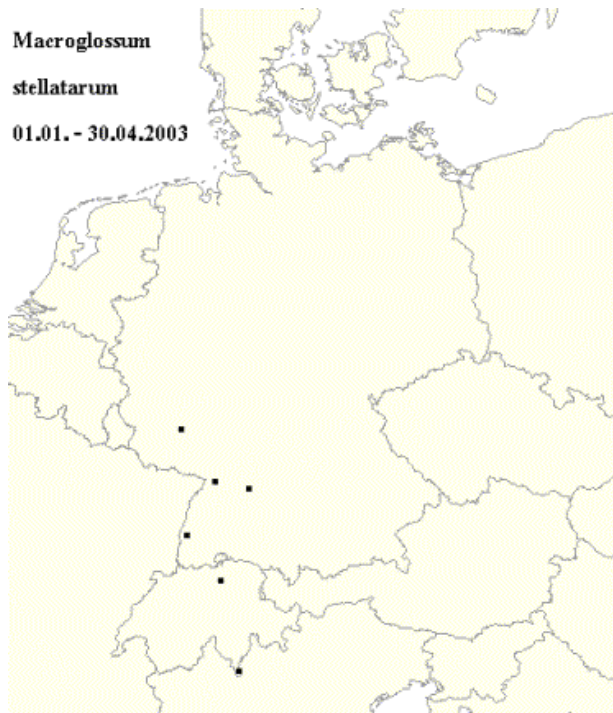
De laatste van deze trekkers werd genoteerd door Walter De Smet op 23 juli in de Albertpolder te Assenede.

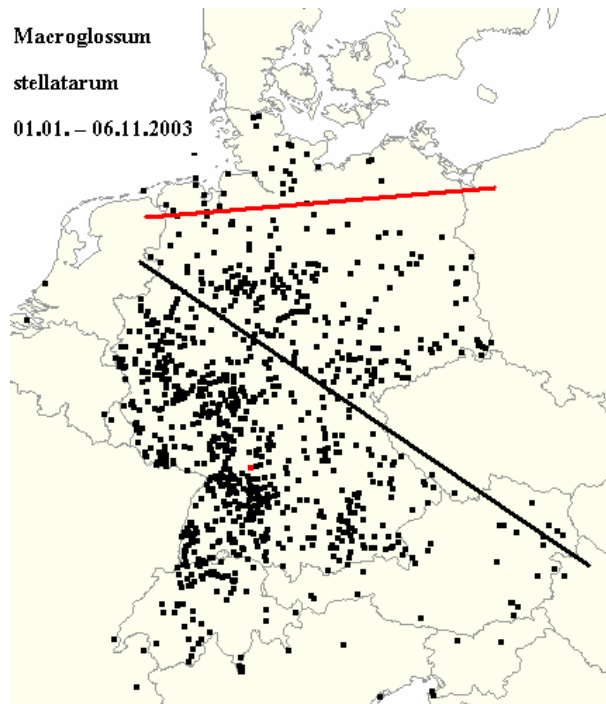
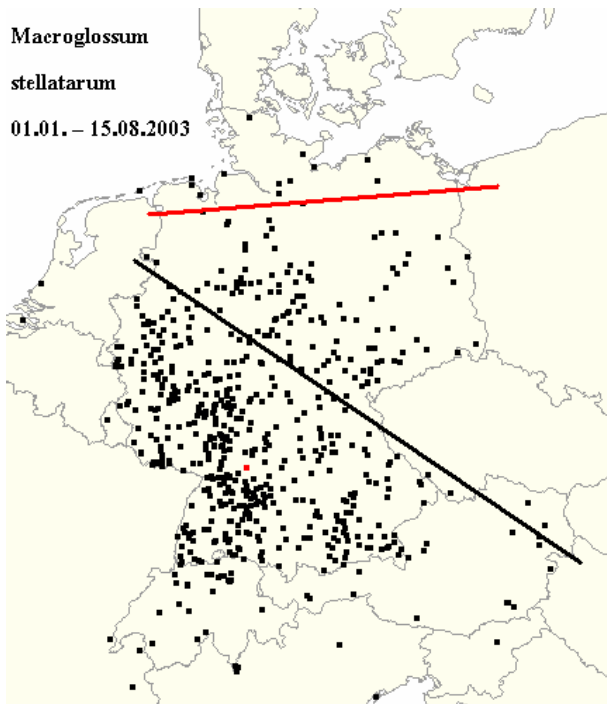
De nakomelingen van deze trekkers, aangevuld met nog meer 2de generatie trekkers, krijgen we dan vanaf week 31 tot en met week 42 (half oktober). Gedurende de laatste week van augustus (week 35) werden de meeste Kolibrievlinders opgemerkt.

1 ste waarneming	op 18/3 door M. zwertvaegher in tuin te Wondelgem
5% norm	week 25
max.aantal	17 op 26/8 door S. De Bruycker in tuin te Knesselare
95% norm	week 38
laatste waarneming	op 2/12 door G. Groenez in productiehal te Waregem
totaal aantal	443
aantal waarnemers	33 / 64

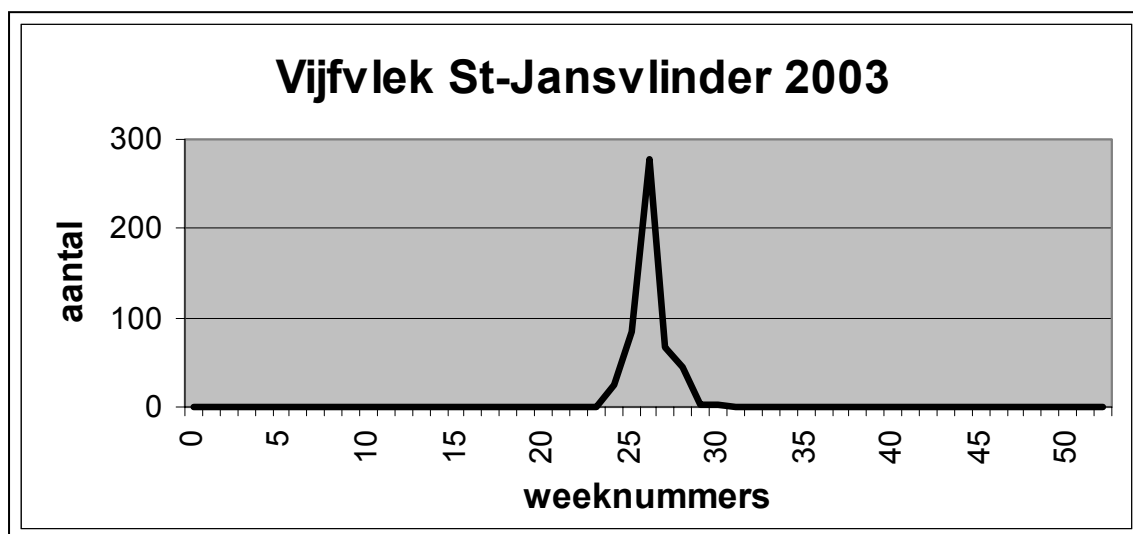
	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	219	334	153	27%
bos	37	73	197	35%
wegberm	14	16	114	20%
kanaal	2	2	100	18%

De trek van de Kolibrivlinder kan goed geïllustreerd worden door een aantal kaartjes, waar de trek aangeduid is in Duitsland.

3.4. De Vijfvlek St-Jansvlinder: Zygena trifolii

De Sint-Jansvlinder is een dagactieve nachtvlinder. Het is een opvallende metaalglanzende zwartblauwe vlinder met helrode vlekken. Ook in de vlucht zijn de helrode achtervleugels zichtbaar.

Zowel de rupsen als de vlinders zijn giftig en vertonen waarschuwingskleuren. De vlinders kunnen ook, net als het lieveheersbeestje, een oranje vloeistof afscheiden (bloeden) als ze zich bedreigd voelen.

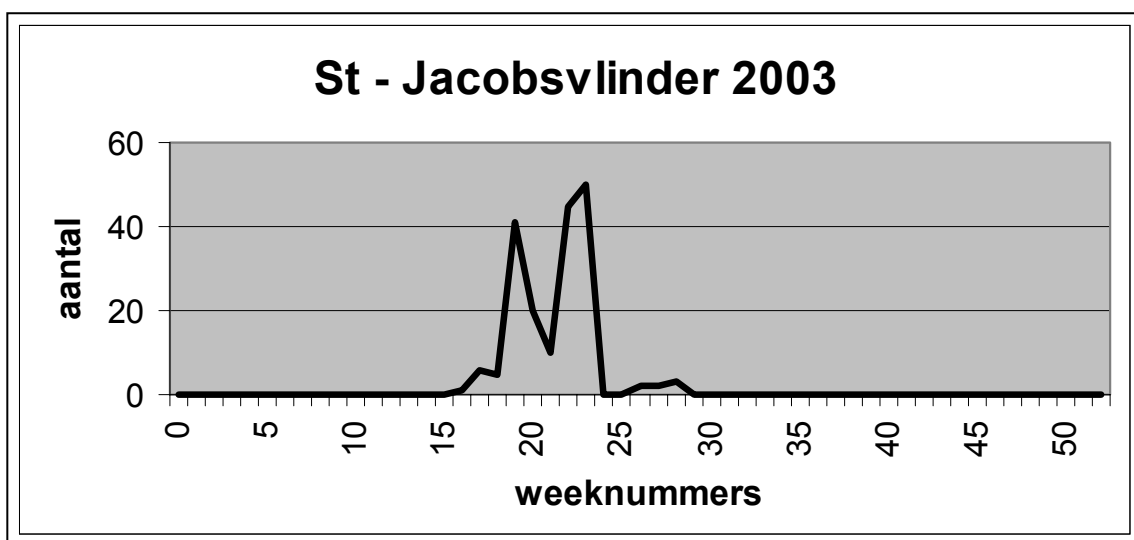
In het Meetjesland komen 2 soorten voor: de zesvlek Sint-Jansvlinder (*Zygaena filipendulae*) en de vijfvlak Sint-Jansvlinder (*Zygaena trifolii*).

De zesvlekkige is in Nederland de meest algemene soort, maar in Zeeuws-Vlaanderen komt de vijfvlekkige het meest voor. Na een eerste navraag blijkt dat ook in het Meetjesland deze vijfvlek Sint Jansvlinder het meest gezien wordt. Van de Vijfvlek St-Jansvlinder zijn er 504 exemplaren gemeld, terwijl er van de St-Jansvlinder (zesvlek) slechts 2 exemplaren gezien werden in het kanaalreservaat te Knesselare.

1 ste waarneming	op 13/6 door A. Devreese langs kanaalberm te Landegem
5% norm	week 24
max.aantal	200 op 28/6 gedurende werkgroepwandeling langs kanaalberm te Knesselare
95% norm	week 28
laatste waarneming	op 23/7 door M. Zwertvaegher langs kanaalberm te Vinderhoute
totaal aantal	504
aantal waarnemers	5 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	1	1	100	1%
bos	1	45	4500	34%
wegberm	10	194	1940	15%
kanaal	4	264	6600	50%

3.5. De St-Jacobsvlinder: *Tyria jacobaeae*

Ook deze vlindersoort is een dagactieve nachtvlinder. De basiskleuren zijn hier eveneens zwart en rood. Hierdoor wordt hij soms verward met de St-Jansvlinder. Bij de St-Jacobsvlinder zijn er geen rode vlekken aanwezig, maar volledig rode vlakken.

Deze vlindersoort is gebonden aan de groeiplaatsen van zijn voedselplant, met name Jacobskruiskruid. Deze plant komt vooral voor in de duinen in en op zandgronden.

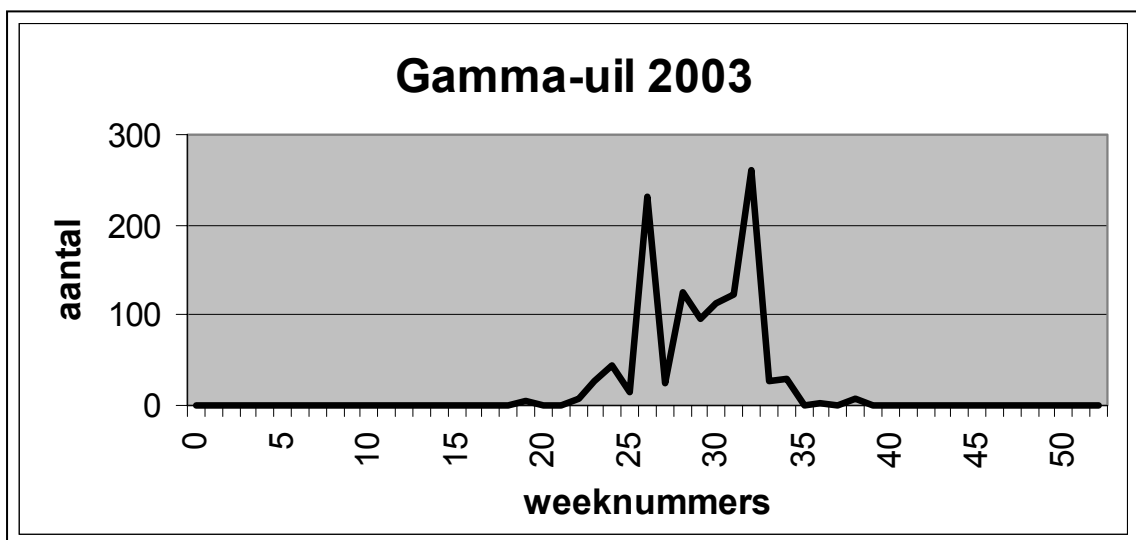
Meest opvallend echter zijn de geelzwarte rupsen, die in kolonieverband leven op de waardplant. Deze rupsen kunnen de waardplant volledig kaalvreten. De pop overwintert in een spinsel net in de grond.

De vlinder vliegt overdag en in de avond en is gemakkelijk te verstoren uit lage vegetatie.

1 ste waarneming	op 17/4 door M. Zwertvaegher langs kanaalberm te Vinderhoute
5% norm	week 18
max.aantal	40 op 7/5 door L. Bekaert langs wegberm te Kluizen
95% norm	week 24
laatste waarneming	op 9/7 door N. Geiregat in bos te Nazareth
totaal aantal	185
aantal waarnemers	7 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	3	3	100	3%
bos	1	3	300	9%
wegberm	14	17	121	4%
kanaal	6	162	2700	84%

3.6. De Gamma-uil: *Autographa gamma*

De Gamma-uil is een dagactieve nachtvlinder, die evenals de Kolibrivlinder een trekker is. Hij vliegt zowel overdag, als s' avonds en is terug te vinden nectarzuigend op talrijke bloemen. Kenmerkend is het hevig trillen van de vleugels bij het foerageren. De rups heeft als waardplant diverse wilde en gekweekte planten en wordt daarom soms als schadelijk beschouwd.

1 ste waarneming	op 7/5 door C. Bruggeman, D. Van De Keere en L. Bekaert
5% norm	week 24
max.aantal	147 op 24/6 door D. Van De Keere in bos te Ursel
95% norm	week 33
laatste waarneming	op 6/11 door D. Van De Keere in tuin te Maldegem
totaal aantal	1140
aantal waarnemers	10 / 64

	aantal bezoeken	waarnemingen	per 100 bezoeken	procentueel
tuin	77	391	508	16%
bos	45	369	820	25%
wegberm	32	168	525	16%
kanaal	15	212	1413	43%